

Hain * 7966

2

BMC III, 784.

Libri dialogorum sancti Gregorii pape.

Ff 1028 *

Annotatio

Capitulorum dialogi beati Gregorii pape: per quattuor libros distincti: breuis: ordinataq; annotatio.

Annotatio capitulorum libri primi.

De petitione Petri diaconi vt aliqua si-
bi patrum narrent exempla: ac responsio-
ne sancti Gregorii: Cui expositio vite ac
miraculorum honorati abbatis monasterij
Fundensis: Capitulum. i.

De Libertino pposito eiusdem monaste-
rij: Capitulum. ii.

De monacho hortulano monasterij eius-
dem: Capitulum. iii.

De Equitio abbate Valerie provincie:
Capitulum. iiij.

De Constantio mansionario ecclesie san-
cti Stephani: Capitulum. v.

De Marcellino Anconitane ciuitatis
episcopo: Capitulum. vi.

De Alonoso preposito monasterij in mon-
te sito qui Soractis dicitur: Capitulum. vii.

De Anastasio abbate monasterij qd Sup-
perionia vocatur: Capitulum. viij.

De Bonifacio Ferentine ciuitatis epis-
copo: Capitulum. ix.

De Fortunato Tudertine ciuitatis epis-
copo: Capitulum. x.

De Martyrio monacho provincie Vale-
rie: Capitulum. xi.

De Seuerio presbytero eiusdem provin-
cie: Capitulum. xij.

Annotatio capitulorum libri secundi.

De ortu: moribus ac conuersatione sancti
Benedicti: Capitulum. i.

De capisterij fracti reparatione: Capitulum. ii.

De reparatione carnis supata: Capitulum. iii.

De vitreo vase per signum sancte crucis
rupto: Capitulum. iiij.

De monacho vagamentis ad salutem res-
ducto: Capitulum. v.

Capitulorum

De aqua qua in montis vertice ex petra
producit: Capitulum. vi.

De ferro ex profundo aque in manubrio
retruso: Capitulum. viij.

De Mauro eius discipulo qui sup aquas
inseius cucurrit: Capitulum. viij.

De infecto per venenū pane a coruo lon-
gius proiecto: Capitulum. ix.

De ingenti saxo per eius orationem leui-
ato: Capitulum. x.

De phastico coquine incendio: Capitulum. xi.

De puero ruina parietis confracto et sa-
nato: Capitulum. xij.

De monachis qui extra cellā contra regu-
lam cibū sumpserunt: Capitulum. xij.

De fratre Valentiniāni monachi quē vir
dei in via comedisit per spiritū cognouit:
Capitulum. xiiij.

De simulatione regis Totile deprehēsa:
Capitulum. xv.

De prophetia regi Totile et Camisine an-
tistiti facta: Capitulum. xvi.

De clerico a demōe liberato ad tempus:
Capitulum. xvij.

De prophetia destructionis monasterij
sui: Capitulum. xvij.

De absconsione flasconis a beato Bene-
dicto cognita: Capitulum. xix.

De mappularum receptione a seruo dei
cognita: Capitulum. xx.

De cogitatione monachi superba a dei vi-
ro cognita: Capitulum. xxi.

De ducentis farine modijs famis tempo-
re ante cellam viri dei inuentis: Capitulum. xxi.

De fabrica monasterij Terracinesis per
visionem disposita: Capitulum. xxiiij.

De sanctimonialibus feminis que post
mortem per eius oblationem cōmunioni
sunt redditę: Capitulum. xxiiij.

De puero monacho quem sepultum ter-
ra proiecit: Capitulum. xxv.

De monacho qui d monasterio elscedēs
draconem in itinere inuenit: Capitulum. xxvi.

De puero ab elephantino morbo curato:
Capitulum. xxviij.

De xij. solidis per miraculū debitoz red-
ditis: et de hominis sanatiōe cuius cutis

quasi leprosa apparuit: Cap. xxvlij.

De vase vitreo in saxis proiecto et non fracto: Cap. xxix.

De dolio vacuo oleo repleto: Ca. xxx.

De monacho a demone liberato:

Cap. xxxj.

De ligato rustico solo aspectu viri dei soluto: Cap. xxxij.

De mortuo suscitato: Cap. xxxij.

De miraculo Scholastice sororis eius: Capitulum. xxxiiij.

De aia sororis eius visa: et qualiter e corpore sit egressa: Cap. xxxv.

De mundo ante oculos eius collecto: et anima Germani Capuane ciuitatis episcopi: Cap. xxxvi.

De eo q regula monachorum scripserit: Cap. xxxvij.

De prophetia sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De infana muliere in eius specu sanata: Cap. xxxix.

De propheta sui exitus fratribus denuntiata: Cap. xxxviij.

De Herculano Parusine ciuitatis episcopo: Cap. xlij.

De Isaac seruo dei: Cap. xliij.

De Eutycio et Florentio seruis dei: Capitulum. xv.

De Marcio monacho de monte marisco: Capitulum. xvi.

De monacho ex monte argentario qui mortuum suscitauit: Cap. xvij.

De Benedicto monacho: Cap. xvij.

De ecclesia beati Zenonis martyris in aque ultra poriam apertam inundantes minime intrauerunt: Cap. xix.

De Stephano presbytero provincie Galerie: cui quia famulo suo negligenter loquebatur: ad extrahendas caligas diabolus obediuit: Cap. xx.

De puella conuersa cuius solo imperio homo est a demone liberatus: Ca. xxi.

De presbytero provincie Galerie qui suam rem ad sepulchrum suum tenuit: Ca. xxij.

De abbate prenestini montis eiusque presbytero: Cap. xxij.

De Theodoro ecclesie beati Petri apostoli vrbis Rome mansionario: Ca. xxiiij.

De Abundio mansionario ecclesie beati Petri: Cap. xxv.

De Mena monacho solitario: Ca. xxvi.

De quadraginta rusticis qui pro eo quod carnes imolaticias comedere noluerunt a longobardis occisi sunt: Cap. xxvij.

De multitudine captiuorum qui pro eo quod caput capre adorare noluerunt occisi sunt: Cap. xxvij.

De Arriano episcopo cecato: Ca. xxix.

De Arrianorum ecclesia que in Romana vrbe catholica consecratione dedicata est: Cap. xxx.

De Hermigildo rege Luigildi Bisigorthorum regis filio pro fide catholica ab eodem patre suo occiso: Cap. xxxi.

De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscis: ab Arrianis Vandalo: linguis nullum locutionis solite sustinere dispendium: Capitulum. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

De Eleutherio seruo dei: Cap. xxxij.

**Annotatio Capitulorum
libri tertij.**

De sancto Paulino Iuliane ciuitatis episcopo: Cap. i.

De sancto Iohanne papa: Cap. ij.

De sancto Agapito papa: Cap. iij.

De Datio Mediolanensi episcopo: Cap. iij.

De Sabino canisine ciuitatis episcopo: Cap. v.

De Cassino Martiensis ciuitatis episcopo: Cap. vi.

De Andrea Fudane ciuitatis episcopo: Cap. viij.

De Constantio Aquine ciuitatis episcopo: Cap. viij.

De Frigidano Lucane ciuitatis episcopo: Cap. ix.

De Sabino placentino episcopo qui patrum flumen per litteras suas comperit: Capitul. x.

De Carbonio populonij episcopo: Cap. xi.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

De Fulgentio Ardicane ciuitatis episcopo: Cap. xij.

Annotatio

De generib' cōpunctionū: Ca. xxxliij.
De Amantio presbytero prouincie Tus
cele: Capi. xxxv.
De Marimiano Syracusane ciuitatis
episcopo: Cap. xxxvi.
De Sanctulo presbytero prouincie Hur
lie: Cap. xxxvij.
De visione Redempti Ferentine ciuita
tis episcopi: Cap. xxxviii.

II Annotatio capitulorum libri quarti.

Ad eterna ac spiritalia ideo a carnalib'
minus credantur: quia ea que audiunt p
experimentum minime nouerūt: Ca. i.
Ad sine fide neq' infidelis uiuat:

Capi. ii.
Q' tres spiritus vitales sint creati:

Capi. liij.
De eo qd Salomon dicit: Dixi in corde
meo de filiis hominū vt probaret eos de'
z ostēderet similes esse bestiis: idcirco vn'
interitus est hominis z lumentorū z equa
vtriusq' cōditio: zc. Capi. liij.

De anime inuisibiliter egressib': Ca. v.
Q' sicut vita anime manentis in corpore
deprehenditur ex motu membrorū: sic vi
ta anime post corpus in sanctis pensanda
est ex virtute miraculorū: Capi. vi.

De egressibus animarū: Capi. viij.
De egressu anime Speciosi monachi:

Capi. viij.
De ala cuiusdā inclusi: Capi. ix.

De egressu aīe Spei abbatis: Capi. x.
De egressu anime presbyteri Hurie pro
uincie: Capi. xi.

De anima Probi Reatine vrbs episco
pi: Capi. xij.

De transitu Halle ancille dei: Ca. xliij.
De trāitu Seruuli paralytici: Ca. xliij.

De trāitu Romule ancille dei: Ca. xv.
De trāitu Tarille virginis: Ca. xvi.

De transitu Muse puelle: Capi. xvij.
Q' quibūdā paruulis regni celestis ad
itus a parentibus clauditur cū male ab eis
nutriantur: Et de puero blasphemo:

Capi. xvij.

Capitulorum

De transitu Stephani serui dei: Capitu
lulum. xix.

Q' aliquādo aīe meritum non in ipso suo
egressu: sed post mortē certius declarat:

Cap. xx.
De duobus monachis Galē tij abbas:

Cap. xxi.
De transitu Surani abbatis: Ca. xxij.

De transitu diaconi prouincie Marsoz:
z de morte viri dei qui missus berthel fues
rat: Capi. xxliij.

Utrū ante restitutionē corporū in celo res
cipi valeant anime inistorū: Capi. xxliij.

De modis quibus morientes aliqua p
dicunt: Et de morte cuiusdā aduocati:

De reuelatione quoq' Serontij z Mell
ti monachorū: Ac de puero armentario
qui moriturus diuersis linguis loqueba
tur: Capi. xxvj.

De morte Theophanij comitis:

Capi. xxvj.
Q' sicut anime sanctorū in celo: ita post
dissolutionē corporū iniquorū aīe in infer
no credende sint: Capi. xxvij.

Qua ratione credendū sit vt incorporeos
spiritus tenere ignis corporeus possit:

Capi. xxvij.

De morte Theodorici regis Arriani:

Capi. xxvj.
De morte Reparati: Capi. xxx.

De morte curialis cuius sepulchrū incen
sum est: Capi. xxxij.

An Bont bonos in regno z mali malos
in supplicijs agnoscant: Capi. xxxij.

De religioso quodā moriente qui pphes
tas vidit: Capi. xxxliij.

Q' ignote anime egressure sepius se co
gnoscant: Et de morte Iohannis z Ar
si: Emorphij quoq' z Stephani: Capitu
lulum. xxxliij.

De his qui quasi per errore educi videntē
e corpore: z de vocatione z renouatide pe
tri monachi. De morte quoq' z resuscita
tione Stephani: ac de visione cuiusdam
militis:

De quodā etiā vtro nomine Deus dedit:
cuius domus sabbato edificabatur: ac de

Deus dedit

pena Sodomitarum: Cap. xxv.

Quorundam anime adhuc in corpore posite
penale aliquid de spiritalibus videtur: et de
Theodoro puero: Cap. xxvi.

De morte Crisostomi: et monachi cuiusdam
Ieronimi: Cap. xxvii.

An post mortem purgatorius ignis esse cre-
dendus sit: Cap. xxviii.

De aia Pascasii dyaconi: Cap. xxix.

Cur in extremis temporibus tam multa de
animabus clarescant que antea latuerunt: Cap. xl.

Ubi esse infernum credendus sit: Cap. xli.

An unus gehene ignis sit an diuersus: Cap. xlii.

An semper ardeant qui gehene incendiis de-
putantur: Cap. xliii.

Quo aia immortalis dicat dum constare eam
in perpetuo igne mori: Cap. xliii.

De quodam sancto viro qui veniens ad mor-
tem expauit: Cap. xlv.

Quidam ne in morte timeant reuelatione
roborantur: et de Antonio Merulo et Johanne
ne monachis: Cap. xlii.

De modis somniorum: et an sint obseruanda
somnia: de quodam etiam cui per somnium lon-
ga vite spacia promissa sunt et in breui tem-
pore morte resecata: Cap. xlv.

An propter aiaabus si eorum corpora in ecclesiis
sepulta sint: Cap. xlv.

De quadam sanctimoniali femina in eccle-
sia sancti Laurentii sepulta que dimidia
apparuit accensa: Cap. xli.

De Valeriani patricij sepultura: Cap. l.

De corpore Valeriani ab ecclesia post mor-
tem proiecto: Cap. li.

De tinctoris corpore in ecclesia sepulcro
post non inuento: Cap. lii.

Quid sit quod maxime mortuorum valeat
animabus prodesse: et de centumcellensi
presbytero qui a cuiusdam spiritu petitus
est ut sacram hostiam pro eo offerret: Cap. liii.

De fratre Iusto medico pro cuius anima
continuis triginta diebus oblatum est sa-
crificium altaris: Cap. liii.

De vita et transitu Cassij episcopi: Cap. lv.

De quodam ab hostibus capto cuius vin-
cula oblationis hora soluebantur: Et de Ba-
raca nauta per salutarem hostiam a nauis
fragio liberato: Cap. lvi.

Quibus mortuis sacre victimae profint ac
de virtute et mysterio victimae salutaris: Cap. lvii.

De affligendo corde inter sacra mysteria
et post de mentis custodia: Cap. lviii.

De relaxandis culpis alienis ut nostre re-
laxentur: Cap. lix.

Finis.

Beati Gregorij pape in libros dialogorū: p̄fatio feliciter incipit

Quadā die nimis quorūdam se-
culariū tumultib⁹ deſſus: q̄
b⁹ in ſuis negotijs plerūq; co-
gimur: ſoluere etiā qđ nos cer-
tū eſt non debere: ſecretū locū
petij amicu meroris vbi oē qđ de mea mi-
hi occupatiōe diſpicebat ſe patēter oſtē-
deret: t̄ cūcta que inſigere dolorē con-
ſueuerant: cōgeſta ante oculos licēter ve-
nitrent. Ibi itaq; cū afflictus valde t̄ diu
tacitus ſederē: dilectiſſimus filius meus
Petr⁹ diaconus aſſuit: qui mihi a prime
uō iuuētutis flore in amicitijs familiarit̄
obſtrict⁹ eſt atq; ad ſacri verbi indagatiō-
nē ſoci⁹. Qui graui excoqui cordis lang-
uore me intuens ait: Nunqđ nā noui tibi
aliqđ accidit q̄ pl⁹ te ſolito meror tenet?
Qui inquit: Meror petre quem quotidie
patior: t̄ ſemp mihi p̄ vſuz ver⁹ eſt: t̄ ſem-
per p̄ augmentū nou⁹. Infelix q̄ppe ani-
mus me⁹ occupatiōis ſue pulſat⁹ vulne-
re meminit qualis aliquñ i mōaſterio fuit:
quō ei labētia cūcta ſubtererāt: q̄tū reb⁹
oībus q̄ voluunt eminebat: q̄ nulla niſi
celeſtia cogitare cōſueuerat: qđ etiā retē-
tus corpe ipſa iā carnis clauſtra contēpla-
tione trāſibat. Qđ mortē quoq; que pe-
ne cūctis pena eſt: videlicet vt ingreſſum
vite laboris ſui p̄miū amabat. At nunc
ex occaſione cure paſtoralis ſeculariū ho-
minū negotia patiſ: t̄ poſt iā pulchrā q̄e-
tis ſue ſpecie terreni act⁹ puluere ſedat.
Cūq; ſe p̄ cōdeſcēſione multorū iad exte-
riora ſparſerit: etiā cū interiora appetit:
adhuc p̄culdubio minor redit. Perpen-
do itaq; qđ tolero: pp̄edo qđ amiſi: dūq;
intueor illud qđ pdidi: ſit hoc graui⁹ qđ
porto. Ecce etenim nūc magni maris flucti-
bus quatiōr: atq; i nauī mētis tēpeſtatis
valide p̄cellis illidoz. Et cū p̄toris vite
recolo: q̄ſi poſt tergū ductis oculis viſo li-
tore ſuſpiro. Qđq; adhuc graui⁹ eſt: dū
imētis fluctib⁹ turbat⁹ feroz: vix iā portū
videre valeo quē reliq; qz ita ſunt caſus
mētis vt pri⁹ quidē pdat bonū qđ tenuit:
ſi tñ ſe pdidiſſe meminerit. Cūq; lōgi⁹ re-

ceſſerit: etiā boni ipſi⁹ qđ pdiderat obliuſ
ſciē. ſitq; vt poſt neq; p̄ memoriā videat
qđ pri⁹ p̄ actionē tenebat. Nō aliaſ hoc
agit qđ p̄miſit: qz cū nauigam⁹ lōgius: iā
nec portū q̄etis quē reliquim⁹ videmus.
Nōnunq; vero ad augmētuz mei doloris
adiūgiſ q̄ quorūdā vita q̄ p̄ſ ſeculū tota
mēte reliquerūt: mihi ad memoriā reuo-
cat. Quorū dū culmē aſpicio: q̄tū ipſe in
infirmis iaceā agnoſco: quoz plurimi cō-
ditōi ſuo i ſecretiori vita placuerūt: q̄ ne
p̄ hūanos act⁹ a nouitate mētis vetereſce-
rēt: eos oīpotēs de⁹ hui⁹ mūdi laborib⁹
noluit occupari. S; que iā plata ſūt me-
lius uſuū: ſi ea q̄ p̄ inquisitionē ac r̄ſionē
dicēda ſūt: ſola noīm p̄notatiōe diſtinguo.

Beati Gregorij pape dialogorū
liber prim⁹: de vita t̄ miraculis
patrū Italicoz feliciter incipit.

De petitione petri diaconi vt
aliq; ſibi patrū narrent exempla
ac reſpōſione ſancti Gregorij: cū
expoſitiōe vite: ac miraculoz ho-
norati abbatis monaſterij ſun-
denſis. Cap. I. Petrus.

Non valde i Italia quorū
dā vitaz virtutib⁹ fulſiſſe
agnoui. Ex quoz igiſ cō-
paratiōe accēderi ignoro.
Equidez bonos viros in
hac terra fuiſſe nō dubito
ſigna tñ atq; virtutes aut ab eis neq; fa-
cta exiſtiō: aut ita ſūt hacten⁹ ſilētiō ſup-
p̄ſa: vt utrū ne ſint facta neſciamus.

Gregorius.

Si ſola petre referā q̄ de p̄fectis p̄-
bat: ſq; viris: vn⁹ ego homuncio:
vel bonis ac fidelib⁹ viris atteſtā-
tib⁹ agnoui: vt p̄ memetiſm didici: dies
vt op̄inoz anteq; ſermo ceſſabit.

Petrus.

Ullē querenti mihi de eis aliqua
narrares: neq; hac p̄re interrum-
pere expoſitionis ſtudiū graue
i iij

videat: qz nō dispar edificatio orit̃ ex me-
morā virtutū. In expositiōe quippe qua-
liter inueniēda atq; tenēda sit virtus: ag-
noscat̃. In narratiōe vero signorū cognos-
scim̃: inuēta ac retēta qualiter declaraf.
Et sunt nōnulli quos ad amorē patrie ce-
lestis plus exēpla q̃ predicamēta succen-
dūt. Fit vero plerūq; audietis aīo duplex
aditōriū in exēplis patrū. qz et ad amorē
vētūre vite ex prec̃ dētiū compatiōe accē-
dit: et tā si se esse aliquid estimat: dū melio-
ra de alijs cognouerit humiliatur.

Gregorius.

Eque mihi sunt viroꝝ venerabi-
lū narratione compta incūctanter
narro sacre auctoritatis exemplo.
Cum mihi luce clariꝝ cōstet qz Lucas et
Marce euāgelīū qđ scripserūt nō visu sed
auditu didicerint. Sed vt dubitatiōis oc-
casione legentibus subtrahā: p singula q̃
describo quibꝫ hec narrātibꝫ mihi comp-
ta sint manifestā. Hoc vero scirete cupio.
qz in quibuscūq; sensum solūmodo: in qui-
buscūq; vero et verba cum sensu teneo: qz si
de psonis oībus ipsa specialiter verba te-
nere voluissē: hec rusticano vsu prolata
sūt? scribētis nō apte suscipiet. seniorum
valde venerabiliꝝ didici relatione quod
narro.

Enantij quedā patritij in samnie
ptibus villa fuit in qua Colonus
eius filiū honoratū noīe habuit q̃
ab annis puerilibꝫ ad amorē celestis pa-
trie p abstinentiā exarsit. Quq; tā magna
cōuersatiōe polleret: seseq; iam ab oculo
quodq; sermone restringeret: multūq; vt p̃-
fatus sum p abstinentiā carnē domaret.
Die quadā parētes eius vicinis suis con-
niūū fecerūt: in quo ad vescendū carnes
parate sunt: quas cū ille ad esum cōtinge-
re p abstinentie amorē recusaret: ceperunt
ei parētes eius irridere ac dicere. Come-
de: nūquid piscē in his mōtibus tibi alla-
turi sum? Illi vero in loco audiri pisces
cōfueuerāt nō videri: sed cū his sermoni-
bus honoratꝫ irrideret: repēte in cōiuiū
aqua ad ministeriū defuit: cū situla lignea

sicut illic moris ē mancipiū ad fontē pre-
xit: dūq; hauriret aquā: piscis situlā intra-
uit. Reuersūq; mancipiū ante ora discubē-
tiū piscē cū aqua fudit que ad totū diei vi-
tū potuisset honorato sufficere. Mirati
oēs totaq; illa parentū irrissio cessauit. Le-
pere nāq; in honozato honozare abstinen-
tiā quā ante deridebāt: sicq; a dei hoīe ir-
rissiois deterst obprobria piscis de mōte:
qui cū magnis virtutibꝫ cresceret a predi-
dicto dño suo libertate donatꝫ est: atq; in
eo loco q̃ sandis dicit̃ monasteriū constru-
xit: in quo ducentorū fratrum monachorū
pater extitit: ibiq; vita illꝫ circūq; ex
empla eximie cōuersatiōis dedit. Itā que
dā die ex eo mōte qui eiꝫ monasterio i ex-
celso pminet: iugētis saxi moles erupta ē
Que p deuertū mōtis latus veniēs totiꝫ
ruinā celle oīmq; fratrum interitū minaba-
tur. Itā cū venientē desup vir sanctꝫ vi-
disz: frequētī voce xpi nomē inuocāz: ex-
tenā morꝫ externa signum ei crucis oppo-
suit: eāq; in ipso deuerti mōtis latere cadē-
tē fixit sicut religiosus vir Laurētius p-
hibet: et qz locꝫ ei nō fuerat quo inherere
potuissz: aspiciē itz vt nūc vsq; montē cer-
nentibus casura pēdere videatur.

Petrus.

Petramus hec tam egregius vir vt
post magister discipulorū fieret:
prius habuit magistrum.

Gregorius.

Equa q̃ hunc fuisse cuiusq; disci-
puli audiui: sed lege nō pstringit̃
sancti spiritus donū. Alus quidē
recte cōuersationis est: vt pcesse non au-
deat qui subesse nō didicerit: nec obediē-
tiā subiectis imper quā prelati nō nouit̃
exhibere. Sed tamē sūt nōnulli qui ita p
magisteriū spūs intrinsecus docētur vt et
si eis exterius humani magisterij discipli-
na defuit: magisterij intimi cēsura nō defuit.
Quorū tamē libertas vite ab infirmis in
exemplū nō est trahēda: ne dū se quisq; si-
militer sancto spiritu impletū psumit: di-
scipulꝫ hominis esse despiciat: et magister
erroris fiat. Mens autē que diuino spūa

tu impletur habz euidētissima signa sua: virtutes scilicet ⁊ humilitatem: q̄ si vtroq; pfecte in vna mēte conueniunt: liquet qd de presentia sanctis p̄s testimoniū ferāt. Sic quippe etiā Johānes baptista magi strū habuisse nō legit: neq; ipsa veritas q̄ corporali presentia ap̄los docuit: eū corpora liter inter discipulos aggregauit. Sz quē intrinsec⁹ docebat: extrinsec⁹ quasi in sua libertate reliquerat. Sic moyses in heremio edocet⁹ mandātū ab angelo vidicit qd p hominē nō cognouit: sed hec vt predicti mus infirmis venerāda sunt nō imitāda.

De Libertino preposito eiusdem monasterij. Cap. ij.

Petrus.

Pacet qd dics sed peto vt mihi dicas si tātus hic pater aliquē sui imitatorē discipulū reliquit.

Gregorius.

In reuerēdissim⁹ Libertin⁹ qui regis Totile tempore Sorthorū eiusdē Simiden̄sis monasterij p̄positus fuit: in discipulū illi⁹. Quertatus atq; eruditus ē. De quo quāuis virtutes multas plurimorū narratio certa vulgauerit. p̄dictus tñ Laurētius religiosus vir q̄ nunc sup̄est ⁊ ei ipso i tpe familiarissim⁹ fuit: multa mihi dicere de illo p̄uenit: ex quib⁹ ea que recoło: pauca narrabo.

In eadē puincia Samintē: quā supra memorauit: idē vir p vilitate monasterij carpebat iter. Dumq; darida Sorthorū dux cū exercitu in loco eodē venisset: dei seru⁹ ex caballo in quo sedebat: ab hominib⁹ eius piectus ē. Qui iumentū perditū dāna libēter ferēs: patiēter etiā flagellū qd tenebat diripiētib⁹ obuiū dicēs: Tolle vt habeatis qualiter hoc iumentū minare valeatis. Quib⁹ dicitis prius se in orationē dedit. Cursu autē rapido predicti ducts exercit⁹ puenit ad fluuiū qui vocat vultur⁹: ibiq; eqs suos ceperit singuli bastis ruderē ⁊ calcarib⁹ cruentare. Sz

tñ equi verberib⁹ cessi: calcarib⁹ cruentati fatigari poterāt: moueri nō poterāt: sicq; aquā fluminis tāgere quasi mortale precipitiū primēcebāt. Lūq; diu cedēdo tessores singuli fatigarent: vn⁹ eorū intulit qā ex culpa quā seruo dei in via fecerāt: illa sui itineris dispēdia tolerabāt. Qui statim reuerſi post se Libertinū reperit i oratione p̄stratū. Qui cū dicerēt: surge tolle caballū tuū: ille rēdit: Hec cū bono: ego caballū opus nō habeo. Descēdentes vero inuitū eū in caballū de quo deposuerant: leuauerūt ⁊ prin⁹ abscēserūt. Quorū eq̄ tano cursu illud qd pri⁹ nō poterāt trāfire flumē trāscērūt: ac si ille fluminis alue⁹ aquā minime haberet. Sicq; factū est vt dum seruo dei vnus caballus reddidit: oēs a singulis reciperentur.

Edem vero tpe in eadē ptes Buccelin⁹ cum frācis venit. De monasterio vero p̄fati viri famuli dei timor exierat: q̄ multas pecunias haberet. Ingressi oratoriū frāci: ceperūt seniētes Libertinū q̄rre: Libertinū clāmare: vbi in oratiōe illa p̄strat⁹ iacebat. Mira valde res querētes seniētesq; frāci ingrediētes in ipso impingebāt: ⁊ ipm videri nō poterāt: sicq; sua cecitate frustrari: a monasterio sunt vacui regressi.

Hio quoq; tpe p causa monasterij abbat̄is iussu qui honorato ei⁹ magistro successerat: Rauennam p̄gebat. Pro amore vero eiusdē venerabilis honorati quocūq; Libertinus ibat ei⁹ semp calligulā in sinu portare cōsueuerat: itaq; dū p̄geret accidit vt quēdā mulier extincti filij corpusculū ferret. Que dū seruū dei fuisset inuita: amore filij lūcēsa iumentū suū p frenū tenuit: atq; cū iuramēto dixit. Nullaten⁹ recedis nisi filiū meū suscitaueris. At ille inuitatū habēs tale miraculū expauit: peritōnē illi⁹ iuramēto declinare mulieris voluit: sz ne quāq; p̄ualēs aīo hesit. Considerare libet quale: quātūq; in ei⁹ peccore certanē fuerit. Ibi q̄ppe pugnabat inter se humilitas conuerſatiōis: ac pietas maris: ti:

mor ne inusitata presumeret: dolor ne or-
bate matri nō subueniret: sed ad maiores
dei gloriā vicit pietas illō pecc^o virtutis
qđ ideo fuit validū: qđ vicit. Virtutis enī
pectus non esset si hoc pietas nō viciisset.
Itaq; descendit: genuflexit ad celū manus
tetēdit: calliculā de sinu protulit: et sup ex-
tincti pueri corp^o posuit. Quo orante aīa
pueri ad corp^o redijt: quē manu compre-
hēdit ac flēti matri viuēte reddidit: atq;
iter qđ cepat peregit.

Petrus.

Quid nā hoc esse dicim⁹: virtutem
tanti miraculi honorati egit meri-
tum: an petitio libertini?

Gregorius.

In ostēsiōne tā mirabilis signi cū
fide femine virtus conuenit viro:
rūq; atq; ideo Libertinus existio
ista potuisse qđ plus didicerat de magistri
qđ de sua virtute cōsidere. Cui⁹ enī calli-
culā in pecc^o extincti corpusculi posuit: ei⁹
nimirū animā obtinere qđ petebat estima-
uit. Itā Helise⁹ quocq; magister pallium
ferēs atq; ad iordanē veniēs percussit semel
et aquas minime diuisit. S; cū repēte di-
ceret: vbi est deus helise: etiā nūc percussit
fluvijū magister pallio ac iter in aquas fe-
cit. Perpēdis petre qđ in exhibēdis
virtutib⁹ hūilitas valet: tūc exhibere ma-
gistrī meritū virtutez potuit: qñ magistrī
nomē ad memoriā reduxit. Quia enī ad
humilitatē sub magistro redijt: qđ magi-
ster fecerat et ipse fecit.

Petrus.

Ibet qđ dicis: sed queso ē ne ali-
quid aliud: qđ adhuc de ipso dei
famulo ad nostrā edificationē tra-
here valeas?

Gregorius.

Et plane: sed si sit qui velit imita-
ri. Ego enī virtutē patiētie tanti
patris signis et miraculis maiores
credo. Quadam nāq; die is qui post ve-
nerabilis Honorati exitū monasterij regi-
men tenebat: cōtra eundē venerabilē Li-

bertinū in gravi iracūdia exarsit: ita vt cū
manibus cederet: et quia virgā qua cū se-
rire posset minime inuenit: comprehēso
scabello subpedaneo faciē ei ac caput tu-
tudit: totūq; illius vultū tumentē ac lini-
dum reddidit. Qui vehemēter cesus ad
stratū propitium tacitus recessit. Die vero
altera iturus erat p vilitate monasterij
causa constituta. Expletis igit hymnis
matutinalibus Libertinus ad lectū abba-
tis venit orationem sibi humiliter petijt:
Sciēs vero ille qđum a cūctis honorē:
quantūcūq; diligere: p iniuria quā ei in-
gesserat: recedere eū velle a mōasterio pu-
tabat atq; requisivit dicēs: Vbi vis ire?
Cui ille respōdit: monasterij causa cōsti-
tuta est pater quā declinare nequeo: quia
hesterno die me hodie iturus pmissi: illuc
ire disposui. Tūc ille a fundo cordis con-
siderās asperitatē et duriciā suam: humili-
tatem ac mansuetudinē Libertini ex lec-
to pñlijt: pedes Libertini tenuit se: pec-
casse seq; reū esse testatus est: qui tāto ta-
liq; viro tam crudelē facere cōtumeliā p-
sumpssit. Et contra Libertinus sese in
terrā prosternens eiusq; pedibus prouo-
lurus sue culpe: nō illius seuiēcie fuisse re-
ferebat qđ ptulerat. Sicq; actus est vt ad
magnam mansuetudinē duceret pater: et
humilitas discipuli magistra fieret magi-
stri. Cūq; pro vilitate monasterij ad con-
stitutionē causē egressus fuiss; multi viri
noti ac nobiles qui eū valde honorabāt:
vehemēter admirati sollicitē requirebāt:
quid nā hoc esset qđ tam tumentē ac lini-
dam haberet faciē. Quibus ille dicebat:
hesterno die sero peccatis meis erigētib⁹
in scabello subpedaneo impingebaz atq;
hoc pertuli. Sicq; vir sanctus seruans in
pectore honorē veritatis et magister: nec
patris prodebat vicij: nec falsitatis ins-
currit peccatum.

De monacho hortulano mo-
nasterij eiusdem. Cap. III.

Petrus.

Patras ne vir iste venerabilis **V**bertinus de quo tot signa et miracula retulisti: in tā ampla congregatione imitatores sui in virtutibus non reliquit?

Gregorius.

Elix qui appellabatur curuus quem ipse bene nosti qui eiusdem monasterij nuper prepositus fuerat: multa mihi de fratribus eiusdem monasterij admiranda narrabat. Ex quibus aliqua que ad memoria venturū: supprimo: quia ad alia festino: sed vñ dicā quod ab eo narratū pretereundū nullo modo estimo.

Ite eodē monasterio quidā magne vite monachus erat hortulanus.

Fur vero venire cōsueuerat et per sepe ascendere et occulte olus auferre. Cum ille multa plantaret: que minus inueniret et alia pedibus cōculcata: alia direpta cōspiceret totū hortū circūtes inuenit iter: unde fur venire cōsueuerat: qui i eodē hortu deambulās reperit etiā serpentem cui precipies dixit: Sequere me atque ad adiū furis peruenies impauit serpentem dicens: In nomine iesu precipio tibi ut adiū istū custodias: ac fures huc ingredi nō permittas. prius serpens totū se in itinere in trāuersus tetendit: et ad cellā monachus rediit. Cum meridiano tempore cūcti quiesceret: more solito fur aduenit ascendit sepe. Et cū in hortū pedē poneret vidit subito quod extensus serpens clausisset viā: et tremefactus post semetipsum concludit eiusque pes per calciamentū in fude sepiis inhelesit: sicque vix dum hortulanus rediret deorsum capite pepēdit. Consueua hora venit hortulanus: pendente in sepe fures reperit et serpentē dixit: Gratias deo implesti quod iussi: recede modo qui statim abcessit: ad furē vero peruenies ait: Quid est frater: tradidit te mihi deus: quare in laborē monachorū furtum toties facere presumpisti? Qui hec dicens pedē illius a sepe in qua inheleserat soluit. Cum sine lesione deposuit. Qui dixit: sequere me. Quē

sequentē duxit ad hortū adiū: et olus que furtim appetebat auferre: ei cū magna dulcedine p̄buit dicens: Eade et post hoc furtum nō facias: sed cum necesse habes hie ad me ingredi: et que tu cum peccato laborabas tollere: ego tibi deuotus dabo.

De Equitio abbate valerie prouincie. **Cap. III.**

Petrus.

Ancusque ut inuenio: incassum ego non fuisse patres in Italia que signa facerent estimabā.

Gregorius.

Fortunati viri venerabilis abbatis monasterij quod appellatur balneū Liceronis: aliorūque etiā virorū venerabilū didici relatōe: quod narro: vir sanctissimus Equitius nomine in valerie prouincie prius pro vite sue merito apud omēs illic magne admirationis habebatur: cui fortunatus idē familiariter notus fuit. Qui nimirū Equitius pro sue magnitudine sanctitatis multorū in eadē prouincia monasteriorū pater extitit. Hūc cū iuuentutis sue tēpore acri certamine carnis incessantia fatigaret: ipse sue temptatiōis angustie ad orationis studiū solertior fecerunt. Cum hac in re ab omnipotenti deo remediū cōtinuis precibus quereretur: noctē quadā assistente angelo enuchizari se vidit: eiusque visioni apparuit quod omnē modū ex genitalibus eius mēbris abscideretur: atque ex eo tēpore ita alienus extitit a temptatione: ac si sexū non haberet in corpore. Qua virtute fretus ex dei omnipotentis auxilio: ut viris ante preerat: ita cepit post modū etiā feminis preesse: nec tū discipulos suos admonere cessabat: ne se ei exemplo in hac re facile crederet et casuri nō tēptaret donum quod non accepissent.

E autē tpe quo malefici in hac sūe Romana urbe deprehēsi: Basilis in magicis artibus primus fuit in monachico habitu valeriā fugiēs petiit. Qui ad virū reuerētissimū castoriū antea

ne ciuitatis Episcopum pergere sperauit
ab eo ut eū Equitio abbati cōmitteret ac
sanandum monasterio illi cōmenderet.
Tūc ad monasteriū venit episcopus seclisq;
Basilium monachū deduxit: et Equitius dei
famulū rogauit: ut eundē monachū in cō
gregationē suscipiet. Quē statim vir san
ctus intus ait: Hūc quē mihi cōmendas
pater: ego nō video monachū esse: sed dia
bolū. Qui ille respōdit: Occasionē que
ris ne debeas prestare qđ peto: ad quem
mor dei famul⁹ dixit. Ego quidē hoc euz
esse denūcio qđ video: ne tamen nolle me
obedire existimes: facio qđ iubet. Susce
ptus itaq; in monasterio est. Post nō mul
tus vero dies idē dei famul⁹ p exhortan
dis ad desideria supna fidelib⁹: paulo lō
gi⁹ a cella digressus est. Quo discēdere
contigit: ut in monasterio virginū in quo
eiusdē patris cura vigilabat: vna earū q
iuxta carnis huius putredinē speciosa vi
debat febricitare inciperet: et vehemēter an
xiari magnisq; iā vocibus cū stridore cla
mare. Modo moritura sum nisi Basilius
monachus veniat: et ipse mihi p sue cura
tōis studiū salutē reddat. Sed in tāti pa
tris absentia accedere quispiā monacho
rum in pgregationē virginū nō audebat:
quāto minus ille qui nouus aduenerat:
eiusq; adhuc vitā pgregatio fratrum ne
scebat. Missum repente est et dei famulo
Equitio nunciātū q sanctimonialis illa
imēsis febribus estuaret: et Basilij mona
chi visitationē anxie quereret. Quo audi
to vir sanct⁹ dedignādo subrisit atq; ait:
Nūquid nō dixi: q dyabolus est iste: non
monachus: ite et eū de cella expellite. De
ancilla autē dei que anxietate febriū vrge
tur: nolite esse solliciti: qā ex hac hora neq;
febrib⁹ laboratura est: neq; basilicū que
situra. Regressus est monachus et ea bo
ra salutis restitutā dei virginē agnouit: qui
eandē salutē illius dei famul⁹ Equitius
longe positus nuntiāuit: in virtute scilicet
miraculi exemplū tenēs magistrī: qui in
uitatus ad filiū reguli cum solo verbo re
stituit salutē: ut reuertens pater ea hora fi

lium restitutū vite cognosceret: qua vitas
illius ex ore veritatis audiuit. Omēs au
tem monachi iussionē patris sui implētes:
eundē Basilium ex monasterij habitatione
repulerūt. Qui repulsus dixit: frequēter
se cellā Equitij magicis artib⁹ in aera su
spēdisse: nec tamē eius quempiam ledere
potuisse. Qui non post longū tempus in
hac Romana vrbe exardescēte zelo chri
stiani populi igne crematus est.

Quadam vero die vna dei famula
ex eodē monasterio virginū ortus
ingressa est. Quē lactucā conspi
ciens cōcupiuit: eamq; signo crucis bene
dicere oblita auide momordit: sed correp
ta a dyabolo protinus cecidit. Cūq; ve
xaretur: eidē patri Equitio sub celeritate
nunciātū est: ut veniret cōcitus: et orando
succurreret. Morq; ut ortū isdē pater in
gressus est: cepit ex eius ore quasi satisfaci
ens ipse qui hāc arripuerat dyabolus cla
mare dicēs: Ego quid feci: ego quid feci?
Sedebā ibi sup lactucā: venit illa et mo
mordit me. Qui cū grauī indignatiōe vir
dei precepit ut discederet: et locū in omni
potētis dei famula nō haberet: qui priori
nus abcessit: nec eā vltra cōtingere preua
luit. Quidā vero felix nocte: Miris p
uincie nobilis pater huius castorij q nunc
nobiscū in Romana vrbe demorat: cū eū
dē venerabilē vix eqtuz sacrū ordinē nō
habere cōspiceret: et p singulū discurre
atq; studiose predicare: eū quadaz die fa
miliaritatis ausu adijt dicēs: Qui sacrū or
dinē nō habes atq; a Romano pontifice
sub quo regis: predicatiōis licentiā non
accepisti: predicare quō presumis. Qua
eius inquisitione cōpulsus: vir sanct⁹ in
dicauit predicatiōis licentiā: qualiter ac
cepit dicens: Ea que mihi loqueris: ego
quoq; mecū ipse pertracto. Sed quadaz
nocte speciosus mihi p visionem iuuenis
astitit: atq; in lingua mea medicinale fer
ramētum: id est fleuboronium posuit: di
cens: Ecce posui verba mea in ore tuo:
egredere ad predicādum: atq; ex illo die
etiā cū voluero: de deo tacere nō possum.

Petrus.

Ullam etiā parvis huius opus agnoscere qui fert talia dona a deo percepisse.

Gregorius.

Opus petre ex dono est: nō dō nū ex opere: alioquī grā: tā nō est gratia. Omne quippe opus dona preueniūt: quāuis ex subsequēt opere ipsa etiā dona subcreſcūt. Ne tamen vite eius cognitioe frauderis bene hāc reuerētissimus vir Albinus reatine antistes ecclesie cognouit: et adhuc plus persunt multi qui scire potuerūt. Sed qd plus queris operis: quādo cōcordabat vite mūditiā cū studio prediciōis? Tāntus quippe illū feruor ad colligēdas deo animas accenderat ut sic monasterijs preesset quaten⁹ per ecclesias: per castra: per vicos: per singulorū quocq; fidelīū domos circūquaq; discurreret: et corda audientīū ad amorem patrie celestis excitaret. Erat vero valde villis i vestibus atq; ita despectus: ut si q̄s illū fortasse nesciret: salutatus etiā resalutare despiceret: Et quotiens alia tēdebat ad loca in iumentū sedere cōsueverat: qd esse despectabilius oībus iumentis in cella potuisset. In quo etiam capistro pro freno et herbiū pellibus pro sella utebatur. Per semetipm sacros codices in pelliceis sacculis missos dextro leuoc portabat latere: ut quocūq; pueniret scripturarū aperiret fontē et rigaret prata mentiū. Hui⁹ quoq; opinio prediciōis ad Romanē vrbis noticiā puenit: atq; ut est lingua adulantīū auditoris sui animū amplectendū necans: eo tempe clerici huius aplice sedis antistiti adulādō questī sūt dicētes: Quis est iste vir rusticus qui auctoritatē sibi prediciōis arripuit et officiū aplici nostri dñi sibi met indoctus usurpare psumit? Mittatur ergo si placet qui huc eū exhibeat: ut quid sit ecclesiastic⁹ rigor agnoscat. Si autē moris est ut occupato in multis alio adulatio valde surripiat: si ab ipso cor-

dis ostio nequaquā fuerit citi⁹ repulsa: sua dētibz clericis cōsensum pontifex p̄buit ut ad Romanā vrbē duci debuiss: et quē nā sua esset mensura: cognosceret. Julia nū tamen tūc defensorē mittens qui Sabiniensi ecclesie postmodū in episcopatu p̄fuit: ac precepit ut cū magno euz honore deduceret ne quicquā dei famulus ex cōuentioe eadē iniurie sentiret. Qui pare re de eo clericorū vortis cōcitus volens: se sine ad eius monasteriū cucurrit: ibiq; absente illo antiquarios scribētes repperit ubi abbas esset requisitus: qui dixerūt: In valle hac que monasterio subiacet fenu secat. Idem vero Julianus superbū valde atq; contumacē puerū habuit: cui vix poterat vel ipse dñari. Hūc ergo misit ut ipm ad se sub celeritate pduceret. Perrexit puer et pteruo spiritu pratu velociter ingressus: homiesq; illic intūes fenū secantes: requisitū quisnā esset Equius. Moros ut audiuit quis esset: eū adhuc lōge postus asperxit: et immēso timore corrept⁹ cepit timere: lacerescere: seq; ipm nutāi gressu vix portare posse. Qui tremēs ad dei hōtem peruenit atq; vlnis humiliter submissis: eius genua deosculans strinxit: suūq; dñm ei occurrisse nūciavit. Cui resalutato dei famulus p̄cepit dicens: Leua fenū viride: porta pabulū iumentis in quibus venistis: ecce ego quia parū super est: opere expleto te subsequor. Is autē qui missus fuerat Julianus defensor mirabat valde: quid nā esset q̄ redire moraret puer. Quis reuertentē puerū cōspicit atq; in collo fenū ex prato deferentē vehementer iratus cepit clamare dicēs: Quid est hoc? Ego te missi hominē deducē: non fenū portare. Cui puer respōdit: Quem queris ecce subsequit. Et ecce vir dei elauatis calciatus caligis falcem fenariā in collo deferens veniebat. Quē adhuc longe positum puer suo domino: quia ipse esset quē quereretur indicauit. Idē vero Julianus repente ut vidit dei famulū ex ipso habitu desperxit: et tūc qualiter deberet al loqui: pterua mēte prepebat. Mor vero

ut seruus dei cominus affuit: eiusdē Juliani animū intolerabilis pauor inuasit: ita vt tremere atq; ad insinuandū hoc ipsum pro quo venerat vir sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit: orationē pro se fieri petijt: et quia pater eius apostolicus pontifex eū videre vellet indicauit. Vir autē venerandus Equitius cepit imensas gratias omnipotēti deo agere: asserēs q se p suū pontificē gratia superna visitasset. Illico vocauit fratres: precepit hora eadē iumēta preparare: atq; executorē suū cepit vehemēter vrgere vt statim abire debuissent. Qui Iulianus ait: Hoc fieri nullaten⁹ potest qz lassatus ex itinere hodie nō valeo abire. Tūc ille respōdit: Eō tristitas me fili qz si hodierna die nō egredimur iā crastina nō exiemus. Dei itaq; famulus executoris sui lassitudine coact⁹ in monasterio suo eadē nocte demoratus est. Sequētī vero die sub ipso lucis crepusculo vehemēter equo in cursu fatigato ad Julianū puer cū epistola puenit: in q preceptū est ei ne seruū dei cōtingere vel mouere de monasterio auderet. Quē cūz ille req̄reret cur sentētia esset mutata: cognouit qz nocte eadē in q ipse executor illuc missus est: per visum pontifex fuerat vehemēter exterritus q ad exhibendum dei hominē mittere presumpsisset. Qui protinus surrexit seq̄ venerādī viri commendans orationib⁹ ait: Rogat pater noster ne fatigari debeatis. Cūq; hoc dei famulus audiret cōtristatus ait: Nunquid nō die hesterno dixi tibi quia si statim nō pergeremus iā pergere minime liceret? Tūc pro charitatis exhibitione aliquantulū executorē suū in cella retinuit ei⁹ laboris sui cōmodū coacto renitenti⁹ dedit. Cognosce igit⁹ Petre in quāta dei custodia sunt qui in hac vita seipsos despiciere nouerunt: cū quibus intus ciuib⁹ in honore numerant qui despecti foris hominib⁹ esse nō erubescūt: quia et cōtra in dei oculos non iacet qui apud suos et proximorū oculos per inanis glorie appetitū

tumēt. An et quibusdā veritas dicit: Vos estis qui iustificatis vos corā hominib⁹: deus autē nouit corda vestra: quia qd hominibus altum est: abominabile est ante deum.

Petrus.

Froz valde q de tali viro surripi pontifici tāto potuerit.

Gregorius.

Quid miraris Petre quia fallimur qui homines sumus? An mēti excidit: qd David qui prophetie spiritū habere consueuerat: cōtra innocentē Ionathe filiū sententiā dedit: cū verba pueri mentis audiuisset? Qd tamē qz per David factū est: et occulto dei iudicio iustū credimus: et tamen humana ratione qualiter iustū fuerit nō videmus. Quid ergo mir⁹: si ore mentientū aliquādo in aliud ducimur: qui prophete nō sum⁹? Multū vero est q vnus cuiusq; presulis mēte curarū dēstinas vāstat. Cūq; anim⁹ diuidit ad multa: fit minor ad singula: tātoq; ei in vna qualibet re surripit: quāto lat⁹ in multis occupat⁹.

Petrus.

Era sunt valde que dicis.

Gregorius.

Silere nō debeo qd de hoc viro abbate quondā meo reuerētissimo Valentiano narrāte agnouit. Dicebat nāq; quia corpus eius dū in beati Laurentij martyris oratorio esset humatū: sup sepulchrū illius rustic⁹ quidā arcā cū frumento posuit: ne quātus qualisq; vir illic iaceret: ppendere ac vereri curauit. Tūc repente turbo celit⁹ factus: reb⁹ illic omib⁹ in sua stabilitate manētibus arcā que superposita sepulchro ei⁹ fuerat: extollit lōgeq; proleci: ita vt palā cūcti cognoscerēt: quātū esset meriti is: cui⁹ illic corpus iaceret.

Et iā ea que subiungo predicti venerabilis viri fortunati qui valde mihi etate ope et simplicitate placet relatōe cognoui. Eandē vale

rie pulciā lōgobardis intrātib⁹ ex mōa
sterio reuerēssimū viri Eqtij ī p̄dicto ora
torio ad sepulchrū eius monachi fugerūt
Cūq; longobardi seuiētes monasteriū in
traissent: ceperūt eosdez monachos foras
trahere vt eos aut p tormēta discuterēt:
aut gladijs necarēt. Quorū vnus inges
mult atq; acri dolore cōmotus clamauit:
Heu heu scē Eqtij: placet tibi vt traba
mur ⁊ nō nos desēdas. Ad cui⁹ vocē pri
n⁹ seuiētes lōgobardos imūduis spūs in
uasit. Qui corruētēs in terrā tandiu ves
pati sunt: quousq; hoc cūcti etiā qui foris
erant lōgobardi cognoscerēt quaten⁹ lo
cum sacrū temerare vltim⁹ nō auderent.
Sicq; vir sanctus dū discipulos defendit
etiam multis post remediū illuc fugiētib⁹
bus prestitit.

**De Constantio mansionario: ec
clesie sancti Stephani: Cap. v.**

Cuiusdā coepiscopi mei videt
relatiōe qđ narro qui in ancho
nitana vrbe p annos multos ī
monachico habitu deguit: ibi
q; vitā nō mediocriter religiosam duxit.
Cui etiā quidā nostri iam puectionis eta
tis: qui ex eisde sunt p̄tibus: attestant. In
pta eaz nāq; ciuitate ecclesia beati marty
ris Stephani sita est: In qua vir vite ve
nerabilis Constantius nomine q mansiona
rij functus officio deseruebat: Cui⁹ san
ctitatis opinio sese ad noticiā hominum
longe lateq; tetēderat. Qui isdē vir fun
dit⁹ terrena despiciēs totoq; annisu men
tis ad sola celestia flagrabat. Quadam
vero die dū in eadē ecclesia oleū deesset: ⁊
p̄dictus dei famul⁹: vnde lampades ac
cēderet oimodo nō haberet: omēs lampa
des ecclesie impleuit aqua atq; ex more ī
medio papyrū posuit: q̄s allato igne suc
cēdit. Sicq; aqua arsit in lampadibus ac
si oleū fuisset. p̄pēde igit⁹ p̄petre cui⁹
meriti vir iste fuit qui necessitate com
pulsus elemēti naturā mutauit.

Petrus.

Irum est valde qđ audio: sed
velles nosse cuius humilitatis
apud se esse intus potuit iste q
tante excellētie foris fuit.

Gregorius.

Inter virtutes animum cognō
scere cōgrue queris: q; multū
valde est q; temptatiōe sua in
tus mentē lacescūt mira: que fo
ris fiunt. Sed si huius Constantij venera
bilis vnū qđ fecit: audis: cuius humilita
tis fuerit: citius agnoscis.

Petrus.

Quāq; mihi facti illius tale mi
raculū dixisti: superest etia; vt
me de humilitate mentis eius
edifices.

Gregorius.

Quia valde opinio sanctitatis ei⁹
excreuerat: multi hūc ex diuer
sis puincijs anxie videre stica
bant. Quadā vero die ex lon
gino loco ad videndū eū quidā rustic⁹
venit: eadē vero hora casu cōtigerat vt
sanctus vir stans in ligneis gradib⁹ resis
cendis: deseruiret lampadib⁹. Erat autē
pusillus valde: exili forma atq; despecta.
Cūq; is qui ad videndū eū venerat: quisa
nā esset inquireret: atq; obnixē peteret vt
sibi debuisset ostēdi: hi qui illū nouerant
mōstrarūt: quis esset. Sed sicut stulte mē
tes hominum merita ex qualitate corpis
metlunt: eum paruulū atq; despectum vi
dens: ipsum hunc esse cepit omnino non
credere. In mente etenim rustica inter hoc
qđ audierat ⁊ videbat: quasi facta fuerat
quedā rixa ⁊ estimabat tā breuē per visio
nem esse nō posse: quē taz ingentē habue
rat p opinionē. Cūq; ipsum eū esse a plu
ribus fuisset alstructus: despexit ⁊ cepit ir
ridere dicens: Ego grandē hoīem credi
diste autē de homīe nībil habet. Ad vt
vir dei Constantius audiuit: lāpades quas
reficiebat p̄tinus relinquēs letus cōcit⁹
descēdit atq; in eiisdē rustici amplexum
ruit: eūq; ex amore nimio constringere ces

pōt brathijs ⁊ osculari magnasq; gratias agere q̄ is de se talia iudicasset: dicens: Tu solus es qui in me aptos oculos habuisti. Quia ex re pensandū est cui⁹ apud se hūilitatis fuerit qui despicientē se rusti cū amplius amant. Qualis enim quisq; apud se lateat: prumelia illata pbat. Nā sicut supbi honoribus: sic plerūq; humiles sua despectione gratulant. Cūq; se ⁊ i alienis oculis viles aspiciūt: idcirco gaudent: qz hoc iudicio cōfirmari intelligunt qd de se ⁊ ipsi apud semetipsos habuerūt.

Petrus.

Quādo agnosco vir iste magnus foris fuit in miraculis: sed maior intus in humilitate cordis.

De Marcellino Anthonitane ciuitatis episcopo: (La. vi.)

Gregorius.

Eiusdē quoq; Anthonitane antistes ecclesie vir vite venerabilis Marcellinus fuit: cuius gressum dolore nimio podagra contraxerat: eumq; familiares sui sic vbi necesse erat: in manibus ferebant. Quadā vero die per culpā incurie eadē ciuitas Anthonitana succēsa est. Cumq; vehemēter arderet: cucurrerūt oēs vt ignem extinguerēt: sed illis aquā certatim prouiciētib⁹ ita crescebat flāma vt iā totius vrbis interitū minari videret. Cūq; ad propinquoza sibi loca queq; ignis inuaderet: iamq; vrbis ptez nō modicā cōsumpisset ⁊ obistere null⁹ valeret: deductus in manib⁹ venit episcop⁹ ⁊ tāta periculi necessitate p̄pulsus: familiarib⁹ suis se portatibus precepit dicēs: Cōtra ignē me ponite. Qd ita factū est atq; in eo loco est positus vbi tota vis flāme videbat incūbere. Lepit autē miro modo in semetipsum incendij retorqueri ac si reflexiōis sue impetus exclamaret: se episcopū transire nō posse. Sicq; factū est vt flāma incendij illo termino refrenata in semetipsā refrigeret: ⁊ cōtingere vltius quicq; edificij nō auderet. Perpendis Petre

culus sanctitatis fuerit egrum hominem sedere ⁊ exorando flāmas premere?

Petrus.

Quādo perpendo ⁊ obstupesco.

De Monoso preposito monasterij in mōte sito qui Soractis dicitur: (Cap. vii.)

Gregorius.

E vicino nunc loco tibi aliqd narrabo qd ⁊ viri venerabilis Maximini episcopi ⁊ Laurionis: quē nosti: veterani monachis qui vterq; nuncusq; superest relatione cognoui. Qui sez laurio in eo monasterio qd iuxta urbē Nepesinā vocat suppētonia ab anastasio viro sanctissimo nutritus est. Qui nimirū Anastasius vite venerabilis viro Monoso pposito monasterij: qd in Soractis mōte sitū est: ⁊ ppinquitate loci ⁊ morū magnitudine ⁊ virtutum studijs assidue iungebat. Idem vero Monosus sub asperimo sui monasterij degebat patre: sed eius mores mira semp equanimitate tolerabat. Sicq; fratrib⁹ preerat in mansuetudine: sicut crebro patris iracundiā ex humilitate mitigabat. Quia vero eius monasteriū in summo montis cacumine sitū est ad quēlibet paruum hortū fratrib⁹ excolēdū nulla patebat planities. Anus autē breuissim⁹ locus in latere mōtis excreuerat: quem ingētis saxi moles naturaliter egrediens occupabat. Quadā vero die dñs Monosus vir venerabilis cogitaret qd saltem ad cōdimēta olei nutritiēda locus idē aptus potuisset existerē: si hūc moles saxi illius nō teneret: occurrit animo qd eandem molē quinquaginta bonū paria mouere nō possēt. Cūq; de humano labore facta esset desperatio: ad diuinū se solatiū obtulit: seq; illic nocturno silentio in orationē dedit. Cūq; mane facto ad eundē locū fratres venirēt: inuenerūt molē tante magnitudinis ab eodem loco longius recessisse: suq; recessu largū fratrib⁹ spaciū ad excolēdū hortum dedisse.

Alio quoque tempore cum isdem vir venerabilis lampades vitreas in oratorio laueret: una ex eius manibus cecidit: que per inumeras pres fracta dissiluit: qui vehemensissimū patris monasterij furore timens: lampadis protinus omnia fragmēta collegit atque ante altare posuit: seque cum graui gemitu in orationem dedit. Cum ab oratione caput leuasset: sanam lampadem repperit: quā timens per fragmēta collegerat. Sicque in duobus miraculis duorum patrū virtutes imitatus est. In mole scilicet saxi factū Gregorij qui monstem mouit: in reparatione vero lampadis virtutē donati: qui fractū calicem pristine incolumitati restituit.

Petrus.

Item ut video de exemplis veteribus noua miracula.

Gregorius.

Quod ne aliquid in oratione Monachi de imitatione quoque helizei cognoscere?

Petrus.

Quo atque indigner cupio.

Gregorius.

Quam quadā die in monasterio vetus oleum deesset. Jamque colligende oliue tempus incuberet: sed fructus in oliuis nullus appareret. Cum patri monasterij fuerat: ut circum quoque fratres in colligendis oliuis ad exhibenda extraneis opera pergeret: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleū deportarent: quod vir doctissimus nonnosus fieri cum magna humilitate prohibuit: ne exeuntes fratres ex monasterio dum lucra olei quererent: animarum causa paterent. Sed quia in monasterij arboribus oliue pauce inesse videbantur eas colligi precepit et in pīlo mitti et quālibet parū olei extri potuisset: sibi met deferri: factūque est et susceptū in paruulo vasculo oleū fratres nonnosus dei famulo detulerunt quod ipse protinus ante altare posuit: cunctisque egrediētibz orauit: atque accersitis

postmodū fratribz precepit: ut hoc quod detulerunt oleū leuaret: et per cuncta vasa monasterij ex igne fundēdo diuiderent: quatenus benedictione eiusdem olei omnia infusa viderent. que protinus ut erant vasa claudi fecit. Die vero altera aperta omnia plena reperta sunt.

Petrus.

Probamus quodidie impleri verba veritatis: que ait: Pater meus usque modo operatur et ego operor.

De Anastasio abbate monasterij quod Suppentonia vocatur.

Cap. VIII.

Gregorius.

Edē quoque tempore venerandus vir Anastasius cui superius memoria feci: sancte Romane ecclesie: cui deo auctore deservio notarius fuit. Qui soli deo vacare desiderans scriiniū deseruit: monasteriū elegit: atque in eo loco quē presar sum quod Suppentonia vocat: per annos multos in sanctis actibus vitam duxit: eius monasterio solerti custodia pfuit. Quo videlicet in loco ingens desuper rupis eminet: et profundū subter precipitiū patet. Quadā vero nocte cum iam optens de eius venerabilis viri Anastasij labores remunerare decreuisset: ab alta rupe vox facta est: que productio sonitu clamaret dicēs: Anastasi veni. Quo vocato alij quoque septē fratres vocati sunt ex nocte. Paruo autē momēto ea que fuerat emissā vox siluit: et octauū fratrē vocauit. Quas dum apte voces cōgregatio audisset dubiū nō fuit quod eorum qui vocati sunt obitus propinquasset. Intra paucos igit dies primus venerandus vir Anastasius: ceteri autē in eo ordine ex carne educti sunt: qui de rupis vertice sunt vocati. Frater vero ille ad quē vox parū siluit: atque eū tūc nominauit: moxiētibz alijs paucis diebus vixit et tūc vitam finiuit ut apte monstraret: quod interiectū vocis silentiū parū viuēdispaciū signauerit. Sed mira res contigit

quia venerabilis vir Anastasius dñ de corpore exiret: erat quidā in monasterio qui supuere eū nolebat: puolutus vero ei⁹ pedibus cepit cū lachrymis ab eo postulare dicens: p̄per illū ad quē vadis de p̄cor ⁊ adiuros: ne septē dies super te in hoc mūdo viuā. Ante cuius diē septimū etiā ip̄e defunctus est: qui tamē in illa nocte inter ceteros nō fuerat vocat⁹: vt aperte claresceret: quia eius obitum sola venerabilis Anastasij intercessio obtinere potuisset.

Petrus.

Quam isdē frater ⁊ vocatus inter ceteros nō est: ⁊ tamē sancti viri intercessiōibus extra lucē subtrahit⁹ est qd aliud datur intelligi: nisi qd hī qui apud dominū magni sūt meriti: obtinere aliquando possunt ea etiam que non sunt predestinata.

Gregorius.

Obtinere nequaquā possūt que predestinata nō fuerūt: sed ea que sancti viri orando efficiūt: ita predestinata sunt vt p̄cibus obtineāt. Itā ipsa qz per hēns regni predestinatio: ita est ab omnipotēti deo disposita: vt ad hoc electi ex labore perueniāt: qñs postulādo mereantur accipere: qd eis omnipotens deus ante secula disposuit donare.

Petrus.

Robari mihi apertius vellē si potest predestinatio iuari.

Gregorius.

Rec qd ego petre intuli cōcite valet p̄bari. Certe etenim nōstī qz ad abraā dñs dixit: In ysaac vocabitur tibi semen: cui etiā dixerat: patrē multarū gentiū cōstitui te. Cui rursus p̄misit dicens: Benedicā tibi ⁊ multiplicabo semen tuū sicut stellas celi: ⁊ sicut arenā maris. Ex qua re aperte cōstat: qz op̄s deus semen abrae multiplicari per ysaac predestinauerat: ⁊ tñ scriptū est. De p̄catus est ysaac dñm p̄ vxore sua: eo qd esset sterilis qui exaudiuit eū ⁊ dedit cōceptū rebecca. Si ergo multiplicatio generis abrae p̄

ysaac predestinata fuit: cur cōiugem sterilem accepit? Sed nimirū cōstat: qz predestinatio p̄cibus impletur quando is in quo deus multiplicare semē abrae predestinauerat: oratione obtinuit: vt filios habere potuisset.

Petrus.

Quia secretū ratio aperuit: nihil mihi dubietatis remāsit.

De Bonifacio Ferentine ciuitatis episcopo: Cap. IX.

Gregorius.

Quod tibi aliqd de Thulcie partibus narrē: vt cognoscas quales in ea viri fuerint: ⁊ omnipotentis dei noticie quantū propinqui.

Petrus.

Quo atqz omnimodo exposco.

Gregorius.

Alit vir venerabilis Bonifacius noīe: qui in ea ciuitate que Ferentis dicit⁹: ep̄atus officiū tenuit: et moribus impleuit. Hui⁹ multa miracula is qui adhuc sup̄est haudentius p̄sbyter narravit: qui nutritus in eius obsequio: tanto valet de illo quoqz veracius dicere quāto ei cōrigit ⁊ interesse. Hui⁹ ecclesie grauis valde paup̄as inerat: que bonis mētibus esse solet custodia humilitatis: nihilqz aliud ad om̄e stipendiū nisi vnam tantūmodo vineā habebat. Que quodā die ita gradie irrūte vastata est: vt in ea in paucis vitibus vix parui rariqz racemi remāssent. Quā cū dei predictus vir reuerētissimus Bonifacius ep̄us fuisset ingressus: magnas oīpotenti deo gr̄as retulit: qz in ipsa sua adhuc inopia sese angustari cognouit. Sed cū t̄p̄s exigeret: vt ip̄i quoqz racemi qui remāserant: mature scere potuissent. Custodē vinee ex more posuit: cāqz solerti vigilātia seruari precepit. Quadā vero die mādauit Constātio p̄sbytero nepoti suo: vt cūcta vini vascula in episcopio oīaqz dolia ita vt ante cōsueuerat: pice superflua p̄pararet. Ad cū ne

pos illius p̄byter audisset: valde admiratus est q̄ quasi infana p̄ciperet: q̄ vini vascula preparare faceret qui vinū mīme haberet. Nec tamē p̄sumpsit inquirere cur talia iuberet: sed iussis obparat et omnia ex more p̄parauit. Tūc vir dei vineaz ingressus: racemos colligit: ad calcatoriu detulit: oēs q̄ exinde egredi p̄cepit: solusq̄ ibicū vno paruulo puerore māsit: quē in eodē calcatorio deposuit et calcari ipso paucissimos racemos fecit. Tūq̄ ex eisdem racemis parū aliquid vini deflueret: cepit hoc vir dei suis manib⁹ in paruo vase suscipere et per cūcta dolia omniaq̄ vasa que parata fuerāt p̄ benedictiōe diuidere vt ex eodē vino oīa vascula vir infusa viderent. Tū vero ex liquore vini parū aliquid in vasis oībus misisset: vocauit protinus p̄byter: rūs: iussitq̄ pauperes adesse. Tūc cepit vinū in calcatorio crescere: ita vt oīa que allata fuerāt: pauperū vascula impleret: q̄bus cū se ydonee satiffecisse cōspiceret: ex calcatorio iussit puerū discedere: apotheca clausit atq̄ imp̄so sigillo p̄prio in unitā reliquit: mox ad ecclesias rediit. Die vero tertia predictū Constantiū p̄byterū vocauit: et oratiōe facta apotheca aperuit: et vasa in quibus tenuissimū liquorē infuderat: vberim vinū fuentia inuenit: ita vt paulimentū omne ex crescentia vini inuaderet: si ad hec ep̄us tardius intrasset. Tūc terribiliter p̄bytero p̄cepit ne quousq̄ ip̄e in corpore viueret hoc miraculū cuiq̄ indicaret: p̄ime scēs videlicet ne virtute facti humano fauore pulsatus: inde intus inanesceret: vnde foris hoībus magnus appareret: exemplū magistri sequēs qui vt nos ad viā humanitatis instrueret: de semetipso discipulis p̄cepit dicēs: vt ea que vidissent mīme diceret: quousq̄ filius hominis a mortuis resurgeret.

Petrus.
Quia occasio apta se p̄buit: libet inquirere quid nā sit q̄s redemptor noster cū duobus cecis lumē reddidit: iussit vt nemini diceret: et illi abeū

tes diffamauerūt eū in totā terrā illā: nā quid nā vnigenitus filius patri et sancto spiritui coeternus: hac in re velle habuit quod nō potuit implere: et vt miraculū q̄s taceri voluit: mīme potuisset abscondi?

Gregorius.

Redemptor noster per mortale corpus omne q̄s egit: hoc nobis in exemplū actiōis p̄buit: vt p̄ nostrarū viriū modulo eius vestigia sequentes: in offenso pede operis p̄ntis vite caramus viā. Miraculū namq̄ faciēs et taceri iussit: et tamē taceri nō potuit: vt videlicet electi eius exempla doctrine illi sequētes: in magnis que faciūt latere quidē in volūtate habeāt: sed vt p̄sint aliis prodant inuiti: quaten⁹ et magne humilitatis sit q̄ sua opera taceri appetūt: et magne vilitatis sit q̄ eorū opera taceri nō possunt. Non ergo voluit oīs quicq̄ fieri et minime potuit: sed quid velle eius mēbra debeant. Quid ve de eis etiā notētib⁹ fiat: doctrine eius magisterio exemplum dedit?

Petrus.

Pacet quod dicis.

Gregorius.

Hunc pauca aliqua de Bonifacii ep̄scopi opere sup̄sunt: quia eius memoriā fecim⁹ exequamur. Alio nāq̄ tempore beati Proculi martyris natalitius p̄p̄inquabat dies. Quo in loco vir nobilis Fortunatus nomie manebat: qui magnis precibus ab eodē venerabili viro postulauit: vt cū apud beatū martyre missarū solennia ageret ad benedictionē dandā in suā domū declinaret. Vir autē dei negare non potuit: quod ab eo et Fortunati mente charitas poposcit. Peractis igit missarū solennijs: cum ad predicti fortunati venisset mensas priusq̄ deo hymnū diceret: sicut quidā indendū arte cibū solēt querere: repēte ante ianuā cū simia vir astitit: et cibala percussit. Quē scētus vir dedignat⁹ audies sonitū dixit: heu heu mortu⁹ est miser ille: mortu⁹ est

misit iste. *Ego* ad mēsam refectionis ve
ni: os adhuc ad laudē dei nō aperui ⁊ ille
cū simia veniēs percussit cimbala. Subiun
xit quoq; ⁊ ait: *Fr̃e ⁊ p charitate* ei cibꝝ
potꝝq; tribuite: scitote tamē q; mortuus est.
Qui infelix vir dū panē ac vinū ex ea
dē domo pcepisset: egredi ianuā voluit:
sed saxum ingens subito de tecto cecidit:
eiꝝ in verticē venit. *Ex* quā plessione p
stratus: in manibꝝ illi seminiꝝ leuatus est.
Die vero altera hī viri dei sentē iā fun
ditus finiuit vitā. *Qua* in re petre pēsan
dum est: quātus sit viris sanctis timor ex
hibēdus: tēpla enī dei sunt: ⁊ cū ad iracū
diā vir sanctus trahit: quos alius ad ira
scendū nisi eiusdē tēpli inhabitator excita
tur. Mercedē ergo tanto est ira iustorꝝ:
quāto cōstat q; in eorꝝ cordibꝝ ille pre
sens est: quā ad inferendā vltionē quā vo
luerit inuialidus non est.

Alio quoq; tēpore p̄dicit? Con-
stātius p̄sbyter: nepos ei? equū
suū xij. aureis vēdidit: quos in p-
p̄tia archa ponēs ad exercendū opus ali-
qđ discēssit: tūc subito ab episcopo paup̄-
res venerūt: qui importūe p̄cabant: vt
eiz sanct? vir Bonifaci? episcop? ad con-
solatiōē sue inopie aliqđ largiri debu-
isset. Sed vir dei q? quid tribueret nō ha-
bebat: eūluare cepit in cogitatōe ne ab eo
paup̄es vacui exirent. Qui rep̄te ad me-
moria rediit q? Constātius p̄sbyter ne-
pos eius equū qđ insidere p̄sueuerat vē-
didisset: atq; hoc fūsum in archa sua p̄-
ciū haberet. Absente igit eodem nepote
suo accessit ad archā: ⁊ p̄te violētus clau-
stra arche cōminuit. xij. aureos tulit: eosq;
indigētibus vt placuit diuidit. Itaq;
Constātius p̄sbyter reuerfus ex ope ar-
che fracta repperit: ⁊ caballi sui p̄ciū qđ i-
eā posuerat nō inuenit. Cepit itaq; voce
magna p̄trepere: ⁊ cū furore nimio clama-
re. Omēs hic viuunt: solus ego in domo
hac viuere nō possum. Ad cuius nimirū
voces venit episcopus omnesq; in eodez
episcopo aderant. Cumq; eum locutiōe
blanda vir dei tempore voluisset: cepit il-

le cum iurgio respondere dicens: Qm̃s te-
cū viuūt: solus ego ante te hic viuere nō
possum: redde mibi solidos meos. Quis
virginis vocib⁹ cōmorus Episcop⁹ beate ma-
rie virginis ecclesiā ingressus est: et expan-
sis manib⁹ stando cepit ozare vt ei redde-
ret: vnde presbyteri furentis infamia miti-
gari potuissent. Lūg subito oculos ad ve-
stimentū suum inter extensa brachia redu-
xit: repente in sinu suo duodecim aureos
inuenit: ita fulgēs tanq̃ si e: igne pdu-
cti eadē hora fuissent. An mox de eccle-
sia egressus esset in sinū furentis presbyte-
ri protecit dicens: Ecce habes solidos q̃s
quesuisti: sed hoc tibi notū sit q̃a post mor-
tem meā tu huius ecclesie Episcopus nō
eris: ppter tuā auariciā. Ex qua sententiā
veritatis colligit: qz eorū solidos pres-
byter pro adipiscēdo episcopatu prepara-
bat: sed viri dei sermo preualuit: nā videt
Constantinus in presbyteratus officio vi-
tam finitū.

Nolo quoq; tēpore duo ad eū So-
thi hospitalitatis gratia venerūt:
qui rauennaz se festinare professi
sunt. Quib' ipse paruū was ligneuū vino
plenū manu sua prebuit: qđ fortasse ī prā-
dio itinēris habere potuissent: ex quo illi
quo aduſq; rauennā ventrent: gorbi bibe-
runt. Sicq; viciū ad eundē v. nerabilē pa-
trem ferētes reuerſi sunt: vt nullo die ces-
sarent bibere: tamen vinū eis ex illo va-
seuto nunq; deesset ac si ī illo vase ligneo
qđ Episcopus eis vederat: vinū non au-
geretur: sed nasceretur.

Nuper quoq; de eiusdē loci p̄tib⁹
senex quidāz clericus aduenit: ⁊
ea que ip̄e de eo narrat: silētiō nō
sunt pretereunda. Hāc dicit q̄ quadā die
ingressus hortū magna hūc erucarū mul-
titudine inuenit esse cooperatū. Quī om̄i-
solus in eo depire conspiciēs: ad easdem
erucas cōuersus dixit: Adiuo vos in no-
mīe dñi Iesu christi recedite hīc: atq; hec
olera comedere nolite. Que statim ad vi-
ri dei verbū ita om̄es egressi sunt: et ne-
cna quidez intra spaciū horti remaneret.

Sed quid mirū q̄ hec de episcopatus ei⁹
tempore narzamus: quādo iam ab omni
potente deo ordine simul ⁊ moribus cre
uerat: dum illa magis miranda sint q̄ euz
hic senex clericus adhuc puerulū fecisse
testatur. Nam ait q̄ eo tēpore quo cū ma
tre sua puer habitabat: egressus hospitio
nonnunq̄ sine linea: crebro etiā sine tuni
ca reuertebatur. quia mox ut nudus ique
piam inuenit: vestiebat: hic se expoliare
ut se ante dei oculos illius mercede vesti
ret. Quē mater sua frequēter increpare
consueuerat: dicens q̄ iustum nō esset ut
ipse inops pauperibus vestimēta largire
tur. Quē die quadā horreum ingressa pe
ne omne triticū qd sibi in expendū totius
anni preparauit: inuenit a filio suo pauperi
bus erogati. Cumq̄ semetipsam alapis
pugnisq̄ tunderet: q̄ quasi anni subsidia
p̄rdidisset: superuenit Bonifacius puer
dei: eamq̄ verbis quibus valuit: consola
ri cepit. Quē cū nihil cōsolationis admit
teret: hanc rogauit ut ab horreo exire de
buisset: in quo ex omni corū tritico paruz
quid inuentū est remansisse. Puer autē
dei sese illic protinus in orationē dedit
qui post paulū egressus ab horreo ma
trem reduxit ad horreū qd ita tritico ple
num inuentū est sicut plenū ante fuerat:
vnde mater illius totius anni sumptus se
cōgregasse gaudebat. Quo viso miracu
lo cōpuncta mater iam ipsa cepit hortari
ut daret qui sic celeriter posset: que peti
isset: accipere. Hec itaq̄ in hospitij sui ves
tibulo gallinas nutrire consueuerat: sed
eas ex vicino rure vulpis veniēs auferē
bat. Quadā vero die dū in eodem vesti
bulo puer Bonifacius staret: vulpis ex
more venit gallinā abstulit. Ipse autē
concitus ecclesiā intravit ⁊ se in orationē
prosterneōs apertis vocibus dixit: Pla
cet tibi dñe ut de nutrimentis matris mee
māducare nō possim. Ecce enim gallinas
quas nutrit: vulpis comedit. Qui ab ora
tione surgens ecclesiā est egressus. Mox
autem vulpis redijt: gallinā quā ore tene
bat: dimisit atq̄ ipsa moriēs añ eius ocu

los in terram cecidit.

Petrus.

Quid mihi mirū videtur q̄ exa
dire preces in se sperant: etia in
rebus vilibus dignatur deus.

Gregorius.

Hec Petre ex magna conditoris
nostri dispensatione agitur: ut per
minima que precipimus: sperare
maiora debeamus. Exauditus nāq̄ est in
rebus vilibus puer sanctus ⁊ simplex ut
in paruis disceret: q̄tum de deo presume
re in magnis petitionibus deberet.

Petrus.

Pacet qd dicis.
**De Fortunato Tudertine ciui
tatis episcopo: Cap. X.**

Gregorius.

Alius quoq̄ vir venerabilis in
eisdem prius fuit Fortunat⁹
nomine Tudertine antistes ec
clesie qui in effugandis spiriti
bus lumen virtutis gratia polebat. Ita
ut nonnunq̄ ab obsessis corporibus legio
nes demonū pelleret ⁊ cōtinuo orationis
studio intētus obiectas cōtra se eozū mul
titudines suparet. Huius viri familiaris
simus fuit Julianus nostre ecclesie defen
sor: qui ante nō longū tēpus in hac vrbe
defunctus est. Cui⁹ ego quoq̄ hoc didici
relatione qd narro: quia sepe gestis illi⁹
vsu familiaritatis interrerat. eiusq̄ post
memoriā ad instructionē nostrā quasi fa
ui dulcedinē in ore retinebat.

Matrona quedā nobilis in vicinis
prius Thuscie virū habebat: q̄
intra breue tempus quo filiū eius
acceperat: cū eadē socru sua ad dedicatio
nem oratorij beati Sebastiani martyris
fuerat inuitata. Nocte vero eadē qua sub
sequēte die ad dedicationē predicti ora
torij fuerat processura: voluptate carnis
deuicta: a viro suo sese abstinerē nō potuit
Lūc⁹ mane facto conscientiam deterreret
perpetrata carnis delectatio: processione

vero imparet verecūdia : plus erubescēs
vultu hominū q̄ dei iudiciū metuens : cū
soru sua ad dedicationē oratorij proces-
sit. Mox vero vt relique beati Sebastia-
ni martyris oratoriū ingresse sunt eandē
predictā marronā malign⁹ spūs arripuit :
et coram omni populo vexare cepit. Eius-
dem vero oratorij p̄sbyter dū eaz vehe-
mentissime vexari cōspiceret : ex altari p̄-
tinus syndonē tulit : eamq; operuit : sed et
hunc simul repēte dyabolus inuasit . Et
quia vltra vires voluit quicquā p̄sume-
re : cōpulsus est : et ipse cognoscere in sua
vexatione quid esset . Hi vero qui aderāt :
puellam in manib⁹ ex oratorio sublatam
ad domū propriā reportauerūt . Cūq; hāc
antiquus hostis vexatione cōtinua vehe-
menter attereret : p̄pinq̄ sui eam carna-
liter amātes : et amādo p̄sequeñtes ad ob-
tinendū salutis remediū maleficis tradi-
derūt : vt eius animā fundit⁹ extinguerēt :
cuius carnī magicis artibus ad tēpus p̄-
desse conarent. Ducta est itaq; ad fluuiū
atq; in aquā mersa . Ibiq; diutius incan-
tationib⁹ agere malefici mollebant vt is
qui eam inuaserat dyabolus exiret . Sed
miro omnipotentis dei iudicio dū arte p̄-
uersa vnus ab ea repellit : in eam legio su-
bito intrauit . Cepit ex hoc illa tot motib⁹
agitari : tot vocibus : clamoribus p̄strepe-
re : quot spiritibus tenebat . Tunc inito
cōsilio parentes eius sue perfidie culpā
fatentes : hanc ad venerabilē virū Fortun-
natum episcopū deduxerūt : eiq; relique-
runt . Qua ille suscepta multis se diebus
ac noctibus in orationē dedit : tantoq; an-
nisu precib⁹ incubuit : quāto et in vno cor-
pore contra se assistere legionis aciem in-
uenit . Quā non post multos dies ita sa-
naz atq; incolumē reddidit : ac si in ea ius
proprium dyabolus nunq̄ habuisset .

Hic quoq; tempore idem vir om-
nipotentis dei famulus ex obses-
so quodam homine in mundū spi-
ritum exussit . Qui malignus spūs cum
vesperascente tam die secretam ab omni-
bus horā cerneret : peregrinū quēpiam es-

se se simulans circuire cepit ciuitatis pla-
teas et clamare . Virum sanctū fortuna-
tum episcopū . Ecce quid fecit : peregrinū
hominē de hospitio suo expulit . Quero
vbi requiescere debeam : et in ciuitate ei⁹
nec inuenio . Tūc quidā in hospitio cum
vxoze sua et paruulo filio ad prunas sedes-
bat . Qui vocē eius audiens et quid Ep̄-
scopus ei fecerit requirens hunc inuita-
uit hospitiō sedere secum iuxta prunas fe-
cit . Cūq; vicissim aliqua confabularētur
paruulum eius filiū idem malignus spū-
rus intrauit : atq; in easdem prunas proie-
cit . Ibiq; mor eius animā excussit . Qui
oratus : miser : vel quem ipse susceperis
vel quē episcopus expulit : agnouit .

Petrus.

Quid nam hoc esse dicimus vt oc-
cidendi ausum in ei⁹ hospitio an-
tiquus hostis acciperet : qui hunc
peregrinū estimans ad se hospitalitatis
gratia vocauit .

Gregorius.

Multa ip̄petre videntur bona : sed
non sunt : quia bono animo non
sūt . Unde et in euāgelio veritas
dicit . Si oculus tuus nequā fuerit : totū
corpus tuū tenebrosū erit : quia cū p̄-
uersa est intentio que precedit : prauum ē
omne opus qd sequitur : quāuis esse rectū
videatur . Ego nāq; hunc virū qui dum
quasi hospitalitatē exhiberet : oratus ē
non pietatis opere delectatus estimō : sed
episcopi derogatione . Nam pena subse-
quens innotuit : quia precedens illa susce-
ptio sine culpa non fuit . Sunt nāq; non
nulli qui iccirco facere bona studēt vt gra-
tiam aliene operationis obnubilent : nec
pascuntur bono qd faciunt : sed laude bo-
ni : qua ceteros p̄emunt . Qua de re exi-
stimo hunc virum qui malignū spiritum
in hospitalitatem suscepit : ostēnationem

boni potius intendisse q̄ operam. vt me-
liora quā Episcop⁹ fecisse videretur: qua-
tenus ipse suscipere eum quem vir domi-
mini Fortunatus expulisset. Ita est vt di-
citur: nam finis operis probat: q̄ munda
intentio opationis non fuerit.

Adio quoq; tempore dum oculo-
rum quidam lumen amisisset:
ad hunc deductus intercessiois
eius opem petijt ⁊ impetrauit.
Nam cum vir dei oratione facta
oculis eius signum crucis imprimeret: ab
eo luce reddita nox cecitatis abscessit.
Preterea equus cuiusdam militis in ra-
diem fuerat versus: ita vt a multis teneri
vir potuisset: sed quoscūq; potuit inuade-
ret ⁊ eorum mēbra moribus dilaniaret:
tuncq; utq; a multis ligatus ad virū dei
deductus est. Qui mox eius capiti exten-
sa manu signum crucis edidit: cunctā ei⁹
rabiem in mansuetudinē mutauit vt po-
stea mitior existeret: q̄ ante illaz infantiā
fuisset. Tunc idem miles equū suum quē
celerime ex miraculi imperio a sua vasa-
ntia vidit imutatū: eidez sancto viro decre-
uit offerendū. Quē cum suscipere ille rē-
nueret: ipse vero in precibus ne despice-
retur eius oblatio: perseveraret: sanctus
vir media duarum ptium viam tenens ⁊
petitionem militis audiuit: ⁊ munus reci-
pere pro exhibita virtute recusauit. Pri-
us nāq; dignum precij prebuit: ⁊ postea
equum quē sibi offerebat: accepit. Quia
enim si nō suscipere eum cōtristari con-
spexerat: charitate cogente emit qd̄ neces-
sarium non habebat. Hecq; hoc silere de-
huius viri virtutibus debeo q̄ ante dies
fere. xij. audiui. Quidā nāq; ad me dedu-
ctus est senex pauper atq; vt mihi senum
collocutio esse semper amabilis solet: stu-
diose hunc vnde esset inquisiui: qui se esse
de Tudertina ciuitate respōdit. Cui in-
quā? Quo te pater: num Fortunatum
Episcopū nosti. Qui ait. Noui ⁊ bñ no-
ui. Tunc ipse subitū. Dic ergo si qua
illius miracula nosti ⁊ desideranti mihi

qualis vir fuerit: ignotescē. Qui ait ho-
mo ille ab istis hominibus longe fuit q̄s
videmus modo. Hāc quicquid ab omni
potente deo petijt: ita dum peteret impe-
trauit. Cuius hoc vnū narro miraculum
qd̄ ad presens animo occurrit. Quadam
nāq; die Sorbi iuxta Tudertinam vene-
runt qui ad partes Rauēne properabāt:
⁊ duos paruulos puerulos de possessioe
abstulerant que possessio prefate Tuder-
tine ciuitati subiacebat. Hoc cum viro san-
ctissimo Fortunato nunciatum fuisset: pe-
tinus misit atq; eosdem Sorbos ad se vo-
cari fecit. Quos blādo sermone allequēs
eorum prius studuit asperitatez placare.
ac post intulit dicens. Quale vultis pre-
cium: abo ⁊ puerulos quos abstulistis:
redde mibi: q̄ hoc gratie vestre munus
prebete. Tunc is qui prior eorum esse vi-
debat: Respondit: dicens. Quicquid
aliud precipis: facere parati sumus.

Nam istos puerulos nullatenus red-
dem⁹: cui venerandus vir blande mina-
tus dicit. Contristat me ⁊ non audis pa-
trem tuum: noli me contristare: nam non
expedit tibi. Sed isdez Sorbus in cordis
sui feritate permanens negādo discessit.

Die vero altera digressurus rursus ad
Episcopum venit. Quem idem verbis
pro predictis puerulis iterum Episcop⁹
rogauit. Cumq; ad reddendū nullo mo-
do consentire voluisset cōtristatus Epi-
scopus dixit. Scio quia tibi non expedit
qd̄ me contristato discedis. Que Sorb⁹
verba despiciens ad hospitium reuersus:
eosdem pueros de quibus agebatur: eq̄s
super impositos cum suis hominibus pre-
misit: ipse vero statim ascendens equum
subsecutus est. Cumq; in eadem ciuitate
ante beati Petri apostoli ecclesiaz venis-
set: equi eius pes lapsus est. Qui cum eo
corruit ⁊ ei⁹ corā mox fracta est: ita vt in
duabus partibus os esset diuisus. Leua-
tusq; in manibus reductus est ad hospi-
tium. Qui festin⁹ misit ⁊ pueros q̄s p̄misit
reduxit: ⁊ viro venerabili fortunato mā-
dauit. dicēs. Rogo te pater: mitte ad me

dyacouū tuū. Culus dyacon⁹ dū ad facē-
tem venisset: pueros quos redditurum se
episcopo omnino negauerat: ad medium
deduxit: eosq; dyacono illius reddidit: vi-
dens. Uade ⁊ dic dño meo episcopo quia
maledixisti mihi: ecce percussus sum: ⁊ pue-
ros quos quesisti: recipe ⁊ pro me rogo:
intercede. Susceptis itaq; puerulis dya-
conus eos ad episcopū reduxit: cui bene-
dictā aquā venerabilis Fortunat⁹ dedit.
dicens: Uade citius ⁊ eā sup iacētis corp⁹
proijce. Perrexit itaq; dyacon⁹ atq; ad
Sorbū introgressus benedictā aquā sup
membra illius aspersit: res mira ⁊ rehemē-
ter supēda: mox vt aqua benedicta So-
rbū corā cōtigit ita hominis fractura soli
data est ⁊ saluti pristina corā restituta vt
hora eadē de lecto surgeret ⁊ ascēso equo
ita cepit iter agere ac si nullā vnq; lesionē
corp⁹ pertulisset. Factiq; est vt qui san-
cto viro fortunato pueros cū precio redde-
re: obediētie subiectus: noluit. eos sine p-
cio: pene subactus: donauit.

Ig itē expletis studebat adhuc
senex de eo ⁊ alia narrare. S; qā
nōnulli aderāt: ad quos exhortā-
dos occupabar. Itaq; diei tardior hora in-
cubuerat: venerabilis Fortunati facta mi-
hi audire nō licuit: que audire si liceat: sp-
volo. Sed die alia isdem senex rē de illo
magis mirabilē narrauit: dicens.

Iteadē Tudestrina vrbe marcel-
linus quidā bone actionis vir cū
duabus sororib⁹ suis habitabat:
qui euēniente molestia corp⁹ ipso sacratis-
simo vespascente iam sabbato pascali de-
functus est. Cui⁹ corpus: cū longius esset
efferendū: die eodem sepeliri nō potuit.
Cūq; mora esset tēporis ad explendū de-
bitū sepulture: sorores eius morte eius af-
flicte: accurrerūt flētes ad venerabilē For-
tunatū ei⁹ magnis vocibus clamare ce-
perunt. Scimus quia apostolorū vitā te-
nes: leprosos mundaas: cecos illuminas:
veni ⁊ resuscita mortuū nostrū. Qui mox
vt earū fratrem cognouit defunctū: flere et
ipse etiā de morte eius cepit: ei⁹q; respon-

dere dicens. Recedite ⁊ hec dicere nolite:
quia iussio omnipotentis dei est: cui cō-
trahere nullus hominū potest. Illis itaq;
discedētib⁹ tristis ex morte eius mansit
episcopus. Subsequēte autem die dñico
ante exurgētis lucis crepusculum: voca-
tis duobus dyaconis suis perrexit ad do-
mum defuncti: accedēsq; ad locū: vbi cor-
pus iacebat exanimes: ibi se in orationem
dedit. Expleta autē prece surrexit ⁊ iuxta
corp⁹ defuncti sedit: non autē grādi vo-
ce defunctū per nomē vocauit: dicens. Fra-
ter marcelle. Ille autē: acsi leuiter dormi-
ens: ad vicinā vocē q̄uis modica fuisset
curat⁹: statim oculos aperuit: atq; ad Epi-
scopū respiciēs dixit. Quid fecisti: o qd
fecisti? Cui episcopus rēdit dicens. Quid
fecit? At ille ait. Duo hesternō die vene-
runt qui me ciciētes ex corpore in bonū
locū duxerunt. Hodie autē intus missus
est: qui dixit. Reducite eū quia Fortuna-
tus Episcopus in domū eius venit. Qui
bus verbis expletis mox ex infirmitate cō-
ualuit ⁊ in hac vita diutius māsit. Hec ta-
men credendū est quia locū quem accepe-
rat: perdidit: quia dubiū non est: qd inter-
cessoris sui precibus potuit post mortem
melius viuere: qui ante mortē studuit om-
ni potētī deo placere. Sed cur multa de
eius vita dicimus: cū nunciq; ad corpus
illius tot virtutū documēta teneam⁹. De
moniacos quippe absolueret: egros cura-
re: quotiens ex fide expetir⁹: vt viuus con-
sueuerat: hoc indefinenter facere ⁊ apud
mortua sua ossa perseverat. Sed libet pe-
tre adhuc ad valerie prouincie ptes: nar-
rationis mee verba reducere: de quibus
me eximia valde miracula ex ore venera-
bilis Fortunati: cuius nō longe superius
memoriā feci: contigit audisse: qui crebro
ad me nunciusq; veniens dū facta mihi ve-
terum narrat: noua refectione me satiat.

**De Albartyrio monacho:
prouincie Valerie.
Capitulum. XI.**

Quidam nūc in eadē prouincia Martyrius noīe: deuotus valde omnipotentis dei famul⁹ extitit: qui et hoc de virtutibus suis testimoniū signū dedit. Dum quadaz die fratres illius panē subcineritiū fecissent: atq; obliuī essent crucis signū imponere: sicut in hac prouincia crudi panes signari solēt: vt per quadras quattuor partiti videant: idē dei famulus affuit: eisq; referētibus signatū nō fuisse cognouit. Lūq; iam panis ille prunis esset ⁊ cineribus coopertus: dixit: Quare hūc minime signastis? Qui hec dicens: Signū crucis digito pira prunas fecitq; uo signāte p̄tinus immēsum crepitū panis dedit: ac si ingēs in ignib⁹ olla crepuisset. Quā dū coctus postmodū fuisset: ab igne subtractus: ea cruce signatus inuentus est: quā non contraxerat: sed fides fecerat.

De Seuerō presbytero eiusdem prouincie: Cap. XII.

In eo etiā loco iterorū vallis dicit: que a multis verbo rustico interocrina nominat. In qua erat quidā vir vite venerabilis: valde admirabilis noīe Seuerus: ecclesie beate Marie dei genitricis ⁊ semp virginis: sacerdos. Hunc cū quidā paterfamilias ad extremū venisset diē: missis cōcitis nūcijs rogauit: vt ad se quātocius posset veniret: suisq; oratiōibus p peccatis eius intercederet vt acta de malis suis penitētia: solutus culpa: de corpore exiret. Qui videlicet sacerdos: inopināte cōtingit: vt ad putandā vineā esset occupat⁹: atq; ad se veniētibus diceret. Antecedite ecce ego vos subsequē. Lūq; videret sibi in eodē opere parū aliquid superesse: paululū morā fecit: vt opus quod minimū restabat expleret. Quo expleto cepit ad agrū pergere: cū vero in itinere occurrētes his qui prius venerāt: obuiā facti sunt: dixerunt: Pater quare tardasti: noli fatigari: quia iam defunctus est? Quo audito ille cōtremuit: magnisq; vocib⁹ se interfecto

rē illius clamare cepit. Flens itaq; peruenit ad corpus defuncti: seq; corā lecto illius cū lachrymis in terrā dedit. Lūq; iam vehemēter fleret: in terrā caput tonderet seq; reū mortis illius clamaret: repēte is qui defunctus fuerat: animā recepit. Quā cū multi q; circūstabant aspicerēt: admirationis vocibus emissis ceperūt amplius flere p̄re gaudio. Lūq; eum requirerent: vbi fuerit: vel quomō redisset: ait: Tetri valde erāt hoīes qui me ducebāt: ex quorū ore ac naribus ignis exibat: qnē tolerare non poterā. Lūq; per obscura loca me ducerēt: subito pulchre visionis iuuenis cū alijs nobis eūribus obuiā factus est: qui me trahētibus dixit: Reducite illuz: quia Seuerus p̄sbyter plangit. Eius enī lachrymis dñs eum donauit. Qui scilicet Seuerus p̄tinus de terra surrexit: eisq; penitentiā agentū opem sue intercessionis prebuit. Et dū per dies septē de peccatis culpis penitentiā eger rediit⁹: ageret: octaua die letus de corpore exiit. Perpende queso hūc de quo loquimur: Seuerū: quē dilectū dñs accendit: quem cōtristari nec ad modicū pertulit.

Petrus.

Quam miranda sunt valde que dicis: que me inuenio nūcūq; latuisse. Sed quid esse dicimus: q; modo tales viri nequeūt inueniri?

Gregorius.

Exoptate multos tales in hoc seculo nec mō deesse existimo: neq; enim si talia signa nō faciūt: ideo tales nō sunt. Hic namq; vera estimatio in virtute est operum: non in ostensioe signorū. Nam sunt pleriq; qui ⁊ si signa nō faciunt: signa tamen faciētibus dispares non sunt.

Petrus.

Quam mihi rogo hoc ostēdi potest q; sint quidā qui signa nō faciūt: ⁊ tamen signa faciētibus dissimiles non sunt.

Gregorius.

Anquid nā nescis quoniam Paulus apostolus Petro apostolorū primo: in principatu Apostolico frater est.

Petrus.

Scio plane nec dubiū est: quia et si minimus omnium apostolorum: plus tamen omnibus laborauit.

Gregorius.

Quod bene ipse reminisceris: Petrus super mare pedibus ambulauit: et in uno eodemque elemento: ibi Paulus ire cum nauī non potuit: ubi Petrus pedibus iter fecit. Aperte igitur constat: quia cum viri utique virtus fuerit dispar in miraculo: viri utique tamē meritū dispar non est in celo.

Petrus.

Pacet: fateor omnino quod dicis. Ecce enim aperte noui: quia vita et non signa querenda sunt. Sed quoniam ipsa signa que sunt bone vite testimonium ferunt. Quæro te adhuc si qua sunt: referas: ut eiuriētē me per exempla bonorum pascas.

Gregorius.

Quem tibi in laudibus redemptoris de viri venerabilis Benedicti miraculis aliqua narrare: sed ad hoc explenda hodiernū tempus video non posse sufficere. Libertius itaque de celis querimus si aliud exordium sumamus.

Explicit liber primus dialogorum beati Gregorij.

Sancti Gregorij pape dialogorum liber secundus: de vita et miraculis sancti Benedicti: feliciter incipit.

De ortu: moribus: ac conuersatione sancti Benedicti: Capitulum I.

Erat vir vite venerabilis Benedictus: dei gratia et nomine ab ipso sue puericie tempore cor gerens senile. Etate quippe moribus transiens: nulli voluptati animum dedit: sed dum in hac terra adhuc esset quo temporaliter libere uti potuisset: desuper iam quasi aridum mundum cum flore. Qui liberiori genere ex provincia Nursie exortus. Rome liberalibus litterarum studiis traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta viciorum cerneret eum quem quasi ingressum mundi posuerat retraxit pedes: ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque postmodum in inane precipitum totus iret. Despectis itaque litterarum studiis: relicta domo: rebusque patriis: soli deo placere desiderans: sancte conuersationis habitum quesivit. Recessit igitur scienter nesciens et sapienter indoctus. Huius ego officia gesta non didici: sed pauca que narro: quattuor discipulis illi referentibus agnouī. Constantio scilicet reuerendissimo valde viro: qui et in monasterii regimine successit. Valeriano quoque qui annis multis Latranensi monasterio presuit. Simplicio qui congregationem illius post eum tertius rexit. Honorato etiam qui nunc adhuc celle eius in qua prius conuersatus fuerat: preest.

De Capisterij fracti reparatione: Capitulum II.

Et itaque cum tam relictis litterarum studiis petere desertam decruisset: nutriti que hunc artius

omniabat: sola secuta est. Tuncq; ad locum venissent: qui dicitur Eulide multisq; honestioribus viris pro charitate illic detentis: in beati Petri ecclesia demorarentur predicta nutritrix illius ad purgandū tritici: cū a vicinis mulieribus prestari sibi capisteriū petijt. Quod super mensa incaute de relictiū casu accidēte fractū est: sic vt duabus partibus inueneret diuisum. Quod mox rediens nutritrix illius vt ita inuenit: vehemētissime flere cepit: quia vas quod prestitū acceperat: fractū videbat. Benedictus autē religiosus et pius puer cū nutritricē suā flere cōspiceret: eius dolori compassus ablatris secū vtriusq; fracti capisterij partibus: sese cū lachrymis in orationē dedit: qui ab oratione surgēs ita iuxta se vas sanū repperit: vt in eo inueniri fracturę nulla vestigia potuisset. Vixq; nutritricē suā blande consolatus: ei sanū capisteriū reddidit: quod fractū tulerat. Queres in eodē loco a cūctis est agnita: atq; in tāta admiratione habitata: vt hocipm capisteriū ei⁹ loci incolę in ecclesie ingressu suspenderēt: quatenus presentes et futuri oēs agnoscerēt: a quāta Benedictus puer puerfatiōis gratia: perfectiōe cepisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit: et vsq; ad hec longobardoz temporā sup forēs ecclesie pepēdit. Sed Benedictus plus appetēs mala mūdi perperit q̄ laudes: p deo laboribus fatigari q̄ vite huius fauore extollit: nutritricē suā occulte fugiens deserti loci secessum petijt. Cui sublacus vocabulū est: qui a Romanavbe quadraginta fere miliarib⁹ distās frigidās atq; perspicuas emanat aquas. Que illic videlz aquarū abūdātia in extēso prius loco colligit: ad extremū vero in animē deriuat. Quo dū fugiens pergeret monachus quidā Romanus nomie hūc euntē repperit: quo tenderet rēq̄sult. Cuius cū desiderii cognouisset: et secretū reuult: adiutorium impendit: ei⁹ sancte cōuersatiōis habitū tradidit: et inquantū licuit ministravit. Vir autē dei ad eundē locū perueniens in artissimā specū se tra-

didit: et tribus annis excepto Romano monacho: oībus ibi incognitus māsit. Qui videlicet Romanus nō longe in monasterio sub Theodaci patris reglā degebat. Sed pie eiusdē patris sui oculis furabatur horas: et quē sibi ad manducandū subire poterat: diebus certis Benedicto panē ferebat: ad eandē vero specū a Romano cella iter nō erat. Quia excelsa desup rupis eminebat: sed eadem rupe in longissimo fune ligatū Roman⁹ deponere panē cōsueuerat. In qua etiā resti parū et ntabulū inseruit: vt ad eius sonū cognosceret: quādo sibi Romanus panē preberet: quē exiens acciperet. Sed antiquus hostis vni⁹ charitati inuidens: et alterius refectioni cū quadā die submitti panē cōspiceret: iactauit lapidē et tintinabulū fregit. Romanus tamē modis cōgruentib⁹ ministrare nō desijt. Cum vero iam deus oīpotens et Romanū vellet a labore quiescere: et Benedicti vitā in exemplū hominū demonstrare: vt posita super candelabrum lucerna claresceret: quatin⁹ omībus: qui in dei domo sunt luceret: cuiusdā psalterio longius manēti qui refectionē sibi in pascale festiuitate parauerat: per visus dominus apparere dignatus est dicens: Tu tibi delicias preparas: et seruus meus illo in loco fame cruciat. Qui p̄tinus surrexit: atq; in ipā solēnitāte pascale cū alimētis que sibi parauerat: ad locū retendit: et virū dei per abrupta montiū: per cōcaua valliū: per defossa terrarū quesiuert: eūq; latere in specu repperit. Tunc orationē facta: et benedicentes dominū omnia potentē cōsedissent. Post dulcia vite colloquia is qui aduenerat: presbyter dixit: Surge sumamus cibū: quia hodie pasca est. Cui vir dei respondit: dicens: Scio: quia pasca est: q̄ hodie te videre merui. Longe quippe ab hoībus positus: quia die eodem paschalis solennitas esset: ignorabat. Generabilis autē presbyter rursus asseruit: dicens: Veraciter hodie resurrectionis dominice pascalis dies est: abstinere tibi minime p̄gruit: quia et ego ad

hoc missus sum: ut omnipotentis dei dona pariter sumamus. Benedicentes igitur dominum sumpserunt cibum. Expleta itaque refectio et colloquio ad ecclesiam suam presbyteri recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam pastores inuenerunt: quem dum vestitum pellibus inter frutecta cernebant: aliquam bestiam esse crediderunt. Sed cognoscentes dei famulum eorum multi ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. Homines itaque eius per vicina loca innotuit cunctis. Factusque est ut ex illo iam tempore a multis frequenter cepisset. Qui cum cibum afferrent corporis: ab eius ore in suo pectore alimenta refrebant vite.

De temptatione carnis superata.

Cap. III.

Quadam vero die dum solus esset temptator affuit. Nam nigra paruaque avis que merula nominatur: circa eius faciem volitare cepit: eiusque vultui importune insistere: ita ut manu capi posset: si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito recessit avis. Tanta autem carnis temptatio aue eadem recedente sequuta est: quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque aliquando feminam viderat: quam malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne servi dei animum in specie illius accendit: ut dum in eius pectore amoris flamma vim caperet: etiam pene deserere heremum voluptate victus deliberaret. Tunc subito superna gratia respectus: ad semetipsum reuersus est atque vorticarum et veprium iuxta densa succrescere frutecta conspiciens exutus indumentis: nudum se in illis spinarum aculeis et vorticarum incendijs piecit. Ibi quoque diu volutatus: toto ex eis corpore vulneratus est et per cutis vulnera duxit a corpore: vulnus mentis. Quia voluptatem traxit in dolorum. Quoque pena penaliter foris arderet extinxit quod intus illicito ardebat: vixit itaque peccatum quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore sicut post discipulis ipse perhibebat. Ita in eo est temptatio voluntatis edomita: ut tale aliquid minime sentiret.

teret. Leperunt postmodum multi iam mundum relinquere atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe attemptationis victor: vere lumen factus est virtutum magister. Unde in Exodo et per Moysen precipitur: ut leuite a viginti quinque annis et supra ministrare debeant. Ab anno vero quinquagesimo custodes vasorum fiant.

Petrus.

Iam quidem prolatus testimonij mei: bi aliquantum intellectus interlucet sed tamen hoc planius exponi posset.

Gregorius.

Inquit petre quod in iuuetute carnis temptatio serueat. Ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat. Vasa autem sacrata sunt fidelium mentes. Electi ergo cum adhuc in temptatione sunt: subesse eos ac seruire necesse est: et obsequijs laboremque fatigari. Cum vero iam mentis etate tranquilla calor recesserit temptationis custodes vasorum sunt: quia doctores animarum fiunt.

De vitreo vase per signum sancte crucis rupto: Cap. IIII.

Petrus.

Isteor placet quod dicis sed quia prolatus testimonij clausa referat: quiescit ut de vita iusti debeas ea que sunt inchoata percurrere.

Gregorius.

Aecedente igitur temptatione vir dei quasi spinis erutis: exulta terra de virtutum segete feracius fructus dedit. Preconio itaque extimie conuersionis celebre nomen eius habebatur. Non longe autem monasterium fuit cuius congregationis pater defunctus est: omnesque ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit: et magnis precibus ut eis presesse deberet: petijt. Qui diu negando distulit: suis illorumque fratrum moribus conuenire non posse precepit: sed victus quique precibus: assensit.

sensum dedit. Quis in eodē monasterio regularis vite custodiam teneret: nullusq; ut prius per actus illicitos in dexteram leuāq; prem defectere a cōuersatiōis itinere liceret: suscepti fratres insane seuiētes semet ipsos prius accusare ceperunt: quia hūc sibi preesse poposcerāt: quorū se; torritudo in norma eius rectitudinis offēdebat. Quis sibi sub eo cōspicerēt: illicita nō licere: et se dolerēt vīitata relinquare: durūq; esset q; in mēte veteri cogebātur noua meditari et q; grauis ē semp prauis moribus vita bonorū tractare de ei⁹ morte aliquid conati sunt. Qui inito consilio venenū vino miscuerūt: et cū vas vitreum in quo ille pestifer pot⁹ habebat: recumbēte patre ex more monasterij ad benedicendū fuisset allatū: extēta manu Benedictus signū crucis edidit et vas qd longitenebat: eodē signo rupit. Sicq; confractū est ac si in illud vas mortis per cruce lapidē dedisset. Intellexit prius vir dei: q; potū mortis habuerat: qd portare non potuit signū vite: atq; illico surgēs et vultu placido: mente tranquilla: conuocatis fratrib⁹ allocut⁹ est eos: dicēs: Misereat vestri fratres omnipotēs de⁹: quare in me facere ista voluistis: nunquid nō prius dixi vobis: q; vestris ac meis moribus non cōueniret. Ite et iuxta mores vestros parit⁹ vobis querite: q; post hac me habere minime potestis. Tūc ad locū dilecte solitudinis redijt: et solus in supini pectoris oculis habitauit secum.

Petrus.

Minus patēter intelligo quid nā sit: habitauit secum.

Gregorius.

Sancit⁹ vir cōtra se vnanimīter cōspirantes: sueq; cōuersatiōi lōge dissimiles: coactos diu sub se tenere voluisset: fortasse sui vigoris vsum et modū tranquillitatis abscideret: atq; a cōtēplationis lumine sue mentis oculū declinasset. Dūq; quotidie illorū correptione fatigatus: min⁹ curaret sua: et se for-

titā relinqueret et illos nō inueniret. Itā quotiēs per cogitationis morū minime extra nos ducimur: et nos sumus: et nobiscū nō sumus: q; nosmetipsos minime vident⁹: per alta vagamur. An illū secū fuisse dicim⁹: qui ī longinquā regionē abiit: portione quā acceperat: cōsumpsit: vni in ea ciuium adhesit: porcos paut: quos cū manducare videret siliquas et esuriret: tū cum postmodū cepit cogitare bona que perdidit: scriptum de illo est: in se reuersus: dixit. Quātū mercenarij in domo pīs mei abundāt panib⁹? Si igit secū fuit: vñ ad se redijt: Hūc ergo venerabilē virū secū habitasse dixerim: q; in sua semper custodia circūspectus ante oculos conditoris: semp aspiciēs se: semp examinās: extra se mentis sue oculū nō diuulgauit.

Petrus.

Quid ergo qd de apostolo Petro scriptū est: dū de carcere ab angelo educ⁹ fuisset qd ad se reuersus: dixit: Hūc scio vere q; misit dñs angelus suū et eripuit me manu Herodis et de omni expectatione plebis iudeorum.

Gregorius.

Omnib⁹ modis petre extra nos ducimur: qui aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recedimus: aut per cōtēplatiōis gratiā sup nosmetipsos lenamur. Ille itaq; qui porcos paut: vagatione mētis et imūdicie sub semetipsum cecidit. Ille vero quē angel⁹ soluit: eius mentē in extasim rapuit: extra se quidē: sed super semetipm fuit. Alterq; ergo ad se redijt: qñ et ille ab errore opis se collegit ad cor: et iste a cōtēplatiōis culmine: ad hoc redijt: qd ī intellectu cōi ut pri⁹ fuit. Etenarabilis igit Bndictus ī illa solitudine habitabat secū: inquātū se intra cogitationis claustra custo diuit. Itā quotiensq; hūc cōtēplationis ardor in altū rapuit: se pauldubio sub se relinquit.

Petrus.

Pacet qd dicis: sed qñ rñdeas: si deseres fīes debuit qd sel suscepit

Gregorius.

U ego petre existimo: ibi aduna-
ti equanimitè portadi sunt mali
vbi inueniunt boni: nā vbi oīmo-
do de bonis fructus deest: sit aliquādo de
malis labor vacuus: maxie si e vicino cau-
se suppetat: que fructum deo valeāt ferre
meliorē. Sic itaq; sanctus ppter quē cu-
studindū staret: qui oēs vnanimiter se p-
sequētes cerneret. Et sepe agit in corde
perfectoz qd silentio ptereundū nō est vt
euz laborē sū sine fructu esse cōsiderent:
in locū alium ad laborē cū fructu migrēt.
Unde ille quoq; egregius p̄dicatoz: qui
dissolui cupit: et cum xp̄o esse: cui viuere
xp̄s est: et mozi lucrū: qui passionū certami-
na nō solū ipse appetijt: sed ad toleranda
hec et alios accēdit. Damasci persecutio-
nē passus: vt potuisset euadere murū: fu-
nē spōrāq; quesuit: seq; latenter deponi
voluit. Nūquid nam paulū mortē dicim?
timuisse: quā seipse p amore Ihesu testat
appetere. Sed cū in eodē loco minorē si-
bi fructū adesse cōspiceret: et graui labore
ad laborē se alibi cū fructu seruaui. For-
tis etenim preliatoz dei teneri intra claustra
noluit: certamis campū quesuit. Unde
isdē quoq; venerabilis Benedictus si li-
beter audis: citius agnoscis: qz vniū ip̄e
indociles deseruit: qui aliquātos in locis
alijs a morte anime suscitauit.

Petrus.

Ea est vt docēs et manifesta ratio
et prolatus congruū testimoniū de-
clarat. Sed queso de vita tāti pa-
tris ad narratiōis ordinē redeas.

Gregorius.

Quā sanctus vir diu in eadē soli-
tudine virtutibus signisq; succre-
sceret: multi ab eo in eodē loco ad
oīpotentis dei sunt seruitiū cōgregati: ita
vt illic duodecim monasteria cū oīpoten-
tis Ihesu xp̄i dñi opitulatiōe cōstrueret.
In quib; statutis p̄ribus duodenos mo-
nachos deputauit: paucos vero secū reti-
nuit: quos adhuc in sua p̄ntia ab eo erudi-
ri iudicauit. Lepere etiā tūc ad eū Roma-

ne vrbis nobiles et religiosi cōcurrere: sus-
osq; ei filios oīpotenti deo nutriendos da-
re. Tūc quoq; bone sp̄s suas soboles Eu-
tici? Maurū: Tertullius vero patricius
placidū tradidit. E quibus Maurus iu-
nior cū bonis polleret moribus magister:
adiutor cepit existere. Placidus vero pu-
erilis adhuc indolis gerebat annos.

De monacho vagamētis ad sa-
lutē reducto: Cap. V.

In vno autē ex eis monasterijs
que circūq; naq; p̄struxerat: qui
dā monachus erat: qui ad ora-
tionē stare nō poterat: sed mor-
vt se fratres ad studiū oratiōis inclinabāt:
ip̄e egrediebatur foras et mente vaga ter-
rena aliqua et transitoria gerebat. Tūc
ab abbate suo sepius fuisset admonit? ad
virū dei ductus est: qui ip̄e quoq; stultiti-
am eius vehemēter increpauit: et ad mo-
nasteriū reuersus: vix duobus diebus vi-
ri dei admonitiōnē tenuit. Tā die tertia
ad vsum propriū reuersus vagari tpe ora-
tiōis cepit. Qd cū seruo dei ab eodē mo-
nasterij patre quē cōstituerat: nūciatū fu-
isset: dixit: Ego venio: eūq; per me emen-
do. Tūc vir dei venisset ad monasteriū et
cōstitutā hora: expleta psalmodia sese fra-
tres in orationē dedissent: asperit q; eun-
dē monachū qui manere in oratiōe nō po-
tuit: quidā niger puerulus per vestimētū
fimbriā foras trahebat. Tūc etidē patri
monasterio Pompeiano noīe et Mauro
dei famulo secrete dixit: Nūquid nō asp-
citis: quis est qui istū monachū foras tra-
hit? Qui respondentes dixerūt: Nō. Qui
bus ait: Dixerim vt vos etiam videatis:
quē iste monach? sequit. Tūc per bīduū
esset oratū Mauro monach? vidit: p̄o-
peianus vero eiusdē monasterij pater vi-
dere nō potuit. Die igit alia expleta oīe
vir dei oratoriū egressus stantē foris mō-
chū reppit: quē p cecitate cordis sui vi-
ga percussit. Qui ex illo die nil p̄suasio-
nis vltius a nigro iā puerulo p̄tulit: sed
ad orationis studiū immobilis permāsit.

Sicq̃ antiqu⁹ hostis dominari nō ausus
est in eius cogitatione: ac si ipse percussus fu-
isset ex verberē.

**De aqua quā in montis verti-
ce ex petra pduxit: // Cap. VI.**

E his autē monasterijs que in
eodē loco cōstruxerat: tria sur-
sum in rupibus mōtis erant: et
erat fratrib⁹ laboriosum q̃ sem-
per ad lacū oportebat descēdere: vt aquā
haurire debuissent: maxime q̃ e diuexo
mōtis latere erat graue descēdentibus in-
timore periculū. Tunc collecti fratres ex
eisdēz tribus monasterijs ad dei famulū
Benedictū venerūt dicētes: Laboriosūz
nobis est ppter aquā quotidie vsq̃ ad la-
cū descēdere: et iccirco necesse est ex eodē
loco monasteria mutari. Quos blāde cō-
solatus dimisit: et nocte eadē cū paruo pu-
erulo nomine Placido: cui⁹ superius me-
morā fecit: eiusdē montis ascendit rupē:
ibiq̃ diutius orauit. Et oratione cōpleta
tres petras in loco eodē pro signo posuit:
atq̃ ad suū cunctis illis nesciētib⁹ mo-
nasteriū redijt. Cūq̃ die alia ad eū pro
necessitate aque p̃dicti fratres redijt: dicit:
Fie et rupē illā in qua tres super in-
uicē positas petras inueneritis: modicūz
cauate. Valer enī omnipotens deus etiāz
in illo mōtis cacumine aquā producere:
vt vber laborē tanti itineris dignet aufer-
re. Qui cūtes rupem mōtis quam Bene-
dictus p̃dixerat: iam sudantē inuenerūt.
Cūq̃ in ea concauū locū fecissent: statim
aqua repletus est: que tā sufficiēter ema-
nauit: vt nunciusq̃ vbertim defluat: atq̃
ab illo montis cacumine vsq̃ ad inferio-
ra deriuetur.

**De ferro ex profundo aque
in manubrio retruso:**

// Capitulū. VII.

Alio quoq̃ tempe Sothbus qui
dam pauper spiritu ad cōuer-
sionem venit: quē vir domini
Benedictus libētissime susce-

pit. Quadā vero die ei dare ferramentū
iussit: quod ad falcis similitudinē falcas-
trum vocat: vt de loco quodā vepres ab-
scinderet: quaten⁹ illic fieri hortus debe-
ret. Locus autē ipse quē mundandū So-
thbus susceperat: super ipam lacus ripā ia-
cebat. Cūq̃ Sothbus isdē densitatē ves-
pitiū totius virtutis annisu succideret: fer-
rū de manubrio proflitens in lacū cecidit
vbi tāta erat aquarū profunditas: vt spes
requirēdi ferri: amēti nulla iam esset. Itāq̃
ferro perduto tremebūdus ad Maurū
monachū cucurrit Sothbus damnū quod
fecerat nūciauit: et reatus sui egit peniten-
tiā. Quē Maurus quoq̃ monachū mox
Benedicto famulo dei curauit indicare.
Vir igitur dñi benedictus hec audiens:
accessit ad locū: tulit de manu Sothi ma-
nubriū et misit in lacū: et mox ferrū de pro-
fundo redijt: atq̃ in manubriū intrauit.
Qui statim ferramentū Sotho reddidit.
dicēs: Ecce labora et noli cōtristari.

**De Mauro eius discipu-
lo qui super aquas inscius
cucurrit: // Cap. VIII.**

Quadā vero die dñi isdem vene-
rabilis Benedictus in cella cō-
sisteret: p̃dictus Placid⁹ pu-
er sancti viri monach⁹ ad hau-
riendā delacu aquam egressus est. Qui
vas quod tenuerat: in aquā incaute sub-
mittens: ipse quoq̃ cadendo secutus est.
Quē mox vnda rapuit: et pene vitius sa-
gitte cursum euz a terra introitus traxit.
Vir autē dei intra cellā positus: hoc pro-
tinus agnouit: et Maurū festine vocauit
dicens: Frater Maure curre: quia puer
ille qui ad hauriendā aquā perrexit: in
lacū cecidit. Jamq̃ eū longius vnda tra-
hit: res mira: et post p̃petrū apostolū inuisi-
tata: benedictione etenim postulata atq̃
percepta: ad patris sui imperiū concitus
perrexit Maurus: vsq̃ atq̃ ad eū locū
quo ab vnda ducebatur puer: per terram
se ire existimans: super aquam cucurrit:
cumq̃ per capillos tenens: cursu rapido

redijt. Qui mor vt terrā tetigit: ad se res
uersus post tergū respexit. Et qz sup aqs
cucurrisset: agnouit: z qđ presamere non
potuit vt firet: miratus extremuit factum
Reuersus itaqz ad patrē rem gestā retu-
lit. Vir autē venerabilis Benedict⁹ hoc
nō suis meritis: sed illius obediētie depu-
tare cepit. At cōtra maurus p solo ei⁹ im-
perio factū dicebat: seqz consciū in illa vir-
tute nō esse q̄ nesci⁹ fecisset. In hac itaqz
mutua humilitatis z amica contentione
accessit arbiter puer: qui ereptus est: qui
z dicebat. Ego cū ex aqua traherer: super
caput meū melorē abbatis videbā atqz ip-
sum me ex aquis educere considerabam.
**De infecto per venenū pane
per coruum longius proiecto.**

Capitulum. IX.

Petrus.

Pigna sunt valde que dicis et
multorū edificationi p futura.
Ego autez boni viri miracula:
quo plus bibo: eo plus sitio.

Gregorius.

Quam tam loca eadē in amorē dei
domini nostri iesu christi lōge la-
teqz seruescerēt: z secularē vitam
multi relinquerent: z sub leui redēptoris
iugo cernicē cordi edomaret. Sicut mos
pauorū est: inuidere alijs virtutibus bo-
norū: quas ipsi habere nō appetunt: vici-
ne ecclesie presbyter florētius noīe hu-
ius nostri subdiaconi florētij auus: anti-
quus hostis: malicia perculsus: facta san-
cti viri cepit emulari: eiusqz cōuersationi
derogare: quosqz etiā posset: ab illius visi-
tatione cōpescere. Quqz iam se cōspiceret
eius pfectibus obulare nō posse: z cōuer-
satiōis illius opintonē crescere: atqz mul-
tos ad statum vite melioris: ipso quoqz
opinionis eius preconio indefinēter voca-
ri: inuidie facib⁹ magis magisqz succēsus:
deterior fiebat: quia cōuersationis illius
appetebat habere laudē: sed habere lau-
dabilem vitam nolebat. Qui eiusdem inui-
die tenebris cecatus: ad hoc visqz pducit⁹

est: vt seruo omnipotēis dei insectum ve-
neno panē quasi pro benedictiōe trāsmis-
teret. Quē vir dei cū gratiarū actione sus-
cepit: sed euz que pestis lateret in pane:
nō latuit. Ad horā vero refectionis illi⁹:
ex vicina silua coruus venire pfueuerat z
panem de manu eius accipe. Qui cū mo-
re solito venisset: panē quē presbyter trās-
miserat: vir dei ante coruū piecit atqz pre-
cepit: dicens: In nomine iesu christi dñi
nostri tolle hūc panē z tali eū in loco pro-
ijce: vbi a nullo hominū possit inueniri.
Tunc coruus aperto ore: expansis alis:
circa eum panē cepit discurrere z crocitaz-
re: ac si aperte diceret: z obedire se velle:
z tamen iussa implere non posse. Cui vir
domini precipiebat iterū atqz iterum: dī-
cēs: Leua: leua securus: atqz ibi proiece:
vbi inueniri nō possit. Quē diu coruus
demoratus: quādoqz coruus momordit:
leuaui z recessit. Post triduū vero hora-
rum spacio: abiecto pane redijt: z de ma-
nu hominis dei annonā: quā cōsueuerat:
accepit. Venerabilis autē pater cōtra vis-
tam suā inardescere sacerdotis animū vi-
dens: illi magis q̄ sibi doluit. Sed predi-
ctus florētinus: quia magistri corp⁹ nes-
care nō potuit: se ad extinguēdas discipu-
lorū animas accēdit: ita vt in horto celle
cui Benedictus inerat: ante corū oculos
nudas septē puellas miserat: que coram
eis sibi inuicē manus tenētes z diuini⁹ lus-
dentes: illorū mētes ad peruersitatē libi-
dinis inflārent. Quē vir sanct⁹ de cel-
la conspicēs: lapsusqz adhuc teneriori-
bus discipulis ptimescens. Idqz pro sua
solius fieri persecutiōe pertractans: inui-
die locū dedit: atqz oratoria z cuncta que
cōstruxerat: substitutis prepositis: adiun-
ctis fratribus ordinauit z paucis secū mo-
nachis ablatis: habitationē mutauit loci
Sicqz vir dei eius odia humiliter decli-
nauit: quē omnipotēs deus terribiliter p-
cussit. Quā cum predictus presbyter stans
in solario Benedictū discessisse cognosce-
ret z exultaret: p durante inobilitate tota
domus fabrica: hoc ipsum tñ in quo sta-
bat: solarium cecidit: z Benedicti: ostes

conterēs: extinxit: qđ viri dei discipulus Maurus venerabili patri Benedicto: qđ adhuc a loco eodē vix decē miliarib⁹ ab erat: estimauit esse nūciandū dicens: Reuertere: quia presbyter qui te persequēbatur: extinctus est. Ad vir dei Benedict⁹ audiens: sese in grauibus lamentatiōib⁹ dedit. Vel quia inimicus occubuit. Vel quia de inimici morte discipulus exultauit. Quia de re factū est: vt eidē quoq; discipulo penitentiā ediceret: qđ taliter gaudere de inimici interitu triumphasset.

Petrus.

Mira sunt et multū stupēda: que dicis. Nam in aqua ex petra pduca Moysen: in ferro vero quod ex profundo aque rediit: Helyseū: in aque itinere Petrū: in corui obediētia Helyā in luctu aut mortis inimici David video: vt perpendo: vir iste spiritu iustorū omnium plenus fuit.

Gregorius.

Vir dei Benedictus Petre vnus spiritū habuit: qui per cōcesse redemptiōis gratiā electorū corda omniū impleuit: de quo Iohānes dicit: Erat lux vera: que illuminat omnē hominē venientē in mūdū. De qua rursus scriptū est: de plenitudine eius nos omēs accepimus. Nam sancti dei homines potuerūt a dño virtutes habere: nō etiam alijs tradere. Ille autē signa virtutis dedit subditis: qui se daturū signū Ione pmisit: inimicis vt corā superbis mori dignaret: coram humilib⁹ resurgere: quaten⁹ et illi viderēt quod cōtempnerent: et isti quod venerātes amare debuissent. Ex quo mysterio actū est: vt dñ superbi aspiciūt despectum mortis: humiles cōtra mortē acciperent gloriā potestatis.

Petrus.

Queso te: post hec ad que loca vir sanctus migrauerit. Vel si aliqđ in eis virtutes postmodū ostenderit: innotesce.

Gregorius.

Sanctus vir ad alia migrās: locis non hostem mutauit. Nam tanto post gra⁹ tora plia pertulit: quantum cōtra se aperte pugnante ipm malitie magistrū inuenit. Castrū namq; quod Cassinū dicit: in excelso montis latere situm est: qui videlicet mons descēso sinu hoc idem castrū recipit. Sed per tria miliaria in altū se subrigēs: velut ad aera cumen tendit: vbi vetustissimū sanū fuit: in quo ex antiquorū more gentiliū: a stulto rusticoꝝ populo appollo colebat. Cūcūq; etiā in cultu demonū luci succreuerāt: in quibus adhuc eodē tempe infidelitū insana multitudo sacrificijs sacrilegis insudabat. Illuc itaq; vir dei veniēs contriuit ydolū: subuertit arā: succidit lucos: atq; in ipso templo apollinis: oraculū sancti Iohānis cōstruxit: et cōmorantē cūcūq; multitudinē predicatiōe priuā ad fidē vocabat. Sed hec antiqu⁹ hostis tacite nō ferens: nō occulte vel per somniū: sed aperta visione eiusdem patris se oculis ingerebat: et magnis clamoribus vim se perpeti conquebat: ita vt voces illius etiā fratres audirēt: quāuis imaginē minime cernerēt. At enī discipulis suis venerabilis pater dicebat: corpalibus eius oculis idē antiquus hostis deterritus et succensus apparebat: qđ in eū ore oculisq; inflammati seuire videbat: iam vero que diceret: audiebant omēs: prius enim hūc vocabat ex noie. Cui cū vir dei minime responderet: ad eius mox cōtumeliā erūpebat. Nam cū clamaret dicens: Benedicte benedicte: et eū sibi nullomodo respondere conspiceret: prius adiungebat: maledicte nō benedicte: qđ necūq; habes quid me persequeris? Sed iā nūc expectanda sunt cōtra dei famulū antiqui hostis noua certamina: cui pugnans quidem volens intulit: sed occasione victorie ministravit inuitus.

De ingenti saxo: per eius orationem leuiato:

Capitulū. X.

Quadam die dñ fratres habitacula eiusdē celle construerent: lapis in medio iacebat: quē in edificiū leuare decreuerūt. Cūq; eū duo vel tres mouere nō possent: plures adiūcti sunt: sed ita īmobilis māsit: ac si radicatus in terra teneret: vt palā daret intelligi: q; sup eū ipse p se antiquus hostis federet: quē tantoꝝ viroꝝ man⁹ mouere nō possent. Difficultate igit facta ad virū dei missum ē. vt veniret z orādo hostē repelleret vt lapidē leuare possent. Qui mox venit z orationē faciēs: benedictionē dedit z tanta lapis celeritate leuatus ē: ac si nullū pri⁹ pōdus habuisset.

De phantastico coquine incendio.

Cap. XI.

Cū in conspectu viri dei placuit: vt in eodē loco terra fodere retur. Quā dñ fodēdo alti⁹ penetrarēt: creū illic ydolū fratres inuenerūt. Quo ad horā casu in coquina proiecto: exire ignis repēte visus est. atq; in cunctoꝝ monachoꝝ oculis: q; oē eiusdē coquine edificiū consumere: ostendit. Cūq; ad faciendā aquā: ad ignē quasi extinguendū perit reperēt: pulsatus eodem tumultu vir dei aduenit. Qui eundē ignē in oculis fratru esse: in suis vero nō esse considerās: caput prius ad orationē flexit z eos quos phantastico repperit igne deludi: vocauit fratres ad oculos suos vt z sanū illud coquine edificiū assistere cernerēt z flāmas quas antiqu⁹ hostis fraxerat nō viderēt.

De puerulo monacho ruina parietis confracto et sanato.

Cap. XII.

Rursus dñ fratres parietē quia res ita exiēbat: paulo alti⁹ erigerent: vir dei in orationis studio intra celle sue claustra morabatur. Cui antiqu⁹ hostis insultās apparuit z ei qđ ad laborātes fratres pgeret: indicauit qđ vir dei p nunciū celeritē fra-

trib⁹ indicauit: dicens. Fratres caute vos agite. Quā ad vos hac hora malign⁹ spūs venit: is q; mādam detulit: vix verba cōpleuerat z malign⁹ spūs eundē parietē: q; edificabat: euerit. atq; vnū puerulum monachū cuiusdā curialis filiū opprimēs ruina cōtruit. Contristati oēs ac vehemēter afflicti: nō dānū pietis: s; cōtritiōe fratris: venerabili pri⁹ Bñdicto celeriter cū graui luctu nunciarūt. Tūc isdē pri⁹ dila- ceratū puerū ad se deferri iubet: quē portare nō nisi in sago portuerūt: q; collapso saxa parietis nō solū ei⁹ mēbra: sed etiā ossa cōtrinerāt. Precepitq; vir dei statū eū in cella sua in ptyaco: q; orare cōsueuerat: p iijci. missisq; foras fratrib⁹ cellā clausit q; oratiōi instātius q; solebat: incubuit. Mira res eadē hora hūc incolumē atq; vt prius valentē ad eundē iterū laborē misit vt ipse quosq; parietē cū fratrib⁹ pgeret: de cui⁹ se iteritū antiqu⁹ hostis Benedicto insultare credidisset.

De monachis qui extra cellā contra regulā cibū sumperūt.

Cap. XIII.

Cepit vero iter ista vir dei prope etie etiā spū polere: ventura pdicere: p sentib⁹ etiā absentia nunciare. Mos etiā celle fuit vt quotiēs ad respōsum altq; egredierent fratres: cū hū potius extra cellā minime sumerent. Cūq; hoc de vsu regule sollicitē seruaret: quadā die ad rñsum fratres egressi sūt z ī eo tardiori p pulsi sūt hora demorari: qui manere iuxta religiosā seminā nouerant: cui⁹ ingressi hīraculū sūperūt cibū. Cūq; iā tardi⁹ ad cellā rediisset: bñdictionē patris ex more petierūt. Quos ille pri⁹ p cūctat⁹ ē: dicens. Vbi cōedistis? Qui rñs derūt nusq;. Quib⁹ ille ait: qre ita menti mini. Nunqd illi⁹ talis feie hīraculū nō ītraistis? Nunqd hos atq; illos cibos nō accepistis? Nunqd tot calices nō bibistis? Cūq; eis venerabilis pater: z hospitium mulieris: z genera ciboꝝ: z numerū pportionū diceret: recognoscētes cūcta q; ege-

rant: ad eius pedes tremefacti ceciderunt se deliquisse confessi sunt. Ipse autē prin⁹ culpe penitentia precepit: pendēs q̄ in eius absentia ultra nō facerēt: q̄ presens tem sibi esse in spū scirent.

De fratre Valētiniani monachi quē vir dei in via cōdēdisse p̄ spiritū cognouit. Cap. XIII.

Hater quoq̄ Valētiniani rei⁹ monachi cui⁹ super⁹ memoriam feci: vir erat laycus sed religiosus. Qui vt serui dei orationē petperet: et germanū fratres videret: annis singulis de loco suo ad cellā ieiun⁹ venire cōsueuerat. Quadā igit die dum iter ad monasteriū faceret se illi alter viator adiunxit: qui sumēdos cibos in itinere portabat. Cūq̄ iam hora tardior excreuisset dixit. veni frater sumam⁹ cibum ne lassetur in via. Cui ille rēdit. Absit frater: hoc nō faciā: q̄ ad venerabilē patres Benedictū ieiun⁹ semp venire consueui. Quo respōso percepto ad horā cōuiazor tacuit. Sed cū post hoc aliquatūlū itinēris spacium egissent: rursus admonuit vt manducaret. uoluit cōsentire: qui ieiun⁹ venire decreuerat. Tacuit quidē qui ad manducandū inuitauerat et cū eo ieiunus adhuc p̄gere modicū cōsensit. Cūq̄ iter lōgius agerēt et eos tardior hora fatigaret: ambulātes inuenerūt in itinere pratiū et fontē et queq̄ poterāt ad reficiendū corpus delectabilia videri. Tūc cōuiazor ait. Ecce aqua. Ecce pratiū. Ecce amēnus locus in quo possum⁹ refici: et parū quiete: re vt valeam⁹ iter nostrū postmodū incolumē explere. Cū igit et verba aurib⁹: et loca oculis blādirent. Tertia admonitione p̄suasus cōsensit et comedit. Vespertina vero hora puenit ad cellas: presentat⁹ autem venerabili Benedicto: sibi orationem petiit. Sed mox ei vir sanctus hoc: qđ in via egerat: impropertauit: dicens. Quid est frater q̄ malign⁹ hostis: q̄ tibi p̄ cōuiazorē tuū locutus est: semel tibi p̄

suadere nō potuit. scđo nō potuit. tertio vero persuasit: et te ad hoc qđ voluit: suaserat. Tūc ille reatū infirmē sue mētis agnoscebat: eius pedibus prouolutus: tan tōmagis cepit culpā deslere et erubescere: quanto se cognouit: etiā absentē in Benedicti patris oculis deliquisse.

Petrus.

Go sancti viri precordij⁹ Helzel spiritum video inesse qui absentē di. cūpulo presens extitit.

De simulatione regis Totile deprehensa. Cap. XV.

Gregorius.

Oportet Petre vt interim silēas: quatenus adhuc maiora cognoscas. Gothorū nāq̄ temporibus cum rex eorum Totila sanctū virum prophete habere spiritum audisset ad eius monasteriū pergens paulo longius substitit: eiq̄ se venturum esse nuntiavit. Cui dū protinus mandatū de monasterio fuisset vt veniret. Ipse sicut perfide mētis fuit an vir dei pphetie scriptum haberet: explorare conat⁹ est. Qui dam vero eius spariarius Riggo dicebat cui calciamēta eius prebuit: eumq̄ indui vestib⁹ regalibus fecit: q̄ quasi in perlo sua pergere ad dei hominē precepit. In cuius obsequio tres qui sibi pre ceteris adherere consueuerāt comites misit. scz vul. ruderig. et blindinch vt ante serui dei oculos ipsum regem Totilā esse simulantē: eius lateri obambularēt: cui aliqua quoq̄ obsequia quasi spariarij preberent: vt tā ex eisdē obsequijs q̄ ex purpureis vestibus rex esse putaret. Cumq̄ idem Riggo decoratis vestib⁹ obsequentium frequentia comitat⁹: monasteriū fuisset ingressus: vir dei emil⁹ sedebat. Quē venientem conspiciens: cum laz ab eo audivi potuisset: clamauit: dicens. pone fili pone hoc quod portas: non est tuum: qui Riggo protinus in terrā cecidit et q̄ āto viro illudē p̄stipulisset: expauit: oēs

us qui cum eo ad dei hominem veniebant: terre conseruati sunt. Surgentes autem ad eum propinquare minime presumpserunt: sed ad suum regem reuersi nunciaverunt trepidi: in quanta velocitate fuerant deprehensi.

De prophetia regi Totile et Lamisine antistiti facta.

Cap. XVI.

Tunc per se isdem Totila ad dei hominem accessit: quem cum longe sedentem cerneret: non ausus accedere: sese in terram dedit. Cui cum vir dei bis terue diceret: surge: sed de terra erigere se non auderet. Benedictus christi iesu famulus per semetipsum dignatus est accedere ad regem: prostratusque de terra levauit: et de suis acutibus sinerepauit: atque in paucis sermonibus multa: que illi erant ventura: prenuntiavit: dicens. Multa mala facis: multa mala fecisti. Jam aliquando ab iniquitate cōpescere. Equidem Romam ingressus es: mare transiturus: nouem annis regnans: decimo morieris. Quibus auditis rex vehementer territus: oratione petita recessit: atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit: et non multo post Romam adiit: ad siciliam preiit: anno autem regni sui decimo omnipotentis dei iudicio regnum cum vita perdidit. Preterea canusine antistes ecclesie ad eundem dei famulum venire consueuerat: que vir dei pro vite sue merito valde diligebat. Is itaque cum illo de ingressu regis Totile et Romane urbis perditione colloquium haberet: dixit. Per hunc regem ciuitas ista destruetur: ut amplius non inhabiteat. Cui vir domini respondit. Roma gentibus non exterminabitur: sed tempestatibus choruscis: turbinibus: ac terremotibus fatigata inardescet in semetipsa. Cuius prophetie mysteria nobis iam facta sunt luce clarioza: quia in hac urbe dissoluta metia: euersas domus: destructas ecclesias turbine cernimus. eiusque edificia longo senio lassata: quia ruinis crebrescentibus persternantur videmus: quamuis hoc honoratus eius discipulus cuius mihi relatio com-

peritum est: nequaquam tamen ex ore illius audisse se prohibet: sed quia hoc dixerit: dictum sibi a fratribus fuisse testatur.

De clerico a demonio liberato: ad tempus. Cap. XVII.

Eodem quoque tempore quidam Aquinensis ecclesie clericus de monio verabatur qui a venerabili viro Constantio eiusdem ecclesie antistite ad multa fuerat martyrum loca transmissus: ut sanari debuisset. Sed sancti dei martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere: ut quanta esset in benedicto gratia demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis dei famulum Benedictum: qui iesu christo domino precibus fundes: antiquum hostem de obfesso hōie primum expulit. Cui sanato precepit: dicens. vade et post hec carnes non cōcedas: ad sacrum ordinem nunquam accedere presumas. Quacumque autem die sacrum ordinem temerarie presumptis: statim iuri dyaboli iterum incipaberis. Discessit igitur clericus sanctus: et sicut terrere solet animam pena recens: ea que vir dei preceperat: interim cumstodiu. Cum vero post annos multos oēs priores illi de hac luce migrassent: et minores suos sibi met supponi in sacris ordinibus cerneret: verba viri dei quasi ex longotempore oblitus postposuit: atque ad sacrum ordinem accessit. Quē mox is qui reliquerat dyabolus: tenuit: eumque verare quousque animam eius excuteret: non cessauit.

Petrus.

Iste vir dei diuinitatis ut video etiam secreta penetrauit: qui presens hunc clericum tectico dyabolo traditum: ne ad sacrum ordinem auderet accedere.

Gregorius.

Quare diuinitatis secreta non nosset: qui diuinitatis precepta seruaret: cum scriptum sit: qui adheret domino cum domino vnus spiritus est.

Petrus.

Item sic cum domino spiritus: qui domino adheret: quid est quod iterum idem egres-

gius p̄dicator dicit: quis cognouit sensus dñi: aut quis cōsiliari? eius fuit. Valde ei esse incōueniēs videt: eius sensum cui q̄ vnū factus fuerit: ignorare.

Gregorius.

Sancti viri inquit cū deo vnum sunt: sensū dñi nō ignorāt. Mā i s: dē quoq; apostol⁹ dicit. Quis ei scit hominū: q̄ sunt hoīs: nisi spūs homis qui ē in ipso. Ita t q̄ dei sunt. nemo cognouit: nisi spūs dei. Qui vt se ostenderet nosse: q̄ dei sunt: adiūxit: Hos autē nō sp̄ritū hui⁹ mūdi accepim⁹: sed sp̄ritū q̄ ex deo est. Hinc iterū dicit. Quis ocul⁹ nō vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoīs accessit: que preparauit deus diligētibus se: nobis autē reuelauit p̄ sp̄ritū suum.

Petrus.

Sergo eidez Aplo ea q̄ dei sunt: p̄ dei sp̄ritū sunt reuelata: q̄o su per hoc: qd̄ p̄posui: p̄misi: dicēs. Altitudo diuitiarum sapientiē et sciētie dei: q̄ incōprehēsibilia sunt opa eius et inuestigabiles vie ei⁹. Sz rursum mihi hec dicēti alia subiōit q̄stio. Mā Dauid propheta dño loquit: dicēs. In labijs meis p̄nunciant oīa iudicia oris tui. Et cū m̄nus sit nosse: q̄ etiā p̄nunciare: quid est qd̄ paul⁹ incōprehēsibilia esse dei iudicia asserit. Dauid autē hec se oīa nō solū nosse: s; etiā in labijs p̄nūciasse testatur.

Gregorius.

Hutraq; hec tibi sup̄ius sub breuitate respōdi dicēs q̄ sancti viri inquit cū dño sunt. sensum dñi nō ignorāt. Bēs enī qui deuote dñm sequunt. etiā deuotiōe cū deo sūt: et adhuc carnis corruptibilis granati pōdere cum deo nō sunt. oculūq; dei iudicia inq̄tuz cōiuncti sunt: se iū: inquit distīcti sunt: nesciūt. Qz enī secreta eius adhuc p̄fecte nō penetrāt: incōprehēsibilia ei⁹ iudicia esse testant. Qui vero mēte ei adherent atq; inherēdo: vel sacris scripture eloq̄s: vel occultis reuelationib⁹ inquantū accipiunt: agnoscūt: et nouerūt hec: et pronun-

ciant. Iudicia igit̄ qui de⁹ tacet: nesciūt: que de⁹ loquit: sciūt. An t dauid p̄phetā cū dixisset. In labijs meis p̄nunciant oīa iudicia: p̄tinus addidit oris tui: ac si a pte dicat. Ego iudicia et nosse: et p̄nunciāse potui: que te dixisse cognoui. Mā m ea q̄ ipse nō loqueris: a nostra p̄culdubio cognitiōe abscondit. Q̄o cordat ergo propheta apostolicā sn̄ia: qz et incōprehensibilia sunt dei iudicia: et tamē que de ore eius plara fuerint: humanis labijs p̄nūciant. quoniā scire ab oībus: et plara p̄di possunt: et occultari non possunt.

De prophetia destructionis monasterij sui: Cap. XVIII.

Petrus.

In obiectione mee questiu culē patuit causa ratiōis: sed q̄o te si qua sunt adhuc de viri hui⁹ us virtute subiungo.

Gregorius.

Utr quidā nobilis Theoprob⁹ nomine elusdē Benedicti patr⁹ fuerat admonitione cōuersus: q̄ pro vite merito magnā apud eū familiaritatis fiduciā habebat. Hic cū quadā die ei⁹ cellā fuisset ingressus: hūc amarissime s̄sentē repperit. Cūq; diu subsisteret: eiusq; nō s̄niri lachrimas: videret: nec tamen vt vir dei cōsueuerat: orādo plāgeret: sed merē de: que nā causa tanti laci⁹ existeret: inq̄s fuit. Cui vir dei illico r̄ndit. Omne hoc monasteriū qd̄ cōstruxi et cūcta q̄ fratrib⁹ preparauī oīpotentis dei iudicio gētib⁹ tradita sunt. Atq; autē obtinere potui vt mihi ex hoc loco aīe cōcederent. Cui vocē tūc Theoprob⁹ audiuit: nos autē cernimus: qui destructū modo a longobardoz gente eius monasteriū scimus. Nocturno enī tpe et quiescētibus fratrib⁹: nup̄ illic longobardi ingressi sunt. Qui diripiētes oīa ne vnū quidē hominē illic tenere potuerūt: sed impleuit omnipotēs de⁹ q̄ si deli famulo B̄ndicto. p̄miserat: vt si res gētib⁹ traderet: aīas custodiret: q̄ in re pauli vicē video tenuisse B̄ndictū cuius

dā nauis rerū omniū iacturā pertulit: ipse
in consolatiōe vitā omniū: qui cū eo comi
tabant: accepit.

**De absconditiōe flascōis a bea
to Benedicto cognita:**

Capitulū. XIX.

Quodā quoq; tempe exhilarat⁹
noster: quē ipse conuersū nosti:
trāsmisus a dño suo fuerat: vt
dei viro in mōasteriū vino ple
na duo lignea vascula: que vulgo flasco
nes vocant deferret. Qui vnū detulit: al
terū vero pergēs in itinere abscondit. Vir
autē dñt quē facta absentia latere nō po
terant vnū cū gratiarū actiōe suscepit: et di
scedentē puerū monuit: dicens. Vide fili
ne de illo flascone quē abscondisti: iam bi
bas: sed inclina illū caute et inuenis: quid
intus habet. Qui cōfusus valde a dei ho
mine exiuit. Et reuersus: volēs adhuc p
bare que audierat: cū flasconē inclinasset:
de eo ptinus serpens egressus est. Tunc
predictus exhilarat⁹ puer per hoc qđ in
vino repperit: expāuit malū qđ fecit.

**De mappularū receptiōe a ser
uo dei cognita: Cap. XX.**

Non longe autē a monasterio vi
cus erat: in quo nō minia mul
tudo hominū ad fidei dei ab
idoloz cultu Benedicti fuerat
exhortatiōe cōuersa. Ibiq; quoq; quedā
sanctimoniales femine inerāt: et crebro il
luc p exhortandis aniabus fratres suos
mittere Benedict⁹ dei famulus curabat.
Quadā vero die misit ex more: sed his q
missus fuerat monachus post admonitio
nē factā: a sanctimonia lib⁹ feminis roga
tus: mappulas accepit: sibiq; eas abscon
dit in sinu. Quē mox vt reuersus est: vir
dei vehemētissima amaritudine cepit in
crepare dicēs: Quō ingressa est iniquitas
in sinu tuo? At ille obstupuit: et quid egis
set oblitus: vnde corripiebat: nesciebat.
Qui autē: Nūquid ego illic pñs non eram:
qđ ab ancillis dei mappulas acceperis: si

biq; eas in sinu misisti? Qui mox elus ve
stigijs puolutus stulte se egisse penituit:
et eas quas in sinu absconderat: mappu
las abiecit.

**De cogitatione monachi su
perba a dei viro cognita:**

Capitulū. XXI.

Quodā quoq; die dñ venerabi
lis pater: vespertina iam hora
corpi alimēta perciperet: eius
monachus cuiusdā defensoris
filius fuerat: qui ei ante mēsam lucernam
tenebat. Cūq; vir dei ederet: ipse autē cū lu
cerna misterio astaret: cepit per superbie
spiritū in mente sua tacitus voluere et per
cogitationē dicere. Quis est hīc cui ego
manducatū affisto: lucernā teneo: seruitiū
impendo? Quis sum ego: vt isti seruiāz?
Ad quē vir dei statim cōuersus: vehemē
ter eum cepit increpare dicēs: Signa cor
tuū frater: quid est qđ loqueris? Signa cor
tuū. Vocatisq; statim fratrib⁹ precepit ei
lucernā de manibus tolli. Ip̄m vero ius
sit a misterio recedere: et sibi hora eadem
quietū sedere. Qui req̄situs a fratrib⁹ qđ
habuerit in corde: per ordinem narrauit:
q̄to superbie spū intumuerat: et que p̄tra
virtū dei verba per cogitationē tacitus di
cebat. Tūc liquide oībus paruīt: q̄ vene
rabilē Benedictū latere nil possz: in cui⁹
aure etiā cogitatiōis verba sonuissent.

**De ducētis farine modijs fa
mis tempe ante cellam viri dei
inuentis: Cap. XXII.**

Ad id igit tempe in eadē campa
nie regione fames incubuerat:
magnaq; oēs alimentoz indigē
tia coangustabat: itaq; in be
nediti monasterio triticū deerat: panes
vero pene oēs p̄sumpti fuerāt: vt nō plus
q̄ quīq; ad refectiōis horā fratrib⁹ inue
niri potuissent. Cūq; eos venerabilis pa
ter p̄tristatos cerneret: eoz pusillanimita
tē studuit modesta increpatiōe corrigere:
et rursū p̄missione subleuare dicēs: Qua

re de panis inopia vester animus tristat? Hodie quid minus est: sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die duceti farine modij ante fores celle in sacis inuenti sunt. Quos opus deus quibus deferentibus transmississet: nunc quoque manet incognitum. Quia cum fratres cernerent: domini gratias referentes didicerunt iam de abundantia ne in egestate dabitaret.

Petrus.

Petrus. Ite queso te: nunquid nam credens dum est huic dei famulo semper prophetie spiritum adesse potuisse: an per intervalla temporum eius mentem prophetie spiritus implebat.

Gregorius.

Prophetie spiritus Petre prophetarum mentes non semper irradiat: quia sicut de sancto spiritu scriptum est. Ubi vult spirare. Ita sciendum est: quia quoniam vult aspirare. Hic est quod Marthan a rege requisitus: si construere templum potuisset: prius edensit: et postmodum prohibuit. Nunc est quod Helizaeus cum flente mulierem cerneret: causamque nescisset: ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam: quia anima eius in amaritudine est: et dominus celauit a me: et non indicauit mihi. Quod omnipotens deus ex magne pietatis dispensatione disponit: quia dum prophetie spiritum aliqui dant et aliqui subtrahit prophetarum mentes: et eleuat in celsitudine: et custodit in humilitate: ut et accipientes spiritum inueniant: quod de deo sint et rursum prophetie spiritum non habentes cognoscant: quod sint de semetipsis.

De fabrica monasterii Terracinenensis per visionem disposita:

Capitulum XXIII.

Petrus.

Ita hoc esse ut asseris magna ratio clamat. Sed queso de venerabili patre Benedicto: quicquid ad huc animo occurrit: exequere.

Gregorius.

Non quoque tempore a quodam in

fideli viro fuerat rogatus: ut in eius predio iuxta Terracinensem urbem multis discipulis suis construere monasterium debuisset. Qui roganti consentiens deputatis fratribus patre constituit: et quis ei se cunctus esset et ordinavit. Quibus euntibus spopondit dicens: Ite et die illo ego venio: et ostendo vobis: in quo loco oratorum: in quo refectorium fratrum: in quo susceptionem hospitum: vel quaecumque sunt necessaria edificare debeatis. Qui benedictione percepta illico perrexerunt: et constitutum diem magnos per et prestolantes: parauerunt omnia quae his quod cum tanto patre venire potuissent: videbantur esse necessaria. Hoc vero eadem quam promissus illucescebat dies: eisdem sermo dei quem illic patre constituerat: atque eius propositio vir domini in somnis apparuit: et loca singula ubi quid edificare debuissent: subtiliter designauit. Cumque utriusque a somno surgeret: sibi inuicem quid viderent retulerunt: non tamen visioni illi omnimodo fide dantes: virum dei sicut se venire promiserat: expectabant. Cumque vir dei constituto die minime venisset: ad eum cum merore reuersi sunt dices: Expectauimus pater ut venires: sicut promiseras: et nobis ostenderes: ubi quid edificare deberemus et non venisti. Quibus ipse ait: Quare fratres: quare ista dicitis? Aliquid sicut promisi: non veni? Qui cum ipsi dicerent: Non venisti? Respondit. Aliquid utriusque vobis dormientibus non apparuit: et loca singula designauit? Ite et sicut per visionem vidistis: omne habitaculum monasterii ita construite. Qui hec audientes vehementer admirati ad predictum predium sunt reuersi: et cuncta habitacula: sicut ex reuelatione didicerant: construxerunt.

Petrus.

Decerni velim quo fieri ordine potuit: ut longe responsu dormientibus diceret: quod ipsi per visionem audirent: et recognoscerent.

Gregorius.

Quid est: quod perscrutatus rei gestae ordinem: ambigis Petre. Liquet profecto: quod mobilioris nature est.

spiritus q̄ corpus. Et certe scriptura teste nominus: q̄ ppheta ex iudea subleuatus: repente est cū prandio in caldea depositus: quo videlicet prandio prophetā refecit: seq̄ repēte in iudea iterū inuenit. Si igit̄ iam longe Abachuch potuit sub momēto corporaliter ire et prandiu deferre: quid mirū: si Benedictus pater obtrinit: quatenus iret per spiritū et fratrum quiescentiū spiritibus necessaria narraret ut sicut ille ad cibū corporis corporaliter perrexit: ita iste ad institutionē spiritualis vite spūaliter pergeret.

De sanctimōialibus feminis que post mortē per eius oblationē cōmunioni sunt redditę:

Capitulū. XXIII.

Petrus.

Manus tue locutiōis terisit a me fateor: dubietatē mētis. Sed velim nosse in cōmuni locutione qualis iste vir fuerit.

Gregorius.

Quā ipsa p̄tre cōmunit̄ eius locutio a virtutis erat pondere vacua: quia cui⁹ cor sese in alta suspenderat: nequa q̄ verba de ore illius in cassum cadebāt. Si quid vero vnq̄ non iam decernēdo: sed minādo diceret: tantas vires sermo illius habebat: ac si hoc nō dubie atq̄ suspense: sed iā per sententiā protulisset. Nam nō longe ab ei⁹ monasterio due quedā sanctimoniales femine nobilioze femina exorte: in loco proprio puerfabant̄: quibus quidā religiosus vir ad exterioris vite vsum p̄bebat obsequiū. Sed sicut nōnullis solet nobilitas generis parare ignobilitatē mentis: ut minus se in hoc mūdo despiciāt: qui plus se ceteris aliquid fuisse meminerūt: necdū p̄dictę sc̄imoniales femine perfecte linguā suā sub habitus sui freno restrinxerāt: et eundē religiosuz virū: qui ad exteriora necessaria eis obsequiū p̄bebat: incautis sepe sermonib⁹ ad iracundiā p̄uocabāt.

Qui cū dū ista toleraret: perrexit ad dei hoīem: quātasq̄ pateret verborū cōmunitas enarrauit. Air aut̄ dei hec de illis audiens: eis p̄tinus mandauit dicēs: **Orate** rigite linguā vestrā: q̄ si non emēdauertis: exēdico vos. Quā videlicet exēdicationis sententiā non p̄ferendo intulit: sed minando. Ille aut̄ a p̄stims moribus nihil mutare intra paucos dies defuncte sūt: atq̄ in ecclesia sepulte. Tunc in eadē ecclesia missarū solēnia celebrarent̄: atq̄ ex more dyaconus clamaret. Si quis nō cōmunicat det locū nutrit̄ earū que pro eis oblationē dño offerre cōsueuerat: eas de sepulchris suis p̄gredi et exire ecclesiā videbat. Q̄ dū sepius cerneret: q̄ ad vocē dyaconi clamantis exiebāt foras: atq̄ intra ecclesiā permanere nō poterāt: ad memoriam redijt que vir dei illis adhuc viuētibus mādauit. Eas quippe se cōione priuare dixerat: nisi mores suos et verba corrigerent. Tūc seruo dei cū graui merore indicatū est. Qui manu sua p̄tinus oblationē dedit dicēs: **Ite et hāc oblationē p̄ eis offerri dño facite: et vlt̄ius exēdicate nō erūt.** Que dū oblatio p̄ eis fuisset immolata: et a dyacono iuxta morē clamatū est ut non cōcantes ab ecclesia exiret: vix se nō sunt. Quare exre indubitatē patuit: q̄ dū inter eas que cōione priuate sūt: a dño per seruū minime recederet: cōiones a dño per seruū dñi recepissent.

Petrus.

Mirū valde quod dicis: quāvis venerabilē et sanctissimū virū adhuc tamē in hac carne corruptibilē de gentē potuisse aīas soluerē: in illo iam inuisibili iudicio cōstituas.

Gregorius.

Non quid nā p̄tre in hac adhuc carne nō erat: qui audiebat: **Quis cūq̄ ligaueris super terrā: erit ligatū in celis: et que solueris super terrā: soluta erūt et in celis.** Lulus nūc vicē ligando et soluēdo obtrinent: qui locū sancti regimīs fide et moribus tenēt. Sed ut tāta

valeat homo de terra: celi ⁊ terre cōditor
in terrā venit ⁊ celo. atq; vt iudicare: caro
etiā de spūalibus possit: hoc ei largiri dig
natus ē. fact⁹ p hominib⁹ de⁹ caro: qz i
de surrexit vltra se infirmitas nostra: vn⁹
sub se infirmata est firmitas dei.

¶ De puero monacho quem se
pultū terra proiecit. **Ca. XXV.**

Petrus.
Am virtute signorū concordia
ter loquitur ratio verborum.

Gregorius.
Quadā quoq; die dū quidam eius
puerul⁹ monach⁹ parētes suos:
vltra q̄ debebat: diligēs atq; ad
eorū habitaculū tendēs: sine benedic. iōe
de monasterio exisset: eodē die mox vt ad
eos puenit: defunct⁹ est. Cūq; esset sepul
tus: die altero proiectū foras corp⁹ ei⁹ in
uentū est. qd rursus tradere sepulture cu
rauerūt. Sed sequēti die iterū proiectum
exteri⁹ atq; inhumatū sicut prius inuene
rūt: tūc cōcite ad benedicti patris vestigia
currētes: cū magno fletu petierūt vt ei sus
am gratiā largiri dignaret. Quibus vir
dei manu sua prius cōlonem ⁊ nūci cor
poris dedit: dicēs. Ite atq; hoc dūicū
corpus sup pectus ei⁹ ponite ⁊ sic eum se
pulture tradite. Qd dū factū fuisset: susce
ptum corpus ei⁹ terra tenuit: nec vltra p
leuit. Perpēdis petre apud iesū christū
dñm cuius meriti iste vir fuerit: vt ei⁹ cor
pus etiā terra proiecerit: qui benedicti
gratiā non haberet.

¶ **Petrus.**
Ergendo plane ⁊ vehemēter stu
peo.
¶ De monacho qui de monaste
rio discedens draconē in itinere
inuenit. **Cap. XXVI.**

Gregorius.
Aidaz autē ei⁹ monach⁹ mobi
litati inēris dedit⁹ erat ⁊ gma
nere i monasterio nolebat. Cū

qz cū vir dei assidue corripet⁹ ⁊ frequēter
admoneret. Ipse vero nullomō pueniret
in cōgregandōe p̄sistere: atq; i oportunitis
p̄cib⁹ vt relaxaret: manere. Quadā die
idē venerabilis p̄r nūmētatis eius redio
affectus: iratus iussit: vt discederet. An
mox vt monasteriū exiit: cōtra se assilire
apro ore draconē in itinere inuenit. Cūq;
eū idē draco q̄ apparuerat: deuorare vel
let: cepit ipse tremēs ⁊ palpitās: magnis
vocib⁹ clamare: dicens. Vrrite. currite
qz draco ille me deuorare vult. Currētes
autē fratres draconē minime viderūt sed
tremētē atq; palp. tātē monachū ad mo
nasteriū reduxerūt: q̄ statim p̄misit nūq;
se esse iā a monasterio recessurum. atq; ex
hora eadē in sua p̄missione p̄māsit q̄ppe
qui sancti viri orationib⁹ cōtra se assilire
draconē viderat: quē prius nō videndo:
sequebatur.

¶ De puero ab Elephantino
morbo curato. **Cap. XXVII.**

Ed neq; hoc silendū puto qd il
lustrī viro Antonio narrāte co
gnoui: q̄ aiebat patris sui p̄ue
rū morbo elephātino fuisse cor
reptū ita: vt iā pilis cadētib⁹ cutis inme
sceret: atq; increfcētē sanie occultare non
posset. Cui ad virū dei ab eodē p̄re eius
missus ē ⁊ saluti p̄stine sub omni celerit
tate restitutus.

¶ De. xij. solidis p̄ miraculū de
bitori redditis ⁊ sanatiōe hoīs
cuius cutis quasi leprosa appa
ruit. **Cap. XXVIII.**

Eq; illud taceaz: qd eius discip
pul⁹ Pegrin⁹ noie narrat cō
sueuerat: qz die quadā fidelis
vir quadā necessitate debiti cō
pulsus: vnū sibi fore remediū credidit: si
ad dei virū p̄geret ⁊ q̄ eius vgeret debiti
necessitas: indicaret. Venit itaq; ad mona
steriū: oī potētis dei famulū repperit. Qz
a creditore suo p. xij. solidis grauit⁹ af
figeretū inuauit. Cui venerabilis p̄r nez

quaq̃ se h̄re. xij. solidos r̄ndit: sed tñ ei⁹
inopiā blāda locutiōe cōsolar⁹ ait. Eade
et post biduū reuertere: q̃z deest hodie qd̃
tibi debeā dare. In ipso autē biduo more
suo in orōne fuit occupat⁹. Tū die tertio
is necessitate debuit affligebat⁹: redijt. Su
per archā vero monasterij: q̃ erat frumen
to plena subito tredecim solidi sunt inuē
ti. Quos vir dei deferri iussit et afflicto
petitori tribuit: dicēs vt. xij. redderet et
vnū in expēsis pprijs h̄ret. S; ad ea nūc
redeā que ei⁹ discipulis i libri hui⁹ exor
dio p̄dictis referētib⁹ agnouit.

Quidaz vir grauissima aduersarij
sui emulatiōe laborabat: cui⁹ ad
hoc vsq; odiū prupit vt nescienti
in potu venenū daret. Qui quīs vitā au
ferre nō valuit: cutis tñ colorē mutauit:
ita vt diffusa in corpe eius varietas lepre
more imitari videret⁹: sed ad dei hominez
deduct⁹ salutē pristina citius recepit. Hā
mor vt eum cōtigit: omnē cutis illius va
rietatē fugauit.

**De vase vitreo in saxis piec
to et nō fracto. Capi. XXIIX.**

E quoq; tpe quo alimētoz in
opia campaniā grauit̄ afflige
bat: vir dei diuersis indigētib⁹
monasterij sui cūcta tribuerat:
vt pene nihil i cellario nisi parū quid olei
in vitreo vase remaneret. Tūc quidā sub
dyacon⁹ agapici⁹ noīe aduenit: magnoz
pere postulās vt sibi aliquātulū olei dari
debuisset. Vir autē dñi qui euncta decre
uerat i terra tribuere: vt i celo oīa reserua
ret: hoc ipsum pax qd̃ remāserat olei: ius
sit petēti dari. Monach⁹ vero q̃ cellariū
tenebat audiuit quidē iubētis verba: sed
implere distulit. Quq; po t paululū: si id
qd̃ iusserat: datū esset: inq̃reret: r̄ndit mo
nach⁹ se mīne dedisse: q̃ si illud ei tribu
eret: oīno nihil fratrib⁹ remaneret. Tūc
trāt: alijs p̄cepit vt hocipm vas vitreuz
in q̃ parū olei remāsisse videbat⁹: per fene
strā proijcerēt: ne in cella aliquid per in
obediētiā remaneret. factūq; est. Sub

fenestra autē eadē ingens precipitiū pate
bat: saxozū molibus asperū. Proiectum
itaq; vas vitreū venit in saxis: sed sic mā
sit incolume ac si proiectū minime fuisset:
ita vt neq; frangi: neq; oleū effundi potu
isset. Qu vir dñi p̄cepit leuari atq; vt
erat integrū: petēti tribui. Tūc collectis
fratrib⁹ inobediēte monachū de infides
litate sua et superbia corā omnibus incre
pauit.

**De dolio vacuo oleo repleto
Capi. XXX.**

Quā increpatione cōpleta, se se
cū eisdē fratrib⁹ in orationez
dedit. In eo autē loco vbi cuz
fratrib⁹ orabat: vacuū erat ab
oleo doliū et coopertū. Quq; sanctus vir i
oratione p̄sisteret: cepit operimentū eius
dē dolijs oleo excrefcēte subleuari. Quo
pmoto atq; subleuato oleū qd̃ excreuerat
ora dolijs transiēs: pauimentū loci: in quo
incubuerat: inundabat. Qu Benedict⁹
dei famul⁹: vt asperxit: prinus orationem
cōpleuit atq; in pauimentū oleū defluere
cessauit: tūc diffidentē inobediēteq; fra
trē latius admonuit: vt fidē habere disce
ret et humilitatē. Idē vero frater salubri
ter correptus: erubuit. Quia venerabilis
pater virtutē omnipotentis dñi: quam
admonitione intinuerat: miraculis ostē
debat. Hec erat iam vt quisquā: de ei⁹ p
missionibus dubitare posset: q̃ in vno eo
dēq; momēto p vitreo vase pene vacuo
plenū oleo eolum reddidisset.

**De monacho a demone libe
rato: Capi. XXXI**

Quā die dñi ad beati Johā
nis oratoriū: qd̃ in ipso montis
cellitudine sitū est: pergeret: et
antiqu⁹ hostis in mulo medici
specie obuiā fact⁹ est: cornu et trepedicam
ferēs. Quē cū requisisset: dicēs. Quo va
dis. Ille r̄ndit. Ecce ad fratres vado portū
onē eis dare: itaq; prexit venerabilis bea
nedit⁹ ad orationē. Quā cōpleta concū
tus redijt. Malig⁹ vero spūs vnū sentio

rem monachū inuenit aquā haurientē: in quē statim ingressus ē. Eūq; in terrā pie cit ⁊ uehemētissime vexauit. Quē cū vir dei ab oratione rediēs tā crudeliter vexari cōspiceret: ei solūmodo alapam dedit ⁊ malignū ab eo spiritū p̄tinus excussit. ita ut ad eū redire vltēr⁹ non auderet.

Petrus.

Uelim nosse hec tanta miracula si virtute semp̄ orōnis impetrabat: an aliquādo etiā solo voluntatis exhibebat nutu.

Gregorius.

Quāli deuotamēte deo adherēt euz rerū necessitas exposcit: exhibere signa mō vtroq; solēt: vt mira q̄q; aliquādo ex p̄ce faciāt. aliqñ ex p̄tate. Cū enī iohānes dicat. Quotquot aut̄ receperunt eū: dedit eis p̄tatem filios dei fieri: q̄ filij dei ex p̄tate sūt quid mirū si signa facere ex p̄tate valeāt: q; enī vtroq; mō miracula exhibeāt: testat̄ petr⁹: q̄ Thabiaz mortuā orādo suscitauit. Ananiā vero et saphirā mētientes: morti increpādo tradidit. Itaq; enī orasse in eorū extinctione legit: s; solūmō culpā: quā p̄petrauerāt: increpasse. Cōstat ergo q; aliqñ hec ex p̄tate: aliqñ vero exhibēt ex postulatiōe: duz ⁊ istis vitā increpādo abstulit: ⁊ illi reddidit orādo. Itā duo quoq; fidelis dei famuli B̄ndicti facta nūc replico in quib⁹ aperte clareat: aliud hūc accepta diuinitus ex p̄tate: aliud ex oratione potuisse.

De ligato rustico et solo aspectu viri dei: Cap. XXXII.

Gothorū quidā Malla nomie p̄fide fuit arrtane q̄ Torile regi eorū tēporib⁹ contra catholice ecclesie religiosos viros ardore immanissime crudelitatis exarsit. ita vt quisq; ei cleric⁹ monachusue ante faciem venisset: ab eius manib⁹ viuus nullomodo eriret. Quadam vero die auaricie sue actu succensus: in rapinam rerū inhiās:

dum quendā rusticū tormentis crudellibus affligeret eumq; per supplicia diuersa sania ret: victus penis rusticus se res suas Benedicto dei famulo cōmendasse professus est: vt dū hoc a torquente credi tur: suspensa interim crudelitate ad vitaz hora raperetur: tunc idem Malla cessauit rusticū tormentis affligere: sed eius brachia lorīs fortibus astringēs: ante equū suū cepit impellere vt quis esset benedictus: qui eius res susceperat: dēmonstraret. Quē ligatis brachijs rusticus antecedens duxit ad sancti viri monastē: eumq; ante ingressū celle sedentē reperit ⁊ legentē. Eidē autem subsequenti ⁊ seuenti halle rusticus dixit. Ecce iste ē de quo dixerā tibi b̄ndictus pater. Nezdum seruido spiritu ⁊ peruerie mentis insania fuisset intuitus eo terrore: quo cōsueuerat: acturū se existimans: magnis cepit vocibus clamare dicens. Sarge: surge: ⁊ res istius rustici redde: quas acceperisti. Ad cuius vocē vir dei p̄tinus oculos leuauit a lectione eūq; intuitus: mox etiā rusticū: qui ligatus tenebatur: attendit. Ad cuius brachia duz oculos deflexisset miro modo tanta se celeritate ceperunt il ligata brachijs lora deuoluere vt dissolui tam concite nulla hominū festinatiōe potuissent. Cumq; is: qui ligatus venerat: cepisset subito astare solutus: ad tante potestatis vim tremefact⁹ halla ad terram corruit ⁊ cervicem crudelitatis rigide ad eius vestigia inclinans: se orationibus illius cōmendauit. Vir autem sanctus a lectione minime surrexit sed vocat̄ fratribus eum intro: suos tolli: vt benedictionem acciperet: precepit. Quē ad se reductū: vt a tante crudelitatis insania q̄scere deberet: admonuit. Qui fractus recedens: nil vlterius petere a rustico p̄sumpsit. quem vir domini nō tangendo: s; respiciendo soluerat. Ecce est petre quod dixi: quia hi qui omnipotenti deo famulāri seruiūt: aliqñ mira faciē etiā ex p̄tate possūt. Qui enī ferocitatē Gothi terribilē sedēs repp̄sit: lora vero nodosq; ligature

que innocētis brachia astrinxerāt: oculis dissoluit: ipsa miraculi celeritate indicat: quia ex potestate acceperat habere: quod fecit. Rursum quoque quale quantūque miraculū orādo valuit obtinere: subiungā.

De mortuo suscitato:

Capitulum. XXXIII.

Quādā die cū fratribus ad agri opera fuerat egressus. Quidā vero rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferens: oribatū luctu eluans: ad monasteriū venit: Benedictū patrē quesuit. Cui cū dictū esset quia idem pater cū fratribus in agro moraret: p̄tinus ante monasterij Ianuā corpus extincti filij piecit et dolore turbat: ad inueniendū venerabilē patrē sese cōcitū in cursum dedit. Eadē vero hora vir dei ab agri opere iam cū fratribus reuertebat. Quē mox ut orbatū rusticus aspexit: clamare cepit. Redde filiū meū: redde filiū meū. Vir autē dei in hac voce substitit: dicens. Nūquid ego filiū tuū tibi abuli? Cui ille respōdit: Mortuus est: veni suscita eū. Quod ut mox dei famulus audiuit: valde cōtristatus est dicens: Recede fratres: recedite: hec nostra nō sunt: sed sanctorū apostolorū sunt. Quid nobis onera vultis imponere: que nō possumus portare? At ille quē nimis cogebat dolor: in sua petitiōe persistit iurās quod nō recederet nisi eius filiū resuscitaret. Quem mox dei famulus inquisiuit dicens: Ubi est? Cui ille respōdit: Ecce corpus ei⁹ ad Ianuam monasterij iacet. Abi dū vir dei cū fratribus peruenisset: flexit genu et super corpusculū infantis incubuit: seque erigens ad celū palmas tetendit dicens: Dñe non aspicias peccata mea: sed fidei beatius hominis qui resuscitari filiū suū rogat et redde in hoc corpusculū aīam quā abstulisti. Vir in oratiōe verba cōpleuerat: et regrediente anima ita corpusculū pueri omne cōtremit: ut sub oculis omnium qui aderāt apparuerit cōcussione mirifica tremēdo palpitasse. Cuius mox manū tenet: et eum patri viventē atque incolu

mem dedit. Liqueat Petre: quia hoc miraculū in potestate nō habuit: quod p̄trare petijt: ut exhibere potuisset.

De miraculo Scholastice sororis eius: Cap. XXXIII.

Petrus.

Sic cūcta esse ut asseris constat. patēter. Quia verba que p̄posueras: rebus p̄bas. Sed que so te ut indices: si facti viri omnia que volūt: possunt: et cūcta impetrāt: que desiderant obtinere.

Gregorius.

Quāvis erit Petre in hac vita paulo sublimior: qui de carnis sue simulo ter dñm rogauit: et tamē quod voluit: obtinere nō valuit. Ex qua re necesse est ut tibi de venerabili patre Benedico narrē: quod fuit quoddā quod voluit: sed nō valuit implere. Soror namque eius Scholastica nomine: omnipotenti dño ab ipso infante tempore dedicata: ad eū semel per annū venire cōsueverat: ad quam vir dei nō longe extra Ianuā in possessiōe monasterij descēdebat. Quadā vero die venit ex more atque ad eā cum discipulis venerabilis eius descēdit frater: qui totū diem in dei laudib⁹: sacrisque colloquijs ductes: incubentibus iam noctis tenebris simul acceperūt cibos. Tunc ad mensam sederēt: et inter sacra colloquia tardior se hora p̄traberet: eadē sanctimonialis femina soror eius eū rogauit dicens: Que so te ut ista nocte non me deseras: ut vsque mane aliquid de celestis vite gaudijs loquamur. Cui ille respōdit: Quid est quod loqueris soror? manere extra cellā nullatenus possum. Tanta vero erat celi serenitas: ut nulla in aere nubes appareret. Sanctimonialis autē femina cū verba fratris negātis audisset: insertas digitis manus super mēsam posuit: et caput in manibus omnipotentē dominū rogatura declinauit. Tūc leuaret de mensa caput tanta choruscationis et tonitruū virtus tanta: quod inundatio pluuię erupit: ut neque venes

rabilis Benedictus: neq; fratres: qui cū eo aderant extra loci limen: quo consederant: pedē mouere potuissent. Sanctimonialis quippe femina caput in manib' declinans: lachrimarū fluuiū in mensam fuderat per quē serenitatē aeris ad pluuiā traxit. Nec paulo tardius post orationē inundatio illa secuta est: sed tanta fuit cōueniētia orandiōis et inundatiōis ut de mēsa caput iam cum tonitruo leuaret: quatenus vnū idemq; esset momentū: et leuare caput: et pluuiā deponere. Tūc vir dei inter choriscos tonitruos atq; ingētis pluue inundatiōē vidēs: se ad monasteriū nō posse remeare: cepit conqueri cōristatus: dicens. Parcat tibi omnipotēs de' soror: quid est: qđ fecisti. Cui illa respondit. Ecce te rogavi et audire me noluit: rogavi dñm meū et audiuit me. Modo ergo si potes: egredere et me dimissa: ad monasteriū recede. Ipse autē exire extra tectum nō valens: qui remanere sponte noluit: in loco māsse inuitus. Sicq; factum est ut totā noctē peruiigilē ducerent: atq; per sacra spiritalis vite colloquia se se vicaria relatione fatiarent. Quia de re dixi eū voluisse aliquid: sed minime potuisse. Quia si venerabilis viri mētē aspiciat: dubiū non est quin eandē serenitatem voluerit in qua descēderat permanere: s; cōtra hoc qđ voluit: in virtute omnipotentis dei ex femine pectore miraculum inuenit. Nec mirū qđ pl' illo femina que diu fratrem videre cupiebat: in eodē tēpore valuit. Quia enī iuxta Johānis vocē deus charitas ē: iusto valde iudicio illa pl' potuit: que ampl' amavit.

De aīa sororis eius vīsa et qualiter a corpe sit egressa.

Cap. XXXV.

Petrus.

Adeo multum placet quod dicis

Gregorius.

Amq; die altero eadem venerabilis femina ad cellā propriā

am recessisset vir dei ad monasteriū rediit. Cū vero post triduum in cella confitens eleuatis in aera oculis vidit eiusedē sororis sue animā de eius corpore egressā in colūbe specie celi secreta penetrare. Qui tante eius glorie congaudēs omni potēti deo in hymnis et laudibus gratias reddidit eiusq; obitū fratrib' denūciauit. Quos etiā protinus misit ut eius corp' ad monasteriū deferret. atq; in sepulchro qđ sibi se parauerat: poneret. Quo facto contigit ut quorum mens vna semper in deo fuerat. Eorum quoq; corpa nec sepultura separaret.

De mundo ante oculos eius collecto et aīa Germani Lapua ne cpi. Cap. XXXVI.

¶ Hic quoq; tpe Seruad' dyaconus atq; abbas eius monasterij qđ in campanie partibus a Libero quondā patricio fuerat constructū ad eum visitationis gratia ex more venire cōsueuerat eiusq; monasteriū frequētabat ut qđ idem quoq; vir doctrina gratie celestis affluebat: dulcia sibi inuicē vite verba transfunderent et suauē cibum celestis patrie: quia adhuc perfecti se gaudente nō poterant: saltem suspirādo gustarent. Cumq; hora iā quies exigeret: in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus: in eius quoq; inferioribus se Seruand' dyaconus collocavit: quo videlicet in loco inferior ad superiora peruius cōtinuabat ascēsus. Ante eandē vero turrim largius erat habitaculum: in quo vtriusq; discipuli quiescebant. Cumq; vir dei benedictus adhuc q̄ esētibz fratribz vigilijs nocturne orationis tēpora preuenisset: ad fenestrā stās et omnipotentē deum deprecans: subito in tempesta noctis hora respiciens: vidit fusam lucē desuper cunctas tenebas effugasse: tantoq; splendore clarescere ut diē vinceret lux illa: quē in tenebris radiaffet. Mira autē res valde in hac speculatione secuta est: qđ sicut post ipse narravit: oīs

etiam mundus: velut sub vno solis radio collectus: ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater dum intentus oculo rum acie in hoc splendore chorusce lucis insingeret: vidit germani capuani episcopi animam in spera ignea ab angelis in celum ferri: tunc tantum sibi testem volens adhibere miraculi: Seruandum dyaconum iterato bis terque eius nomine cum clamoris magnitudine vocauit. Quis ille fuisse insolito tantum viri clamore turbatus: ascendit: respexit premixta lucis exigua vidit. Cui tantum obstupescere miraculum: vir dei per ordinem: que fuerant gesta: narravit: Statimque scal sinum castrum religioso viro Theoprobomandauit ut ad capuanam urbem sub eadem nocte transmitteret et quod de Germano episcopo ageret: agnosceret: et indicaret. Factusque est et reuerendissimum virum Germanum episcopum: is qui missus fuerat: iam defunctum repperit et requirere subtiliter agnouit: eodem momento fuisse illius obitum: quomodo viri domini eius agnouit ascensum.

¶ Petrus.

Petra res valde et vehementer stupenda. Sed hoc quod dictum est: quod ante oculos ipsius quasi sub vno solis radio collectus omnis mundus adductus est: sicut nunquam expertus sum ita nec consilicere scio: quo ordine fieri potest ut mundus omnis ab homine vno videatur.

¶ Gregorius.

Ergo tene petre quod loquor quia a te videnti creatore: angusta est omnis creatura. Quilibet etenim parum de luce creatoris aspexerit: breue ei sit omne quod creatum est: quia ipsa luce visio in intime mentis laxat sinus. tantumque expanditur in deo ut superior existat mundo. Sit vero ipsa videntis anima etiam super semetipsam: cumque in dei lumine rapitur: super se in terrioribus ampliat et dum sub se conspicit exaltata: comprehendit quod breue sit: quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo qui intueri globum igneum angelos quoque ad celum redeuntes videbat: hec proculdubio

cernere non nisi in dei lumine poterat. Quid itaque mirum: si mundum ante se collectum vidit: qui subleuatus in mentis lumine extra mundum fuit. Quia autem collectus mundus ante eius oculos dicitur: non celum et terra contracta est: sed videtur animus dilatatus. Quomodo in deo raptus: videre sine efficitate potuit omne: quod infra deum est. In illa ergo luce que exterioribus oculis fulsit: lux interior in mente fuit: que videntis animus: quod ad superiora rapuit: ei quod angustia essent omnia inferiora: monstrauit.

¶ De eo quod regulam monachorum scripsit. ¶ Cap. XXXVII.

¶ Petrus.

Ideo mihi vixit non intellexisse: que dixeras: quando ex tarditate mea tantum creuit expositio tua. Sed quod dec liquide meis sensibus infundisti queso ut ad narrationis ordinem redeas.

¶ Gregorius.

Petere adhuc de hoc venerabili patre multa narrare: sed quid iam eius studiose pretere. Quod ad aliorum gesta voluendo festino. Hoc autem nolo te lateat quod vir dei inter tot miracula: quibus in mundo claruit: doctrine quoque verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regulam discretionem precipuam: sermone luculentam. Cuius si quis vellet subtilius mores: vitasque cognoscere: poterit eadem institutione regule omnes magisterij illius actus inuenire: quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere quam vixit.

¶ De prophetia sui exitus fratribus nuntiata. ¶ Cap. XXXVIII.

Edem vero anno quo de hac vita erat exiturus: quibusdam bisceculis secum conuersantibus: quibusdam longe manentibus sanctis simi sui obitus denuntiavit deus: presentibus indicans: quod vel quale eis signum fieret: quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum vero sui exitus diem aperire sibi sepul-

tura lubet. Qui mox correptus febribus
acri cepit ardore fatigari. Quos p dies sin
gulos languor ingrauesceret: sexta die por
tare se in oratoriu a discipulis fecit. Ibi
q̄ exitu suū dñet corporis ⁊ sanguinis p
ceptione munuit. atq̄ inter discipulorū
manus imbecillia mēbra sustentās: erec
tis in celū manib⁹ stetit ⁊ vltimū spiritus
inter verba oratiōis efflauit. Qua sez die
duob⁹ de eo fratrib⁹: vni in cella cōmorā
ti: alteri autē lōgius posito reuelatio vni⁹
atq̄ indissimilis visionis appnit. Aides
rūt nāq̄ q̄ itrata pallus atq̄ innumeris
chorusca lampadib⁹ via recto oriētis tra
mite ab eius cella in celū vsq̄ tendebat.
Cui venerādo habitu vir desup clar⁹ assi
stens: cuius esset via: quā cernerēt: inquit
fuit. Illi autē se necire pessi sunt. Qui
bus ipse laic⁹: hec est via qua dilectus dñō
celū benedict⁹ ascēdit. Tūc itaq̄ sancti
viri obitum sicut presentes discipuli vide
runt. ita absentes hoc signoz q̄ eis predi
ctū fuerat: agnouerūt. Sepultus vero est
in oratorio beati Johānis baptiste: q̄ de
structa ara Apollinis ipse cōstruxit⁹ qui ⁊
in ea specu in qua prius habitauit nunciat
q̄ si petentib⁹ fides exigit: miraculis cho
ruscat.

Nuper nāq̄ est res gesta: quā nar
ro. Quedam mulier mēte capta
dū sensum fundit⁹ pdidisset: per
mōtes ⁊ valles: siluas ⁊ cāpos: die noctu
q̄ vagabatur. ibiq̄ tantūmodo quiescebat:
vbi hāc q̄scere lassitudo coegisset. Qua
dam vero die duz vaga nimis erraret: ad
beati viri benedicti specuz deuenit. ibiq̄
nesciēs ingressa māsit. Mane autē facto
tra sanato sensu egressa est: ac si eā nunq̄
infantia capitis vlla tenuisset: que omni vi
te sue tēpore in eadē: quam accepit salute
permanfit.

Petrus.
Quid nam esse dicimus: q̄ plerū
q̄ in ipsis quoq̄ patrocinijs sic ef
se sentim⁹ vt nō tanta p corpora
sua: quāta beneficia p reliquias ostendāt
atq̄ illic maiora signa faciūt: vbi minime

per semetipsos iacent.

Gregorius.
**De insana muliere in ei⁹ spe
cu sanata. Cap. XXXIX.**

Qui in suis corpib⁹ sancti mar
tyres iacent: dubiū Petre nō
est: q̄ multa valeant signa de
mōstrare: sicut ⁊ faciunt ⁊ pura
mente querētib⁹ innumera miracula oñ
dunt. Sed q̄ ab infirmis potest mētibus
dubitari: vtrū ne ad exaudendum ibi pre
sentes sint: vbi constat quia in suis corpi
bus non sint: ibi necesse est eos maiora si
gna ostēdere: vbi de eorū presentia potest
mens infirma dubitare. Quoz vero mēs
in deo fixa est: tāto maius habet fidei me
ritū: quāto illic eos nouit ⁊ nō iacere cora
pore ⁊ tamen nō deesse ab exauditione.
Unde ipsa quoq̄ veritas vt fidē discipu
lis augeret: dixit. Si ego nō abiero: para
clitus non veniet ad vos. Tū enim p̄stet
quia paraclitus spiritus a patre semp pro
cedat ⁊ filio: cur se filius recessurum dicat
vt ille veniat: qui a filio nūq̄ recedit. Sz
quia discipuli in carne dñz cernētes: cora
porozis hunc oculis semper videre stitē
bāt: recte eis dicitur. Nisi ego abiero: pa
raclitus nō veniet: ac si aperte diceretur.
Si corpus nō substrabo: quis sit amor spi
ritus: nō ostendo: ⁊ nisi me desideris car
naliter cernere: nunq̄ me discetis spūalia
ter amare.

Petrus.
Lacet quod dicis:
Gregorius.

Hic quantum iam a locutione ces
sandum est vt si ad aliorum mi
racula narranda tendimus. lo
quendi vires interim per silen
tium regemus.

**Explicit Liber secund⁹ dia
logorum beati Gregorij.**

¶ Beati Gregorij pape Dialogorū liber tertius: de vita et miraculis aliorū patrum: feliciter incipit.

¶ De sancto Paulino Nolane civitatis Epō. ¶ Cap. I.

Cum vicinis valde patribus intēdo: maiorū facta reliquerā: ita ut Paulini miraculū Nolane vrbis epī: qui multos quorū memini virtute et tempe precepsit: memorie defuisse videat. Sed ad priora nūc redeo: eaq; quāta valeo: breuitate perstringo. Sicut enī bonorū facta innotescere citius similib' solēt: seniorib' nostris per iustorū exempla gratientibus p'dicti venerabilis viri celebre nomen innotuit: eiusq; opus admirabile ad eorū se instruenda studia terēdit: quorū me necesse fuit gravitati tā certe credere: ac si ea que dicerēt meis oculis vidissem.

Cum sententiū Bandalorū tempe fuisset italia in cāpanie partibus depopulata: multiq; esset de hac terra in affricā regione traducti: vir dñi Paulinus cūcta que ad epīscopi vīz habere potuit: captivis indigētibusq; largitus est. Cūq; iam nihil oīmodo superesset: quod petētib' dare potuisset. Quodā die quedā vidua aduenit: que a regis bandalorū genero suū filiū in captivitatē fuisse ductum perhibuit: atq; a viro dei eius precū postulavit: si forte illius dñs. hoc dignaret accipere: et hūc cōcederet ad patria remeare. Sed vir dei magnope petenti femine: quid dare potuisse inquirēs: nihil apud se aliud: nisi se inuenit: petentiq; femine respōdit dicēs: Mulier quid possim dare: non habeo: sed memetipm tolle. Seruū me iuris tui pfitere: atq; ut filiū tuū recipias: me vice illius in servitū trade. Quod illa ex ore tanti viri audiens: irrisionē potius credidit q̄ cōpassionē. At ille ut erat vir eloquētissimus: atq; apprimē exteriorib' quorū studijs eru-

ditus: dubitātī femine citius persuasit: vt audita crederet: et pro receptiōe filij se in servitū epm tradere nō dubitaret. Perrexere igit vtriq; ad affricā. Procedente autē regis genero: qui eius filiū habebat rogatura se obtulit ac prius petijt vt ei filiū donare debuisset. Quod cū vir barbar' typo superbie turgidus: gaudio transitorie p'speritatis inflatus: non solū faceret sed etiā audire despiceret: vidua subiūxit dicens: Ecce hūc hominē pro eo vicariū prebeo: et solūmodo pietatē in me exhibe mihiq; vnicū filiū redde. Cū ille venustū vultus hominē cōspexisset: quā artē nosset: inquisiuit. Cui vir dei Paulinus respondit dicēs: Artē quidē aliquā nescio: sed horū bene excolere scio. Quod vir gentilis valde libēter accepit: cū in nutriendis oleribus: quia peritus esset: audiuit. Suscepit itaq; seruū: et rogātī vidue reddidit filiū. Quo accepto vidua ab affricā na' regione discessit: Paulinus vero excolēdi hortū suscepit curā. Cūq; idē regis gener crebro igrederet hortū: suūq; hortulanū requireret: sapientē valde esse hominē videret: amicis cepit familiares deferere: et sepius cū suo hortulano colloquē: atq; eius sermōibus delectari. Cui Paulinus quotidie ad mēsam olera virētesq; herbas deferre cōsueverat: et accepto pane ad curā hortū remeare. Cūq; hoc diutius ageret: quadā die suo domino secū secretius loquēti ait: Vide quid agas. Et Bandalorū regnū qualiter disponi debes: at prouide: quia rex citius et sub oīni celebritate est moriturus. Quod ille audīt: qz ab eodē rege p' ceteris diligebat: ei minime tacuit. Sed qd a suo hortulano sapiente se viro agnouisset: idicauit. Quod dñ rex audisset: illico respōdit. Ego vellē hūc: de quo loqueris: hominem videre. Cui gener eius venerabilis Paulini temporalis dñs respondit dicens: Aitentes herbas mihi ad prandium deferre cōsuevit. Has itaq; ad mēsam eū deportare facio: vt quis sit qui mihi hec est locutus: agnoscas. Factiq; est et dñ rex ad prandium dñi

subiit: Paulin? ex suo opere olera que
et virentia delaturus aduenit. Tunc
hunc rex subito cōspexisset: intremuit atq;
accerfio eius domino sibi per filiā pro
pinquo ei secretū: quod prius abscoḋerat
indicauit dicens: Verū est quod audisti.
Nam nocte hac in fomito sedētes in tris
bunalibus contra me iudices vidi: inter
quos iste etiā sedebat: et flagellū quod ali
quando acceperat: eorū mibi iudicio tolle
batur: sed percūtare: quis nam sit. Nam
ego hūc tanti meriti virū popularē: vt cō
spiciatur nō esse suspicor. Tunc regis ge
ner secreto Paulinū tulit: quāsi esset in
quisiuit. Cui vir domini respōdit: Ser
uus tuus sum: quē pro filio vidue vicariū
suscepisti. Cūq; instanter ille requireret:
vt non quis iam esset: sed quis in sua ter
ra fuisset: indicaret: atq; hoc ab eo itera
tione frequens inquisitionis exigeret: vir
domini constrictus magnis coniurationi
bus iam nō valens negare quid esset: epi
scopū se fuisse testatus est. Quod posses
sor eius audiēs: valde pertimuit: atq; hu
militer obtulit: dicens: Petē quod vis:
quatenus ad terram tuam a me cum ma
gno munere reuertaris. Cui vir domini
Paulinus ait: vnū est quod mibi impen
dere beneficiū potes: vt omnes ciuitatis
mee captiuos relaxes. Cui cuncti proti
nus in africana regiōe requisiti: cū onu
stis frumēto nauibus pro venerādī Pau
lini viri satisfactiōe in eius comitatu la
xati sunt. Post nō multos vero dies Ba
daloz rex occubuit: et flagelluz: quod ad
suaz perniciē dispensante deo: pro fidelī
disciplina acceperat: amisse. Sicq; factū
est: vt omnipotens dei famulus Paulin?
vera prediceret: et qui se in seruitiū solum
tradiderat: cū multis a seruitiū ad libera
tem rediret: illū videlicet imitar?: qui for
mā serui assumpsit: ne nos essemus serui
peccati. Cui? sequēs vestigia Paulinus
ad tempus volūtariē seruus factus est so
lus: vt esset postmodū liber cū multis.

Petrus.

Am me audire cōtingit qđ imita
ri non valeo: flere magis libet: qđ
aliquid dicere.

Gregorius.

Eculus etiā morte apud eius ees
desā scriptū est: quia cum dolore
essz lateris tactus ad extrema per
ductus est. Dumq; eius omnis domus in
sua soliditate p̄sisteret: cubiculū: quo ia
cebat eger: facto terremoto contremuit:
omnesq; qui illic aderāt: nimio terrore cō
cussit: sicq; sancta illa anima carne soluta
est. Factūq; est vt magnus pauor inuade
ret eos: qui Paulini mortē videre potui
ssent. Sed quia hec quā superius dixi:
Paulini virtus valde est intimata: nunc
si placet: ad miracula exteriora veniam?:
que et multis iam nota sunt: et ego tā res
ligosozū viroz relatiōe didici: vt de his
omnino ambigere nō possim.

De sancto Johanne papa:

Capitulū. II.

Siboz tempore dū Johānes
vir beatissimus hui? Romane
ecclesie pontifex: ad Iustinū se
niorē principē pergeret: in
Corinthi partes aduenit. Cui neces
se fuit vt in itinere ad sedendū: equi? requi
ri debuisset. Quia illic quidā vir nobilis au
diens: equū in quo pro magna māfuetu
dine eius coniū? sedere cōsueuerat: ita ei
obtulit vt cū ad loca alia perueniēti apr?
equus potuissz inueniri: deberet ille quē
nobilis vir dederat: propter suā coniūgē
trāsmitti. Factūq; est: et vsq; ad certū locū
predictus vir equo eodē subuehente per
ductus est. Qui mox vt allū repperit: il
lum quē acceperat transmittit. Tuncq; in
eo predicti nobilis viri? coniū? sedere ex
more voluissz: ultra non valuit. Quia
post possessionē tanti pontificis: mulierē
ferre recusauit. Cepit nāq; immenso fla
tu et fremitu: atq; incessanti totius corpo
ris motu: quasi despiciēdo prodere: quia
post membra pontificis mulierē ferre non
posset. Quia vir eius prudenter intuitus:

hunc eundē venerabilē virū protinus remissit: magnis precib⁹ petēs: vt equū ipse possideret: quē iuri suo sedēdo dedicasset. De quo etiā illud mirabile a nostris senioribus narrari solet: quod in cōstantino politana vrbe ad portam que vocatur aurea veniens: populorū turbis sibi occurrētibus in cōspectu omnīū roganti cecolūmen reddidit: et manu superimposita oculorū tenebras fugauit.

¶ De sancto Agapito papa:

¶ Capitulū. II.

Post non multū vero temporis erigēte causa Gothorū: vir quoq; beatissimus Agapitus hui⁹ sancte Romane ecclesie pontifex: cui deo dispēsan̄te deseruio: ad Iustinianū principē accessit. Cui adhuc pergēti quadā die in greciarū iam partibus curādus oblatus est mutus et claudus: qui neq; vlla verba edere: neq; ex terra vnq; surgere valebat. Cūq; hūc p̄pinq; illius fletus obtulissent: vir dñi sollicitere: quisiuit: an curatiōis illius haberēt fidē? Cui dñi in virtute dei ex auctoritate Petri: firā salutis illius spem habere se dicebant: p̄tinus venerādus vir oratiōi incubuit: et missarū solēnia exorsus: sacrificiū in cōspectu dei omnipotentis immolauit. Quo peracto ab altari exiēs: claudī manū tenuit: atq; assistēte et aspiciēte populo cū mor a terra p̄prij gressibus erexit. Cūq; ei dominicū corpus in os mitteret: illa diu muta ad colloquendū lingua soluta est. Mirati oēs: flere p̄ gaudio ceperūt: eorūq; mentes illico metus et reuerētia inuasit: cū videlicet cernerēt: que agapitus facere in virtute domi ex a diutorio Petri potuisset.

¶ De Datio Mediolanensī episcopo: ¶ Cap. III.

Eiusdē quoq; principis tpe cū Datio mediolanēsis vrbis episcopus causa fidei exactus ad cōstantinopolitanā vrbe pergeret: corā ibi deuenit. Qui dñi largā domū ad ho-

sptandū quereret: que comitatū illius totū ferre potuisset et vix inueniret: aspexit eminus domū cōgruentis magnitudinis eāq; sibi preparari ad hospitandū iussit. Cūq; eiusdē loci incole dicerēt: in ea hūc manere nō posse. Quia multis tā annis hāc dyabolus inhabitaret: atq; ideo vacua remāisset: vir venerabilis Datus respondit dicens: Immo ideo hospitari in domo eādē debemus: si hāc spūs malignus inuasit: et ab ea hoīm hospitatiōe repulit. In ea sibi igit parari p̄cepit: securusq; illā antiqui hostis certamā toleratur⁹ intravit. Itaq; intempeste noctis silētio cū vir dei quiesceret: antiqu⁹ hostis imensis vocibus magnisq; clamoribus cepit imitari rugitus leonū: boatus pecorū: ruditus asinorū: sibilus serpentū: porcorū stridores et foricū: tūc repente Datus tor bestiarū vocibus excitatus: surrexit. vehementer iratus: et contra antiquū hostē magnis cepit vocibus clamare dicens: Bene tibi origine miser. Tu ille es qui dixisti: ponā sedem meā a: aquilonē: et ero similis altissimo. Ecce per superbiā tuā porcos et forices si milis factus es: et qui imitari deū indigne voluisti. Ecce vt dignus es: bestias unitaris. Ad quā eius vocē: vt ita dicā: delectionē suā spūs malignus erubuit: an nō erubuit? Qui eandē domū ad exhibenda mōstra que cōsueuerat: vltierius nō intrauit Sicq; postmodū fidelīū habitaculū facta est. At dñi eā vnus veraciter fidelis ingressus est: ab ea p̄tinus mēdax spūs atq; infidelis abscessit. Sed oportet iam vt priora taceam: ad ea que diebus nostris sunt gesta veniendū est.

¶ De Sabino Lanusine vrbis episcopo: ¶ Capitulū. V.

Quidā enī religiosi viri Appulie p̄uincie prius cogniti hoc qd apud multorū notitiā longe lateq; p̄rebuat: de Sabino lanusine vrbis ep̄o testari solēt: qz idem vir lōgo tā sentio oculorū lumē amiserat: ita vt oimodo nil videret. Quē rex Gothorū tota p̄phētie habere sp̄ritū audiēs mīme

credidit: sed p̄bare studuit: qđ audiuit. Qui cū in eisdē partibus deuenisset: hūc vir dñi ad prandiu rogauit. Cūq; iam vētū esset ad mensam: rex discubere noluit: sed ad Sabini venerabilis viri dexterā se dir. Cū vero eldē patri puer ex more vini poculū preberet: rex silenter manū tetēdit calicē abstulit: eū per se ep̄o vice pueri p̄s buit vt videret: an spū p̄udentie discerneret quis ei poculū p̄beret. Tūc vir dei ac: ip̄ies calicē: sed tamen ministrū nō vidēs dixit: Aluat ip̄a manus. De quo verbo rex letus crubuit: qz quāuis ipse dep̄hensius: in viro tñ dei qđ querebat: inuenit. Huius aut̄ venerabilis viri, cū ad exēplū vite sequentiū in longū senū vita traheret: eius archidiacon⁹ ambitioē adipsi scendi ep̄atus accensus: eū extinguere veneno molitus est. Qui cū vinisuforis animum corrupisset vt mixtū vinuz veneno sibi poculū preberet: refectōis hora cū iaz vir dei ad edendū, discubere: ei premijs corruptus puer dep̄ehēsum se esse sentiens: maluit mortuus bibere q̄ penas p̄ illa tanti homicidij culpa tolerare. Cūq; sibi ad os calicē duceret: vir dñi cōpescuit dicens: Non bibas: vā mibi: ego bibo: sed vade dic ei qui tibi illud dedit. Ego quis dem venenū bibo: sed tu ep̄s nō eris. Facto igit̄ signo crucis venenū ep̄us bibit fecurus. Eadēq; hora in loco alio quo inerat archidiacon⁹ eius defunctus est: ac si per os ep̄i ad archidiaconi viscera illa venena trāsissent. Cui tamen ad inferendaz mortē venenū quidē corporale defuit sed hūc in cōspectu eterni iudicis venenū sue malicie occidit.

¶ Petrus.

¶ Ira sunt hec ⁊ nostris valde suspenda temporibus: sed talis eius dem viri vita perhibet: vt qui cōuersatione eius agnouerit: virtutem non debeat mirari.

De Cassio Harniensis ciuitatis episcopo: Capitulu. VI.

¶ Gregorius.

¶ Ego hoc p̄petre sileā q̄ multū nūc qui hic de Harniensis ciuitate assunt: mibi sedulo testificānt. Eodem nāq; Bocthorum tempore cū prefatus rex Tortila: Harnias venisset: vir vite venerabilis Cassius ei⁹ v̄bis episcopus occurrit. Cui quia ex cōspersione semper facies rubere cōsueuerat hoc rex Tortila non cōspersionis esse credidit: sed assidue potatiōis: eūq; cōmodo despectit. Sed omnipotens deus: vt quātus vir esset: qui despiciēbat: ostenderet in Harniensis cāpo quo rex aduenerat malignus spiritus corā om̄i exercitu ei⁹ sp̄tariū inuasit: eūq; vexare crudeliter cepit. Qui cū ante regis oculos ad venerandū virū Cassiū fuisset adduct⁹: hūc ab eo vir dñi in oratiōe facta signo crucis expulit. Qui in eū ingredi vltimus nō p̄sumpsit. Sicq; factū est vt rex barbarus scrui⁹ dei ab illo iaz die veneraret ex corde: quē de spectū valde iudicabat ex facie. Hā quia virū tante virtutis vidit: erga eū illa mēs effera ab elatiōis fastu detumuit.

¶ De Andrea Fundane v̄bis episcopo: Cap. VII.

¶ Ed ecce dū facta fortitū v̄loruz narro: repente ad memoriā veni quid erga Andrēā Fundane ciuitat⁹ episcopū diuina misericordia feceris. Qđ tñ ad hoc legētib⁹ vt valeat: exopto: qñs qui corpus suū cōtinētie dedicāt: habitare cū semis nō p̄sumāt: ne ruina mētī tāto repētia surripiat. Q̄to ad hoc qđ male p̄cupiscit: etiā p̄ntia cōcupi te forme famulat. Hec res est dubia: quā narro: qz pene tāti in ea testes sūt: q̄tī ⁊ eiusdē loci hitatores existūt. Hic nāq; venerabil⁹ vir cū vitā multis plenā virtutib⁹ duceret: seq; sub sacerdotali custodia in p̄tinētie arce custodiret. Quādā sancti monialē feminā quā, secū p̄i⁹ habuerat: noluit ab ep̄i sui cura repellere: sed cert⁹

de sua eiusque continentia: secū hanc permi-
sit habitare: ex qua re actū est vt antiquus
hostis apud eius animū aditū tērationis
exquireret. Nam cepit specie illi oculis
metis eius imprimere: vt illectus nephan-
da cogitaret. Quadā vero die Iudeus quidam
ex cāpanie ptibus Romā veniens ap-
pie carpebat iter. Quā ad fundanū ciuez
perueniens: euz iā diē vespescere cerne-
ret: et quo declinare posset: minime reppe-
raret: iuxta appollinis templū fuit. ibique
se ad manendū cōtulit. Qui ipsum loci il-
lius sacrilegiū pertimescēs. quāuis fides
crucis minime habere: signo tamē se cru-
cis munire curauit. Nocte autē media ip-
so solitudinis pauore turbatus: pernigil
facebat et repente conspiciēs vidit malig-
norū spiritū turbā quasi in obsequiū euz
iussū potentis preire. Eū vero qui ceteris
preerat: in eiusdē gremio loci confedis-
se. Qui cepit singulorū spirituum obsequen-
tium sibi causas actusque discutere: quate-
nus vnusquisque quantū nequitie gessisset:
inueniret. Tūc singuli spūs ad inquisiti-
onē eius exponerēt: quid operati contra
bonos fuissent: vnus in mediū profiluuit:
qui in Andree episcopi animo per specie
sanctimonialis femine que in epio ei ha-
bitabat quantā tērationē carnis cōmouis-
set: aperuit. Tū vero hoc malignus qui pre-
erat spūs: inbiāter audiret: et tāto sibi fac-
tum lucrū grāde crederet: quāto sanctio-
ris viri aīam ad lapsum pditionis inclia-
ret. Ille spūs qui hec eadē fatebatur: adiun-
xit qz vsqz ad hoc quoque diē preterito ve-
spertina hora eius mentē traxerit vt iter:
ga eiusdem sanctimonialis femine blādi-
ens alāpam daret. Tūc malignus spūs
atqz humani generis antiquus inimicus
exhortatus hunc blande est vt perficeret
qđ cepisset quatenus ruīne illius singula-
rem inter ceteros palmam teneret. Tūc
Iudeus qui aduenerat: hoc vigilans cer-
neret: et magne formidinis anxietate pal-
pitaret: ab eodem spiritu qui cunctis illic
obsequentibus preerat: iussū est vt req-
uerent quānam esset ille: qui facere in tē-

plo eodem presumpisset. Quē maligni
spiritus pergentes et subtilius intuentes
crucis mysterio signatum viderunt: mirā-
tesque dixerunt. Ne ve vas vacuū et signa-
tum. Quibus hoc renunciātibus cuncta
illa malignorū spirituum turba disparuit.
Iudeus vero qui hec viderat: illico surre-
xit atqz ad episcopū sub festinatione pue-
nit. Quē in ecclesia sua repperiēs seorsus
tulit: qua tēratione vrgeretur: inquisiuit.
Qui confiteri episcopus tērationem suam
verecūdatus: noluit: euz vero ille diceret
qz in illa tali dei famula prauū amoris ocu-
los intecisset. atqz adhuc episcopus nega-
ret: adiunxit dicens. Quare negas quod
inquireris qui ad hoc vsqz vespere hester-
no diē perductus es vt posteroa illi ala-
pa ferires. Ad que nimirū verba depre-
hensum se episcopus sentiens humiliter cō-
fessus est quod prius ptnaciter negauit.
Cuius ruīne vt verecūdie isidē Iudeus con-
sulens qualiter hoc cognouisset vel que i
cōuentu malignorū spiritū de eo laudis-
set: indicauit. Quē ille agnoscēs se ad ter-
ram ptnus in orationem dedit morqz de
suo habitaculo non solū eandē dei famu-
lam: sed omnem quoque feminam que i eis
illic obsequio habitabat: expulit. In eo-
de vero templo appollinis beati andree
apostoli repente oratorū fecit atqz hominū
illa tēratione carnis funditus caruit. Iu-
deum vero cuius visione atqz increpatio-
ne saluatus est ad eternam salutē traxit.
Nam sacramentis fidei imbutum atqz aq
baptismatis emundatū: ad sancte ecclesie
gremiū perduxit. Sicque factum est vt he-
breus isdem dum saluti aliene consuluit:
set: perueniret ad suam vt omnipotēs de-
us inde alterum ad bonam vitā perduce-
ret. vnde in bona vita alterum custodis-
set.

Petrus.

R Es gesta quā audini et metū mibi
prebet et spem.

Gregorius.

Ut sic oportet et de dei nos semper per miseratione considerare: et de nostra infirmitate formidare. Ecce enim paradisi cedru concussam audiuim: et non euulsam: quatenus infirmis nobis: et de eius concussione nascatur timor: et de eius stabilitate fiducia.

De Constantio Aquine ciuitatis episcopo: Cap. VIII.

Uir quoque venerabilis vite Constantius Aquine ciuitatis episcopus fuit. Qui nuper predecessoris mei tempe beate memorie Iohannis pape defunctus est: hunc prophetie habuisse spiritum multi testantur: qui eum familiariter scire potuerunt. Cuius inter multa hoc ferunt religiosi veracesque viri: qui presentes fuerunt quod in die obitus sui christi a circulantibus ciuibus: utpote discessurus pater tam amabilis amarissime plangebat: eum flendo requisierunt dicentes: Quem post te patrem habebimus? Quibus ipse per prophetie spiritum respondit dicens: Post Constantium mulionem: post mulionem fulconem. Et tu aquina hos habes. Quibus prophetie verbis editis vite spiritum exaltauit extremum. Quo defuncto eius ecclesie pastorale suscepit curam Andreas dyaconus illius: qui quondam in stabulis itine curam seruabat equorum: atque illo ex hac vita subduco ad episcopatus ordinem Iohannus accersitus est: qui in eadem urbe fulconem fuerat. Quo adhuc superstitis: ita cito inhabitatores ciuitatis illius: barbarorum gladiis et pestilentie immanitate vastati sunt: ut post mortem illius ne quis Episcopus fuerit: nec quibus fieret inueniri potuisset. Sic itaque completa est viri dei sententia: quatenus post decessum suum se sequentium eius ecclesie pastorem minime haberet.

De Frigidiano Lucane ciuitatis episcopo: Cap. IX.

Sed neque hoc sileam: quod narrate viro venerabili Genatio Lucanensi episcopo: me ante biduum corripit agnouisse. Lucane ecclesie sibi metipsum prope fuisse: mire virtutis virum Frigidianum nomine narrat episcopus: cuius hoc inopinatissimum a cunctis illis habitantibus testatur memorari miraculum. Quod anseris fluuius qui iuxta illius urbis muros influebat sepe inundatione facta cursus sui alueum egressus per agros diffundi perueuerat: et quocumque fata ac pluvie reppererat: euertebat. Cumque hoc crebro fieret: et magna eiusdem loci incolae necessitas urgeret: dato studio operis eum per loca alia deriuare conati sunt. Sed quatenus diutius laboratum fuisset: a proprio alveo deflecti non potuit. Tunc vir domini Frigidianus rastri sibi paruum fecit: ad alveum fluminis accessit: et solus orationi incubuit: atque eundem flumini precipiens ut seque-retur: per loca queque ut ei visa sunt: rastroz per terram traxit. Quem relicto alveo proprio tota fluminis aqua secuta est: ut funditus locum consueti cursus defereret: et ibi sibi alveum: ubi tacto per terram rastroz vir domini signum fecerat vendicaret: et queque essent alimenter hominum pro futura: fata vel pluvie ultra non lederet.

De Sabino Placentino episcopo qui Padum flumen per lateras suas conpescuit: Cap. X.

Huius quoque venerabilis viri Genantij episcopi aliud miraculum relatione cognoui: quod in Placentina urbe perhibet gestum quod vir quoque veracissimus Iohannes in hac modo Romana ciuitate locum prefectorum seruans: qui in eadem Placentina urbe est ortus et nutritus: ita ut episcopus memorat: quia gestum fuerit: attestat. In ea namque ciuitate Sabinum nomine fuisse asserunt: mire virtutis episcopus. Cui dum die quadam suus dyaconus nunciasset: quod cursus sui padum alveum egressus: ecclesie agros occupasset: totaque illic loca ad nutriendum semibus pro futura: aqua eiusdem fluminis teneret: venerabilis vir Sabinus episcopus respondit dicens: Hade et die ei. Mandauit tibi episcopus: ut te compe-scas et ad ipsum alveum redeas. Quod dyaconus

eius audiens desuper irrisit. Tunc vir dei Alcito notario dictavit dicens: Sabinus dñi Jesu xpi seruus: comitoriu pa do: precipio tibi in noie Jesu xpi dñi no stri: vt de alueo tuo in locis istis vltimus nō exeat: nec terras ecclesie ledere presu mas. Atq; eidē notario subiūxit dicens: Eade hoc scribe: et in aquā eiusdē flumi nis proiece. Quo facto sancti viri prece ptū suscipiēs: statim se a terris ecclesie flu minis aqua p̄pescuit: atq; ad xpiū alueū reuerſa exire vltimus in loca eadē nō pre ſupſit. Qua in re p̄petre qd aliud q̄ iobe dientiū hominū duritia confundit: qñ in virtute Jesu et elementū irrationabile san cti viri preceptis obediuit.

De Lerbomio Populonij epi scopo: Capitulu. XI.

Uir quorū vite venerabilis cer bonius Populonij epūs: ma gnā diebus nostris sanctitatis sue p̄bationē dedit. Nam cū ho spitalitatē studio valde esset intent⁹: die quadā tranſeūtes milites hospitio susce pit. Quos Bothis supueniētib⁹ absco dit: eosq; vitam ab illorū nequitia absco dendo seruauit. Quā dum Bothorū regi perfido Totile nunciatū fuisset: crudeli tatis immanissime vesania succēsus: huc ad locū qui ab octauo hui⁹ vrbis miliario merulis dicit: vbi tunc ipse cū exercitu se debat: iussit duci ei⁹ in spectaculo pos pultis ad deuorandū proſci. Quorū idē rex perfidus in ipso quorū spectaculo cōse disit: ad īpiciendū mortē epī: magna po puli turba cōfluxit. Tunc epūs deduc⁹ in medio est: atq; ad eius mortē inuaniſsi mus: eosq; exquir⁹: qui dñi humana mē bra crudeliter carperet: seni regis animū satia ret. Dimissus itaq; sus ex cauea ē. Qui accensus et cōcitus episcopū petijt: sed subito sue feritatis oblit⁹: deflexa cer nice: summissosq; humiliter capite labere epī pedes cepit: vt patenter omib⁹ da ret intelligi: quia erga illū virū dei et feri na corda essent hominū: et quasi humana bestiarū. Tūc populus q̄ ad spectaculū

venerat mort⁹: magno clamore versus est in admirationē: generatiōis tunc ad eius reuerentiā colendā rex ip̄e permotus est: quippe cū quo superno iudicio actū erat: vt qui deū sequi prius in custodiēda vitā epī noluit: saltē ad mansuetudinē bestie sequeretur. Qui rei hi qui tūc presentes fue rūt: adhuc nōnulli supersunt: eāq; cū om ni illic populo se vidisse testant. De quo etiaq; viro aliud quoq; miraculū Genārio Lunensi epō narrante cognoui. In ea nā q; populonij ecclesia: cui perat: sepulcrū preparauit. Sed cū longobardorū gens in Italiā veniens: cūta vastasset: ad hel bam insulā recessit. Qui ingruēte egritu dine ad mortē veniēs: clericis suis sibi⁹ obsequētib⁹ precepit dicens: In sepul cro meo qd mihi preparauit populonij me ponite. Qui illi cūpiceret: Corpus tuū il luc qualiter reducere possumus: q; a lon gobardis teneri loca eadē et vbi⁹ eos il lic discurrere scimus. Ipse respōdit: Re ducite me secure: nolite memere: sed festi ne sepelire me curate. Morq; vt sepulcrū fuerit corpus meū: ex eodē loco sub omni festinatōe recedite. Defuncto igit epō cor pus imposuerūt nauti. Quorū populonij tenderēt: collectis in aere nubibus imen sa nimis pluuia erupit. Sed vt patesceret oībus cuius virt corpus nautis illa porta ret: per illud maris spaciū qd ab helba in sula vsq; populonij. xij. miliarib⁹ distat: circa vtrāq; nauis latera p̄cellose valde pluuia descēdit: et in nauē eandē vna plu uie gutta non cecidit. Peruenerūt itaq; ad locū clericis: et sepulture tradiderūt cor pus sacerdotis sui: cui⁹ precepta seruātes ad nauē sub festinatōe reuerſi sunt. Quā mox vt ītrare poterūt: in eundē locū vbi vir dñi sepult⁹ fuerat: longobardorū dux crudelissimus gūmatus aduenit. Ex cui⁹ aduentu virū dei habuisse spiritū prophe tie claruit: quia ministros suos a sepul ture suo loco sub festinatione discedere precepit.

De Fulgentio Utriculensi episcopo: Capitulu. XII.

The vero qđ de diuisa pluuiā factū narraui miraculū: etiā in alterius **E**pī veneratiōe monstratū est. Nam quidā clericus senex: qui adhuc superest: eidē rei preſto se fuisse testat̃ dicens: Fulgentius ep̃s qđ vtricolensi ecclesie preerat: regē crudelissimū **T**otilā in festū omnimodo habebat. **L**unq; ad easdē partes cū exercitu appropinquasset: cure fuit ep̃o per clericos suos penia ei trāsmittere: cuius furoris infant am si posset munerib; mitigare. **Q**ue ille vt vidit: prius spreuit atq; iratus: suis omnibus iussit vt eundē ep̃iscopū sub omni asperitate cōstringerēt: cuiq; eius examini seruariēt. **Q**uē dū feroces **S**othi ministri scz crudelitatis illius tenuissent: circūdantes eū vno in loco stare p̃ceperūt: eiq; in trā circulū designauerūt: extra quē pedē tēdere nullomō auderet. **L**unq; vir dei in sole nimio estuaret: ab eisdem **S**orhis circūdatus: et designatiōe circuli inclusus: repente choruscus et tonitrua et tanta vis pluuię erupit: vt hi qui eū custodiendū acceperāt: imensitatē pluuię ferre nō possēt. **E**t dū magna nimis inundatio fieret: inter eandē designatiōe circuli: in qua vir dñi **F**ulgētius stetit: nec vna quidē pluuię gutta descendit. **Q**uā dū regi crudelissimū nuntiātū esset: illa mens effera ad magnā eius reuerentiā versa est: cuius penā prius insatiabili furore sitiebat. **S**ic oīpō tens deus cōtra elatas carnaliū mentes potentie sue miracula per despectos operat̃: vt qui superbe cōtra p̃cepta veritatis se eleuant: eorū cervicē veritatis per humiliter premittit.

De herculano Perusino ep̃i scopo: Cap. XIII.

Per quoq; **F**loridus venerabilis vite ep̃s: narravit quod dā memorabile valde miraculū dicens: **A**ir sanctissim; herculanus nutritor meus **P**erusine ciuitatis ep̃s: fuit ex conuersatiōe monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiā deductus: **T**otile autē perfidi regis temporibus ean-

dem urbē annis septem cōtinuis **S**othorum exercitus obsedit: ex qua multi ciuiū fugerūt: qui famis periculū ferre nō poterāt. **A**nno vero septiō nondū finito obsesam urbē **S**othorū exercitus intravit: tūc comes qui eidē exercitui preerat: ad regē **T**otilā nūcios misit exquirēs: qđ de ep̃i scopo vel populo fieri iuberet. **C**ui ille p̃cepit dicens: **E**p̃o prius a vertice capitis vsq; ad calcaneū corrigiā tolle et tūc caput eius amputa: oēm vero populū qui illic iuentus est gladio extingue. **T**ūc isdē comes venerabilē virū **H**erculani ep̃m super vrbis murū deductū capite trūcauit: cuiusq; cutē iam mortuū a vertice vsq; ad calcaneū incidit vt ex eius corpore corrigiā sublata videret: moxq; corpus illi; extra muros p̃iecit. **T**unc quidā humanitatis pietate cōpulsus: absclusum caput ceruici apponētes: cū vno paruulo infante qui illic extinctus inuētus est: iuxta murū corpus ep̃i sepulture tradiderūt. **L**unq; post eandē cedē die quadragesimo rex **T**otila iussit: vt ciues vrbis illius qui quolib; dispersi essent: ad eā sine aliqua trepidatiōe remearēt: hi qui prius fugerāt: viuēdī licētia accepta reuersi sunt. **S**ed cui; vite eorū ep̃s cognitus fuerat memorēs: vbi sepultū esset corpus illi; quesierunt: vt hoc iuxta honorē debitū in ecclesia beati **P**etri apli humaret. **L**unq; itū esset ad sepulcrū: effossa terra inuenerūt corp; pueri pariter humani vtpote iā die quadragesimo tabe corruptū et vermibus plenū. **C**orpus vero ep̃i ac si die eodē esset sepultū: et qđ est adhuc miratiōe venerandū: qz ita caput eius vnitū fuerat corpori: ac si nequa qđ fuisset absclusus: sic videlicet vt nulla vestigia sectiōis apparerēt. **L**unq; hoc et in terga verterēt: exquirētes si qđ signū vel de alia mōstrari incisione poruisset: ita sanū atq; intemeratū omne corpus inuentū est: ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset.

Petrus.

Quis non obstupescat talia signa mortuorū que sunt pro excitatiōe vuentium?

De ysaac seruo dei.

Cap. XIII.

Gregorius.

Prioribus quoque Gothorum temporibus fuit iuxta spoletanam urbem vir vite venerabilis ysaac nomine: qui usque ad extrema pene Gothorum tempora puenit. Quem nostrorum multi nouerunt: et maxime sacra virgo Gregoria que nunc in hac Romana urbe iuxta ecclesiam beate Marie semper virginis habitat. Que dum adolescentie sue tempore constitutis iam nuptiis in ecclesiam fugisset et sanctimonialis vite conuersationem quereretur: ab eodem viro defensa atque ad eum quem desiderabat habitum: domino pregentem perducta est. Que quia sponsum fugit in terram habere sponsum meruit in celo. Multa autem de eodem viro: narrate venerabili patre Eleuthero agnoui qui et hunc familiariter nouerat et eius verbis vitam fidem prebebat. Hic itaque venerabilis ysaac ortus ex Italia non fuit: sed ea illi narro miracula que in Italia conuersatus fecit. Cum primum de Syrie partibus ad spoletanam urbem venisset: ingressus ecclesiam a custodibus petiit ut sibi quantum vellent licentia concederetur orandi: eumque horis secretioribus egredi non vrgerent. Qui mox ad orandum stetit: diemque totum per egit in oratione. Qui sequentem continuauit ac noctem. Secundo etiam die cum nocte subsequenti indefessus in precibus perstitit. Dies quoque tertium in oratione coniunxit. Cumque hoc unum ex custodibus supple spiritu inflatus cerneret: unde perficere debuit: inde ad defectus damna peruenit. Nam hunc simulatorem dicere et verbo rustico cepit hypochritam clamare: qui se tribus diebus et noctibus orare ante oculos hominum demonstraret. Qui protinus currēs virum dei alapa percussit ut quasi religiose vite simulator de ecclesia cum cotumelia exiret: sed hunc repente ultor spiritus inuasit et ad viri dei vestigia strauit ac per os illius clamare cepit. ysaac me eiecit. ysaac me eiecit vir quippe

per peregrinus: quo censaretur nomine: nesciebatur: sed eius nomen ille spiritus prodidit qui se ab illo posse eici clamauit. Mox autem vir super vexati corpus viri dei incubuit: malignus spiritus: qui enim inuaserat: abscessit. In tota urbe tunc statim quid in ecclesia factum fuisset innotuit: currere viri et femine nobiles atque ignobiles pariter ceperunt certatimque eum in suis rapere domibus conabantur. Alii ad construendum monasterium predia: alii pecunias: alii subsidia queque poterant: offerre viro dei suppliciter volebant: sed seruus omnipotentis domini horum nihil accipiens: egressus urbem: non longe desertum locum repperit ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem dum multi pergunt: exemplo illius eterne vite accendi desiderio ceperunt atque sub eius magisterio in omnipotentis se domini seruitium dederunt. Cumque esset crebro discipuli humiliter admoneret ut pro usu monasterii possessiones: que offerebantur: acciperet: ille sollicitus sue paupertatis custos forte sententiam tenebat dicens. Monachus qui in terra possessionem querit: monachus non est. Sic quippe metuebat paupertatis sue securitatem perdere: sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire. Ibi itaque prophetie spiritu magnis miraculis cunctis longe lateque habitantibus vita eius inclauit. Nam die quadam ad vespertinum in horum monasterii fecit iactari ferameta que visitato nos nomine vantas vocamus: dixit itaque discipulis suis. Tot vantas in horum to projicite et citius redite. Nocte vero eadem dum ex more cum fratribus ad exhibendas laudes domino surrexisset: precepit eis: dicens. Ite et operariis nostris pulmentum coquite ut mane primo paratum sit. Facto autem mane fecit deferri pulmentum quod parari iusserat: atque horum cum fratribus ingressus: quot vantas iactari preceperat: tot in eo laborantes operarios inuenit. Ingressi quippe fures fuerant: sed muta mente per spiritum apprehenderunt vantas: quas inuenerunt et ab ea hora que ingressi sunt: quousque vir domini ad eos ve-

niret: cuncta horum illius spacia: que inculta fuerat: coluerunt. Quibus vir domini mox ut ingressus est: ait. Saudete fratres multum laborastis. iam quiescite: quibus illico alimenta que derulerat: prebuit: eosque post tantum laboris fatigationem refecit. Sufficiens autem refectis ait. nolite malum facere. Quoties de horum aliquid vultis ad horum adiuvem: tranquille petite: cum benedictione percipite: et a furti prauitate cessate. Quos statim collectis oleis: onustari fecit. Actusque est ut qui ad horum nocituri venerat: cum laboris sui premio: et repleti. ab eis: et innocui redirent.

Hic quoque tempore accesserunt ad eum peregrini quidam misericordiam postulantes scissis pannibus obsiti. Ita ut pene nudi viderentur. Cumque ab eo vestimenta peteret: eorum verba vir dominus accipiens: ait. qui unusquisque discipulis suis protinus filiter vocavit: et precepit: dicens. Vade atque in illa silva in loco tali cauem arbozem require et vestimenta que in ea inueneris ad me defer. Cumque discipulus abiisset: arbozem sicut fuerat iussus requisivit: vestimenta reperit: et latenter detulit magistro. Que vir dei suscipiens: peregrinis nudis atque petentibus ostendit: et prebuit dicens. Venite quia nudi estis: ecce tollite et vestite vos. Nec illi intuentes cognouerunt: que posuerant: magnoque pudore consternati sunt: et qui fraudulenter vestimenta querebant aliena: confusi receperunt sua.

Hic quoque tempore quidam se eis orationibus commendans: sportas duas plenas alimentis ei per puerum transmisit. Quarum una idem puer surripuit atque in itinere abscondit. una vero ad dei hominem detulit: et petitionem illi: qui se ei per penius commendauerat: enarrauit. Quam vir dominus benigne suscipiens: eundem puerum admodum dicens. Gratias agimus: sed vide sportam quam in itinere posuisti: ne incautus tan gere presumas. quia in ea serpens ingressus est. Esto ergo sollicitus ne si tollere incautus volueris: a serpente feriaris. Quibus verbis puer valde confusus: exulta-

uit quidem quod mortem euasit: sed tristis ad modicum factus est. Quia quamvis salutem penam euaserit: tamen protulit verecundiam suam. Qui reuersus ad sportam caute ac sollicitè attendit: sed eam tam: sicut vir dei predixerat: serpens tenebat. Ille itaque cum virtute abstinentie: contemptu rerum transeuntium: propheticè spiritu: orationis intentione esset incomparabiliter praeditus: unum erat quod in eo reprehensibile esse videbatur: quia nonnunquam tanta ei leticia inerat: ut illis tot virtutibus nisi sciret esse plenus: omnimodo non crederetur.

Petrus.

Quid nam queso te: quid nam hoc esse dicimus. Sponte sibi leticie ferre laxabat. an tot virtutibus polens: aliquando ad presens gaudium etiam remittens eius animus traheretur.

Gregorius.

Magna est petre omnipotentis dei dispensatio: et plerumque contingit ut quibus maiora bona prestat: quodammodo minora non tribuat: ut semper eorum animus habeat. unde se reprehendat: quatenus dum appetit perfecti esse: non possunt atque laborant in hoc quod non acceperunt: nec tamen elaborando preualent: ut in his que accepta habent: se minime extollant sed discant: quia ex semetipsis maiora bona non habent: qui in se metipsis vincere parua vicia: atque extrema non possunt. hinc est enim quod perducto dominus ad terram promissionis populo: cum cunctos fortes atque prepotentes aduersarios eius extinguens: philisteos atque cananeos seruauit: ut sicut scriptum est: in eis exeret israel: quia nonnunquam ut dictus est: eis etiam quibus magna dona tribuit: parua quedam reprehensibilia relinquit: ut semper habeant: contra quod bellum gerant: et deuictis magnis hostibus mentem non erigant. quando eos adhuc aduersarii etiam minimis fatigant. Fit itaque: ut miro modo una eademque mens et virtute polleat: et ex infirmitate laqueescat: quatenus et ex parte constructa sit: et ex parte se precipiat esse destituta.

etiam ut per bonū qđ querit ⁊ habere non
valet: illud seruet humiliter: qđ habet.
Sed quid mirū qđ hoc de homine dicim⁹
quādo illa superna regio in ciuib⁹ suis
ex pre dāna pertulit ⁊ ex pre fortiter stetit
ut electi angelorū spūs: dum alios per su
perbiā cecidisse conspicerent: ipsi tāto ro
bustius: quāto humiliter starent: Illi er
go regioni sua etiā detrimēta profecerūt:
quia ad eternitatis statum ex parte sue de
structionis est solidius instructa. Sic ergo
⁊ in vnaquaq; agitur ut humilitatis cu
stodia aliquādo ad lucra maxima ex mini
mo damno seruetur.

¶ Petrus.

Lacet qđ dicis.

¶ De Eutycio et florentio ser
uis dei.

¶ Cap. XV.

¶ Gregorius.

Aeq; hoc sileam qđ ex regiōe ea
dem venerabilis viri Sanctu
li presbyteri narratione cogno
ui. de cuius verbis ipse non du
bitas quia eius vitā sīdemq; minime ig
noras.

Eodem quoq; tēpore in vsie pte
prouincie duo viri in vita atq; ha
bitu sancte cōuersationis habita
bant quorū vnus Eutycius: alter vero flo
rentius dicebatur. Sed idē Eutycius in
spīritali zelo atq; in seruoze virtutis excre
uerat: multorūq; animas ad deū pducere
exhortādo satagebat. Florētius vero sim
plicitari atq; orationi deditā ducebat vi
tam. Itā longe autē erat monasteriū qđ
rectoris sui fuerat: morte destitutū: ex quo
sibi monach: i eundē Eutyciū pcesse volu
erunt. Qui eorū precib⁹ acquiescēs mul
tis annis monasteriū rexit: discipulorūq;
animas in studio sancte cōuersationis ex
ercuit. Ac ne oratorū in quo prius habi
tauerat: solū remanere potuisset: illuc ve
nerabilē virū Florentiū reliquit: in quo
dū solus habitaret: die quadā sese in ora
tionē dedit atq; ab omīpōtēte dño petijt

ut ei illic ad habitādū aliqđ solatiū donas
re dignaret. qui mox ut iplēuit orationes
oratorū egressus: ante fores rīsum reppe
rit stantē qui dū ad terrā caput depime
ret: nihilq; feritatis in suis motib⁹ demō
straret: apte dabat intelligi qđ ad viri dei
obsequiū venisset. Qđ vir quoq; dñi pri
nus agnouit: ⁊ qđ in eadē cella. iiii. vel. v.
pecudes remāserāt: quib⁹ oīno decrat⁹
pasceret ⁊ custodiret: eidē vīso pcepit di
cēs: vade atq; oues has ad passū eijce ad
horā vero sextā reuertē. Lepit itaq; hoc
indefinēter agere: iniūgebat vīso cura pa
storis ⁊ quas māducare cōsueuerat: pasce
bat oues bestia ieiuna. Cū vir dñi ieiuna
re volebat: ad nonā p̄cipiebat vīso eadez
hora cū ouib⁹ reuerti. Cū vero noluisset:
ad sextā: in oībus itaq; mādatis viri dei
obtempabat vīsus vīneq; ad sextā iussus
redire: veniret ad nonā: neq; ad nonā ius
sus redire: veniret ad sextā. Cūq; diu hoc
agere cepit in loco eodē tāte virtutis fas
ma lōge lateq; crebrescerē: sed qz antiqu⁹
hostis. vnō bonos cernit nitescere ad glo
riā. inde puerfos p inuidiā rapit⁹ ad penā
quatuor viri ex discipulis venerabilis Eu
tycij vehemēter inuidētes qđ eorū magi
ster signa nō faceret ⁊ is: qui sol⁹ ab eo rea
lictus fuerat: tāto hoc miraculo clar⁹ ap
pareret: eundē vīsum infidiātes occides
rūt. Cūq; hora qua iussus fuerat: nō redi
ret: vir dei Florētius suspicatus est eū re
diturū ⁊ vsq; ad horā vespē expectans:
affligi cepit qđ isdē quem ex simplicitate
multa fratrē vocare cōsueuerat: vīsus mi
nime reuertē. Die vero altera perrexit
ad agrū vīsum pariter ouesq; questiturus:
quē occisum repperit sed sollicitē inquit
rens citius: a quib⁹ fuerat occisus: inue
nit. tūc sese in lamentū dedit: fratrū mali
ciā magis qđ vīsi mortē deplorās. Quēz
venerādus vir Eutyci⁹ ad se deductū cō
solari studuit: sed isdē vir corā eo doloris
magni stimulis accensus imprecatus ē di
cens. Sperō in omīpōtēte deo quia in
hac vita ante oculos omnium ex sua mali
cia vindictā recipiant. qui nihil se ledend⁹

tem vrsu meū occiderūt. Tulus vocem
protinus vltio diuina secuta est. Itā qua
tuor monachi qui eundē vrsu occiderāt:
statim elephantico morbo percussi sūt vt
mēbris putrescētibus interiret. Ad factū
vir dei florentius vehemēter expauit: seq
ita fratribus maledixisset pertimuit. Om
ni enī vite sue tēpore fiebat qz exauditus
fuerat: se crudelē se in eorū morte clama
bat homicidā. Ad iccirco omnipotentes
dñm fecisse credimus ne vir mire simpli
citatis quātolibet dolore cōmōtus: intor
quere vltra presumeret iaculū maledicti
onis.

Petrus.
Anquid naz valde graue esse cre
dimus si fortasse cuilibet exagita
ti iracundia maledicamus.

Gregorius.
O hoc peccato cur me percuncta
ris an graue sit: cū paulus dicat.
Itaqz maledici regnū dei posside
bunt. pensa igitur q̄ grauis culpa ē: que
sepat a regno celestis vite.

Petrus.
Quid si homo non fortasse ex malis
cia: sed ex lingue incuria maledi
ctionis verbū iaculatur in proximū.

Gregorius.
Alud districtū iudicē petre oclio
sus sermo reprehenditur: quanto
magis et noxius. Pensa ergo q̄
rum sit dānabilis: qui a malicia nō vacat
si et ille sermo penalis ē qui a bonitate vti
litatis et humilitatis vacat.

Petrus.
Sentio.

Gregorius.
Adem vir dei egit aliud quod si
lere non debeo. Tum enim mag
na eius opinto lōge lateqz crebre
saceret. quidam dyaconus longe postē ad
eum pergere studuit vt eius se orationi
bus cōmendarer: qui ad eius cellulam ve

niens: omnē locū per circuitum inuenit et
numeris serpentibus plenum. Lūqz ve
hementer expauescerent: clamauit dicēs.
serue dei ora. Erat autem tunc mira sere
nitas. Egressus vero florentius ad celū
oculos et palmas tetendit vt illam pestes
sicut sciret dominus auferret. ad cui⁹ vo
cem subito celum intonuit: atqz idē toni
truis omnes illos: qui eundē locum oc
cupauerunt: serpentes interemit. Quos
cum vir dei florentius interemptos aspi
ceret: dixit. Ecce illos occidisti domie q̄s
eos hinc leuabit? Moxqz ad eius vocem
tante aues venerunt: quanti serpētes oc
cisi fuerant: que asportātes singulos et lō
gius proijcientes: locū habitationis illi⁹
mundum a serpentibus omnimodo red
diderunt.

Petrus.
Quid virtutis. quid fuisse meriti
dicimus: q̄ eius ori tantū facius
est deus proximus.

Gregorius.
Alud omnipotentis dei singula
rem mundiciam atqz eius simpli
cem naturam multū petre humas
ni cordis mundicia: atqz simplicitas valet
hoc ipsum nāqz quod eius famuli a terre
nis acionibus segregati: ociosa loqui ne
sciant et mentem per verba spargere atqz
inquinare deuitant: auctoris sui pre cete
ris exauditionē impetrant. Qui inquan
tum est possibile ipsa puritate ac simplici
tate cogitationis quasi ex quadā tam simi
litudine concordāt. Nos autē turbis po
pularibus admixti: dum frequēter ocio
sa nōnunqz vero etiam: q̄ est grauius: no
ria loquimur: eos nostruz omnipotēti deo
tanto longinquuz sit. quāto huic mundo
proximū. Multum quippe deorsum duci
mur: dum locutione continua secularib⁹
admiscemur. Quod bene Ilias post
quam regem dominum exercituum vidit
in semetipso se reprehendit et penituit: di
cens. Ne mihi: quia taci: quia. vir
pollutus labijs ego sum: qui cur pollus

ta labia haberet: ostendit: cum subiūxit In medio populi polluta labia habētis ego habito. Pollutionē namq[ue] labioꝝ habere se doluit: sed vnde hāc p[er]traxerit indicauit: cū in medio populi polluta labia habētis se habitare p[er]hibuit. Valde enī difficile est vt lingua seculariū mentē non inq[ui]ret quā tangit: q[ui] dū plerūq[ue] eis ad quedam loquēda cōdescendimus paulisper asueti hancipaz locutionē q[ue] nobis indigna est: etiā delectabiliter tenemus vt ex ea tā res dire nō libeat: ad quā velut ex p[re]dēssione deducti: venimus inuiti. Sicq[ue] fit vt ab ociosis ad noxia: a leuioꝝ ad grauiora verba veniamus: et os nostrū ab oīp[er]te: tēte dñō: tanto tā minus exaudis in p[re]ce: quāto amplius inquinat stulta locutio ne: q[ui] sicut scriptū est. Qui auertit aures suā ne audiat legē: oratio eius erit execrabilis. Quid ergo mir[is] si postulātes tarde a dñō audimur: q[ui] p[re]cipiēte dñō aut tarde: aut nullomō audimus. Et quid mirū si Florentius in p[re]ce sua citius est auditus: q[ui] in p[re]ceptis suis dñm citius audiuit.

Petrus.

Nihil est quod respōdere valeat a parte rationi.

Gregorius.

Eratius vero qui p[re]dicti Florentij in via dñi socius fuerat: magis post mortē claruit in v[er]itate signorū. Nam cū multa ciues v[er]bis illius de eo soleāt narrare miracula: illud tñ est p[re]cipuū q[uo]d vsq[ue] ad hec longobardoꝝ t[em]p[or]e omnipotens deus per vestimentū illius assidue dignabat[ur] operari. Nam quorūq[ue] pluita deerat: et estu nimio terrā longa siccitas exurebat: collecti in vnū ciues v[er]bis illius eius tunicā leuare: atq[ue] in cōspectu dñi cū p[re]cibus offerre cōsueuerāt. Cum qua dū per agros pergerēt exorātes: respēte pluuia tribuebat[ur]: que plene terrā satiare potuisset. Ex qua re paruit: eius anima: quid virtutis intus: quid meriti haberet cuius foris ostēsa est vestis iram cōditoris auerteret.

De Marcio monacho de monte Marfico: Cap. XVI.

Nuper quoq[ue] in parte Lāpante vir valde venerabilis Marti[us] noie: in monte Marfico solitaria vitā duxit: multisq[ue] annis in specu agustissimo inclusus fuit: quē multū ex nostris nouerūt: eiusq[ue] actib[us] p[re]sentes extiterūt: de quo multa ip[s]e beate memorie papa Pelagio p[re]decessore meo et alijs religiosissimis viris narrātibus agnouit. Cuius hoc miraculū p[ri]mū fecit q[uo]d mox vt se in p[re]dicti mōtis foramine p[er]tulit: ex petra eadē que in semetip[s]a cōcaua angustū specū fecerat: aque stilla p[ro]p[er]it: que Martio dei famulo in vsu quotidiana: no sufficeret: nec plus adesset: nec necessitati deesset: qua in re ostēdit oīpotens deus quantā sui famuli curā gereret: cui vetusto miraculo potum in solitudine ex p[er]tre duritia mīstraret. Sed antiquus hostis hūani generis inimic[us] eius virtutib[us] inuidens: hūc v[er]itata arte pellere ex eo specu molitus est. Nam amicā sibi bestia[m] serpentē scz igressus: hūc ab eadē habitatio ne eiicere factis: terrore conatus est. Lepit etenim serpens in spelūcā venire solus cū solo: eoq[ue] orāte se ante illū sternere: et cū cubāte pariter cubare. Sed vir sanctus oīno imp[er]territus: eius ori manū vel pedem extēdebat vicēs: Si licentiā accepisset vt ferias: ego nō p[ro]hibeo. Cūq[ue] hoc quotiā die per triennū gereret: die quadā antiquus hostis tāta hac eius fortitudine victus infremuit: seq[ue] per diuexū mōtis latus in p[re]cipitiū serpens dedit: oīaq[ue] arbuta loci illi[us] flāma ex se creūte p[re]cremauit. Qui in eo q[uo]d montis latus oīne cōbussit cogente oīpotente deo mōstrare cōpulsus est: quāte virtutis fuerat: q[ui] victus abscēdebat. P[er]p[er]de queso: iste vir dñi qui in montis vertice stetit: qui cū serpente per triennū iacuit securus.

Petrus.

Aditu pauco.

Gregorius.

Uir iste vite venerabilis inclusiois sue tēpe primo decreuerat: vt vltra mulierē non videret: nō qz aspernabatur sexū: sed ex cōtemplata spē temptationis incurrere metuebat vicium. Ad quēdā mulier audīēs: audacter ascendit montē: atq; ad eius specū impudēter prorupit. At ille paulo longi⁹ intuens: et venientis ad se muliebria indumēta conspiciens: sese in orationē dedit: in terrā faciē de p̄sū: et eonq; p̄stratus iacuit: quo impudens mulier a fenestra cellule illi⁹ fatigata recederet. Que die eodem mox vt de mōte descendit: vitā finit: vt ex mortis eius sentētia dare intelligit: qz valde oipotēti deo displicuit. qz eius famulū ausu improbo cōstituit.

Alio quoq; tpe dū multi ad hunc religiosa deuotiōe concurrerēt: atq; arcta esset femita: que in deuexio mōtis latere ad eius cellulā p̄perātes ducebat. Puer paruulus incaute gradiens: ex eodē monte cecidit: et vq; ad vallē corruit: que sub mōte eodē sita quasi in pfundo conspicit. In loco quippe eodē tanta mons ipse altitudine excreuit: vt arbuta ingentia que ex eadē valle p̄deūt: ex mōte aspicētibus quasi fructa esse videantur. Perturbati itaq; sūt cūcti qui veniebāt: summaq; cura questū est: sicubi corpus elapsi pueri potuiss⁹ inueniri. Quis enī aliud nisi extinctū crederet? quis vel corpus ad terrā integrū peruenisse suspicaret? Dū interpositis vbiq; scopulis in partibus discerpi potuisset. Sed requisitus puer in valle inuētus est: non solū viuus: sed etiā incolumis. Tūc cunctis patenter innotuit: qz ideo ledi nō potuit: qz hūc i casu suo Martij oratio portauit. In specu vero illius magna desup rupes eminebat: que cū ex parte exigua monti videret affixa: martij celle p̄minens casus suū quotidie: et illius interitū ruitura minabatur: ad hūc Mascator illustis vir armenarij nepos cū magna rusticoꝝ multitudine veniens precabatur: vt vir dei de specu eodē dignaret exire: quatenus ipse ruitur-

ram rupem ex monte potuisset euellere: atq; in specu suo dei famulus iam secū⁹ habitaret. Quis huic vir dei nequaquā quiesceret: ei quod posset vt faceret p̄cepit: et ipse in celle remotiori se parte cōtulit. Si tamē moles rueret: dubiū nō erat qz simul et specū destrueret: et Martiū necaret. Itaq; dum ea que venerat multitudine conaret: si posset sine periculo viri dei ingens illud qd desuper incubuerat saxū leuare: cūctis videntibus rep̄te res valde admirabilis contigit: quia moles ipsa quā conabant euellere: subito ab eis dē lahorantibus euulsa: ne spelunce Martij res cū tangeret saltū dedit: et quasi ferui delesione fugiens lōgius cecidit. Quod ad iussū omnipotentis dei angelico ministro actū intelligit: qui diuinā prouidentia disponit omnia fideliter credit. Hic cū prius se in eundē montē cōtulit: nec dū clauso specu habitans: cathena sibi ferrea pedem ligauit: et qz saxo ex parte altera affixit: ne ei vltra liceret p̄gredi: quā cathene eiusdē quantitas tendebat. Quod vir vite venerabilis Benedictus audīēs: cuius superius memoriā fecit: ei per discipulum suū mandare curauit. Si feruus deus: nō te teneat cathena ferri: sed cathena xpi. Ad quā vocem Martius p̄tinus eiusdem compedē soluit: sed nunq; postmodum solutū tetendit pedē vltra locū quo hūc tendere ligatū consueuerat: atq; in tāto se spacio sine cathena cohercuit: in qnto et antea ligatus māsit. Qui dū se postmodū in eiusdē loci specu cōclusisset. Lepit etiā discipulos habere: qui ab ei⁹ specu seorsum habitātes ad vsum vite: aquā de puteo haurire cōsueuerāt. Sed finis in quo ad hauriendā aquā situla depēdebat: crebro rumpebat. Unde factus est vt eandē cathenā quā ex pede suo vir domini soluerat: eius discipuli peterēt: eamq; sum adūgerent: atq; in illam situlā ligarent. Ex quo iam tempe cōtigat vt idē finis tingere aqua: et nullo modo rumpeat. Quia enī cathenā viri dei finis ille contigit: ipse quoq; ad tolerandā aquam

ferri in se fortitudinem traxit.

Petrus.

Acta hec placent: quia mira sunt
et multū recentia.

**De Monacho ex monte ar
genteo: qui mortuū suscita
uit: Capitulū. XVII.**

Gregorius.

Nostis modo temporibus quidā
vir Quadragesimū nomine Bus
xentine ecclesie subdiaconus fu
it: qui omniū suarum gregē pascere in etas
dem Aurelie partibus solebat: cuius val
de veracis viri narratiōe gesta. Is namq
ut prediximus: dū gregis sui in Aurelia
curā gereret: in diebus eiusdem vir fuit e
monte qui Argentarius vocat: venerabi
lis vite qui habitū monachi: quē preten
debat specie: moribus explebat. Hic ita
q ad ecclesiā beati Petri apostolorū prin
cipis ab eodem monte Argentario annis
singulis venire cōsueuerat: atq ad hunc
quē predixi Quadragesimū subdiaconū
sicut ipse narrauit: hospitalitatē gratia de
clinabat. Quadā vero die dum eius ho
spitiū: quod nō longe ab ecclesia aberat:
irasset: cuiusdā paupercule mulieris ma
ritus iuxta defunctus est. Quē ex more
lorū: vestimentis indutū: et sabono cōstri
ctum: superueniente vespere sepelire ne
quiuerūt. Igitur iuxta defuncti corpus vi
duata mulier sedit: quē in magnis fletib
noctem ducens: cōtinuis lamentorū vocib
bus satisfaciebat dolori. Lūq hoc dlu
tius fieret et flere mulier nullomodo cessa
ret: vir dei: qui receptus hospitio fuerat:
Quadragesimo subdiacono cōpunctus
ait: Dolori hui mulieris anima mea cō
patit: rogo: surge et oremus. Perrexerūt
igit vtriq ad vicinā ecclesiā: sese pariter
in orationē dederunt. Lūq diutius
orassent complere orationē Quadragesi
mū subdiaconū seruus dei petijt. Qua
completa ab altaris crepidine puluerem

collegit: atq cū eodem Quadragesimo
ad defuncti corpus accessit: seq ibidem in
orationē dedit. Lūq diutius orasset: ita
non: sicut prius fecerat: orationē comple
re cū subdiacono voluit: sed ipse benedi
ctionem dedit: statimq surrexit. Et quia
manu dextera puluerē collectū gestabat:
sinistra palliū: quo facies defuncti velaba
tur: abstulit. Quod cū mulier fieri cerne
ret: cōtradecere vehementer cepit et mira
ri quid vellet facere. Ablato itaq pallio
diu de eo: quē collegerat puluere: defun
cti faciem fricauit. Lūq diutius fricare
tur: recepit animā: oscitauit: oculos ape
ruit: seseq eleuans resedit: quid erga se
ageret: miratus est: ac si de grauissimo sō
no fuisset excitatus. Quod cū mulier la
mentis fatigata conspiceret: cepit ex gau
dio magis flere: et voces amplius edere.
Quā vir domini modesta prohibitōe cō
pescuit: dicens: Tace tace: sed si quis te
requiserit: qualiter factū sit: hoc solūmo
do dic: quia dominus Iesus xp̄us opera
sua fecit. Dixit hoc atq eius hospitio exi
uit Quadragesimū subdiaconū proin
reliquit: et in loco eodem ultra nō compa
ruit. Temporalē namq honorem fugies
egit ut ab his: quibus visus in tanta vir
tute fuerat: nunquā iam in hac vita vides
retur.

Petrus.

Quid alij sentiant ignoro. Ego au
tem pre cūctis miraculis hoc por
tius existimo esse miraculū: q ad
vitā mortuū redeunt: eorūq anime ad car
nem ex occulto reuocant:

Gregorius.

Non visibilia attēdimus: necesse est
ut credamus. Si vero inuisibilia
pēnsamus: nimirū cōstat quia ma
ius est miraculū: predicationis verbo atq
oratiōis solatio peccatorē conuertere: q
carne mortuū suscitare. In isto enim resu
scitat caro itēq moritura. in illis vero ani
ma in eternū victura. Cum enim propono
duos: in quo horū existimas maius fore fa
ctū virtute miraculū: Lazarū quippe quē

lati fidelē credimus fuisse: carne domin⁹
suscitauit. Saulū vero suscitauit in mens-
te. Equidem post resurrectionē carnis de
Nazari virtutibus tacet: sed post resurre-
ctionē anime capere nostra infirmitas nō
valet: quāta in sacro eloq̃o de Pauli vir-
tutibus dicunt: qđ illius crudelissime co-
gitatiōes ad pietatis mollia cōuerse sunt
viscera: qđ mori cupit p̃ fratribus: in quo
rū prius morte gaudebat: qđ plenus om-
nis scripture sciētia nil se scire indicat: ni-
si xpm̃ Iesum hūc crucifixū: quod p̃ xpo
virgis libēter cedit quē gladijs insequē-
batur: quod apostolat⁹ honore sublimis est.
Sed tamē sponte paruulus in medio di-
scipuloꝝ quod ad celi tertij secreta ducit:
et tamen mētis oculū per cōpassionē refle-
ctit ad dispensandū cubile cōiugatoꝝ: di-
cens vxori vir debitū reddat et vxor viro:
quod admisceat in contemplatiōe cetibus
angeloz: et tamen nō aspernat cogitare:
atq; disponere facta carnaliū: qđ gaudet
in infirmitatibus: sibiq; in p̃tumellis pla-
cet: qđ ei viuere xps̃ est et mori lucrū: qđ to-
tū iam extra carnē est hocipm̃: qđ viuūt in
carne. Ecce qualiter viuūt qui ab inferno
mētis ad vitā pietatis rediit. Minus est
ergo quēpiam in carne suscitari: nisi forte
per viuificationē carnis ad vitā reducat
mentis: vt ei hoc agatur per exterius mi-
cralum: quatenus conuersus in ter ius
uiuificetur.

¶ De Benedicto monacho:

¶ Capitulū. XVIII.

¶ Petrus.

Quidē infra credidi hoc qđ mo-
do q̃ sit incōparabiliter superi-
us agnoui. Sed queso cepta p̃-
sequere vt diuinū tempus vacat:
sine edificatiōe hora non transeat.

¶ Gregorius.

izanda noue

Fater quidā meū est in monaste-
rio cōuersatus: in scriptura sacra
studiosissimus: qui me etate prei-
bat: et ex multis que nesciebā: me edifica-
re cōsueuerat. Hui⁹ itaq; narratiōe didi-

ci: qđ fuit quidā in campanie partibus in-
tra quadagesimū Romane vrbis milia-
riū: nomīne Benedictus: qui quidē eta-
te iuuenis: sed morib⁹ grādeus et in san-
cte cōuersatiōis regula se fortiter stringēs
Quē Totile regis tempore cum Gothi
repperissent: hūc incendere cum sua cella
moliti sunt. Ignē nanq; posuerūt: sed in
circūitu arserūt omnia. Cella vero illius
igne cōburi non potuit. Quod videntes
Gothi magisq; seuentes: atq; hūc ex suo
habitalculo trahētes: nō longe aspexerūt
succensū elibanū: qui coquēdis panibus
parabat: eūq; in illo piccerūt: elibanūq;
clauerūt. Sed die altero ita ille sus inue-
tus est: vt non solū eius caro ab ignibus:
sed neq; extrema vllomō cremarent.

¶ Petrus.

Hic quū trium puerorū miraculū
audio: qui proiecti in ignibus le-
si non sunt.

¶ Gregorius.

Elud vt opinor miraculū ex pars-
te aliqua dissimiliter gestum est.
Tunc quippe tres pueri ligatis
pedib⁹ ac manibus in ignē proiecti sunt:
quos die altera rex requirēns: in camino
illeis vestibus deambulantes repperit.
Ex qua re colligit: quia ignis in quo ia-
ctati fuerāt: qui eoz vestimenta nō conti-
git: eoz vincula cōsumpsit: vt vno eodē
q; tempe in obsequio iustoz et haberet flā-
ma virtutē suam ad solatiū et nō haberet
ad tormentum.

¶ De Ecclesia beati Zenonis
martyris: in qua aque vltra por-
tam apertā inundātes minime
intrauerūt: ¶ Cap. XIX:

Hic tam antiquo miraculo die
bus nostris res similis ex con-
trario euenit elemento. Nam
nuper Iohānes tribunus rela-
tiōe sua me docuit: qđ Brunolfus comes
cū illo adesset: se cum rege Authario eo-
rpe in loco eod: vbi mira res p̃tigit: affuit

se:eamq; cognouisse testat. Predictus tribunus narrauit: dicēs: quia ante hoc ferre quinquennū quādo apud hāc Romanā urbē aluēū suū tibiis egressus est: tantūq; crescēs vt eius vnda sup muros urbis influeret. atq; in ea maximas regiones occuparet: apud Aeronēsem urbem fluiū? Athēsis excrecens: ad beati Zenonis martyris atq; pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesie dū essent ianue aperte aqua in eā minime intrauit: que paulisp crescēs vsq; ad fenestras ecclesie: q; erant tectis prime: peruenit: sicq; stans aqua ecclesie ianuā clausit ac si illud elementū liquidū in soliditatē parietis fuisset mutatum. Cūq; essent multi interius inuenti: sed aquarū magnitudine oēs ecclesia circūdata: qua possent egredi: nō haberent. Itiq; se siti ac fame deficere formidarent: ad ecclesie ianuā veniebāt: ad bibendum hauriebāt aquā que vt predicti vsq; ad fenestras excreuerat et tamē intra ecclesiam nullomodo diffuebat. Hauriri itaq; vt aqua poterat: sed diffuere vt aqua nō poterat. Siās autē ante ianuā ad ostendendū cunctis meritū martyris et aqua erat adiutorū et quasi aqua nō erat ad inuadendum locū. Dico antiquo antedicti ignis miraculo vere predicti non fuisse dissimile quātrū puerorū et vestimēta nō contigit et vincula incendit.

De Stephano presbytero p uincie Valerie: cui: quia famulo suo negligenter loquebatur ad extrahendas caligas dyabolus obediuit. **Cap. XX.**

Petrus.
Ira sunt valde sanctorū facta que narras et presenti infirmis tati hominū vehemēter stupēda. Sed q; tātos nup in Italia fuisse audio admirāde virtutis viros: nos se velim si nulla eos contigit antiqui hostis insidias pulisse: an ex insidijs profecti.

Gregorius.

Sine labore certaminis nō est palma victorie. Unde ergo victores sunt: nisi q; cōtra antiquē hostis insidias decertauerūt. Maligni q; ppe spiritus cogitatiōi locutioni atq; opī nostro semp insidit si fortasse quid iueniat. vnde apud examen eterni iudicis accusator existat. His etenim nosse quō ad decipiendū semp assutat.

Gregorius.

Quidā qui nūc nobiscū sūt: rē quā narro testant q; vir vite venerabilis Stephanus noīe Valerie provincie presbyter huius nostri Bonifacii dyaconi atq; dispensatoris ecclesie agnitione primus. Qui quadāz ole de itinere domū regressus: mācipio suo negligēter loquēs pcepit: dicēs. Veni dyabole discalcia me. Ad cui? vocē mox ceperunt se caligarū corrige in summa velocitate dissoluerē vt a pte cōstaret q; ei ipse, qui nominatus fuerat: ad extrahēdas caligas dyabolus obedisset. Quis mox vt presbyter vidit vehemēter expulit: magnisq; vocib; clamare cepit: dicēs. Recede miser: recede: nō enī tibi sed mācipio meo locut' sum. Ad cui? vocē ptinus ita vt inuēte sūt: magna iā ex pte dissolute corripere remāserūt. Quis in recolligē: antiquus hostis q; taz presto ē factis corporalibus q; nimis insidijs nostris cogitationibus insitat.

De puella cōuersa cuius solo imperio homo ē a demone liberatus. **Cap. XXI.**

Petrus.

Laboriosum ē valde atq; terribile cōtra inimici insidias semper intēdere et cōtinue quasi in acie stare.

Gregorius.

Laboriosus nō erit si custodiā nostrā: nō nobis: s; gratie supne trituimus. ita tamen vt et ipsi q; tunc

possumus: sub protectione dei vigilemus. Si autē antiquis hostis a mente ceperit expelli: ex diuina largitate plerumq; agis non vt solū iam timeri nō debeat: sed ipse etiā bene viuentiū virtute terreatur. Rei nāq; quā narro vir sanctissimus Eleutherius senex pater: cuius memorias super fecit: testis extitit mihiq; hoc intimare curauit qđ i Spoletana vrbe puella quedā sancti nubilis cuiusdā primarij filia celestis vite desiderio exarsit: etq; patē resistere ad viā vite conatus est. Sed contēpto patre cōuersationis habitū suscepit. Quā ex re factū est vt eā pater sue substantie exhere dē faceret: nihilq; ei aliud nisi sex vntias vnius possessiuncule largiret. Eius vero exemplo prouocate ceperūt apud eā multe nobilioris generis puellae conuerti atq; omnipotēti dño dicata virginitate seruire. Quadā vero die idē Eleutherius abbas vir vix venerabilis ad eam gratia exhortationis atq; edificationis faccefferat: et cū ea de verbo dei colloquē sedebat. Cū repēte ex eodē fundo quē in sex vntiis a patre percepat: cuius renio rusticus venit. Qui dū ante eos assisteret: maligno spiritu correptus cecidit fatigariq; nimis stridoribus atq; balatib; cepit. Tūc sancti monialis femina surrexit atq; irato vultu magnis clamorib; impauit: dicens. Exi ab eo miser. exi ab eo miser. Ad cuius vocem mox p os vexati dyabolus rēdit: dicens: et si de isto exeo in quē intrabo. Casu autē iuxta porcus puulus pascebat. Tūc sancti monialis femina pcepit: dicens. Exi ab eo et in hūc porcū ingredere. Qui statim de hoīe exiit: porcū quē iussus fuerat iuasit: occidit et recessit.

Petrus.

Elim nosse si saltē porcū cōcedere spiritui inūdo debuit.

Gregorius.

Proposita regula nostre actiōi sit facta veritatis. Ipsi etenim redempti nostri a legiōe: que homines s:nebat: dictū ē. Si eijs nos: mitte nos

in gregē porcorū. Qui hāc ab homine expulsi: et in porcos ire eosq; i abyssū misere cōcessit. Ex qua re etiā hoc colligit qđ absq; cessiōe oipotētis dei nullā malig. nus spūs cōtra hoīem prātes habeat: qđ in porcos itrare nō potuit nisi pmissus. Illi ergo nos necesse ē: spōte subdit: cui omnia subiiciunt i vita et rāo nris hostib; potē tiores sim? qto cū auctore oīm vnū effici mur p būilitatē.

De presbytero prouincie Valer
rie qui furē ad sepulchrū suū te
nuir:

Cap. XXII.

Quid autē mirū si electi quiq; in carne positi multa facere mirabiliter pnt. quoz ipsa quoz os sa mortua plerūq; i multis miraculis viuūt. In valerie namq; puincia res ē hec gesta: quā narro mihiq; biē morie abbatis mei valētionis relatiōe cognita. Ibi etenim quidā venerabilis sacerdos erat: qđ cū clericis suis dei laudib; hoīsq; optibus intētus: sancte cōuersatiōis vitā ducebat. Supueniēte autē vocatiōis die defunctus est atq; ante ecclesiā sepultus. Eidē vero ecclesie caule inherebat ouius atq; idē loc' in qđ sepultus est: ad easdem oues tendētib; quius erat. Quadā it nocte cū clericis intra ecclesiā psallētib; fur venisset vt ingressus caulas furtū faceret veruecē tulit: et cōctus exist. Cū vero peruenisset ad locū vbi vir dñi sepultus erat: repēte hesit et gressum mouere nō potuit. Veruecē quidē de collo deposuit: eūq; dimittere voluit: s; manū laxare nō valuit. Cepit igit; stare miser cū preda sua reus et ligatus. volebat veruecē dimittere nec valebat: volebat egredi cū veruece nec poterat. Miro mō itaq; fur qđ a viuis videri timuerat: hūc mortuū tenebat. Cum itaq; gressus manusq; illi fuisent obstricti: mobilis pstitit. Facto autē mane expletisq; laudib; dei ab ecclesia egressi sunt clerici et iuenerūt ignotū hoīem veruecē tenentem manu. reo venit in dubiū virū veruecē tolleret an offerret. Sed culperē cini

indicauit penā. mirati omēs qz ingressus fur viri dei merito ad pdā suā stabat ligatus. Qui se p eo ptinus i orationē dederūt. suisqz pēibus vix obtinere valuerunt vt q res eorū venerat raptē: saltē vacu⁹ ex ire mereret. Itaqz fur qui diu steterat cuz preda captiu⁹. qnqz exijt vacuus ⁊ liber.

Petrus.

Hparet quāte sit sup nos dulcedinis oīporēs de⁹: cui⁹ erga nos sūt tam lucūda miracula.

De abbate prenestine mōtis eiusqz presbytero. Cap. XXIII.

Gregorius.

Prenestine vrbis mōs pēminet: i quo beati petri apostoli monasteriū sitū est: virozū dei quozū relatiōe ad huc i monasterio positū audisse me cōtigit magnū: hoc qd narro miraculum qd eiusdē monasterij monachi se nosse te stabant. In eo nāqz monasterio fuit pater vite venerabilis qui quendā monachum nutriēs: vsqz ad reuerēdos prouexit mores. Cūqz eū in timore dñi videret exeres uisſe: in eodē sibi monasterio tūc presbyterū fecit ordinari. Cui post ordinatiōē suā qz nō longe abesset: eius exitus p reuelatiōē indicatū ē. A predicto autē patre monasterij petijt quaten⁹ ei pcederet vt sibi sepulchrū pararet. Cui ille rēdit. Ante te quidē ego moritur⁹ sum: s; tū vade ⁊ sicut vis prepa sepulchrū tuū: reces: sit igit ⁊ prepaui. Cū nō post multos dies senex pater febre preuentus ad extrema puenit. atqz assistenti presbytero iussit: dicens. In tuo sepulchro me pone. Cūqz ille diceret scis qz ego modo secutus⁹ sum: vtrosqz capere nō potest: abbas ptin⁹ respondit. ita fac vt dixi qz sepulchrū tuum ābos nos capit. Defunct⁹ itaqz est atqz i sepulchro eodē: qd sibi presbyter paraauerat: positus. Mor quoqz ⁊ presbyterū corporis languor secutus ē. Quo languore crescēte citius presbyter vitā finiuit. Cūqz ad sepulchrū qd sibi ipse paraauerat: corpus illius fuisset a fratribus deportat:

tū: aperto eodē sepulchro viderūt oēs qd aderont: locum nō esse vbi pēnt potuissent qz cor⁹ patris monasterij qd illic añ posuū uerat: omne illud sepulchrū tenebat. Cūqz fratres qui presbyteri corpus detulerāt: factā sibi sepeliēdi difficultatē viderent. vn⁹ eorū exclamauit: dicēs. O pat vbi est qd dixisti qz sepulchrū istud ābos vos capet. Ad cuius vocē subito cunctis vidētibus abbas corp⁹ qd ille ante positū fuerat ⁊ supinū iacebat: se vertit in latere ⁊ vacante sepulchri locū ad sepeliēdū presbyteri corpus prebuit ⁊ qz vtrosqz ille locus caperet: sicut viuus pmisserat mortuus impleuit. Sed qz hoc qd predictū apud prenestinā vrbem in beati Petri apostoli monasterio gestū est. His ne aliū quid etiā in hac vrbe de eius ecclesie custodi⁹ vbi sacratissimū corpus illius est positum audire.

Petrus.

Uolo atqz id vt fiat magnopere de precor.

De Theodoro ecclesie sancti Petri apostoli vrbis Rome mānſionario. Cap. XXIII.

Gregorius.

Huc supsunt qui Theodorū eius ecclesie custodē nouerūt: cuius narratiōe immoruit res q ei contigit: valde memorabilis qz quadā nocte dū citius ad melioranda iuxta ianuā lumina surrexisset. ex more ligneis gradib⁹ sub lāpadē positus stabat ⁊ lampadis refouebat lumē. Tum repente beatus petrus apostolus in stola candida deorsum in pauiētō constitit ei⁹ dixit. Colliberte quare citius surrexisti. quo dicto ab oculis aspiciētis euauit. Sed tantus in eū pauor irruit vt tota in illo corporis virtus deficeret ⁊ per dies multos de stratu suo surgere nō valeret. Qua in re quid idē beat⁹ apostolus seruīētibus sibi voluit nisi presentia sui respect⁹ ostenderet: qz quicquid pro eius veneratiōe ages

gerent: ipse hoc p mercede retributionis
sine intermissione semp videret.

Petrus.

Qui hoc nō tā apparet mirū quā
visus est: sed qz is qui eū vidit: cū
sanus esset egrotauit.

Gregorius.

Quid super hac re miraris petre.
Nūquā nā mēti excedit qz cū Da
niel ppheta magnā illā ac terribi
lē visionē vidit: ex q̄ etiā visionē p̄remiuit
p̄tinus adiungit: et ego elangui: et egrota
ui p dies plurimos. Caro enī ea que sunt
spūs: cape nō valet. et iccirco nōnūq̄ cū
mens humana vltra se ad videndū ducit
necesse est vt hoc carnē vasculū: qd̄ fer
re talēti pond⁹ nō valet: infirmet.

Petrus.

Scrupulū cogitationis mee aper
ta ratio dissoluit.

**De Abundio mansionario ec
clesie sancti Petri. La. XXV.**

Gregorius.

Alius illic nō ante longa tpa
sicut nostri seniores referunt:
custos ecclesie Abūdius dicit⁹
est magne humilitatis atqz gra
uitatis vir ita omnipotēti deo fideliter ser
uiens vt idē beatus Pet⁹ apostolus sig
nis ostēderet. quanta de illo haberet esti
mationē. In hācū quedā puella paralitica
in ei⁹ ecclesia pmanēs manib⁹ repet et dis
solutis renib⁹ corp⁹ per terram traheret:
diuqz ab eodē beato Petro apostolo pe
teret vt sanari mereret: nocte quadā ei p
visionē afficit et dixit. Vade ad Abundiū
mansionariū et roga illū atqz ipse tibi salu
tē restituet. Cūqz illa de tāta visionē cer
ta esset: sed quis esset Abundius: ignora
ret: cepit huc illucqz p ecclesie loca se tra
here vt quis esset Abundi⁹: inuestigaret.
Cui repēte ipse factus ē obuiā quē quere
bat ei⁹ dixit. Rogo te pater indica mihi
quis est Abundius custos. Cui ille respō

dit. Ego sum. At illa inquit pastor et mi
tritor noster beatus Petrus apostol⁹ ad
te me misit vt ab infirmitate illa liberare
me debeas. Cui ille respōdit. Si ab ipso
missa es surge manūqz ei⁹ tenuit et eā ī sta
tum suū p̄tinus crexit. Sicqz ex illa hora
oēs in eius corpore nerui ac mēbra solida
ta sunt. vt solutionis illius signa vltēri⁹
nulla reemānerēt. Sed si cuncta que ī ei⁹
ecclesia gesta cognouim⁹: euoluere cona
mur: ab oīm iam pculdubio narratiōe cō
cessimus. Vnde necesse est vt ad moder
nos patres quorū vita per italie puincias
claruit: narratio se nostra retorqueat.

De Abena monacho solitario.

Cap. XXVI.

Aper in faminia prouincia qui
dam venerabilis vir Menas
nomine solitariā vitā ducebat:
qui nostrorū multis cognitus
ante hoc fere est decennium defunctus.
De cuius operis narratione vnum aucto
rem nō infero. Qz pene tot mihi in eius
vita testes sunt quot faminia prouinciam
nouerunt. Hic itaqz nihil ad vsum suum
aliud nisi pauca aplū vascula possidebat.
Huic cum longobardus quidā in eisdem
apibus rapinā voluisset ingerere: p̄t⁹ ab
eodem viro verbo correptus est: et mox p
malignum spiritū ante eius vestigia ve
xatus. Qua ex re factus est vt sicut apud
omnes incolās ita etiā apud eandem bar
baram gentē eius celebre nomen habere
tur nullusqz vltra p̄sumeret eius cellu
lam nisi humilis intrare. Sepe vero ex vi
cina silua venientes vrsi: apes eius come
dere conabant: quos ille deprehensos fe
rula: quā portare manu consueuerat: ce
debat. ante cuius verba imāssime bestie
rugiebant et fugebant et que gladios for
midare vix poterant: ex eius manu lectus
ferule pertimescebant. Huic studiū fuit
nihil in hoc mundo habere: nihil quere
re. omēs q̄ ad se charitatē cā veniebāt: ad
eterne vite desideria accēdere. Si quā
f 2

do autem quorūlibet culpas agnosceret: nunq̃ ab increpatōe paſceret: ſed amoris igne ſuccenſus: ſtudebat in eis veberare: per linguā ſeuire. Conſuetudinē vero vicini vel longe poſiti: eiufdē loci ac cole fecerūt: vt diebus certis per ebdomadam vnusquiſq; ei oblatiōes ſuas trāsmitteret: vt eſſet q̃ ipſe ad ſe veniētibz offerre potuiſſet. Quodā vero tempore poſſeſſor quidā Larterius nomīe in mūdo deſiderio delectus: quandā ſerimonialem feminā rapuit: ſibiq; illicito mīrimonio iūxit q̃ mor vt vir dñi cognouit: ei per q̃s poſtuit: que fuerat dignus audire: mandauit. Tuncq; ille ſcleris ſui cōſcius timeret: atq; ad virū dei accedere nequaq; preſumeret: ne forte hūc aſpere vt delinquētes ſolebat: increparet: fecit oblatiōes ſuas eaſ inter oblatiōes aliorū miſit: vt eius munera ſaltem neſciendo ſuſciperet. Sed cū coram eo fuiſſent oblatiōes omniū deportate: vir dei tacit⁹ ſedit: ſigillatim omnes cōſiderare ſtudit: et oēs alſ eligēs atq; ſeotum ponēs: oblatiōes quas idem Larterius trāsmiſerat: cognouit per ſpirituū: preſentem et abiicit decens: Ite et dicite ei: oblatiōem ſuam omnipotēti deo tulifti: et mihi tuas oblatiōes trāsmittis. Ego oblatiōem tuā non accipio: quia ſuam abſtulifti deo. Qua ex re factū eſt vt preſentes quoſq; magnus timor inuaderet: cū vir domini tā ſcienter de abſentibus iudicaret.

¶ Petrus.

Petros horū ſuſpicor martirium ſubire potuiſſe: ſi eos tempus perſecutiōis inueniſſet.

¶ Gregorius.

Non ſunt Petre martirij genera vni in occulto: atq; q̃s in publico. Nam et ſi perſecutio deſt exterius: martirij meritū in occulto eſt: cum virtus ad paſſionē p̃mpta flagrat in anima. Quia enī eſſe poſſit et ſine aperta paſſiōe martirij: teſtat in euangelio dñs: qui zebedi filijs adhuc pre inſirmitate mentis maſora ſeſſionis loca querentibus dicit: Potēſtis bibere calicē quē ego bibitur?

ſum? Cui videlicet cū reſponderēt: Poſſumus. At vtriſq; Calicē quidē meū bibetis: ſedere autē ad dexterā meā vel ad ſiniſtrā non eſt meū dare vobis: quid autē calicis nomē niſi paſſiōis poculū ſignat? Et cū nimirū conſideret: q̃s Jacobus in paſſione occubuit: Iohānes vero in pace eccleſie quieuit incūctanter: colligit eſſe et ſi ne aperta paſſiōe martirij: quando et ille calicē dñi bibere dictus eſt: qui ex perſecutiōe mortuus nō eſt. De his autē talibus tantisq; viris quoq; ſuperius memoriā ſeci: cur dicamus q̃s ſi perſecutiōis tempus exiſtiſſet: martires eſſe potuiſſent: qui occulte antiqui hoſtis inſidias tolerātes: ſuſcipiunt in hoc mūdo aduerſarios diligētes: cūctis carnalib⁹ deſiderijs reſiſtētes: per hoc q̃ ſe omnipotenti deo in eodem actus uerūt: etiā pacis tempe martires fuerūt: vñ noſtris modo t̃pibus villes quoq; et ſecularis vite perſonas de q̃bus nil celeſtis glorie p̃ſumi poſſe videbat: orta occaſiōe cōtingit ad martirij coronas perueniſſe.

¶ De quadraginta ruſticis qui pro eo q̃ carnes imolatiſſimas comedere noluerūt: a lōgobardis occiſi ſunt: ¶ Cap. XXVII.

In ante hos ſere annos quindecim ſicut hi teſtāt: qui inter eſſe potuerūt: quadraginta ruſtici a lōgobardis capti: carnes imolatiſſimas comedere cōpellebant. Qui cū valde reſiſterent: et cōtingere cibū ſacri legū nollent: cepere longobardi: qui eos tenuerāt: niſi imolata comederēt: morte eis minari. At illi eternā potius vitā q̃ preſentē ac trāſitoria diligentes: firmiter perſiſterūt: atq; in ſua cōſtantia ſimul omnes occiſi ſunt. Quid itaq; iſti niſi veritatis martires fuerūt: qui ne vetitū comedendo: conditorē ſuū offenderēt: clegerūt gladij vitam finire.

¶ De multitudine captiuorū q̃ pro eo q̃ caput capre adorare noluerūt occiſi ſunt: ¶ Cap. XXVIII.

Eodem quoque tempore duz fere. xl. captiuos alios longobardi tenuissent more suo immolauerunt caput capre dyabolo. hoc ei p. circuli curretes. et carmine nefando dedicantes. Quia illud ipsi prius submissis ceruicibus adorarent: eos quoque quos ceperant: hoc adorare pariter compellabant. Sed ex eis de captiuis maxima multitudo magis eligens moriendo ad vitam immortalē tendere quam adorando vitam mortalē tenere: obtemperare iussis sacrilegis noluit et ceruicē quā semper creatori flexerat: creature inclinare contempsit. vñ factum est ut hostes qui eos ceperant graui iracundiā accessi: cunctos gladijs interficerent: quos in errore suo p. tictos per non haberent. Quid ergo mirum si eorum petere persecutionis ipse illi martyres esse potuissent: qui in ipsa quoque pace ecclesie semetipsos semper affligentes angustā martyrij tenuerunt viā. quā ingruente persecutionis articulo. hi etiam inuenerunt martyrij palmas accipere: qui in pace ecclesie latas huius seculi vias sequi videbant. Nec tamē hoc quod de eiusdem electis dicimus viris: de cunctis ita quasi in regula tenemur. Nam cum persecutionis aperte tempus irruit: sicut plerique martyrium subire possunt. quod esse in pace ecclesie despicabiles vident. ita nonnunquam in debilitatis formidine corruunt qui in pace ecclesie prius fortiter stare videbant. Sed eos de quibus predicimus: fieri martyres potuisse fidei fatemur: quia hoc ita ex eorum fine colligimus. Eadem ei nec in aperta persecutione poterat hic de quibus constat quia et usque ad finem vite in occulta animi virtute perstiterunt.

De Arriano episcopo cecato:

Cap. XXIX.

Petrus.

Asseris ita est. Sed super indignos nos diuine misericordie dispensationē miroz. Quia longobardorum sententia ita moderatur ut eorum sacerdotes sacrilegos: qui esse se fidei quasi victores vident: orthodo-

rum fidei persequi minime permittat.

Gregorius.

Hec petre facere plerumque conati sunt: sed eorum sententia miracula super perna restiterunt. Unde vñ narro quod per Bonifacium monasterij mei monachum: qui usque ante quadriennium cum longobardis fuit: adhuc ante triduum agnouit. Cum ad Spoletanā urbem longobardorum episcopus scilicet Arrianus venisset et locus illic ubi solentia ageret: non haberet: cepit ab eius ciuitatis Episcopo ecclesiam petere: quam suo errori dedicaret. Vñ valde Episcopus negaret. idē qui venerat Arrianus beati Pauli apostoli illic ecclesiam cominus si tam se die altero violenter intraturus professus est. Quod eiusdem ecclesie custos audientes festinus cucurrit: ecclesiam clausit: seris munuit. Facto autē vespe lampades omnes extinxit: sed in interioribus abscondit. In ipso autē subsequētiis luctus crepusculo Arrianus episcopus collecta multitudine aduenit: clausas ecclesie ianuās effringere paratus: sed repente cuncte simul porte dei iussu concussae: abiectis longius seris aperte sunt atque cum magno sonitu omnia ecclesie claustra patuerunt effuso desuper lumine omnes que extincte fuerant lampades accense sunt. Arrianus vero episcopus quod vis facturus aduenerat: subita cecitate percussus est. atque alienis iam manibus ad suum habitaculum reductus. Quod cum longobardi in eadem regione positi omnes agnoscerent: nequaquam ulterius presumpserunt catholica loca temerare. Miro enim modo res gesta est: ut quia eiusdem Arriani clausae lampades in ecclesia beati Pauli fuerant extincte: vno eodemque tempore ut ipse lumen perdideret et in ecclesia lumen rediret.

De Arrianorum ecclesia que in Romana vrbe catholica consecratione dedicata est. Cap. XXX.

Sed neque hoc sileā quod ad eiusdem Arriane hereseos damnationē in hac quoque vrbe ante biennium

pletas superna monstrauit. Ex his quippe que narro aliud populus agnouit: aliud autē sacerdos et custodes ecclesie, se audisse et uidisse testantur. Arrianorum ecclesia in regione urbis huius quae Subura dicitur cum clausa usque ante biennium remansisset: placuit ut in fide catholica introductis illis beati Stephani et sancte Agathe martyrum reliquijs dedicari debuisset. Ad factum est. Nam cum magna populi multitudo ueniētes atque omnipotentem domino laudes canentes eandem ecclesiam ingressi sumus. Cum in ea iam missarum solētia celebrarent et pre eiusdem loci angustia populi se turba compremere: quidam ex his qui extra sacrum stabant porcum subito intra suos pedes huc illucque discurrere senserunt. Quē dum unusquisque sentiret et iuxta se stantibus indicaret: idē porcus ecclesie ianuas petiit et omnes per quos transiit: in admirationem commouit: sed uideri a nullo potuit quāuis sentire potuisset. Ad idcirco diuina pietas ostendit ut cunctis patetceret quia de loco eodē inmundus habitator: exiret. Peracta igitur celebratio missarum recessum. Sed adhuc nocte eadē magnus in eiusdem ecclesie tectis strepitus factus est. ac si in eis aliquis errando discurreret. Sequenti autē nocte grauior sonitus excreuit. ac subito tanto terrore insonuit ac si omnis illa ecclesia a fundamentis fuisset euersa et prorsus recessit. et nulla illuc ulterius inquitudo antiqui hostis apparuit. Sed per terrorem sonitum quem fecit: innotuit a loco quem diu tenuerat: quā coactus exibat. Post paucos vero dies in magna serenitate aeris super altare eiusdem ecclesie nubes celitus descendit: suorumque illud velamine operuit. omnemque ecclesiam tanto terrore ac suauitatis odore repleuit: ut patribus sanis nullus illic presumeret intrare. Sacerdos quoque et custodes et hi qui ad celebranda missarum solētia venerant: rem videbant: ingredi minime poterant: suauitatem mirifici odoris trahebant. Die vero alio cum in ea lampades sine lumine penderent: emissio diuinitus lumine sunt accen-

se. Post paucos iterum dies expletis missarum solētijs: extinctis lampadibus custos ex eadē ecclesia egressus post paululum intrauit et lampadae quas extinctas reliquerat: lucentes repperit. Quas negligenter extinctas se credens: eas iam sollicitus extinxit. et exiens ecclesiam clausit. Sed post horarum trium spatium regressus: lucentes lampades: quas extinxerat: iterum accusas inuenit ut uidelicet ex ipso lumine aperte claresceret: quia locus ille a tenebris ad lucem uenisset.

Petrus.

Et si in magnis sumus tribulationibus positi quia tamē a conditore nostro non sumus omnino desperati: testantur ea quae audio eius stupenda miracula.

De Hermigildo rege Liugildi Quisigothorum regis filio profide catholica ab eodem patre suo occiso: **Lap. XXXI.**

Gregorius.

Quamuis sola quae in Italia gesta sunt narrare decreuerim. Quis ne tamē ut pro ostendenda eiusdem arriane hereseos damnatione transeamus: uerbo ad hispanias atque inde per Africā ad Italiam redeamus.

Petrus.

Et quo libet. nam letus ducor: letus reducor.

Gregorius.

Sicut multorum qui ab hispaniarum partibus ueniunt: relatione cognouimus: nuper Hermigildus rex Liugildi regis Quisigothorum filius ab arriana heresi ad catholicam fidem viro reuerentissimo Leandro Spoletano Episcopo dudum mihi familiaris familiariter iuncto predicare conuersus est. Quē pater Arrianus ut ad eandem heresim rediret et premijs suadere. et minis terrere conatus est. Cum ille con-

stantissime responderet nunquā se veram fidei posse relinquere: quā semel agnouisset: iratus pater eū priuauit regno rebusque expoliavit omnibus. Quis nec sic virtutē mentis illius emollire valuisset: ī arcta illū custodia concludēs: collū manusque illius ferro ligauit. Lepit itaque isidōr hermigildus rex iuuenis terrenū regnum despicere. et foris desiderio celeste querens. in cilijs vinculatus iacēs: omnipotenti deo ad confortandū se preces effundere: tantoque sublimius gloriā transeuntis mundi despiciere. Quia et religio agnouerat nil fuisse quod potuerit auerri. Superveniente autē paschalis festiuitatis die intēpeste noctis silentio ad eū perfidus pater Arrianū episcopū misit ut ex eius manu sacrilege cōsecrationis cōmunionē perciperet atque per hoc ad patris gratiam redire mereret. Sed vir deo deditus Arriano episcopo venienti exprobrauit ut debuit: eiusque a se perfidiā dignis increpationibus repulit. Quia et si exterius iacebat ligatus apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso episcopo Arriano pater infremuit statimque suos apparitores misit qui constantissimū confessorē dei illic: ubi facebat occiderēt quod et faciū est. Nam mox ut ingressi sunt: securi cerebrū eius infringentes: vitā corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere. quod ipsum quoque: qui peremptus est: in se cōstitit desuperisse. Sed postēdenda vera eius gloria superna quoque non defuere miracula. Nam cepit in nocturno silentio psalmodie cantus ad corpus eiusdem regis et martyris audiri. atque idō veraciter regis quia et martyris. Quidā etiam ferunt quod illic nocturno tēpore accensae lampades apparebant. vnde et factum est quatenus corpus illius ut videlicet martyris iure a cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater vero cōmorus pnia perfidus et patricida hoc fecisse se voluit nec tamen usque ad obtinendam salutem pertinuit. Nam quia vera esset catholica fides agnouit: sed gentis suae timore perterritus

ad hanc perueniri non meruit. **¶** Antea egitudine ad extrema perductus est. et Leandro episcopo quem prius vehemēter afflixerat Richardum regē filium: quē in sua heresi relinquebat. cōmendare curauit: ut in ipso quoque talia faceret: quālia et in fratre illius suis exhortationibus fecisset. qui cōmendatione completa defunctus est. Post cuius mortem Richardus rex non patres perfidus sed fratrē martyrem loquens: ab Arriane hereseos prauitate conuersus est. **¶** Tota quoque Auistgotthorum gentē ita ad veram perduxit fidem ut nullum in suo regno militare permitteret qui regni dei hostis existeret per hereticarū prauitatē non timeret. **¶** Nec mirum quod vere fidei predicator factus est: quia frater est martyris cuius hunc quoque merita adiuuant ut ad omnipotentis dei gremium tam multos reducat. **¶** Quia in re cōsiderandum nobis est quia totum hoc agi nequaquam posset si Hermigildus rex per ritate mortuus non fuisset. Nam sicut scriptum est nisi granū frumenti cadens in terram mortuū fuerit: ipsum solum manet. si autem mortuū fuerit multum fructum affert. Hoc fieri videmus in membris quod factum scimus in capite in Auistgotthorum gente etenim vnus mortuus est ut multi viuerent. Et dum vnum granum fideliter cecidit: ad obtinendam fidem animarū leges multa surrexit.

sequens

¶ Petrus.

Res mira et nostris stupenda temporibus.

¶ De episcopis Africanis qui pro defensione catholice fidei abscessis ab Arrianis Quādalarum linguis nullum locutionis solite sustinere dispendium.

¶ Lapi. XXXII.

¶ Gregorius.

f 4

Istiniani quoque Augusti temporibus: dum contra catholicorum fidem exorta a Bandalis persecutio Arriani in Africa vehementer insisteret: quidam in defensione veritatis episcopi fortiter persistebant. Quos ad medium deductos: Bandalorum rextos verbis ac muneribus ad perfidiam flectere non valens: tormentis frangere posse se credidit. Nam cum eis in ipsa defensione veritatis silentium indiceret: nec tamen ipsi contra perfidiam tacerent: ne tacendo forsitan consensisse viderent: raptus in furorem: eorum linguas abscindi radice precepit. Res mira et multis nota senioribus: quia ita per defensionem veritatis etiam sine lingua loquebantur sicut prius loqui per linguam consueverant.

Petrus.

Mrandum valde et vehementer stupendum.

Gregorius.

Scriptum perire est de vniuersi summi patris in principio erat verbum: et verbum erat apud deum: et deus erat verbum. De cuius etiam virtute subiungit. Omnia per ipsum facta sunt. Quid igitur miramur: si verba edere sine lingua potuit: verbum quoque fecit lingua.

Petrus.

Pacet quod dicis.

Gregorius.

Itaque tempe profugi ad Constantinopolitanam urbem venerunt eoque tempore: quo pro explendis responsis ecclesie ad principem ipse transmissus super seniorum quendam episcopum repperit: qui se adhuc eorum ora sine linguis loquentia vidisse testabatur ita ut aperto ore clamaret. Ecce videte: quia linguam non habemus et loqui mur. Videbat enim a respicientibus ut ferebat abscessis radice linguas: quasi quoddam baratrum patebat in gutture: et tamen ore vacuo plena ad integrum verba formabant. Quorum illic unus in luxuriam lapsus: mox priuatus est dono miraculi recto videlicet omnipotentis dei iudicio: ut qui car-

nis continentiam seruare neglexerat: sine lingua carnea non haberet verba veritatis. Sed hec nos pro Arriane hereseos damnatione dixisse sufficiat. Nunc ad ea que nuper in Italia gesta sunt signa redeamus.

De Eleutherio seruo dei:

Cap. XXXIII.

Itautem cuius superius memoriam feci Eleutherius pater: monasterij beati euangeliste Marci: quod in Spolitane urbis pomerijs situm est: diu mecum est in hac urbe in meo monasterio conuersatus: ibique defunctus est. Quem sui discipuli referebant oratione mortuum suscitasse. Vir autem tante simplicitatis erat et compunctiois: ut dubium non esset quod ille lachryme ex tantum humilium simplicitatis mente edite apud omnipotentem dominum multa obtinere potuissent. Cuius ego aliquod miraculum narrabo: quod inquisitus mihi simpliciter et ipse fatebatur. Quadam namque die dum iter carperet: facto vespere cum ad secedendum locum desisset: in monasterium virginum deuenit. In quo quidam puer paruulus erat: quem malignus spiritus omni nocte vexare consueuerat. Sed sanctimoniales femine ut virum dei susceperunt: eum et rogauerunt dicentes: Tecum pater hac nocte puer iste maneat. Quem ipse benigne suscepit: secumque eum nocte eadem iacere permisit. Facto autem mane ceperunt sanctimoniales femine eundem patrem vigilanter inquirere siquid ei puer: quem dederat: nocte eadem fecisset. Qui miratus: cur ita requireretur: respondit: Nihil. Tunc illi eiusdem pueri innouerunt causam: et quod malignus spiritus nulla ab eo nocte recederet indicauerunt sum opore postulares: ut hunc secum ad monasterium tollerent. Quia iam vexatione illius videre ipse non possent. Consenfit senex: puerque ad monasterium duxit. Qui cum multo tempore in monasterio fuisset: atque ad hunc antiquus hostis accedere minime presumpsisset: eiusdem sentis animus de salute pueri imoderatius per leticia tactus est. Nam coram positus fratribus dixit. Fratres: dyabolus sibi cum illis sororibus loca-

bas. At vero ubi ad seruos dei ventus est: ad hunc puerum accedere non presumpsit. Postquam vocem hora eadem ac momento idem puer coram cunctis fratribus dyabolus se inuadere veratus est: quo viso senex se protinus in lamentum dedit. Quae dum lugentem diu fratres consolari voluissent: respondit dicens: Credite mihi: quod in nullius vestrum ore hodie panis ingreditur: nisi puer iste a demonio fuerit ereptus? Tunc in oratione cum cunctis fratribus strauit: et eousque oratus est: quousque puer a veraciter sanatus est: ut ad hunc malignus spiritus accedendi ausum ulterius non haberet.

Petrus.
Qredo quia hec elatio parua surripuerit: eius discipulos omnipotens deus facti illius esse voluit adiutores.

Gregorius.
Et est nam pondus miraculi solius portare non potuit: diuidit hoc cum fratribus et portauit. Huius viri oratio quate virtutis esset: in memoris expertus sum. Nam cum quodam tempe in monasterio positus: incisione vitalium paterer: crebrisque angustiis per horarum momenta ad exitum propinquare: quem medici molestia greco eloquio syncopin vocant: et nisi me frequenter fratres cibo reficerent: vitalis mihi spiritus funditus intercedi videretur. Pascalis superuenit dies. et cum in sacratissimo sabbato in quo omnes et paruuli pueri ieiunant: ego ieiunare non possem: cepi plus merore quam infirmitate deficere. Sed tristis animus consilium citius inuenit. ut eundem virum dei secreto in oratorum ducerem. Eusque peteretur: quatenus mihi ut die illo ad ieiunandum virtus daretur: suis apud omnipotentem dominum precibus obtineret: quod et factum est. Nam mox ut oratorum ingressus fuit: humiliter sese cum lachrymis in oratione dedit: et post paululum completa oratione exiit: et ad vocem benedictionis illius virtutem tantam meus stomachus accepit: ut mihi funditus a memoria tolleretur cibum et egritudo. Lepi mirari quis essem: quod fue-

rim: quia et cum ad animam redibat infirmitas: nihil in me ex his: que memineram: recognoscebam. Unus in dispensatione monasterii mens occupata fuisset: obliuisceretur funditus egritudinis mee. Si vero: ut predixit: rediret egritudo ad memoriam: cum tam forte me esse sentire: mirabar si non comedissem qui ad vespere veniens: tante me fortitudinis inueni: et si voluissem: leuius usque ad diem alterum transferre potuissem. Sicque factum est: ut in me probare: eandem de illo vera esse: quibus ipse minime interfuissem.

De generibus compunctionum: Capitulum XXXIII.

Petrus.
Quia eundem virum magne compunctionis fuisse dixisti: ipse lachrymarum vim largius addiscere cupio. Unde queso: ut quot sint genera compunctionis: mihi edisseras.

Gregorius.
Multas species compunctio diuidit: quando singule quaeque a penitentibus culpe plangunt. Unde ex voce quoque penitentium Hieremias ait: Diuisiones aquarum deduxit oculus meus. Principaliter vero compunctionis genera duo sunt: quod deum sitiens anima: prius timore compungit: post amore. Prius enim sese in lachrymas effudit: quod diu malorum suorum recolit: pro his perpetui eterna supplicia pertimescit. At vero cum longa merore anxietate fuerit formido consumpta: quedam iam de presumptione venie securitas nascitur: et in amore celestium gaudiorum antium inflammatur: et qui prius flebat ne duceretur ad supplicium: postmodum amarissime flere incipit: quia differtur a regno. Contemplatur etenim mentes qui sunt illi angelorum choiri: quae ipsa societas beatorum spirituum: quae maiestas interne visionis dei: et amplius plangit: quia a bonis perhennibus deest: quam fleuit prius cum mala eterna metuebat. Sicque fit ut perfecta compunctio formidinis tradat animam compunctioni dilectionis. Ad

hene in sacra veraciq; hystoria figuratia narratiōe describitur que ait: *Q*uæ fia Caleph sedens super azinū suspiravit Cui dixit pater suus: Quid habes? At illa respōdit. Da mihi benedictionē: terrā austrālē ⁊ arentē dedisti mihi: iunge ⁊ irriguā. Dedit ei pater suus irriguū superius ⁊ irriguū inferius. Axa quippe super azinū sedet: cū irratiōabilibus carnis sue motibus anima presidet. Quæ suspirās a patre terrā irriguā petit: quia a creatore nostro cū magno gemitu querenda est lachrymarū gratia. Sunt nāq; nōnulli qui tam in dono perceperūt libere p iusticia loqui: oppressos tueri: indigētib; pos sessa tribuere: ardorē fidei habere: sed adhuc gratiā lachrymarū non habēt. Ibi nimirū terram austrālē ⁊ arentem habent: sed adhuc irrigua indigent: quia in bonis operibus positi in quibus magni atq; feruētes sunt: oportet nimirū ut aut timore supplicij: aut amore regni celestis: mala etiā que antea perpetraverūt deplorent. Sed quia ut dixi: duo sunt compūctiōnis genera: dedit ei pater suus irriguū superius ⁊ irriguū inferius. Irriguū quippe superius accipit anima: cū sese in lachrymis celestis regni desiderior; affligit. Irriguū vero inferius accipit: cū inferni supplicia flendo pertimescit. Equidem prius inferius ac post irriguū superius dat. Sed quia compāctio amoris dignitate preeminet: necesse fuit ut prius irriguū superius: ⁊ post irriguū inferius cōmemorari debuisset.

De Amantio presbytero: provincie Tuscie:

Capitulū. XXXV.

Petrus.

Placet quod dicitis. Sed postq; hūc venerāde vite Eleutheriū hui? meriti dixisti: libet inquirere si nūc in mundo esse credēdum est aliquos tales.

Gregorius.

Horidus Tuderline ecclesie episcopus cuius veritatis: atq; sanctitatis est: dilectiōi tue incognitū nō est. Hic mihi esse apud se presbyter quendā Amantio nomine precipue simplicitatis narrauit virū: quem hoc habere virtutis perhibet: ut apostolor; more manū super egros ponat ⁊ salutē restituat: ⁊ quantū libet vehemens egritudo sit: ad tactū illius abscedat. Quæ hoc etiam habere misericordie acuit: quia in quolibet loco quāvis inhumanissime asperitatis serpentē reperit: mox ut eaz signo crucis signauerit: extinguit: ita ut virtute crucis: quam vir dei digito ediderit: diruptis visceribus moriā. Quem si quādo serpens in foramine fugerit: signo crucis os foramis benedicat: statimq; ex foramine serpens iaz mortuus trahit. Quem tante virtutis virū ipse etiā videre curavi: eūq; ad me deductum in infirmorū domo paucis diebus manere volui: vbi siqua adesset curatio: nis gratia: citius probari potuisset. Ibi autem quidam inter egros alios mēte captus iacebat quem medicina greco vocabulo freneticus appellat. Qui nocte quadam cū magnas voces sicut insanus ederet: cunctosq; egros sicut immensis clamoribus perturbaret: ita ut nulli illic capere somnū liceret: fiebat res valde mirabilis: quia vnde vnus male: inde omnes deterius habebant. Sed sicut ⁊ prius a reuerendissimo Florido episcopo: qui tunc cū predicto presbytero illic pariter manebat ⁊ post a puero: qui nocte eadem egrotantibus serutebat: subtiliter agnouit. Idem venerabilis presbyter: de proprio stratu surgens: ad lectum frenetici silenter accessit: ⁊ super eum positis manibus orauit. Moxq; illum: ut melius habentem tulit: atq; in superiora domus secum ad oratorium duxit: vbi pro eo liberius orationi incubuit: et statim eum sanum ad lectum proximum reduxit: ita ut nullas ulterius voces ederet: nec iam egrotorum quempiam aliquo clamore perturbaret: nec iaz egritudinem anxiet alienam: qui perfecte

receperat mentem suam. Ex quo eius vno facto vidicimus: vt de eo illa omnia audita crederemus.

// Petrus.

M Agne vite edificatio est videre viros tam mira facientes: atq; in ciuibus suis hierusalem celestey in terra conspiciere.

// De Maximiano Syracusane ciuitatis episcopo:

// Capitulum. XXXVI.

// Gregorius.

M Ego hoc silendum puto: q; omnipotēs deus super Maximianum famulum suum: nunc Syracusanum episcopum: tūc autem mei monasterij patrem: dignatus est monstrare miraculum. Nam dum iussione pontificis in Constantinopolitane vrbis palatio responsis ecclesiasticis deferuirem: illuc ad me idem venerabilis Maximianus charitate exigente: cum fratribus venit. Qui cum ad monasterium meum Roma rediret: in mari adriatico nimia tempestate deprehensus inestimabili ordine: atq; inusitato miraculo erga se cunctosq; qui cum eo aderant: omnipotentis dei iram cognouit et gratia. Nam cum in eorum morte ventorum nimietatibus eleuati fluctus sentirent: ex nauis clauis perditis: arbor abscesa est: vela inundis proiecta: totumq; vas nauis quassatum nimis fluctibus: ab omni fuerat vas compage dissolutum. Minis itaq; patentibus intrauit mare: atq; vsq; ad superiores tabulas impleuit nauem: ita vt non tam nauis inter vndas: quam vnde iam intra nauem esse viderentur. Tunc in eadem nauis residentes: non tam ex morte vicina: sed ex ipsa eius presentia ac visione turbati: omnes sibimet pacem dederūt corpus et sanguinem redemptionis acceperunt: deo se singuli commendantes: vt eorum animas benigne susceperet: quorum corpora in tam pauenda morte tradiderat.

Sed omnipotens deus: qui eorum mentes mirabiliter terruit: eorum quoq; vitam mirabilius seruauit. Nam diebus octo: nauis eadem vsq; ad superiores tabulas aquis plena iter proprius peragens enatauit. Nono autem die in Lothronensis castri portu educta est. Ex qua ierūt omnes incolumes qui cum predicto venerabili viro Maximiano nauigabant. Quos post eos ipse quoq; fuisse egressus: mox in eiusdem portus profundum nauis denierat: ac nullis egredientibus preponder subleuatione caruisset: que plena hominibus in pelago aquas portauerat atq; enatauerat: Maximiano cum suis fratribus recedente aquas sine hominibus in portu non valuit portare: vt hinc omnipotēs deus ostenderet: quia hanc onustam suam manu tenuerat: que ab hominibus vacua et derelicta sup aquas non potuit manere.

// De Sanctulo presbytero: prouincie Thursie:

// Capitulum. XXXVII.

Alte dies quoq; fere quadraginta vidisti apud me eum: cuius superius memoriaz feci: venerabilis vite presbyteri Sanctulum nomine: qui ad me ex Thursia prouincia: annis singulis venire consuevit. Sed ex eadem prouincia quidam monachus ante triduum venit: qui grauis nimis me rorem ad me pertulit: quia eundem virum obisse nunciauit. Huius ergo viri et si non sine gemitu dulcedinis recolo: ista tamen sine formidine illas virtutes narro: quas a vicinis eius sacerdotibus mira virtute et simplicitate predictis agnouit. Et sicut inter amantes se animos hominum magnum charitatis familiaritas autem prebet: a me plerumq; ex dulcedine coactus: ipse quoq; de his que egit extrema quedā fateri cogebatur.

Quodam namq; tempore hic cum in prelo longobardi oliuā premerent: vt oleum liquari debuisset:

sicut iucundus erat et vultu et animo: virentem vacuuz ad preliu detulit laborantesq; logo bardos leto vultu salutauit. virentem protulit et iubendo potius q; petendo eum impleri sibi dixit. Sed gentiles viri quia tota iam die frustra laborauerant atq; ab oliuis exire oleu torquendo non poterat: verba illius moleste susceperunt eumq; iniurijs infecta ti sunt. quibus vir omni letiori adhuc vultu respondit: dicens. Sic promittis si istu virentem Sanctulo impletis et sic a vobis reuertit. Quis illis ex oliuis oleu defluere non cerneret et viru dei ad implendu virentem sibi insistere videret: vehementer accensi maioribus huc verbo:u contumelijs detestari ceperunt. Vir autem dei videns q; ex prelo oleum nullomodo exiret: aqua sibi dare petiit qua cunctis videtibus benedixit. atq; in preliu suis manibus iactauit. Ex qua protinus benedictione tanta vbertas olei erupit vt longobardi qui prius diu incassuz laborauerant: non solu sua vascula oia. sed virentes quoq; que vir dei detulerat impleret: gratias ageret q; is qui oleu petere venerat: benedicendo dedit qd postulabat.

Alio quoq; tpe vehemens ibi incubuerat: fames et beati Laurentij martyris ecclesia fuerat a longobardis incensa. Quia vir dei restaurare cupiens artifices multos ac plures subministrates oparios adhibuit: quibus necesse erat vt quotidiani sumptus laborantibus sine dilatione preberent. sed exigente eiusdem famis necessitate panis defuit: ceperunt q; laborantes instanter victu querere q; vires ad labore per inopia non haberet. Quia vir dei audiens eos verbis consolabatur foras promittendo qd deerat. Sed ipse grauiter anxiebat intus: exhibere cibum non valens: que promittebat. Tu vero huc illucq; anxius pgeret: deuenit ad clibanu in quo vici ne mulieres pridie panes coxerant. ibiq; curuatus aspexit ne forte panis coquentibus remansisset. Tunc repente panem mire magnitudinis atq; insoliti candoris inuenit: quem quidem tulit. Sed deferre artifi-

cibus noluit. ne fortasse alienus esset et cuius paz velut ex pietate perpetraret. Per vicinas itaq; hunc mulieres detulit eumq; omnibus ostendit ac ne cui earum remansisset: inquisiuit: omnes autem que pridie panem coxerant. suu hunc esse negauerunt atq; panes suos numero integro se a clibanio retulisse profitebantur. Tunc letus vir domini. perrexit ad multos artifices cum vno pane et vt omnipotenti deo gratias agerent admonuit: et quia eis annos nam prebuerat indicauit eisq; ad refectio nem protinus inuitatis inuentuz panem apposuit. Quibus sufficenter pleneq; satiatas plura ex eo q; ipse panis fuerit fragmenta collegit. Que die quoq; altero eis ad refectio nem intulit. Sed id quod ex fragmentis supererat. Ipsa quoq; que appositae fuerant fragmenta supabant. factum est vt per dies decem omnes illi artifices atq; operarij ex illo vno pane satiatas. huc et quotidie ederent et ex eo quotidie quod edi posset: in crastinu quoque superesset ac si fragmenta panis illius per esum crescerent et cibum comedentiu ora ipso repararent.

Petrus.

Mira res atq; exemplum dominici operis vehementer omnibus stupenda.

Gregorius.

Ipse Petre multos de vno pane per seruum qui ex quinq; panibus quinq; milia hominu satiauit per semetipsum. Qui pauca seminis grana innumera segetum frumenta multiplicat. qui ipsa quoq; semina produxit ex terra. et simul omnia creauit ex nihilo. Sed ne diuini mireris quid in virtute domini venerandus vir Sanctulus extiterit: audi ex virtute domini qualis interitus fuit. Die etenim quadam a longobardis captus quidam dyaconus tenebatur ligatus. cumq; ipsi qui tenuerant interficere cogitabant. A iulias cete autem die

vir dei Sanctulus ab eisdē longobardis petijt: vt relaxari etq; vita cōcedi debuis-
set: quod posse se facere oīno negauerūt.
Tunc mortē illius deliberare eos cerno-
ret: petijt: vt sibi ad custodiā tradi debuisset.
Qui p̄tinus responderūt. Tibi quidē
eū ad custodiendū damus. Sed ea condi-
tiōe interposita: vt si iste fugerit p̄ eo ipe
moriaris. Quod vir dñi libenter accipit:
ens predictū dyaconē in sua suscepit fi-
de. Quē nocte media: cum longobardos
omnes somno graui depressos aspiceret:
excitauit dyaconū: et ait: Surge et con-
ctus fuge: liberet te omnipotens deus.
Sed idē dyaconus promissiōis eius nō
immemor respōdit dicens: Fugere pater
nō possum: quia si ego fugero pro me sine
dubio ipe morietis. Quem vir dñi San-
ctulus ad fugiendū compulsi dicens: Sur-
ge et vade: te omnipotens deus eripiat.
Nam ego in manu eius quantū ipse per-
miserit. Fugit itaq; dyaconus et quasi de-
ceptus in medio fidelissos remāsit. Facto
igit manē longobardi qui dyaconū ad cu-
stodiendū dederāt: venerūt: quez dederūt
petierūt. Sed hūc venerandus p̄sbyter
fugisse respōdit: Tunc illi inquirūt: Scis
ipe melius quid cōuenit? Seruus autem
domini cōstanter ait: Scio. Qui dixerūt:
Bonus homo es: nolumus te per varios
cruciatos mori. Elige tibi mortē quā vis
Quibus vir domini respondit: dicens:
In manu dei sum: ea morte me occidite:
qua me occidi permiserit. Tunc omnibus
qui illic aderant longobardis placuit vt
eum capite trūcare debuissent: quaten⁹ si
ne graui cruciatu vitam eius cōpendiosa
morte terminarēt. Cognito itaq; qđ san-
ctulus qui inter eos sanctitatis reuerētia
magni honoris habebat: occidendus es-
set: omīs qui in eodē loco inuenti sunt lō-
gobardi cōuenerunt sicut sunt nimie cru-
delitatis leti ad spectaculū mortis. Circū-
steterūt itaq; acies: vir autē domini dedu-
ctus in medio est: atq; ex omnibus viris
fortib⁹ electus est vn⁹ in dubio ita nō es-
set: quin vno ictu caput eius absunderet

Venerandus igit vir inter armatos dedu-
ctus: ad sua arma statim cucurrit. Nā pe-
tijt vt sibi paululū orandi licentiā darent
Qui dum cōcessum fuisset: se strauit et ora-
uit. Qui dum paulo diutius oraret: hūc
electus interfectoz calce pulsauit: vt sur-
geret dicens: Surge et flexogenu decide
cervicē. Surrexit autē vir domini genu
flexit: cernicem tetendit. Sed tenso collo
eductā cōtra se spatam intuens: hoc vnū
fertur publice dixisse: Sancte Johānes
suscipe illam. Tūc electus carnifex euagi-
natum gladiū tenens: annisu forti in alio
brachiū percussurus lenauit. Sed depo-
nere nullomodo potuit. Nam repēte diri-
guit: et erecto in celū gladio brachiū inle-
xibile remansit. Tunc omīs longobardo-
rū turba: que ad illud mortis spectaculū
aderat: in laudis fauorē conuersa mirari
cepit: virūq; dei cū timore venerari: quia
profecto claruerat: cuius sanctitatis esset
Qui carnificis sui brachiū in aere ligas-
set. Itaq; postulatus vt brachiū sui carni-
ficis sanaret: negauit dicens: Ego pro eo
nullo modo orabo: nisi ante mihi iuramē-
tum dederit: quia cū ista manu christianū
hominē non occidat. Sed longobardus
isdem qui vt ita dicā brachiū contra deū
perdiderat: pena exigente cōpulsus est iu-
rare se xpianū hominē nunq; occidere.
Tunc sanct⁹ vir domini p̄cepit dicens:
Depone manū deorsum. Qui statim de-
posuit atq; ilico adiūxit. Remitte gladiū
tuū in vaginā: et statim remisit. Omēs er-
go tante virtutis hominē cognoscentes:
boues et iumēta q̄ depredati fuerāt certa-
tim ei offerre in munere volebāt Sed vir
domini tale munus suscipere rēnuīt: mu-
nus autē bonē mercedis quesiuīt dicens:
Si mihi aliquid vultis cōcedere: omnes
captiuos quos habetis mihi tribuite: vt
habeā vnde pro vobis debeā orare. Fas-
ciūq; est et omēs captiui cū eo dimissi sunt
atq; superna gratia disponente cū se vnus
pro vno mortui obtulit multos a morte li-
berauit.

Petrus.

Quia res et quāvis hanc ab alijs et ipse cognouerim: vere tamen factor: quia mihi quoties narratur innouatur.

Gregorius.

Non in hac re in Sanctulo mireris. Sed pensa si potes: quis ille spiritus fuerit qui eius tam simplicem mentem tenuit: atque in tanto virtutis culmine erexit. Ubi enim eius animus fuit quando mori pro proximo tam constanter decreuit: et pro temporali vita fratris vnus suum despectit: atque sub gladio cernit? tetēdit. Que ergo vis amoris illud cor tenuit quod mortem suam pro vnus salute proximi non expauit. Scimus certe: quia idem venerabilis vir Sanctulus ipsa quoque elementa litterarum bene non nouerat legis precepta nesciebat. Sed quia plenitudo legis est charitas: legē totam in dei ac proximi dilectione seruauit: et quod foris in cognitione non nouerat: et intus iunabat in amore. Et qui nunquam fortasse legerat: quod de redemptore nostro Iohannes apostolus dixit: Quoniam sicut ille pro nobis animam suam posuit: sic et nos debemus pro fratribus animas ponere: tam sublime apostolicum preceptum faciēdo magis quam sciēdo: nouerat. Comparem? si placet cum hac nostra indocta scientia illius doctā ignorantia. Ubi hec nostra iacet: ibi illius disciplina eminet. Nos de virtutibus vacillamus: et quasi iter fructifera arbuta positi adoramus poma: nec manducamus. Ille virtutum fructus carpere nouerat: quāuis hos in verbis adorare nesciebat.

Petrus.

Quid nam queso te: esse existimas quod boni quicquid subtrahunt: et qui viuere ad edificationem multorum poterant: aut penitus inueniri nequeunt: aut certe iam omnimodo rarefieri.

Gregorius.

M Alicia remanentium meretur ut hi qui prodesse poterant festine subtrahantur: et cum mundi finis appropinquat:

pinquatur: electi tollunt: ne deteriora videant. Hinc etenim propheta ait: Iustus perit: et nemo est qui recogitet in corde suo: et viri misericordie colligent: quia non est qui intelligat. Hinc rursum scriptum est. Aperite ut exeat qui conculcēt eam: tollite de via lapides. Hinc Salomon ait: Tempus mittendi lapides: et tempus colligendi. Quo igitur finis mundi viget: eo necesse est ut viuunt lapides ad edificium celeste colligantur: quatenus Hierusalem nostra immensurā suae constructionis excreseat. Hec tamen ita omnes electos subtrahi credimus: ut soli in mundo perueri: si remaneant: quia nunquam peccatores ad laudem penitentiae redirent: si nulla essent bonorum exempla: quae eorum mentem traherent.

De visione Redempti: Ferentine vrbis Episcopi:

Cap. XXXVIII.

Petrus.

Incassum subtrahi bonos queris: quia perire ceteruatinim: et magis video.

Gregorius.

Nec de re nihil Petre mireris. Nam Redemptum Ferentine episcopum: vite venerabilis virum: qui ante hos ferre ante nos septem: ex hoc mundo migravit: tua dilectio cognitum habuit. Hic sicut mihi adhuc in monasterio prope posito valde familiariter iungebatur: hoc quod Iohannis iunioris predecessoris mei tempore de mundi fine cognouerat: sicut longe lateque claruerat a me requisitus: ipse mihi narrabat. Aiebat namque: quia quadam die dum parrochias suas ex more circuiret: peruenit ad ecclesiam Euthicij martyris. Aduersperascēte autem die: stratū sibi fieri iuxta sepulchrum martyris voluit: atque ibi posuēdo labare quieuit: et nocte media ut asserēbat: nec perfecte vigilare poterat: nec dormire: sed depressus ut solet grauabatur quodam pondere vigilans animus: atque ante

Dialogorum

eum isdem beatus martyr Euthicius assistit dicens: Redēpte vigilas? Qui respondit: Vigilo. Qui ait: Finis venit vniuersę carnis: finis venit vniuersę carnis: finis venit vniuersę carnis. Post quę trinas vocem visio martiris cum omnipotentis dei gratia: que mentis eius oculis apparerebat: euauit. Tunc vir domini surrexit sequę in orationis lamentum dedit. Mox enim illa terribilia in celum signa secuta sunt: vt haste atq; acies ignee ab aquilonis parte viderentur. Mox eadera longo bardorum gens de vagina sue habitatoris educta in nostrā ceruicę crassata est: atq; humanum genus quod in hac terra pre nimia multitudie quasi spisse segetes more surrexerat: succisum aruit. Nam de populate vrbis: et euerfa castra: cōrēmas te ecclesie destructe sunt: monasteria virorum ac seminarum desolata: ab hominibus predia atq; ab omni cultu destituta: in solitudine vacat terra. Nullus hanc possessor inhabitat: occupauerunt bestie loca que prius multitudo hominum tenebat. Et quid in alijs mūdi partibus agatur ignoro. Nam in hac terra in qua nos viuimus: finem suū mundus iam non nūciat: sed ostendit. Tanto ergo nos necesse est instantius eterna querere: quanto a nobis cognoscimus velociter temporalia fugisse. Despiciendus a nobis hic mundus fuerat: etiam si blandiretur: si rebus prosperis demulceret animū. At postquā tot flagellis premitur: tāta aduersitate fatigatur: tot nobis quotidie dolores ingeminat: quid nobis aliud quę ne diligatur clamat. Multa autem fuerant que adhuc de electorum factis narrare debuissē: sed hec silentio supprimo: quia ad alia seruiuo.

Petrus.

Quia multos intra sanctę ecclesie gremio constitutos: de vita anime post mortem carnis perpendo dubitare. Unde queso: vt debeas: vt qua exaratione possit agnoscere: vel si qua anima

liber

III.

rum exempla animo occurrunt pro multorum edificatiōe dicere: vt hi qui suspicantur discant cū carne animā non finire.

Gregorius.

Iaboriosum valde hoc opus est: et maxime occupato animo ad alia tendenti. Sed si sunt quibus prodesse valeat: volūtatem meam proculdubio postpono vtilitati proximorum: et inquantum deo largiente valuerō: quę anima post carnē viuat: subsequenti hoc quarto volumine demonstrabo.

Explicit liber tertius dialogorum beati Gregorij.

Beati Gregorij pape dialogorum liber quartus: de eternitate animarum: feliciter incipit.

Quę eterna ac spiritalia ideo a carnalibus minus credantur: quia ea que audiunt per experimentum minime nouerunt:

Capitulum, I.

Postquam de paradisi gaudijs culpa exigente expulsus est primus humani generis parens. In huius cecitatis atque exilij quā patimur venit erumnā quā peccando extra semetipsum fufus. iam illa celestis patrie gaudia quae prius cōtemplabatur videre non potuit. In paradiso quippe assueverat homo verbis dei perfrui beatorum angelorum spiritibus cordis mundicia et celsitudinis visione interesse. Sed postquam hic cecidit ab illo quo implebat mens lumine recessit. Ex cuius videlicet carne nos in huius exilij cecitate nati audimus quidem celestem esse patriam audimus Iesus Christus angelos dei audimus eorum angelorum socios spiritus iustorum perfectorum. Sed carnales quoque illa invisibilia scire non valent per experimentum. dubitant utrum ne sit quod corporalibus oculis non videtur. Quae nimirum dubietas in primo parente nostro esse non potuit quā exclusus a paradisi gaudijs hoc quod amiserat quae viderat recolebat. Illi autem sentire vel recolere audita non possunt quia eorum nulli sicut ille saltem de praeterito experimentum tenent. ac si enim pregnantis mulier mittatur in carcerem ibique pariat puerum qui natus puer in carcere nutritur et crescat. cui si fortasse mater quae hic genuit solē. lunam. stellas. montes et campos. volantes aves. curretes equos nominet. Ille vero qui est in carcere natus et nutritus nihil aliud quam tenebrae carceris sciat et haec quidem esse audiat: sed quā per experimentum non novit veraciter esse diffidat. ita in hac exilij sui cecitate nati homines dum esse summa et invisibilia audiunt diffidunt an vera sint quia sola haec infima in quibus nati sunt visibilia novierunt. unde factum est ut ipse visibilis et invisibilis creator ad humani generis redemptionem unigenitus patris veniret et sanctum spiritum ad corda nostra mitteret quatenus per eum vivificati crederemus quae adhuc scire per experimentum non possumus. quique ergo hunc spiritum hereditatis nostrae pignus accepimus de ista invisibilium non dubitamus

Quisquis autem in hac credulitate adhuc solidus non est debet proculdubio maiorum dictis fidem prebere etiam per spiritum sanctum invisibilium experimentum habentibus credere quia et stultus est puer si matrem ideo estimet de luce mentiri quia ipse nihil aliud quam tenebras carceris agnovit.

¶ Quid sine fide neque infidelis vivat.

¶ Cap. II.

¶ Petrus.

Placet valde quod dicis. Sed quod esse invisibilia non credit profecto infidelis est. Qui vero infidelis est in eo quod dubitat fides non querit sed rationem.

¶ Gregorius.

Haudenter dico quia sine fide neque infidelis vivit. Nam si ab infideli percunctari voluero quē patrem vel quā matrem habuerit. primus respondit illum atque illā. Quē si statim requiram utrum novit quādo conceptus sit vel viderit quādo natus. nihil horum se vel nosse vel vidisse fatebitur et tamen quod non vidit credit. Nam illius patrem illamque se habuisse matrem absque dubitatione testabitur.

¶ Tres spiritus vitales sint creati

¶ Cap. III.

¶ Petrus.

Adeo quia nesciusque nescius quod infidelis habere fidem.

¶ Gregorius.

Habet etiam infideles fidem sed vitinam in deum. Quā si vitinam haberent infideles non essent. Sed hinc in sua perfidia redarguendi sunt. hinc ad fidei gratiam provocandi quia si de ipso suo visibili corpore credunt quod minime viderunt cur invisibilia non credunt quae corporaliter videre non possunt. Nam quod post mortem carnis vivat anima patet ratio sed fidei admixta. Tres quippe vitales spiritus creavit omnipotens deus. unum qui carne non tegitur.

Alium qui carne tegitur sed nō cum carne moritur. Tertium que carne tegit̃ et euz carne moritur. Spūs nāq; est qui carne nō tegitur angelorū. Spūs qui carne tegitur sed cū carne nō morit̃ hominū. Spiritus qui carne tegit̃ et cū carne morit̃ iumentorū omniūq; brutorū animalū. Homo itaq; sicut in medio creat̃ est vt esset inferior angelo. superior iumento. ita aliquid habet cōmune cū summo. aliquid cōmune cū infimo: immortalit̃ scz spūs euz angelo. mortalit̃ vero carnis cum iumento quousq; et ipsam mortalit̃ carnis gloria resurrectionis absorbebat. et inherēdo spiritui caro seruet̃. impetuit̃: q̃a et ipse spūs inherēdo seruet̃ in deū. Que tamē caro: nec in reprobis. inter supplicia pfecte deficit: quia semp̃ deficiendo substat vt qui spiritu et carne peccauerūt: semp̃ essentialiter viuētes et carne et spiritu sine fine moriant̃.

De eo quod Salomon dicit:
Dixi in corde meo de filiis hominum vt probaret eos de⁹ et ostēderet similes esse bestiis: idcirco vnus interit⁹ est homiñ et iumentorū et equa vtriusq; conditio.

Cap. iiii.

Petrus.

Rationi fidelium placet cuncta q̃ dicis. Sed queso te dū spirit⁹ hominū atq; iumentorū tanta distinctione discernas. Quid est qd Salomon ait. Dixi in corde meo qd filiis hominū vt pbaret eos de⁹ et ostēderet similes esse bestiis. idcirco vn⁹ interitus ē homiñ et iumentorū et equa vtriusq; conditio. Qui adhuc eandē finem suā subtiliter exequēs adiūgit. Sicut morit̃ hō sic et illa moriunt̃. Simil̃ spirāt om̃ia et nihil hō iument⁹ ampl⁹. Quib⁹ adhuc verbis generalē diffinitionē subinfert: dicēs. Lucta subiaccēt vanitati et oīa pergunt ad vnū locū. De terra facta sunt et in terram

pariter reuertunt̃.

Gregorius.

Salomonis liber in q̃ hec scripta sūt ecclesiastes appellat⁹. Ecclesiastes at̃ pprie cōcionator: dicit̃ et cōtione vero sña p̃mittit per quā tumultuosa turbe seditio cōprimat̃ et euz multē diuersa sentiūt. p cōcionantis rationē ad vnā sententiā perducunt̃. Hic igitur liber idcirco cōcionator dicit̃ q̃ Salomon ieo quasi tumultuantis turbe suscepit sensus vt ea per inquisitionē dicat. que fortasse per temptationē imperita mens sentiat. Nam qd sententias quasi per inquisitionē mouet. quasi tot in se personas diuerforum suscipit. Sed cōcionator verax velut extensa manu omniū tumultus sedat eosq; ad vnā sententiā reuocat. cum in eiusdem libri termino ait. Finem loquendi omnes pariter audiamus. Deū time et mādata eius obserua. Hoc est enī oīs homo. Si enī in libro eodē per locutionem suā multorū personas non suscepit. cur ad audiendū loquendi finē secum pariter omnes admonebat. Qui igitur in fine libri dicit omnes pariter audiamus. ipse sibi testis est. quia in se multorū personas suscipiens quasi solus locutus nō est. Unde et alia sunt que in libro eodem per inquisitionē mouētur atq; alia per rationem satisfaciūt alia que ex temptatis pferant̃ mo atq; adhuc huius mūdi delectationibus dediti. alia vero in quibus ea q̃ rationis sunt differat atq; animū a delectatione cōpescat. Ibi nāq; ait. hoc itaq; mihi visum est. bonū vt cōcedat quis et bibat et fruatur leticia ex labore suo. et longe inferius subiūgit. Melius est ire ad domum luctus quā ad domū conuiuij. Sic enim bonū est māducare. et bibere melius fuisse videbat̃ ad domum cōuiuij pergere q̃ ad domū luctus. Ex qua re ostenditur: qd illud ex infirmantiū persona intulit. hoc vero ex rationis diffinitione subiunxit. Nam ipsas p̃tinus rationis causas edisserit: et illius luctus que sit utilitas ostendit: dicens. In illa enī finis cunctorū ad:

moneñ hominuz: ⁊ vluens homo cogitat quid futurus sit. Rursum illic scriptū est. Petare iuuenis in adolescētia tua: ⁊ paulo post subdit. Adolescētia enī ⁊ voluptas vana sunt. Qui dū hoc postmodū vanus esse redarguit: qđ prius monuisse videbatur: patēter indicat: quia illa quasi ex desiderio carnali verba intulit: hec vero ex iudicio veritatis subiūxit. Sicut ergo delectationē prius carnaliū exprimens: curis postpositis denūciat bonū esse māducare ⁊ bibere: qđ tamen postmodū ex iudicij ratione repaehendit cū esse melius dicit: ire ad domū luctus ⁊ ad domū cōuiuij: ⁊ sicut letari debere iuuenē in adolescētia sua quasi ex deliberatiōe carnaliū proponit: ⁊ tamē postmodū per diffinitionē sententiē adolescētiā ⁊ voluptatē vana esse redarguit: ita etiā pconator noster velut ex mente infirmantis humane suspitiōis sententiā pponit dū dicit: An⁹ interitus est hominis ⁊ iumentoz: ⁊ equa vtriusq; est cōditio. Sicut morit̃ homo: sicut ⁊ illa moriunt̃. Similiter spirant om̃ia: ⁊ nihil habet homo iumētis amplius. Qui tamen ex diffinitionē rationis suā postmodū sententiā pfert dicens: Quid habet amplius sapiēs stulto: ⁊ quid pauper: nisi vt pergat illuc vbi est vita? Qui igit̃ dixit: Nil habet homo iumētis amplius. Ipse rursus diffiniuit: qz habet aliquid sapiēs non solū amplius a iumēto: sed etiā ab homine stulto: videlicet: vt pergat illuc vbi est vita. Quibus verbis primū indicat: quia hic hominū vita nō est quā esse alibi testat̃. Habet ergo hoc homo amplius iumētis: quia illa post mortē non viuūt: hic vero tūc viuere inchoat cū per mortē carnis hanc visibilē vitā consumat: qui etiā lōge inferius dicit: Quodcūq; potest manus tua facere: instāter opare: qz nec op⁹ nec ratio: nec sciētia: nec sapiētia erit apđ inferos quo tu pperas. Quomodo ergo vnus interit⁹ est hominis ⁊ iumēti ⁊ equa vtriusq; conditio? Aut quomō nil habet homo iumētis amplius: cū iumenta post mortē carnis nō viuūt. Hominū vero spiritus p malis suis opibus post mortē car-

nis ad inferos deducti: nec in ipsa morte moriunt̃. Sed in vtrags tam dispari sententiā demonstrat̃: qz cōconator verax ē: ⁊ illud ex tentatiōe carnali intulit: ⁊ hoc postmodū ex spiritali veritate diffiniuit.

Petrus.

Libet nescisse qđ requisui dūz me in tanta subtilitate cōtigit discere quod nesciui Sed queso te vt me equanimiter feras: si ipse qz apud te more ecclesiastes nostri infirmantiū in me personā suscepero: vt eisdē infirmatibus prodesse ppinquius quasi pro eozum inquisitione possim.

Gregorius.

CAr condescendentē te infirmitati proximoz equanimiter nō feram cū Paulus dicat om̃ibus omnia factus sum: vt om̃es facerem saluos. Ipse quoq; dum ex cōdescensione charitatis egeri in hac re āplius venerari debes: in qua morē egregij p̃dicatozis imitaris.

De anie inuisibili egressione Capitulū. V.

Quodā fratre moriente presentē fuisse me cōtigit. Qui repēte dum loqueret̃ vitalē emisit flatū: ⁊ quē prius mecū loquentē viderā subito extinctū vidi. Sed eius anima vtrū egressa sit an nō: non vidi ⁊ valde durū videt̃ vt credat̃ res esse quā nullus valeat videre.

Gregorius.

Quid mir⁹ Petre si egredientē animā non vidisti: quā ⁊ manentē in corpore nō vides. Nūquid nam modo cū mecū loqueris: quia videre ī me nō vales animā meā. Itcirco me esse exanimē credis. Natura quippe anime inuisibilis est: atq; ita ex corpore inuisibiliter egredit̃: sicut in corpe inuisibiliter manet.

Petrus.

Sed vitā anime in corpore manentis pensare possim ex ip̃is motibus corpis: qz nisi corporis anima adesset: eiusdē mēbra corporis mouer-

ri nō possent: vitā vero anime post carnē quibus moribus quibusue operibus vitatur dicat: vt ex rebus visis eise colligam: qđ videre non possum.

Gregorius.

Non quidē similiter: sed dissimiliter dico: quia sicut vis anie viuificat: mouet corpus: sic vis diuina implet: que creauit omnia: et alia inspirando viuificat: alijs tribuit vt uiuant: alijs vero hoc solummodo prestat vt sint. Quia vero esse non dubitas: creatōe et regentē: implentē et circūplectentē: transcendentē et sustinentē: in circūscriptū atq; inuisibilem: ita dubitare nō debes hūc inuisibilia obsequia habere. Debēt quippe ea: que ministrant ad eius similitudinē tendere: cui ministrāt: vt que inuisibili seruiūt: esse inuisibilia nō dubitent. Nec autē que esse credimus nisi sanctos angelos et spiritus iustorū. Sicut ergo motū cōsiderans corporis vitā anime manētis in corpe perpēdis animo: ita vitā anime exēntis a corpore perpēdere debes a summo: quia potest inuisibiliter viuere quā oportet in obsequio inuisibilis cōditoris manere.

Petrus.

Ecce totū dicitur: sed mens refugit credere: quod corporis oculis non valet videre.

Gregorius.

Quam Paulus dicit: est enī fides sperandarū substantia rerū argumentū non apparentū: hoc veractū dicitur: credi: quod non valet videri: nam credi iam non potest: quod videri potest: vt tamē te breuiter reducā a te nulla visibilia nisi per inuisibilia vident. Ecce enī cūcta corporea oculis tui corporis aspiciunt: nec tamē ipse corporeus oculus aliqd corporeū videret: nisi hūc res incorporea ad videndū acueret. Nā tolle mentē que nō videt: incassum patet oculus: qđ videbat. Subtrahē animā corporis: remanent proculdubio oculi in corpore aperti. Si igit per se videbāt: cur discedēte anima nihil vident. Hinc ergo collige: quia ipa quoq;

visibilia nō nisi per inuisibilia videntur. Proponamus quoq; ante oculos mētis edificari domū: immēsas moles leuari: pendere magnas in machinis colūnas: quis queso te hoc opus operat: corpus visibile qđ illas moles manibus trahit: an inuisibilis anima que viuificat corpus: tolle enī qđ non videt in corpore: et mor immobilia remanent cūcta que moueri videbant visibilia corpora metalloy. Quia ex re pensandū est: quia in hoc quoq; mūdo nihil visibile nisi per creaturā inuisibilem disponit: pōt: nā sicut opus deus aspirādo vel implēdo ea qđ rōne subsistūt: et viuificat et mouet inuisibilia: sic ipa inuisibilia implēdo mouēt atq; sensificāt carnalia corpa qđ videt.

Sicut vitā anime manentis in corpore deprehenditur ex motu membrorū: sic vitā anime post corpus in sanctis pensanda est ex virtute miraculorum:

Capitulū. VI. Petrus.

Istis fateor: allegatiōibus libenter vici: xpe nulla iā esse hec visibilia existimare cōpello: qđ prius in me infirmantiū psonā suscipiens: de inuisibilib' dubitabā itaq; placet cūcta que dicis: sed tū sicut vitā aīe in corpore manētis ex motu corporis agnosco: ita vitā aīe post corpus apertis quibusdā rebus attestatibus cognoscere cupio.

Gregorius.

Ac in re nō cor paratū tue dilectionis inuenio in allegatiōe mīme laboro. Nunqd nā sancti apli et martyres xpi pntem vitā despicerēt: et in mortē carnis aīas ponerēt: nisi certiorē aīarū vitā subsequē scirēt. Tu vero inq;es: qđ vitā aīe in corpore manētis ex motib' corporis agnoscis: et ecce hi qđ aīas in mortē posuerūt atq; aīarū vitā post mortē carnis eē crediderūt qđ tidantis miraculū choruscāt. Ad ex ticta nāq; eorū corpa viuētes egri veniūt sanāt: piuri veniūt et dēonio verat: dēoni aci veniūt et liberāt: leprosi veniūt et mū-

dant: deferunt mortui et suscitant. Pen-
sa itaque eorum ante qualiter viuunt: illic ubi
uiuunt: quorum hic et mortua corpora in tot
miraculis viuunt. Si igitur uita anime per-
manentis in corpore deprehēdis ex motu
membroꝝ: cur non perpēdis uita anime:
post corpus etiam per ossa mortua in virtu-
te miraculorum.

¶ Petrus.

Nulla ut opinor huic allegatiōi ra-
tio obstitit: in qua ex rebus visibi-
libus cogimur credere quod non
videmus.

¶ De egressibus animarum:

¶ Capitulum. VII.

¶ Gregorius.

Paulo superius questus es mo-
rientis cuiusdam egredientē te
animā non uidisse: sed hoc ipm
iā culpe fuit: quod corporeis ocu-
lis rē uidere inuisibilem quesisti. Nam multi
uestroꝝ mentis oculos: fide pura et ueri-
oratiōe mūdātes: egredientes e carne ani-
mas requēter uident. Unde nūc mihi ne-
cesse est: uel qualiter egredientes anime ui-
se sint: uel quāta ipse: dū egredierent uide-
rēt: enarrare: quatenus fluctuātī animo quod
plene ratio nō ualet: exempla suadēt. In
secūdo namque huius operis libro iam prefa-
tus sum: quod uenerabilis Benedictus: sicut
a fidelibus eius discipulis audiuit: longe
a Capuana posuit. Germani eiusdem uerbis
epi animā nocte media in globo igneo ad
celū ferri ab angelis aspexit. Qui eandē quod
ascendentē animā intuens mentis laxato
sinu quasi sub vno solis radio cunctū in sua
is oculis collectū mundū uidit.

¶ De egressu anime Specio-
si monachi: ¶ Cap. VIII.

Eisdem quod discipulis illius narrā-
tibus didici: quod duo nobiles vi-
ri: a per exterioribus studiis eru-
diti: germani fratres quorum vnus
Speciosus: alter uero Gregorius dicebat
eius se regule in sancta cōuersatiōe tradi-

derūt: quos isdem pater in monasterio: quod
iuxta Terracinensem urbē cōstruxerat: ses-
cit habitare. Qui multas quidē pecuni-
as in hoc mūdo possederāt: sed cuncta pau-
peribus pro aliarū suarū redemptiōe largiti
sūt: et in eodem monasterio permāserūt: quo-
rū vnus scilicet Speciosus dū pro utilitate mo-
nasterij iuxta Capuanā urbē missus fuit:
fuit: die quadā frater eius Gregorius cum
fratribus ad mēsam sedens: atque quiescēs
per spiritū subleuatus aspexit: et uidit Spe-
ciosi germani sui animā tā longe a se positi
de corpore exire: quod mox fratribus indica-
uit: et cucurrit itaque eundē fratrē suū sepul-
tū repperit: quē tamen ea hora qua uide-
rat: exisset de corpore inuenit.

¶ De anima cuiusdam inclusi:

¶ Capitulum. IX.

Quidā religiosus atque fidelis-
simus uir: adhuc mihi in mona-
sterio posito narrauit: quod aliqui
de Sicilie partibus nauigio Ro-
mā petētes: in mari medio positi cuiusdam
serui dei: qui in Samnio fuerat inclusus
ad celū ferri animā uiderūt. Qui descen-
tes ad terrā causamque an ita esset acta per-
scrutantes: illo die inuenerūt obijisse dei fa-
mulū quo eū ad celestia regna ascendisse
cognouerūt.

¶ De egressu anime Spei ab-
batis: ¶ Capitulum. X.

Huc in monasterio meo posi-
tus cuiusdam valde uenerabilis
uiri relatiōe cognoui quod dico.
Habebat enī quod uenerabilis pa-
ter noīe Spes monasteriū cōstruxit in lo-
co. Cui uocabulū Cāple est: qui sexti fer-
me militarij interiacente spacio a uetusta
Mursie urbe dislingit. Hunc oīpotens et
misericors deus ab eterno uerbere flagel-
lando p̄teritū dispensatiōis sue mari-
mā et seueritatē seruauit: et gratiā quantū
eū p̄uius flagellando diligeret: postmodū
p̄fecte sanādo monstrauit. Eius namque ocu-
los per .xl. annorū spaciū p̄tinue cecitatis
tenebris pressis: nullū ei lumen uel extres

me visionis aperiens. Sed quia nemo in ver-
bere illius gratia destituit: et nisi is-
des misericors pater qui penam irrogat pa-
tientiam prestat: mor per impatientiam pec-
catum nobis ipsa auget correptio peccatorum:
fitque modo miserabili ut culpa nostra: unde
sperare debuit terminum: inde sumat aug-
mentum. Accirco nostra deus infirma aspi-
ciens flagellis suis custodiam permiscet: at-
que in percussione sua electis filiis nunc mise-
ricorditer iustus est: ut sint quibus postea
debeat iuste misereri. Unde venerabilis se-
nem dum exterioribus tenebris premeret inter-
na nunquam luce destituit. Qui cum flagello
flagaret corporis: habebat per sanctispi-
ritus custodiam consolationem cordis. Cum ve-
ro iam anni XL fuisset in cecitate temporis exple-
tus: et dominus lumen reddidit: et vicinum suum
obitum denuntiavit: atque ut monasterium cir-
cumquaque structis verbis vite predicaret:
admonuit: quatenus corporis recepto lumine
visitationis in circuitu fratrum cordis lumen
aperiret. Qui statim iussus obtemperans
fratrum cenobia circumivit: mandata vite: que
agendo didicerat: predicavit. Quotodeci-
mo igitur die ad monasterium suum peracta pre-
dicatione reuersus est: ibique fratribus puo-
catis altaris in medio sacramentum domini cor-
poris sanguis sumpsit: morque cum eis my-
sticos psalmorum cantus exorsus est. Qui
illis psallentibus orationi intentus animam red-
didit. Deus vero fratres qui aderant ex ore
eius exisse columbam viderunt: que mor ap-
to recto oratorij egressa aspicientibus fra-
tribus penetravit celum. Qui? accirco animam
in colube specie apparuisse credendum est:
ut opus deus ex hac ipsa specie ostenderet
et simplici corde ei vir ille seruisset.

De egressu anime presbyteri
Hursie puincie: (Cap. XI.)

Ed neque hoc sileam quod vir vene-
rabilis abbas Gregorius: qui
non longe ante hoc in hac vbe
defunctus est: quem ipse etiam bene-
nominat in eadem puincie Hursie contigisse re-
ferebat. Liebat enim quod illic presbyter quidam
comissam sibi cum magno timore domini reges

bat ecclesiam. Qui ex tempore ordinationis acce-
pte presbyteriam suam ut sorore diligens: sed
quasi hostem cauens: ad se propius accede-
re nunquam sinebat: eamque sibi meri propinquare
nulla occasione permittens ab ea sibi com-
munionem funditus familiaritatis abscede-
rat. Habebat quippe sancti viri hoc proprium.
Nam ut semper illicitis longe sint a se: ple-
rumque etiam licita abscondunt. Unde isdes vir
ne unquam per eam incurreret culpam: sibi etiam
ministrari per illam recusabat necessa-
ria. Idcirco venerabilis presbyter cum
longam impleisset vite etatem: anno quadra-
gesimo ordinationis sue inardescere graui-
ter febre correptus: ad extrema deductus
est. Sed cum eum presbyter a sua aspiceret
solutis iam membris quasi in morte distens
sum: si quod adhuc ei vitale spiramen adesse-
t: naribus eius apposita curauit aure ut
nosceret: quod ille sentiens cui tenuissimus in-
erat flatus: quantum annis valuit ut loqui
potuisset: infernescere spiritu collegit vo-
cem atque erupit dicens: Recede a me mu-
lier adhuc igniculus viuus: paleam tolle.
Illa igitur recedente: crescete virtute corpo-
ris cum magna cepit leticia clamare dicens:
Benueuiat domini mei: benueuiat domi-
ni mei. Quid ad tantillum seruulum vestrum
estis dignati conuenire? Venio venio: gra-
tias ago: gratias ago. Cumque hoc iterata
crebro voce repeteret: quibus hoc diceret:
non sibi: qui illum circumsteterant: requirebant.
Quibus ille admirando respondit dicens:
Nunquid conuenisse hic sanctos apostolos
non videtis beatum Petrum et Paulum pri-
mos apostolorum non aspicitis? Ad quos ite-
rum conuersus dicebat: Ecce venio: ecce
venio: atque inter hec verba animas red-
didit. Et quia veraciter sanctos apostolos
videret: eos etiam sequendo testatus est.
Quod plerumque contigit iustis: ut in morte
sua sanctorum precedentium visi omnes aspiciant
ne ipsam mortis sue penalem sententiam per-
tineant: sed dum eorum menti internorum ci-
uium societas ostendit: a carnis sui copula
sine doloris et fortitudinis fatigatione sol-
uantur.

De anima probi Beatine vr-
bis episcopi. Cap. XII.

Quod dicitur neque hoc scire quod pro-
bus omnipotentis dei famulus
qui nunc in hac urbe monasterio
presto est quod appellatur Beatus: de
probo patruo suo Beatine civitatis epo-
mibi narrare consuevit: dicens: quod proquin-
quante vite eius termino est gravissima de-
pressio egritudo. Cuius pater nomine Maximus
pueris circūquaque transmissis colligere me-
dicos studuit: si fortasse ei molestie sub-
venire potuisset. Sed congregati ex vici-
nis locis undique medici: ad tactum vene-
re: denunciarunt ei exitum citius affuturum.
Sed cum iam tempus refectionis incuberet:
atque diei hora tardior excrevisset. Vene-
randus episcopus de illorum potu: quod de sua
salute sollicitus: eos qui aderant admonuit
cum sene patre in superioris episcopi sui partes asce-
dere: seque post laborem reficiendo regare.
Dies igitur ascenderunt domum: unde ei tantum
modo puulus relictus est puer. quem nunc
quoque predicat: probus asserit superesse.
Cui dum lecto iacentis assisteret: subito
asperit intrantes ad virum dei quosdam viros
stolis candidis amictos: qui eundem quoque
candorem vestium vultuum suorum luce vince-
bant. Quia splendoris etiam claritate per-
cussus: quam illi deessent emissam cepit voce
clamare. Quam voce etiam probus episcopus
commotus intrantes eos asperit et cognovit:
atque eundem stridentem vagientemque puerum
consolari cepit: dicens. Noli timere: quia
ad me sanctus Iuuenalis et sanctus Eleu-
therius martyres venerunt. Ille autem
tante visionis novitatem non ferens: cur-
su concito extra fores fugit: atque eos quos
viderat patri ac medicis nuntiavit. Qui
concite descenderunt: sed egrum quem reli-
querant iam defunctum invenerunt: quod illi
eum secum tulerant: quorum visionem puer
ferre non potuit qui ibi remansit.

De transitu Galle jancille dei
Cap. XIII.

Interea neque silendum arbitror
quod mihi personarum gravium atque
fidelium est relatione compertum
Gothorum. namque temporibus Gal-
la huius urbis nobilissima puella Sima-
chi ac Patricij filia intra adolescentie tem-
pora marito tradita: in unius anni spacio
eius est morte viduata. Quam dum servus
te mundi copia ad iterandum thalamum et
opes et eras vocarent: elegit magis spiri-
tualibus nuptijs copulari deorum: in quibus
a luctu incipitur: sed ad gaudia eterna per-
venitur: quam carnalibus nuptijs subijci: quia
leticia semper incipiunt et ad finem cum luctu
tendunt. Huic autem cum valde ignea con-
spersio corporis inesset: ceperunt medici
dicere quia nisi ad amplexus viriles redi-
ret: calore nimio contra naturam barbas
esset habitura quod itaque post factum est.
Sed sancta mulier nihil exterius defor-
mitatis timuit que interius spiritus celestis
speciem amavit. Nec verita est si hoc in il-
la fedaretur: quod a celesti sponso in ea non
amaretur. Morbo ergo ut eius maritus de-
functus est: abiecto seculari habitu ad om-
nipotentis dei servitium se apud beati Pe-
tri apostoli ecclesiam monasterio tradidit
ibi multis annis simplicitati cordis atque
orationi dedita: larga indigentibus elemo-
sinarum opera impendit. Cumque omni-
potens deus perhennem iam mercedem red-
dere eius laboribus decrevisset: canceri ul-
cere in mamilla percussa est. Nocturno
autem tempore ante lectum eius duo can-
delabra lucere consueverant quia videli-
cet amica lucis: non solum spirituales: sed
etiam corporales tenebras odio habebat.
Que dum nocte quadam ex hac eadem iac-
ceret infirmitate fatigata: vidit beatum Pe-
trum apostolum inter vtraque candelabra an-
te suum lectum constitisse. Nec perterrita
timuit: sed ex amore sumens audaciam exul-
tauit eique dixit. Quid est domine mihi di-
missa sunt mihi peccata mea? Cui ille: be-
nissimum ut est vultus: inclinato capite an-
nuir: dicens dimissa veni. Sed quia que-
dam sanctimonialis feminam in eodem mo-

nafterio p̄ ceteris diligebat. ilico Balla subiunxit. Rogo vt soror benedicta mecum veniat. Cui ille respondit. Non: sed illa talis veniat tecum. hec vero quā petis die te erit tricesimo secutura. His igitur expletis visio apostoli assistentis et colloquentis ei ablata est. Et illa protinus cuncte congregationis ascivit matrem ei quod quid viderit: quidue audierit: indicavit. Tercio autem die cum ea: que iussa fuerat: sorore defuncta est. Illa vero: quā ipsa poposcerat: die est tricesimo subsecuta. Quod factum nunciusque in eodem monasterio manet memorabile. Sicque hoc a precedentibus matribus traditū: narrare illic solent subtiliter iuniores: que vñc sunt sanctimoniales virgines ac si illo in tempore huic tam grandi miraculo et ipse assuissent.

De transitu Seruuli paralytici.

Cap. XIII.

Sed inter hec sciendum est quia sepe animabus exeuntibus electorum dulces solent laudes selestes erumpere vt dum illam libenter audiunt: dissolutione carnis ab anima sentire minime permittant. Unde in omelijs quoque euangelij iam narraſſe me memini quod in ea porticu: que euntibus ad ecclesiam beati Clementis est peruia: fuit quidam Seruulus nomine cuius te quoque non ambigo meminisse. Qui quidem pauper rebus sed meritis diues erat quem longa egritudo dissoluerat. Hāc ex quo illum scire potuimus vsque ad finē vite paralyticus iacebat. Quid dicaz quia stare nō poterat: qui nunquā in lecto surgere vel ad sedendū valebat. Nunquā manus suā ad eos ducere: nunquā se potuit in aliquid latus declinare. Huic ad seruiendum mater cū fratre aderat. et quicquid ex elemosina potuisset accipere: hoc eorū manibus paupib⁹ erogabat. Nequaquā litteras nouerat sed scripture sacre sibi met codices emerat: et religiosos quosque in hospitalitate suscipiēs: hos corā se studiosē legere fa-

ciebat. Factusque est vt iuxta modū suū ple ne sacrā scripturā disceret cū sicut dixi literas funditus ignoraret. Studebat semper in dolore gratias agere: hymnis deo et laudibus. diebus ac noctibus vacare. Sic cum tā tēpus esset vt tāta eius patiētia remunerari debuisset: membrorum dolor ad vitalia redijt. Cūq; iam mortū se primū agnouisset: pegrinos viros atque in hospitalitate susceptos admonuit vt surgerēt et psalmos cū eo p expectatione sui exitus decantarent. Cūq; cū eis et ipse mortuus psalleret voces psallentū repente compeſcuit cū terrore magni clamoris: dicens.

Tacete nunquid nō auditis quante resonent laudes in celo. Et dum ad easdē laudes quas intus audierat: aure cordis intēderat. Sancta illa anima carne soluta est.

Qua se exeuente tāta illic fragrantia odoris aspersa est: vt omnis qui illic aderant inestimabili suauitate replerent. ita vt p hoc patēter cognoscerēt. quod eā laudibus in celo suscepissent. Cui rei monachus noster interfuit qui nunciusque viuit et cum magno fletu attestari solet quia quousque corp⁹ eius sepulture traderent: ab eorū naribus odoris fragrantia non recessit.

De transitu Romule ancille dei: Cap. XV.

In eisdē quoque omelijs rē narraſſe me recolo. Quā Speciosus cōpresbiter meus qui hanc nouerat: me narrante attestatus est.

Enamque tempore quo monasterium petij: anus quedam Redempta nomine in sanctimoniali habitu constituta: in vrbe hac iuxta beate marie semp virginis ecclesiā manebat. Hec illius discipula Erudinis fuerat. que magnis virtutibus pollēs: super prenestinos mōtes vitā heremiticā duxisse ferebat. Huic autē Redēpte due in eodem habitu discipule fuerāt vna nomine Romula et altera que nūc superest. quā quidē facie scio s; noīe ne scio. Tres itaque hec in vno bitaculo cōma-

nentes: morum quidē diuitijs plene: sed tamen pauperē vitā rebus ducebāt. Nec autem quā prefatus sum Romula aliam quā predixi condiscipulā suā magnis vltis meritis antebat. Erat quippe mire patientie: summe obediētie: custos oris sui ad silentiū: studiosa valde ad cōtinue orationis vsum. Sed quia plerūq; hic: quos tam homines perfectos estimant: adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sepe imperiti homines nec dum perfecte sculpta sigilla conspiciunt: etiā quasi perfecta laudant: que tamen adhuc artifex considerat et limat: laudari iam audit et tamē ea tundere meliorando nō desinit. Nec quam prediximus Romula ea: quā greco vocabulo medici paralysin vocant: molestia corporali percussa est. multisq; annis in lectulo decubās: pene omni lacebat membrorū officio destituta. Nec tamen hec eadē eius mentē ad impatiētiā flagella perduxerant: nam ipsa ei detrimenta membrorū facta fuerant incrementa virtutum quia tanto sollicita ad vsum orationis exerceuerat: quāto et aliud q̄libet agere nequaq̄ valebat. Nocte igitur quadā eandē Redemptā quā prefatus sum. que vtrasq; discipulas suas q̄si filiarū loco nutrebat vocauit: dicēs. Mater veni Mater veni. Que mox cū alia eius condiscipula surrexit sicut vtriusq; referentibus et multis eadē res claruit et ego quoq; in eodē tēpore agnouī. Cūq; nocti medio lectulo iacentis assisterent: subito celitus lux emissa omne illius cellule spacium impleuit. et spēs dō: tante claritatis emicuit: vt corda assistentiū inestimabili pauore prestringeret atq; vt post ipse referebant: omne in eis corpus obrigesceret vt in subito stupore manerēt. Lepit nāq; quasi cuiusdā magne multitudinis ingredientis sonit⁹ audiri hostiūq; cellule cōcuti. ac si ingredientīū turba premeret atq; vt dicebant intransiū multitudinē sentiebant. Sed nimietate timoris et luminis videre nō poterant quia earū oculos et paues depresserat: et ipsa tanti luminis clari

tas reuerberabat. Quā lucē protinus est miri odoris fragrantia subsecuta ita vt earum animū quia lux emissa terruerat: odoris suauitas refoueret. Sed cū vim claritatis illius ferre nō possent cepit eadē Romula assistentē et tremētē Redemptam suorū morū magistrā blanda voce consolari: dicens. Noli timere mater: nō moriar modo. Cūq; hoc crebro diceret: paulatim lux que fuerat emissa subtracta est: s; is qui subsecutus est odor remansit: sicq; dies secundus et tertius transijt: vt aspersa odoris fragrantia maneret. Nocte igitur quarta eandē magistrā iterum suam vocauit qua veniente vlticū petijt et accepit. Nec dum vero eadē Redempta vel illa alia eius discipula a lectulo iacētis abscesserant et ecce subito in platea ante eiusde; cellule hostiū duoq; chori psallentiū constituerant et sicut ipse dicebant: q̄ se sex⁹ ex vocibus discreuisse psalmodie cantus dicebāt: viri et femine respōdebāt. Cūq; ante fores cellule exhiberent celestes exequie sancta illa anima carne soluta est. Qua ad celum ducta: quāto chori psallētium altius ascendeat: tanto cepit psalmodia lenius laudari. quousq; et eiusdem psalmodie sonitus et odoris suauitas elōgata finiretur.

De transitu Tarsille virginis.

Cap. XVI.

Nonnunq; vero in consolatione egredientis anime ipse apparere solet auctor ac retributor vite. Unde et hoc qd de Tarsilla amica mea in omelijs euangelij dixisse me recolo: replicabo. que iter duas alias sorores suas virtute cōtinue orationis: grauitate vite: singularitate abstinentie ad culmen sanctitatis exerceuerat. huic p̄ visionem. Felix attaus meus hui⁹ Romane ecclesie antistes apparuit ei⁹ mansuoni perpetue claritatis ostēdit: dicens. Veni quia in hac te lucis mansionē suscepio. que subsequente mox febre correpta ad diē puenit extremū. Et sicut nobilib⁹

feminis vtriusque morientibus multi conueniunt qui eorum primos consolentur: eadez hora exitus ipsius multi viri ac femine eius lectulū circūsteterūt. Tunc subito illa sursum respiciēs Iesum venientē vidit et cū magna vocis animaduersione cepit cūstantibus clamare dicens. Recedite recedite Iesus venit. Cūq; in eū intēderet: quē videbat: sancta illa anima est a corpore egressa tantaq; subito fragratia miri odoris aspersa est vt ipsa quoq; suauitas cunctis ostenderet illic auctore suauitatis venisse. Cūq; corpus eius ex more mortuorum ad lauandū esset nudatū: longe orationis visu in cubitis eius et genibus camelorum more inuēta est obdurata cutis excreuisse et quid viuens eius spūs semp egerit: caro mortua testabatur.

De transitu Abuse puelle.

Cap. XVII.

Ed neq; hoc sileā qd pcedit? Probus dei famulus de sorore sua noie Musa puella parua narrare consuevit: dicens. Quada nocte ei p visionē sancta dei genitrix virgo Maria apparuit atq; coeua ei i albis vestibus puellas ostēdit. Quibus illa cū admisceri appetisset sed se eis iungere nō auderet: beate Marte semp virginis ē voce requisita an velit cū eis esse atq; in ei obsequio viuere. Cui cum puella eadē diceret: volo. ab ea mandatū protinus accepit vt nihil vltra leue aut puellare ageret: a risu iocis se abstineret sciens p omnia qd inter easdem virgines quas videbat ad ei obsequiū die tricesimo ventret. Quib; visis: in cunctis suis morib; puella mutata est oēs a se leuitates puellaris vite magna grauitatis deterfit manu. Cūq; eam parētes eius mutatā esse mirarent: requisita rē retulit. quid sibi brā dei genitrix iusserit vel quo die itura esset ad obsequiū eius indicauit. Tūc post vicefima quinta die febre corrupta est. die autē tricesima cū hora exitus eius ppinquass

eandē beatā genitricē dei cū puellis: qd per visionē viderat: ad se venire conspexit. Cui se etiā vocāti respondere cepit et depressis reuerēter oculis: apta voce clamare. Ecce dñā. venio ecce dñā venio.

In qua etiā voce spūitū reddidit ex virgineo corpore habitatura cū sanctis virginibus exiit.

Quibusdā paruulis regni celestis: aditus a parentibus clauditur cū male ab eis nutriantur. Et de puero quinq; annorum blasphemus.

Cap. XVIII.

Quā humanū gen? multis atq; innumeris vitis sit subiectum Hierusalē celestis patrie i maxima ptem ex puulis vel infantibus arbitror posse compleri.

Gregorius.

Et si oēs baptizatos infantes atq; in eadē infantia moriētes: igre di in regnū celeste credendū est: oēs tñ puulos qui se iā loqui possunt: regna celestia ingredi credēdū nō est qz nō nullis puulis eiusdē regni celestis aditus a parētib; claudit si male ipsos nutriāt. Itā quidā vir cunctis in hac vrbe notissimus ante trienniū filiū habuit annoz si cut arbitror quinq; quē nimis carnaliter colligēs: remisse nutrebat atq; isdē puulus: qd dictū graue est: mox vt eius anio aliquid obstitit: maiestātē dei blasphefare cōsueuerat. qui in hac ante triennium mortalitate pēssus venit ad mortē. Cūq; eū suus pater in sinu teneret: sicut hi testati sūt: qui pntes fuerūt: malignos ad se venisse spūs tremētib; oculis puer aspiciēs cepit clamare. Obsta pater obsta pater: qui clamās declinauit faciem vt se ab eis in sinu patris abscederet. Quē cū ille tremēte requireret: quid videret: puer adiunxit: dicens. Mauri homines veniunt qui me tollere volūt. qui cum hoc dixisset: maiestatis nomē protinus blasphemus

b

mauit et animā reddidit. Et enī omnipotens deus ostēderet p quo reatu talibus fuisset tradit⁹ executorib⁹: vnde viuentes pater suus noluit corrigere: hoc morientē pmissit iterare vt qui diu p diuinitatis patientiā blasphemus vixerat quādoq; per diuinitatis iudiciū blasphemaret et more, retur quatenus reatū suū pater agnosce- ret qui puii filij animā negligēs nō par uulū peccatorē gehēne ignibus nutrirēt: sed interim hoc triste seponētes: ad ea q̄ narrare ceperā leta redeamus.

¶ De transitu Stephani serui dei.

¶ Cap. XIX.

Predicto etenī Probo alijsq; religiosīs narrātibus viris agnouit ea que indicare audienti- bus de venerabili patre Ste- phano in omeljijs euangelij curant. Fuit etenī vir sicut et idē p̄rob⁹ et multi alij te- stant: nihil in hoc mūdo possidēs: nihil q̄ uens: solā cū deo paupertatē diligēs. inter aduersa semp̄ patiam amplectēs: cōuen- tus seculariū fugiēs: vacare semp̄ oratiōi p̄cupiscēs. De quo vnū bonū virtutis re- fero vt ex hoc vno valeāt multa eius bo- na p̄fari. Is nāq; cū quadā die messēm: quā sua manu seruauerat: decisam ad areaz deduxisset: nihilq; aliud cū discipulis suis ad tori⁹ anni stipēdia haberet: quidā per uerse uolūtatīs vir antiqui hostis stimu- lis instigar⁹: eadē messēm igne supposito ita vt erat in area incēdit. Qd̄ factū dum alter p̄piceret: eidē dei famulo cucurrit et nūciauit. qd̄ postq̄ indicauit: adiunxit dicēs. Ne ue pater Stephane quid tibi cōtigit. Cui statim vultu ac mēte placida ille rēdit. ve quid illi contigit q̄ mihi hoc fecit. nā mihi quid cōtigit: In quib⁹ eius verbis ostēdit in quo virtutis culmiē se- debat: q; vnū qd̄ in sumptū mūdi habue- rat tam secūra perdebat mēte magisq; il- li cōdolebat: qui peccatū cōmiserat q̄ si- bi qui peccati illius vāna tollebat. Nec pensabat quid ipse exterius: sed culpe re- q̄tum perdebat intus. Hāc itaq; cū dies

mortis egredi de corpe vrgeret: conue- runt multi vt tam sancte animē de hoc se- culo recedēt suas animas cōmendant. Cūq; lecto hī qui cōuenerāt: omēs assiste- rent: alij ingrediētes angelos viderūt sed dicere aliquid nullo mō potuerunt. Alij omnino nil viderūt sed oēs qui aderāt ita vebemētissimus timor perculit vt null⁹ egrediēte illa sancta aīa illic stare potuis- set. Et hī ergo qui viderāt et hī qui omni- no nil viderāt vno oēs timore pculsi et ter- rui fugerūt vt palā daret, intelligi que et quāta vis esset que illā egredientē aīam suscipet cuius egressum nemo mortalium ferre potuisset.

¶ Sepe anīe meritū non in ip- so suo egressu: sed post mortem verius declaratur.

¶ Cap. XX.

Sed inter hec sciendū est qz ali- quādo anīe meritū non in ipso suo egressu ostenditur. Post mortē vero cert⁹ declaratur. Unde et sancti martyres ab infidelib⁹ cru- delia multa perpesti sunt qui tamen: vt p̄ diximus: ad ossa sua mortua signis quorū die et miraculis clarescunt.

¶ De duobus monachis valen- tius abbatis.

¶ Cap. XXI.

Vte nāq; venerabilis Valenti- us qui post in hac Romana vr- be mihi sicut nosti in eo quoq; monasterio p̄fuit: p̄p̄ in Ga- lerie prouincia suū monasteriū rexit i quo dū longobardi seculētes venissent: sicut ei- us narratiōe didici: duos ei⁹ monachos in ramis vni⁹ arboris suspēderūt: qui su- spēsi eodē die defuncti sunt. Facto autē ve- sperē vtrorūq; eorū spūs claris illic aper- tisq; vocib⁹ psallere ceperūt. Ita vt ipsi quoq; qui eos occiderāt: cū voces psallē- tium audirēt: nimīū mirati terrerent. q̄s videlicet voces captiui quoq; omēs: qui illic aderāt: audierunt. atq; eorū psalmo- die postmodū testes extiterunt. Sed has

voces spirituum omnipotēs deus: iccirco p-
tingere voluit ad aures corporū vt viuen-
tes quicq; in carne differant qz si deo ser-
uire studeant post carnē verius viuant.

¶ De transitu Surani abbatis.

¶ Cap. XXII.

Quidā religiosus quoq; viris
attestātibus adhuc in monaste-
rio positus agnouit qz hoc lōgo
bardorū tēpore iuxta in hac p-
uincia que Sura nominat. quidā mona-
sterii pater vite venerabilis Suran⁹ no-
mine fuerit qui captiuis adueniētibus at-
q; in longobardorū depredatione fugien-
tibus cunctis que in monasterio videbat
habere: largitus est. Cūq; in elemosinis
ve. timēta sua ac fratru omnia qz cellarium
cōsumpsisset z quicquid habere in horro-
poruit expendit. Expensis vero rebus oi-
bus longobarbi ad eū subito venerūt. Cū
q; tenerūt z aurū ab eo petere ceperunt.
Quib⁹ cū ille diceret se omnino nibi ha-
bere: in vicino monte ab eis ductus ē. in
quo sylua inmensis magnitudinis stabat.
ibi captiuus quidē fugiens in caua arbo-
re latebat: vbi vnus ex lōgobardis educ-
to gladio predictū venerabilē occidit vi-
rū. Cui⁹ corpe in terrā cadēte: mōs omīs
ptinus z sylua cōcussa est ac si se ferre nō
posse pōdus sanctitatis eius diceret: ter-
rag tremuisset.

**¶ De transitu dyaconi prouin-
cie Harforum et de morte viri
dei qui missus in bethel fuerat.**

¶ Cap. XXIII.

His quoq; in Harforū pul-
cia vite valde venerabilis dya-
conus fuit: quē inuentum lon-
gobardi tenerūt: quorū vnus
educto gladio caput eius amputauit.
Sed cum corpus eius in terrā caderet: ip-
se qui hunc capite truncauerat imūdo spi-
ritu correptus: ad pedes eius corruit: z qz
amicū dei occidit inimico dei tradit⁹ esset
ostēdit.

¶ Petrus.

Quid est hoc queso te qz omni po-
tens deus sic permittit mori quos
tamen post mortē cuius sanctitas
fuerint: nō patitur celari.

¶ Gregorius.

Quam scriptum sit. Iustus quacūq;
morte preuentus fuerit: iusticia ei-
us nō auferet⁹ ab eo: electi qui p-
culdubio ad perpetuā vitā tendunt quid
eis obest si ad modicū dūre moriuntur.

Et est fortasse nōnunq; eorū culpa licz mi-
nima que in eadē debeat morte referari.
vnde fit vt reprobi prātem quidē cōtra vi-
uētes accipiat. Sed illis morientib⁹ hoc
in eis grauius vindicetur: qz cōtra bonos
prātem sue crudelitatis acceperunt: sicut
idē carnifex qui eundē venerabilē dyaco-
num viuēte ferire pmissus est: gaudere
super mortuū permissus non est. Qd sa-
era quoq; testantur eloquia. Nam vir dei
contra Samariā missus: quia per inobe-
dientiā in itinere comedit. hunc leo in eo
dē itinere occidit. Sed statim illic scrip-
tū est: Quia stetit leo iuxta asinā z nō cōe-
dit leo de cadauere. Ex qz re ostēdit qz pec-
catū inobediētie i ipsa fuerit morte laxatū
qz idē leo quē viuēte presūpsit occidere:
ptingere nō presūpsit occisus. Qui enī oc-
cidēdi ausus hūit: de occisi cadauere cōe-
dēdi licētiā nō accepit: qz is qz culpabilis
i vita fuerat: punita inobediētia erat tā iu-
stus ex morte. Leo ergo qui prius peccas-
toris vitā: neccauerat: custodiuit postmo-
dum cadauer iusti.

**¶ Utrum ante restitutionem cor-
porum: in celo recipi valeāt ani-
me iustorum.**

¶ Capitulum XXIII.

¶ Petrus.

Pacet qd dicis: sz nosse velles
si hic ante restitutionē corporū
i celo recipi valeāt aīe iustorū.

¶ Gregorius.

I De neq; de omib; iustis fateri possumus: neq; de omnibus negare. Itā sunt quorundā iustoz anime que a celesti regno quibusdam adhuc mansionibus differunt. In quo dilatiois damno quid aliud innuit nisi qd de perfecta iusticia aliquid minus habuerūt: et tamen luce clarius cōstat: qz perfectoz anime mox vt hui' carnis claustra exeūt: in celestis regni sedibus recipiunt: qd et ipa per se veritas attestat dicens: Abicūq; fuerit corpus: illuc cōgregabunt et aquile: quia vbi ipse redemptor noster est corpus: illuc pculandio colligunt iustoz anime. Et Paulus. Cupio dissolui et cū xpō esse qui ergo xp̄m esse in celo nō dubitat: nec Pauli animā esse in celo negat: qui etiā de dissolutione sui corporis: atq; de inhabitatione celestis patrie dicit: Scimus quoniam si terrestris domus nostra hui' habitationis dissoluatur: quod edificationē habemus ex deo: domū non manufactā eternam in celis.

Petrus.

Igitur nunc sunt in celo anime iustoz: quid est qd in die iudicii pro iusticie sue retributione recipiēt?

Gregorius.

I De eis nimirū crescit in iudicio: quod nūc animarū sola: postmodū vero etiā corporoz beatitudine perficiunt: vt ipa quoq; carne gaudeāt in qua dolores pro dño cruciatuq; pertulerūt. Pro hac quippe geminata eoz gloria scriptū est. In terra sua duplicia possidebūt. Hinc etiā ante resurrectionis diem de sanctorū aiabus scriptū est. Date sunt illis singule stolas albe: et dictū est illis vt requiescerēt tempus adhuc modicū: donec impleret numerus cōseruoz et fratrum eoz. Qui itaq; nūc singlas acceperūt: binas in iudicio stolas habituri sunt: quia modo animaz tantūmodo: nūc autē aiāz simul et corporoz gloria letabunt.

De modis quibus morientes aliqua predicūt: et de morte cu-

iusdam aduocati: de reuelatione quoq; Serontij et Belliti monachoz: ac de puero armentario qd moriturus diuersis linguis loquebatur: **Cap. XXV.**

Petrus.

Assentio: sed vellē scire quo nā modo agit: quod plerūq; morientes multa predicūt.

Gregorius.

Ipsi aliquādo animarū vis subtilitate sua aliquid preuidet. Aliquādo enī exire de corpore anime per reuelationē ventura cognoscunt. Aliquādo vero dū iam iuxta sit vt corpus deferat: diuinitus afflate in secreta celestia incorporeū mentis oculū mittūt. Itaq; quāuis ante aliquādo subtilitate sua ea que sunt ventura cognoscit: patet ex eo qd euz quidā aduocatus: qui in hac vīte biduū lateris dolore defunctus est: sed ante paululū qd moreretur vocauit puerū suū: preparari sibi vestimēta ad procedēdū iussit: quē dum puer quasi infans cerneret: eiusq; pceptis minime obediret: surrexit vestimento se induit: et per viā Appiā ad beati Sixti ecclesiā se esse processit: dixit: Nunq; post modicū ingrauescente molestia esset defunctus: deliberatū fuerat vt apud beatū Ianuariū martyre in pnestina via eius corpus poni debuisset. Sed qz longū hoc his qui funus eius curauerāt visum fuisset: repente orto cōsilio exeūtes cū eius funere per viā Appiā ne scientesq; illi qd dixerat in ipa eū ecclesia quā predixerat: posuerūt. Et cū eundē virū curis secularibus obligatū: lucrisq; terrenis inhiantē fuisse nouerim? vnde hoc predicere potuit: nisi quia id quod futurū erat eius corpori ipa vis aīe ac subtilitatis preuidebat: qd autē sepe etiā reuelationibus agit: vt a morituris futura presciant? Ex his colligere possum? que apud nos gesta in monasterijs scim? In monasterio etiam meo quidā frater ante decenniū

Gerontius dicebat: qui cū graui molestia corporis fuisset depressus in visione nocturna albatos viros ⁊ clari omnimodo habitus in hoc ipsum monasteriū descendere de superioribus asperxit. Qui cum coram lecto iacentis assisteret vnus eorū dixit. Ad hoc venimus vt de monasterio Gregorij quosdā fratres in miliciā mittamus. Atq; alteri precipiēs adiūxit. scribe Marcellū. Valēntianū Agnellum atq; alios quorū nuncinime recordor. Quib⁹ expensis addidit: dicēs. Scribe ⁊ hūc ipsū qui nos aspicit. Et qua visione cert⁹ reditus predictus frater facto mane inouit fratribus qui ⁊ que essent ex eadem cella morituri. post quos se etiā denūciauit esse secuturū. Cūq; die alio p̄dicti fratres mori ceperūt atq; sub eodē ordine se in morte secuti sunt quo fuerāt in descriptione nominati ad extremū vero ⁊ ipse obiit: q̄ eosdē fratres morituros preuidit. In ea q̄q; mortalitate que ante triennū hanc vrbe⁹ vebemētissima clade vastauit in Portuensis ciuitatis monasterio Mellit⁹ dicit⁹ est monachus adhuc in annis iuuenilib⁹ cōstitutus sed mire simplicitatis atq; humilitatis vir qui appropinquāte vocacionis die eadē clade percussus ad extrema ductus est. Ad vir vite venerabilis. Felix eiusdē ciuitatis Episcop⁹ audiēs cui⁹ ⁊ hec relatiōe pgnouit: ad eū accedere studeuit ⁊ ne mortem timere debuisset: verbis hunc p̄uasorij⁹ p̄fortare. Qui etiā adhuc de diuina misericordia longiora vite spacia polliceri cepit. Sed ad hec ille respondit. cursus sui tēpora esse cōpletas: dicens apparuisse sibi inuenē atq; epistolā detulisse. dicentē aperi ⁊ lege. Quib⁹ apertis asseruit qz se ⁊ omēs qui eodē tempore a p̄dicto Episcopo in pascale festiuitate fuerāt baptizati scriptos in eisdē epistolis literis aureis inuenit. p̄rimū quidē vt dicebat suū nomen repperit. ac deinde oīm illorū in illo tpe baptizatorum. Qua de re certū tenuit ⁊ se ⁊ illos de hac vita eē sub sceleritate migraturos factūq; ē vt die eadem ipse morerē atq; post eū cūcti illi q̄

baptizati fuerant. ita secuti sunt vt intra paucos dies eorū nullus in hac vita remaneret. De quibus nimirum cōstat qz eos predictus dei famulus iccirco auro scriptos viderat quia eorū nomina apud se scripta eterna claritas habebat. Sicut hi itaq; reuelationib⁹ potuerūt futura cognoscere. ita nōnunq; egressure anime possūt etiā mysteria celestia non p̄ somnū sed vigilādo prelibare. Ammonitū nāq; monasterij mei monachū bene nōsti qui dux esset in seculari habitu cōstitutus Valeriani huius vrbe⁹ aduocati naturalē filiā in cōiugio sortitus eius obsequijs sedule atq; incessanter adhebat. ⁊ queq; in ei⁹ domo agebant nouerat. Qui mihi itā in monasterio posu⁹ narrauit qz in ea moralitate que patricij Marce tēporibus hāc vrbe⁹ vebemēter afflixit in domo predicti Valeriani puer Armetarius fuit percipue simplicitatis ⁊ humilitatis. Cū vero eiusdē aduocati domus eadē clade vastaretur idem puer percussus est ⁊ vsq; ad mortem deductus. Qui subito sublat⁹ a presentibus redijt sibiq; dñm suū vocari fecit. Qui ait. Ego in celo fui ⁊ q̄ de hac domo morituri sūt agnouī. Ille ille atq; illi morituri sunt. Tu v. ro ne timeas quia hoc tēpore moritur⁹ non es. At vero scias qz me in celo fuisse verum fateor. ecce accepti illic vt linguis omnib⁹ loquar. Nunquid tibi cognitū fuit me grecā linguā omnino non nosse ⁊ tamē grece loquere vt cognoscas an verū sit qz me omēs linguas accepisse testificor. Qui tūc grece domini⁹ seruo locutus est atq; ita illi in eadem lingua respondit vt cuncti qui aderāt mirarentur. In ea quoq; domo p̄dicti Marce spatarius vulgaris manebat qui festine ad egrū deductus ei vulgarica lingua locutus est: sed ita puer ille in Italia natus et nutrit⁹: in eadē barbara locutione respondit: ac si ex eadē fuisset gente generatus. Mirati sunt omēs qui audiebant atq; ex duarum linguarū experimēto quas eū antea nescisse nouerant crediderūt de omnibus quas probare minime valebāt. Tūc

puer bi dnum mors eius dilatata est sz die
tertio: quo occulto iudicio nescit: man
ac brachia lacertosqz suos dētibus lania
uit atqz ita de corpe exiuit. Quo mortuo
omnes illi quos predixerat ex hac protis
aus luce subtracci sūt nullusqz in hac do
mo eadem tēpestare defunctus est qui vo
ce illius denunciatus non est.

Petrus.

Quide terribile est vt qui tale do
num percipere meruit tali etiam
post hoc pena plecteretur.

Gregorius.

Quis occulta dei iudicia sciat eaqz
in diuino examine comprehēde
re non possum? timere magis q̄
discutere debemus.

**De morte Theophani comi
tis.**

Cap. XXVI.

Ut autēpe egredientibus ani
mabus que multa prenoscunt
ea que cepim? exequamur. Ne
qz hoc silendū est qd de Theo
phanio centerelēsis vrbis comite in eadē
vrbe positus multis attestatibz agnouit.
Fuit nāqz vir misericordie acerb? deditus
bonis opib? intētus hospitalitati preci
pue studēs exercēdis quidē comitat? cus
ris occupat? agebat terrena z tēporalia sz
vt post in fine claruit magis ex debito q̄
ex intēctione. Nam dū propinquāte mor
tis eius tempore grauissima aeris tempe
stas obfisteret ne ad sepeliendū duci potu
isset. eūqz vxor sua cō fletu vebemētissimo
inquiret: dicens. quid faciā quomodo
te ad sepeliendū eiciā quia hostium do
mus hui? egredi pre nimia tēpestare nō
possumus. Tunc ille respōdit. Noli mu
ller flere. Quia mor vt ego defunct? fue
ro aeris serenitas redit. Cuius protinus
vocē mors z mortē serenitas secuta ē. qd
signū etiam alia sunt signa comitata. Nā
manus ei? ac pedes podagre humore tu
mescētes Nū in vulnerib? fuerāt z pfluē
te sanie patebāt. Sed dū corpus eius ex
more ad lauandū fuisset nudatū ita man?
pedesqz ei? sani inuēti sunt qz si vnqz vul

neris nil habuissent. Ductus itaqz ac se
pultus est eiūqz cōingi vsum est vt quar
to die in sepulchro illius marmor qd sup
positū fuerat mutari debuisset. Qd vide
licet marmor corpi ei? superpositū duz
fuisse ablatū: tanta ex corpe ipsi? fragran
tia odorif emanauit ac si ex putrescēte car
ne illius pro vermib? aromata ferbuisset.
Qd factū dum narrāte me in omelijs in
firmis quibūdā venisset in dubiū die q̄
dam sedēte me in cōuentu nobiliū ipsi ar
tifices qui in sepulchro illi? marmor mu
tauerant affuerūt aliquid me de, ppria cā
rogaturi. Quos ego de eodez miraculo
coram clero nobili ac plebe requisui qui
eadē odorif fragrantia miro modo se re
pletos fuisse testati sunt. Et quedā alia in
augmēto miraculi que nunc narrare lon
gum existimo de eodem sepulchro ei? ad
diderunt.

Quod sicut anime sanctorū i ce
lo: ita post dissolutionē corporū
iniquoz anime in inferno credē
desint. **Ca. XXVII.** **Petrus.**

Inquisitioni mee sufficiēter iā
video satisfactū sed hoc est ad
huc qd questione animum pul
sat. Quia cū superius dictum
sit esse iam sanctorū animas in celo: restat
pculdubio vt iniquozū quoqz anime esse
nō nisi i inferno credant? z quid hac de re
veritas habeat ignoro. Nā humana esti
matio nō habet peccatorū animas ante iu
diciū posse cruciari.

Gregorius.

Sesse sanctorū aīas i celo sacri elo
quij satisfactiōe credidisti: oz vt
p oīa esse credas z iniquozū aīas
in inferno qz ex retributiōe terne iusticie
ex qua iusti iā gloriānt? necesse ē p oīa vt
z iniusti i crucient?. Nā sicut electos bñtu
do letificat ita credi necesse ē qd a die exi
tus sui ignis reprobos exurat.

Qua ratiōe credendū sit vt i
corporeos spiritus tenere ignis

Dialogorum

corporeus possit. La. XXVIII.

Petrus.

Et qua ratione credendus ē q̄a
rē incorporeā tenere ignis cor-
poreus possit.

Gregorius.

In viuentis hominibz incorpore⁹ spī-
ritus tenet in corpore cur nō post
mortē cū incorpore⁹ sit spūs etia⁹
corporeo igne teneatur.

Petrus.

In viuentē quolibet iccirco incor-
poreus spūs tenet in corpore q̄a
uiuificat corpus.

Gregorius.

In incorpore⁹ spūs. Petre in hoc
teneri potest q̄ uiuificat quare nō
penaliter tibi teneat vbi mortifi-
catur. Teneri autē spiritū p ignē dicim⁹
vt in tormēto ignis sit vidēdo atq; sentiē-
do puniat. Igne nāq; eo ipse patit⁹: quo
videt t qz co cremari se aspicit: crematur.
Sicq; sit vt res corporea incorporeā exu-
rat dū ex igne visibili ardor ac dolor inui-
sibilis trahit vt p ignē corporeū mēs icor-
porea etiā incorporea flāma cruciet q̄uis
colligere dictis euāgelicis possim⁹ qz in
cēdiū aīa nō solū vidēdo sz etiā experien-
do patiat. Veritas etenī voce diues mor-
tuus i inferno dicit sepul⁹. Cuius aīa qz
igne teneat insinuat voces q̄ Abrahā dep-
cat. dicēs. mitte Lazarū vt intigat extre-
mū digiti sui i aquā vt refrigeret linguaz
meā qz crucior i hac flāma. Dū ergo pec-
catorē diuinitē dānarū veritas igne phibet
quisnā sapiēs reproborū animas teneri
ignibus neget.

Petrus.

Ecce rōe ac testimonio ad credulit-
atē flectit anim⁹ sz dimissus iter
ad rigorē redit. Quō enī res cor-
porea i incorporeā teneat atq; affigere
possit: ignoro.

Gregorius.

liber III

Ite q̄o an apostatas spūs i celesti
gloria delectos esse corporeos an
incorporeos suspicaris.

Petrus.

Ais sanū sapiēs esse spūs corpo-
poreus dixit.

Gregorius.

Ebēne ignē eē corporeū fateris.

Petrus.

Enē ebēne corporeū esse nō am-
bigō in q̄ certū est corpa cruciari.

Gregorius.

Erte reprobis veritas in fine dic-
tura ē. Ite i ignē eēnū q̄ pat⁹ ē dia-
bolo t āgel ei⁹. Si igit dyabol⁹
et q̄s āgeli cū sint icorpei corporeo sūt igne
cruciadi qd mīx si aīe t ānq̄ recipiāt cor-
pora pnt corpea sentire tormēta.

Petrus.

Patet ratio nec debet de hac re vt
terius questione dubitare.

Gregorius.

De morte Theodorici regis
Arriani. Cap. XXIX.

Postq̄ laboriose credidisti ope p-
cū credo si ea q̄ mibi a viris fide-
libus sūt gesta: narrauerō. Julia-
n⁹ hui⁹ Rōane ecclie: cui deo auctore de
seruio: sebus defēsor: q̄ ān septē fere ānos
defūct⁹ ē: ad me adhuc i mōasterio positū
crebro vīebat t meū colloq̄ de aīe vtili-
tate psueuerat. hic itaq; mibi qdā die nar-
rauit: dicēs. Theodorici regis t pib⁹ p̄ so-
ceri mei i Sicilia exactōez canonis egerat
atq; iā ad Italiā rediebat. Cui⁹ nauis ap-
pulsā ē ad insulā q̄ Liparj appellat. Et qz
illic vir qdā solitari⁹ magne virtutis hīta-
bat: dū naute nauis armamēta reparēt vi-
sus ē p̄dicti p̄ri soceri mei ad eū eē virū dī-
gger⁹ se qz ei⁹ orōnib⁹ p̄medat. Quos vir
dñi cū vidisset eis iē alia colloq̄ns dixit scit⁹
qz rex theodorice mortu⁹ ē: cui illi p̄m⁹
rūderit. Absit: nos cū viuētē dimissim⁹ t

nihil tale ad nos nunciusq; platu est. Qui-
bus dei famulus addidit dicēs: Etia mor-
tuus est: nā hesterno die hora nona inter
Johannē papā et Simachū patriciū disci-
ctus: atq; discalciatus: et vinctis manib⁹
deductus: in hanc vicinā vulcani ollā la-
cratus est. Qd illi audientes solliciti con-
scripserūt diē: atq; in italiā reuersi: eo die
Theodorici regē inuenerūt fuisse mortu-
um: quo eius exitus atq; suppliciu dei fa-
mulo fuerat ostēsum: et quia Johannē pa-
pam affligēdo in custodia occidit Sima-
chū quoq; patriciū ferro trucidauit ab il-
lis in ignē mitti aperuit: quos in hac vis-
ta iniuste iudicauit.

**De morte Reparati:
Capitulum. XXX.**

Eadē quoq; tempe quo primū
remote vite desiderio ambulas-
bā quidā honestus senex Des-
usdedit noīe: valde hui⁹ vrbis
nobilib⁹ amicus: mihi quoq; in amicitijs
sedule iungebat. Qui mihi narrabat di-
cens: Sorhorū tempe quidā expectabilis
vir Reparatus nomie venit ad mortem.
Qui dū diu iam cōmutatus ac rigid⁹ la-
ceret: visū est qd ab eo funditus status vita-
lis exisset: atq; exanime remāssisset corp⁹.
Lūq; et multi qui cōuenerāt: et eū laz mor-
tuū familia lugeret: subito redijt: et cōcto-
rū plāgentiū in stuporē verse sunt lachry-
me. Qui reuersus ait: Citius ad ecclesiā
beati Laurētij martyris: qui ex noīe con-
ditoris Damasi vocat: puer mittite: et qd
de Tiburtio p̄bytero agat: videat et re-
nūciare festinet: qui videlicet tūc Tibur-
tius carnalibus desiderijs subiacere fere-
bat. Qui adhuc vite mox bene quoq; flo-
rētius eius nūc ecclesie p̄byter meminit.
Cū vero puer pergeret: narrauit isdē Re-
paratus: qd ad se reuersus fuerat: qd de il-
lo: vbi ductus fuerat: agnouit dicēs: Pa-
ratus fuerat rogu ingēs: deductus autē
Tyburtius p̄byter in eo est suppositus:
atq; supposito igne cōcrematus. Ali⁹ au-
tē parabat rogu cui⁹ a terra in celū ca-
men tendi videbat. Cui emissā voce clas-

matū est: cui⁹ esset. His dictis statim Re-
paratus defunctus est. Puer vero qd tras-
missus fuerat ad Tyburtiū laz eū mortuū
inuenit. Qui videlicet Reparatus ductus
ad loca penarum vidit: redijt: narrauit et
obiit. Aperte monstrat: qd nobis illa nō
sibi videret: qbus duz adhuc cōcessum est
viuere: licet etiā a malis opibus emēdare
Rogu vero cōstrui Reparatus vidit: nō qd
apud infernū ligna ardeant: vt ignis fiat:
sed narraturus hec viuētib⁹ illa de incē-
dio prauoz vidit: ex quibus nutriri apud
viuētes corporeus ignis solet: vt per hec
assueta viuētes discerent: quid de infues-
tis timere debuissent.

**De morte Curialis cuius se-
pulchrum incensum est:**

Capitulum. XXXI.
Terribile etiā quoddā in Ales-
rie puincia cōtigisse vir vite ve-
nerabilis Maximian⁹ siracusa-
nus ep⁹: qui diu in hac vrbē
meo monasterio p̄fuit: narrare p̄suevit di-
cēs: Quidā curialis illic sacratissimo pa-
schali sabbato iuenculā cuiusdā filiaz in
baptismate suscepit. Qui dū post ieiuniū
domū reuersus: multoq; vino ebriatus eā
dem filia suā secū manere petijt: eāq; no-
cie illa qd dictu nefas est: perdidit. Lūq;
mane facto surrexisset: re⁹ cogitare cepit:
vt ad balneū pgeret: ac si aqua balnei la-
uaret maculā peccati. Perrexit igit lauit ce-
pitq; trepidare an ecclesiā igredi velleret: s;
si tāto die nō iret ad ecclesiā erubesceret
hofes. Sin dō iret p̄fesceret iudiciū dei
Eicit itaq; hūana verecūdia: prexit ad ec-
clesiā: s; tremebūdus ac pauc⁹ stare cepit
atq; p singula momēta suspect⁹ qua hora
inmūdo spiritui traderet: et corā omī po-
pulo vexaret. Lūq; vehemēter timeret ei
in illa missarū celebritate quasi aduersi ni-
hil cōtigit: qui letus exijt et die altero ec-
clesiā tam securus intrauit. Factūq; est vt
per sex cōtinuos dies letus ac securus p̄-
cederet: estimans qd eius scelus dñs aut
nō vidisset: aut visum misericorditer auer-
tisset. Die autē septimo subita morte des-

functus est. Quis sepulture traditus fuisse: per longum tempus cunctis videtur de sepulchro illius flamma exiit: et tam diu ossa eius concremavit: quousque omne sepulchrum consumeret: et terra que in tumulum collecta fuerat: defossa videretur. Quod videlicet omnipotens deus facies ostendit: quod eius anima in occulto pertulit: cuius etiam corpus ante humanos oculos consumpsit. Quia in re nobis quoque hec audientibus exemplum formidinis dare dignatus est: quatenus ex hac consideratione colligamus quid anima vivens ac sentiens pro reatu suo patiar si tanto ignis supplicio: etiam insensibilis ossa concremant.

An boni bonos in regno: et mali malos in supplicio agnoscant.

Capitulū. XXXII.

Petrus.

Nonne velim: vel si boni bonos in regno: vel mali malos in supplicio agnoscant.

Gregorius.

Huius rei sententia in verbis est dominicis: quam iam superius pronuntiamus: luce clarius demonstrata. In quibus dum dictum esset: homo erat dives et induabatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide: et erat quidam mendiculus nomine Lazarus: qui iacebat ad ianuam eius: ulceribus plenus: cupiens saturari de micis: que cadebant de mensa divitis: et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant et lungebant ulcera eius. Subiunctum est quod mortuus Lazarus portatus est ab angelis in sinu Abrahe: et mortuus est dives: et sepultus est in inferno. Qui elevatis oculis suis cum esset in tormentis vidit Abraham a longe et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamavit dicens: Pater Abraham: miserere mei: et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam: et refrigeret linguam meam. quia crucior in hac flamma. Cui Abraham dixit: Fili recordare: quia receperisti bona in vita tua: et Lazarus similiter mala. Dives autem iam spem de seipso salutis non habet

ad promerendam suorum salutem convertit dicens: Rogo te pater: ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quatuor fratres: ut testetur illis ne et ipsi veniant in locum huius tormentorum. Quibus verbis aperte declaratur: quia et boni bonos: et mali malos cognoscunt. Si igitur Abraham Lazarum minime cognovisset: nequaquam ad divitem in tormentis positum de transacta eius contritione loqueretur dicens: quod mala receperit in vita sua: et si mali malos non cognoscerent nequaquam divites in tormentis positus fratrum suorum etiam absentium meminisset. Quomodo enim presentes non posset agnoscere: qui etiam pro absentium memoria curavit exorare. Quia in re illud quoque ostendit quod nequaquam ipse requisisti: et quia boni malos: et mali cognoscunt bonos. Nam divites ab Abraham cognoscit cui dictum est: Receperisti bona in vita tua: et electus Lazarus a reprobo est divite cognitus: quem mitti precatur ex nomine dicens: Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam: et refrigeret linguam meam: in qua videlicet cognitione utriusque partis cumulus retributionis excrevit: ut boni amplius gaudeant: qui secum eos letare conspiciunt: quos amaverunt. Et mali dum cum eis torquentur: quos in hoc mundo despecto deo dilexerunt: eos non solum sua: sed etiam eorum pena consumat. Fit autem in electis quoddam mirabile: quia non solum eos agnoscunt: quos in hoc mundo novierant: sed et inuisos ac incognitos recognoscunt bonos quos nunquam viderunt. Nam cum antiquos patres in illa eterna hereditate viderint: eis incogniti per visionem non erunt: quos in opere semper novierunt. Quia enim illic omnes communi claritate deum conspiciunt. Quid est: quod ibi nesciant: ubi scientem omnia sciunt?

De religioso quodam moriente: qui prophetas vidit:

Capitulū. XXXIII.

Nam quidam noster religiosus vir: et vite valde laudabilis: cum ante quadriennium moreretur: sicut

religiosi alij qui presentes fuerūt: testati sunt: in hora exitus sui Bonā prophetam: Ezechielē quoq; et Daniele cepit aspiceret: eosq; dominos suos ex nomine clamare. Quos dum ad se venisse diceret: et depressis luminibus eis reuerentie obsequiū preberet: ex carne eductus est. Quā in re aperte datur intelligi quē erit in illa incorruptibili vita noticia: si vir iste adhuc in carne corruptibili positus: prophetas sanctos: quos nimirū nunq̄ viderat agnouit.

¶ **Q**uod ignore anime sepi⁹ se cognoscat: Et de morte Johannis et Ursi: Emorphij quoq; et Stephani:

Capitulū. XXXIII.

Solet autem plerūq; contingere: ut egressura anima eos etiam recognoscat: cum quibus pro equa itate culparum: vel etiam premiorū in vna est mansione deputanda. Itam virtute venerabilis Eleutherius senex: de quo precedente libro multa narrauit: in monasterio suo germanum fratrem Johannē nomine se habuisse perhibuit: qui ante dies quattuordecim suū fratribus exitū predixit. Cūq; decreveret quotidiē computaret dies: ante triduum quā vocaretur ex corpore: febze correptus est. Ad horam vero mortis veniens mysteriū dominici corporis et sanguinis accepit: vocatisq; fratribus coram se psallere precepit: quibus tamē anthiphona ipse per semetipsum: de semetipso imposuit dicens: Aperte mihi portas iusticie: et ingressus in eas cōfitebor domino: hec porta domini: iusti intrabūt per eam. Cūq; coram eo assistentes fratres psallerent: emissa subito et producta voce clamavit dicens: Arise veni. Quod mox ut dixit: eductus de corpore mortale vitam finivit. Mirati sunt fratres: quia hoc: qđ mortuus frater clamauerat: ignorabant. Quo defuncto in monasterio facta est magna tristitia.

Quarto autē die quibusdā fratribus necessariū fuit: ut ad monasterium aliud positum longe transmitterent. Illuc ergo eūtes fratres omnes eiusdem monasterij monachos tristes vehemēter inuenerūt. Quibus cum dicerent: quid habetis q; vos in tanto merore depressistis? Responderūt dicentes: Loci huius desolationē gemimus: quia vnus frater cuius nos vita in hoc monasterio cōtinēbat: hodie quartus est dies q; ex hac luce subtractus est. Cūq; fratres qui venerat studiose inquirerent: qualiter dictus fuisset. Responderunt visus: Qui vocatōnis eius horam subtiliter inquirētes ipso eum momento cognouerunt exisse de corpore quo per Johānem: qui apud eos defunctus est: fuerat vocatus. Quā ex re colligitur: quia utroq; par fuerit meritum eiūq; datum est: ut in vna mansione socialiter viuerent: quibus ex corpore cōrigit socialiter exte. Sed neq; hoc fileā quod dum adhuc laycus viueret: atq; in domo meā: quē mihi in hac vbe ex iure patris obuenerat: manērem: de quibusdā vicinis meis me contigit agnouisse. Quedā namq; iuxta me vidua Halla dicebatur: hec Emorphiū nomine iuuenem filiū habebat: a quo non longe quidam Stephanus: qui alio nomīe Optio dictus fuit habitabat. Sed isdem Emorphius ad extrema vite veniens vocauit puerum suū: ei q; precepit dicēs: Vade citius et dic Stephano optionis: ut cōcitus veniat: quia ecce nauis apparata ē: ut ad Syceiliā duci debeamus. Cūq; puer hunc insanire crederet: et obedire recusaret: cepit ille vehementer innuere dicens: Vade et nuncia illi quod dico: quia non insanio. Egressus est puer ut ad Stephanū pergeret: cūq; in mediū tunc venisset: ei alius quidā obuiā factus est: qui hunc requisivit dicens: Quo vadis? Cui respōdit. Ad Stephanū optionem a domino meo missus sum. Atq; illi p̄tinus dixit: Ab eo venio: sed ante me hac hora defunctus est. Reuersus vero est puer ad Emorphiū dominūq;

fuū: sed iam cum mortuū inuenit. Sicq[ue] factū est vt dum alter obulam veni: et ex medio itinere puer reuersus est: vt ex mē-
sura spaciū potuisset colligi q[uod] vno momē-
to vtriq[ue] fuerant vocati.

Petrus.

Errabile est valde quod dicitur
sed queso te: cur egredienti ani-
me nauis apparuit: vel se ad Sy-
ciliā duci mortuus predixit.

Gregorius.

Alma vehiculo non eget: sed mī-
rū non est si adhuc homini in cor-
pore posito illud apparuit: quod
q[uod] corpus assueuerat videre: vt per hoc in-
telligi daretur: quo ei? anima spiritaliter
duci potuisset. Quod vero se ad Sy-
ciliā duci testatus est: quid sentiri aliud potest
nisi q[uod] p[er] ceteris locis in eius terre insu-
lis eructante igne tormentorū olle patue-
runt: que vt solent narrare qui nouerūt:
laratis quotidie sinibus excreſcit: vt mū-
di termino appropinquante: quanto cer-
tum est illuc amplius exurendos colligi-
tanto et eadem tormentorū loca amplius
videantur apparere. Quod omnipotens
deus ad correptionem viuientium in hoc
mundo voluit ostendi: vt mentes infide-
lium: que inferni tormenta esse non ere-
dūt tormentorū loca videāt que audita cre-
dere recusant. Quod vero siue electi: siue
reprobi: cui? cōmunis causa in opere fue-
rit: in loca etiam cōmunia deducant. He-
ritatis nobis verba satisfacerent: si etiam
exempla deessent: ip̄a quippe p[ro]pter ele-
ctos in euangelio dicit. In domo patris
mei mansiones multe sunt: si enim dispar
retributio in illa beatitudine eterna non
esset: vna potius mansio q[uam] multe essent.
Multe ergo mansiones sunt: in quibus
et distincti bonorū ordines sūt: vt p[ro]pter
meritorum consortium cōmuniter leten-
tur: et tamen vnū denarium omnes labo-
rantes accipiant: qui in multis mansionib[us]
distinguitur. Quia et vna est beati-
tudo q[uod] illi percipiunt: et dispar retribu-
tionis qualitas q[uod] p[er] opera diuersa con-

sequuntur: que nimirum veritas iudicij sui
diem denunciās ait: Tunc dicam messor-
ribus: colligite zizaniā: et ligate eam in fa-
sciculos ad comburendū. Messores quip-
pe angeli zizania ad cōburendū in fasciculis
ligant: cū pares panibus in tormentis si-
milibus sociant: vt superbi cū superbis: lu-
xuriosi cū luxuriosis: auari cū auariis: fal-
laces cū fallacibus: immūdi cū immū-
dis: infideles cū infidelibus ardeant.
Cum ergo similes in culpa ad tormēta si-
milia deducantur: quia eos in locis pena-
libus angeli depurat quasi zizaniarū fasci-
culos ad comburendū ligant.

**De his qui quasi per errores
educi vidētur e corpore: Et de
vocatione ac reuocatione Petri
monachi: De morte quoq[ue] et re-
suscitatione Stephani: ac de vi-
sione cuiusdam militis: De quo-
dam etiam viro nōmine Deus.
dedit: cui? domus sabbato edi-
ficabatur: et pena sodomitarū:**

Capitulū. XXXV.

Petrus.

Inquisitionē meam respon-
sionis satisfactio patuit causa ra-
tionis: sed quid nāz est? queso
te: q[uod] nonnulli quasi per errores
extrahuntur de corpore: ita vt facti exani-
mes redeant: et eorum quisq[ue] audisse se di-
cat: quia ip̄e non fuerit qui erat iussus de-
duci?

Gregorius.

Hec cum sit Petre: si bene perpē-
ditur: non error: sed admonitio
est. Superna enim pietas ex ma-
gna misericordie sue largitate disponit:
vt nonnulli etiam post exitum ad corpus
redeant: et tormenta inferni: que audi-
ta non crediderant: saltem visa pertime-
scāt. Nam quidā Iliricianus monachus
qui in hac urbe in monasterio meū man-

bat: mihi narrare pfueuerat qz qddā tpe: cū adhuc i heremio moraret: agnouerit qz ppetr? quidā mōach? ex regione hiberie qui ei in loco vaste solitudinis: cui Euasia nomen est inherebat: sicut ipso narrante didicerat: prius q̄ heremiū peteret: molestia corporis interueniēte defunct? est sz p̄tinus corpori restitur?: inferni se supplicia atqz innumera loca flammā vidisse testabat. Qui etia3 quosdā huius seculi potētes in eisdē flāmis suspēsos se vidisse narrabat. Qui cū iam deduct? esset vt in illas r ipse mergeret: subito angelū chorisci habitus apparuisse fatebat? qui eum in ignē mergi prohiberet. Cui etiā dixit regredere r qualiter tibi post hoc iuuandū sit cautissime attēde. Postq̄ vocem paulatim recalescētibz mēbz ab eterne mortis somno euigilans cūcta: que circa illuz fuerant gesta: narrauit tantisqz se post modū ieiunijs vigilijsqz cōstrinxit vt inferni eū vidisse r pertinuisse tormenta etiā si taceret lingua: cōuersatio loqueretur. Quippe cū omnipotētis dei mira largitate in morte actū est ne mori debuisset Sed quia humanū cor grauis valde duricie esse solet ita ut ipsam quoqz penarū ostensione3 que omnib? utilis est p̄tēnat. Itā illūstris vir Stephanus: quē bñ nō sit: de semetipso mihi narrare cōsueuerat qz in Constantinopolitana vrbe p quadā causa demorat? r molestia corporis defunctus est. Lūg medic? atqz pignētari? ad aperiendū eū atqz condiendū esset quesit? die eodē minime inuētus: subsequēte nocte corp? iacuit inhumatū. Qui duct? ad inferni loca: vidit multa que prius audita nō credidit. Sed cū p̄sidentī iudici p̄sentat? fuisset: ab eo recept? nō est ita vt diceret: nō hunc adduci sed Stephanū ferrariū iussit. Qui statim reduct? est i corpore r Stephan? ferrarius qui iuxta eū habitabat eadē hora defunctus est: sicqz probatū est vera fuisse verba que audierat sū hec effectus mortis Stephanī demonstrauit. Ante triennū quoqz in hac pestilentia que hanc urbem clade vehemētis-

sima depopulauit. In qua etiam corpora3 li visu sagitte celitus venire r singulos q̄s qz ferire videbantur: sicut nosti: Stephanus isdem defunctus est. Quidā vero miles in hac eadē nostra vrbe percussus ad extrema peruenit. qui eductus e corpore exanimis iacuit: sed citius redijt r que cū eo fuerant gesta: narrauit. Dicebat enim sic: tūc res eadē etiā multis innotuit. Quis pons erat sub quo niger atqz caligosus fetoris intollerabilis nebulā exalās fluui? decurrebat. Transacto autē ponte amena erant prata atqz virētia odoriferis herbarum floribus exornata in quib? albatum hominū cōuenticula esse videbātur. Tantusqz in eodē loco odor suauitatis inerat vt ipsa suauitatis fragrantia illic deambulantes habitantesqz satiaret. ibi māfiones diuersorum singule magnitudine lucis plene. ibi quedam mire potētie edificabatur domus que aureis videbatur laterculis construi. Sed cuius esset nō potuit agnosci. Erant vero super ripam predicti fluminis nōnulla habitacula sz alia exurgētis fetoris nebulā tangebāt. alia autē exurgens fetor a flumine minime tāgebat. Hec vero erat in predicto ponte p̄batio vt quisquis per eū iniustus vellet transire: in tenebrosūm fetetēqz fluuiū laberetur. Iusti vero quibus culpa non obfisteret securo per eū gressu ac libero ad loca amena peruenirēt. Ibi se etiā Petrus ecclesiastice familie maiorē qui ante quadriennū est defunctus: deorsum positū in locis deterrimis magno ferri pondere religatum ac depressū vidisse cōfessus est. Qui dum requireretur cur ita esset: ea se dixit audisse que nos qui eū in ecclesiastica domo nouimus: sciētes eius acta recordamur nāqz dictum est. Hec iccirco patitur quia si quid ei pro faciēda vltione videbatur ad inferēdas plagas plus ex crudelitatis desiderio q̄ obediētie seruiebat. Qd sic fuisse nullus: qui illū nouerat: ignorat. Ibi se etiā quendā pegrinū p̄byterū vidisse fatebat? qui ad predictū pontem veniens: tanta per eum auroitate trans-

fuit quāta et hic sinceritate viri. In eodē quoq; ponte hūc quem predixim⁹ Stef-
fanū se cognouiss⁹: testatus est: qui dū trā-
sire voluisset eius pes lapsus est: et ex me-
dio corpore tam extra pontē delectus: a
quibuscūq; deterrimis viris ex flumine sur-
gentibus per corā deorsum: atq; a quibul-
dā albaris et speciosissimis viris cepit per
brachia sursum trahi. Lūc hoc luctamē
esset ut hūc boni spirit⁹ sursum: mali de-
orsum traherēt: ipse qui hūc videbat: ad
corpus reuersus est: et quid de eo plenius
gestū sit: minime cognouit. Quia in re de
eiusdē Stefani vita: dāt intelligi: quia in
eo mala carnis cū elemosynarū operatiōe
certabāt. Qui em̄ per coras deorsum: per
brachia trahēbat sursum: patet nimirū qz
et elemosynas amauerat: et carnis vicijs
perfecte nō resistebat que cū deorsum tra-
hebat. Sed in illo occulto arbitris exami-
ne: quid in eo vicerit: et nos et eū qui vidit
et reuocatus est: latet. Constat tamē: quia
isdem Stephanus postq; sicut superi⁹ nar-
raui: et inferi loca vidit: et ad corpus redi-
it: perfecte vitā minime correxi: qui post
multos annos de corpore adhuc in certami-
ne vite et mortis erit. Quia de re colligit⁹
quia ipa quoq; inferni supplicia cū demō-
strant: alijs hoc in adiutoriū: alijs vero
in testimoniū fiat: ut isti videāt mala que
caueāt: illi vero eo amplius puniāt: quo-
niā: inferni supplicia visā et cognita vita-
re voluerunt.

Petrus.

Quid est hoc queso te: qd in ame-
nis locis cuiusdā domus latercu-
lis aureis edificari videbat. Ri-
diculū est valde si credimus: q in illa vi-
ta adhuc metallis talibus egeamus.

Gregorius.

Quid hoc si sanum sapit: intelli-
gat: sed per hoc qd illi ostensum
est: quisquis ille est cui māio ita
construebāt: aperte dāt intelligi: quid est
quod hic operat. Nam qui modo premia
eterne lucis elemosynarū largitate pme-
rebit: nimirū constat: quia auro edificat

mansionē suam. Quod em̄ superius me-
mor non fuit: ut diceres: Isdem miles: qui
hec viderat: narrabat q eosdē laterculos
aureos ad edificatiōē domus serues ac lu-
uenes: puellae et pueri ferebāt. Quia ex re
colligit⁹ Quia hi quibus hic pietas facta
est: ipi illic operatores esse videbant.

De etiā quidam iuxta nos Deuse-
dedit noīe religiosus habitabat:
qui calciamenta solebat operari.
De quo alter per reuelatiōē vidit q ei⁹
domus edificabat: sed in ea cōstructores
sui solo die sabbati videbāt operari. Qui
eiusdē viri postmodū subtiliter vitam re-
quirit: inuenit: quia ex his que diebus
singulis laborabat: quicquid ex victu atq;
q vestitu superesse potuisset: die sabbato
ad beati Petri ecclesiā deferre consueue-
rat: atq; indigētib⁹ erogare. Quia ex re
perpende: q non immerito domus ipsius
fabrica sabbato crescebat.

Petrus.

Ac de re mihi idonee video satis
factū: sed queso te: quid esse dici-
mus q quorundā habitacula fe-
toris nebula tangebant: quorūdam vero
tangi nō poterant: vel q pontē: quid est:
q fluuiū vidit?

Gregorius.

Ex rerū Petre imaginibus pen-
sant merita causarū. Per pontes
quippe ad amena loca transire lu-
stos asperit: quia angusta valde est semi-
ta que ducit ad vitā. Et fetentē fluuiū de-
currentē vidit: quia ad yma quotidie de-
fluxit carnaliū hic putredo viciorum. Et
quorūdam habitacula a fetoris nebula tā-
gebant: et quorūdam vero ab ea tangi nō
poterāt. Quia sunt pleriq; qui multa iaz
bona opera faciūt: sed tamen adhuc car-
nalibus vicijs in cogitatiōe delectatiōe
tangunt: et instū valde est: ut illic nebula
fetoris obsiderat: quos hic adhuc carnis
feto delectat. Unde et eandē delectatiōis
nē carnis esse beatus Job in fetore cōspi-
ciens: de luxurioso ac lubrico sententiam
protulit dicens: Dulcedo illius vermis.

Qui autē perfecte cor ab omni delectatione carnis excutiūt constat nimirū: qz eoz habitacula fetoris nebula nō tangunt Et notandū qz isdem fetor esse et nebula visa sit: qz nimirū carnalis delectatio mentē: quā inficit: obscurat: vt veri luminis claritatē non videat: sed vnde delectat in se: rursus inde caliginē supernā patiat.

Petrus.

Petamus ne in hac auctoritate sacri eloquij posse mōstrari: vt culpe carnaliū fetoris pena puniant.

Gregorius.

Proest nāqz libro Geneseos attestante dicim⁹: quia super Sodomitās dom in ignem et sulphur pluit: vt eos et ignis incēderet: et fetor sulphuris necaret. Quia em̄ amore illicito corruptibilis carnis arserāt: simul incēdio et fetore perierūt: quaten⁹ imperia sua cognoscerēt: quia eterne mortis fetoris suis delectatiōe tradidissent.

Petrus.

Ad his quib⁹ dubius fui nihil mihi fateor questionis remansisse.

Quorundā anime adhuc in corpore posite: penale aliquid de spiritalibus vident: Et de Theodoro puero:

Capitulum. XXXVI.

Gregorius.

Sciendū quoqz est: quia nonnū qz anime adhuc in suis corporibus posite penale aliqd de spiritalib⁹ vidēt. Quō tamen quibusdā ad edificatiōē suā: quibusdā vero cōtingere ad edificatiōē audientū solet. Hā is de quo in omelijs corā populo me narrasse iā memi inquietus valde Theodoros nomie puer fuit: qui in monasteriū meū fratrē suū necessitate magis qz voluntate secutus est. Qui nimirū graue erat: si quis p salute sua aliqd loqueret. Bona

em̄ non solū faceres: sed etiā audire nō poterat: nunq̄ se ad sancte cōuersatiōis habitū venire iurādo: irascēdo: veridēdo: te stabat. In hac autē pestilētia: que nup̄ huius vrbis populū magna ex parte cōsumpsit: percussus in igne est perductus ad mortē. Cūqz extremū spiritū ageret: cōueniūt fratres vt egressū illius orādo pregerent. Jam corp⁹ eius ab extrema parte erat primortuū in solo tantū pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cūcti autē fratres tāto p eo ceperūt enixius orare quāto eū iam videbāt sub celeritate discedere. Tū repente cepit isdē fratrib⁹ assistentibus clamare: et cū magnis vocib⁹ orationes eoz interrūpere dicēs: Recedite ecce draconi ad deuorandū datus sum: qui ppter vestrā presentiā deuorare me nō potest: caput meū iā in suo ore abso: buit: vate locū vt nō me amplius cruciet: sed faciat qd factur⁹ est. Si ei ad deuorandū datus sum: quare ppter vos moras patior? Tunc fratres ceperūt ei dicere: Quid est qd loqueris frater? Signū sancte crucis impime. Respōdit ille dicens: Solo me signare: sed nō possum: quia squamis huius draconis p̄mor. Cūqz hoc fratres audirēt: pstrati in terrā cū lachrymis ceperūt pro ereptiōe illius vehemētius orare et ecce subito cepit eger clamare: dicens: Gratias deo: ecce draco: qui me ad deuorandū acceperat: fugit: oratōibus vestris expulsus stare nō potuit. Pro peccatis modo intercedite: qz cōueri paratus suz et secularē vitā funditus relinquere. Nōmo ergo qui sicut iā dictū est: ab extrema corp⁹ parte fuerat primortu⁹: reseruatus ad vitā toto corde ad deū cōuersus est: et postq̄ mutatus mēte diu est: flagellis attritus: et tūc eius āla carne soluta est.

De morte Crisoni: et monachi cuiusdam Iconij:

Capitulum. XXXVII.

Ad cōtra Crisontus: sicut p̄robus p̄pinquus illi⁹: cuius iam superius memoriā feci: narra

re consuevit. **U**t in hoc mundo valde idoneus fuit: sed tantum plenus vitij: quantum rebus superbia tumidus: carnis sue voluptatib' subditus: in acquirēdis rebus auaricie facibus accensus. Sed cū tot malis domin' finē ponere decreuisset corporali hūc molestia percussit. Qui ad extremū ventens: eadē hora: qua iam de corpe erat exiturus: apertis oculis vidit deterrimos et nigerimos spirit' corā se assistere et vehemēter imminere: vt ad inferni claustra eū raperēt. **C**epit tremere: pallescere: sudare: et magnis vocibus inducias petere: filiū suū nomine Maximū: quē ipse iam monachus monachū vidit: nimis turbatus vocib' vocare dicēs: Maxime curre: nunq̃ tibi aliquid mali feci: in fide tua me suscipe. **T**urbatus mox Maxim' affuit: lugēs ac perstrepsens familia cōuenit. **E**os autē quos ille insitētes sibi grauius tollerabat: ipi malignos spirit' videre nō poterāt: sed eorū presentia in cōfusione: et pallores tremore illius: qui trahēbat: videbāt. **P**auore autē terre eorū imaginis huc illucq; vertebat in lecto: lacebāt in sinistro latere: aspectū eorū ferre nō poterat: vertebat ad parietē ibi aderāt. **C**ū q; cōstrictus nimis relaxari se iā posse desperaret: cepit magnis vocibus clamare. **I**nducias vel vsq; mane. Sed cū hec clamaret in ipis vocibus de habitaculo sue carnis euulsus est. **D**e quo nimirū cōstat quia p nobis ista: non p se viderit vt ei' visio nobis proficiat: quos adhuc diuina patiētia longanimitē expectat. **M**ax illi tetros spirit' ante mortē vidisse: et inducias petisse: quid p fuit: qui easdē inducias: quas petiit: nō accepit. **E**st etiam nūc apud nos Athanasius ex Plauria presbyter: qui in dieb' suis yconij rem terribilē narrat euenisse. **I**bi nāq; vt ait quoddam monasteriū Thongolathon dicūt: in quo quidā monachus magne estimatiōis habebat: bonis quippe cernebat morib' atq; in omni sua actione cōpositus. Sed si cut ex fine res patuit: longe aliter q̃ apparebat: fuit. **I**am cū ieiunare se cū fratr-

bus demonstraret: occulte māducare consueuerat. **Q**uod eius vicij fratres omnia nō nesciebāt. Sed corporis superueniente molestia ad vitē extrema perduct' est. **Q**ui cū iam esset in fine fratres ad se omnes: qui monasterio inerant: cōgregari fecit. **A**t illi: a tali vt putabāt viro moriente: magnū quid ac delectabile se ab eo audire crediderūt: quibus ipse afflictus et tremēs compulsi sunt prodere: cui hosti traditus cogebat exire. **I**am dixit: **Q**uādo me vobiscū ieiunare credebatis: occulte comedebāt: et ecce nūc ad deuorandum draconi traditus sū. **Q**ui cauda sua mea genua pedesq; colligauit: caput suū intra meū os mittens spiritū meū ebibens extrahit. **Q**uibus dictis statim defunctus est: atq; vt penitendo liberari potuisset a dracone quē viderat expectatus non est. **N**ō nimirū cōstat: qz ad solā vtilitatē audientū viderit: qui cū hostem cui tradit' fuerat: et innotuit et non euasit.

An post mortem purgatorius ignis esse credendus sit:

Capitulū. XXXVIII.

Petrus.

Oceri vellem: si post mortem purgatorius ignis credendus est.

Gregorius.

In euāgelio dicit domin'. **A**mbulate dum lucē habetis. **P**er prophetā quoq; ait: **T**empore accepto exaudiui te: et in die salutis adiui te. **Q**uod Paulus apostol' exponēs dicit: **E**cce nūc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. **S**alomon quoq; ait: **Q**uodcumq; potest manus tua facere: instanter operare: quia nec opus: nec ratio: nec scētia: nec sapiētia erit apud inferos: quo tu pperas. **D**avid quoq; ait: **Q**uia in seculū misericordia eius. **E**x quib' nimirū sententijs cōstat: qz qualis hinc quisq; egredit: talis in iudicio presentat. **S**ed tamen

de quibusdā leuibus culpis esse ante iudi-
ciū purgatorius ignis credendus est. p eo
qđ veritas dicit: qđ si quis in sanctospiri-
tu blasphemā dixerit: neq; in hoc seculo
remittit ei neq; i futuro. In qua sentētia
dā intelligi quasdā culpas i hoc seculo:
quasdam vero in futuro posse laxari. Qđ
enī de vno negat. psequēs intellectus pa-
ter qđ de quibusdā cōceditur. Sed tamē
vt predicti hoc de ipsis minimisq; pecca-
tis fieri posse credendum est: sicut est assi-
due ociosus sermo: imoderatus risus vel
peccatum cure rei familiaris: que vir sine
culpa vel ab ipsis agit: qui a culpa: quali-
ter de declinare debeāt: sciūt: aut non in gra-
uibus reb? error ignorātie: que cūcta etiā
post mortē grauāt si adhuc in hac vita po-
sitis minime fuerit relaxata. Itā cū Pau-
lus dicat xpm esse fundamentū atq; sub-
iungat. si quis supēdificauerit super hoc
fundamētū aurū: argentū: lapides precio-
sos: ligna: fenū: stipulā: vniū cuiusq; op?
quale sit: ignis probabit. si cui? opus mā-
serit qđ supēdificauit: mercedē accipiet. si
cui? opus arserit: detrimentū patiet. ipse
autē salu? erit. Sic tamē quasi p ignē: qđ
uis hoc de igne tribulatiōis in hac nobis
vita adhibito possit intelligi: tamen si qđ
hec de igne future purgationis accipiat:
pensandū sollicitē est qđ illū per ignē di-
xit posse saluari. nō qui sup hoc fundamē-
tum ferrū: es vel plumbus edificat. id est
peccata maiora et iccirco duriora atq; tūc
tam insolubilia: sed ligna fenū stipulā id-
est peccata minuta atq; leuissima qđ ignis
facile cōsumat. Hoc tamē sciendū est quia
illuc salu? de minimis nihil quisq; purga-
tionis obtinebit nisi bonis hoc actibus in
hac adhuc vita positus: vt illic obtineat:
promereatur.

De anima Paschasij dyaconi:

Cap. XXXIX.

Adm cū adhuc essez iuenculus
atq; in layco habitu constitu-
tus narrari a maioribus atq; a
sciētibus audiui qđ Paschasius

huius apostolice sedis dyacon? cui? apđ
nos rectissimi et luculenti de sanctospiritu
libri extant mire sanctitatis vir fuerit ele-
mosinarū maxime opibus vacans cultor
pauper et contēptor sui. Sed hic in ea cō-
tentione que in ardescēte zelo fidelū iter
Symachū atq; Laurētiū facta est ad pō-
tificatus ordinē Laurētiū elegit et oīm
post vnanimitate supatus in sua tamē sen-
tentia vsq; ad diē sui exitus pstitit illum
amāto atq; preferēdo quē episcopoz iu-
dicio pesse sibi ecclesia refutauit. Hic ita-
q; cū tēporibus Symachi apostolice se-
dis pzelus esset defunctus eius anima
tūcam feretro superpositā demoniac? tēti-
git statimq; sanar? est. Post multū vero
temp? Germano Capuano episcopo cui?
superi? memoriaz feci medici p corporis
salute dictauerāt vt in angularib? termis
lauari debuisset. Qui ingressus eandem
termas pdictū Paschasij dyaconū stan-
tem et obsequentē in caloribus inuenit.
Quo viso vehemēter extremuit et quid il-
lic tantus vir faceret inquisiuit. Cui rñs-
dit pro nulla alia causa in hoc penali loco
decuratus sum nisi qđ in pte Laurētij cō-
tra Symachū sensi. Sed queso te p me
dominū deprecare atq; in hoc cognosces
qđ exauditus sis si bucrediēs me nō inue-
neris. Qua de re vir dñi Germanus se i
precib? strinxit et post paucos dies redijt
sed iam dictū Paschasij in loco eodē mē-
tine inuenit. quia enī nō malicie sed ig-
norantie errore peccauerat: purgari post
mortē a peccato potuit. Qđ tamē creden-
dum est: qđ ex illa elemosinarū suarū largi-
tate hoc vt tūc possit promereri veniā cū
tam nil posset operari.

Tur in extremis temporibus
tam multa de animabus clare-
scant que antea latuerunt.

Cap. XL.

Petrus.

Quid hoc est queso te qđ in his
extremis tēporibus tam multa
de animab? clarescūt que ante

latuerūt ita vt apud reuelationibus atq;
ostētionibus venturū seculū inferre se no-
bis atq; aperire videatur.

Gregorius.

Hic est ita q̄tum presens seculum
propinquat ad finē tantū futurū
seculū ipsa iaz quasi p̄pinitate
tangit et ex signis manifestiorib⁹ aperitur
Quia enī in hoc cogitationes nostras vi-
cissim minimē videm⁹ in illo autē nostra
in alterutrū corda conspiciamus: quid hoc
seculū nisi noctē et quid futurū nisi diē di-
xerim. Sed quēadmodū cū nox finiri et di-
es incipit ortiri ante solis ortū simul aliq;
modo tenebre cū luce cōmixte sunt quo-
usq; discedentis noctis reliquie in lucem
diei subsequētī p̄fecte vertant⁹. ita huius
mūdi finis tam cū futuri seculi exordio p̄-
mūscetur atq; ipse reliquiarū eius tenebre
quadā iam rerū spiritaliū p̄mixtiōe trā-
lucēt. Et que illius mūdi sunt multa cer-
nimus. Sed nec diū p̄fecte cognoscimus
q; quasi in quodā mentis crepusculo hec
velut ante solem videmus.

Petrus.

Pacet qd̄ dicis. Sed de tanto vi-
ro Paschasio hoc animū ad inq̄-
sitionē mouet q; post mortē ac pe-
nalē locū ductus est cui⁹ feretri vestis tā-
gi posuit et malignos spūs ab obsessio ho-
mine fugare.

Gregorius.

Hic in re magna d; oipotētis dei
dispensatio et q̄ sit multiplex agno-
sci. cui⁹ iudicio actū est vt isdē vir
Paschasius et ipse intus aliquāto tpe reci-
peret q; peccasset et tamē ante humanos
oculos mira p; corpus suū post mortē face-
ret. Qui ante mortē eis quoq; cognosce-
tibus pia opera fecerit vt neq; hi: qui bo-
na eius videāt: de elemosinarū illius esti-
matione fallerent: neq; ipsa sine vlcione
laxaretur culpa. quā nec esse culpā credi-
dit et cūcirco hanc fletibus nō extingit.

Ubi esse infernus credendus

sit:

Cap. XLI.

Petrus.

Petendo que dicis. verūtamen
hac ratione cōstrictus non solū
que intelligo sed etiā ipsa que
in me non intelligo: cogor iam
peccata formidare: sed queso te quia pau-
lo superius sermo de locis penalibus in-
ferni versabat⁹. Abi nam esse infernū puta-
mus super hanc terrā an sub hac terra es-
se credendus est.

Gregorius.

Hic de re temere diffinire non auz-
deo. nōnulli nāq; in quadā terra-
rum pte infernū esse putauerunt:
alij vero hunc sub terra esse estimāt. Sed
tamen hoc animū pulsat quia si iccirco in-
fernum dicim⁹ quia inferius iacet qd̄ ter-
ra a celo est: hoc esse debet infernus a ter-
ra. Unde et fortasse per psalmistā dicitur.
Liberasti animā meam ex inferno inferi-
ori vt infernus superior in terra: infern⁹
vero inferior sub terra esse videat⁹. Et Jo-
hannis vox in estimatione ista cōcordat.
Qui cū signatū librum septē sigillis se vi-
disse diceret: quia nemo dignus inuētus
est neq; in celo neq; in terra neq; subter
terrā aperire librū et soluere signacula ei⁹
adiunxit et ego flebā multum. Quē tamē
postmodū lib; per leonē de tribu iudā dī-
cit aperiri. In quo videlicet libro qd̄ aliis
q; sacra scriptura signatur quā solus redē-
ptor noster aperuit. Qui hō facit⁹ morien-
do: resurgēdo: ascendēdo: cūcta mysteria
que in eo fuerāt clausa patefecit. et null⁹
in celo: q; neq; angel⁹: null⁹ in terra: q̄a
neq; hō viuēs in corpe: null⁹ sub tērrā
dign⁹ inuētus ē: q; neq; aīe corpe exute
apire nobis pter dñm: sacri eloqui; secreta
potuerūt. Cū ergo ad apertendū ill. nul-
lus sub terra inuētus est dignus dicē. qd̄
obstet nō video nisi vt sub terra esse infer-
nus credatur.

Utrū vnus gehēne ignis sit
an diuersi. Cap. XLII.

¶ Petrus.

Queso te vnus esse gehenne ignis credendus est. an q̄ta peccatorū diuersitas fuerit. tanta quoq̄ estimāda sunt ⁊ ipsa incēdia esse prepatā.

¶ Gregorius.

Unus quidē est gehēne ignis : sed nō vno mō oīs cruciat peccatores. Aniuscuiusq̄ etenim q̄m̄ exigit culpa. tanta illic sentiet pena. Nā sicut i hoc mūdo sub vno sole multi consistūt nec tñ eiusdē solis ardorē equaliter sentiūt quia ali' pl' estuat atq̄ ali' min' ita illic i vno igne nō vn' est mod' incēdijs : q̄ qd̄ hic diuersitas corporū : hoc illic agit diuersitas peccatorū vt ⁊ ignem non dissimilem habeant : ⁊ tamē eosdē singulos dissimiliter exurat.

¶ An semper ardeāt qui gehēne incēdijs deputantur.

Cap. XLIII.

¶ Petrus.

Nūq̄ nā queso te dicim' eos qui semel illic mersi fuerit semper arduros.

¶ Gregorius.

Constat nimirū ⁊ incertanter verum est q̄ sicut finis nō est i gaudio bonorū. ita finis nō erit tormēto malorū. Nā cū veritas dicat ibūt impij i supplicij eternū. iusti autē in vitā eternā : q̄a verū est q̄ p̄misit : falsum p̄culdubio non erit qd̄ minatus est deus.

¶ Petrus.

Quid si quis dicat licet peccanti bus eternā penā minar' est vt eos a peccatorū perpetratiōe compesceret.

¶ Gregorius.

Falsū ē qd̄ minar' ē vt ab iniusticia corrigeret etiā falsa ē pollicit' vt ad iusticiā puocaret. Sed q̄s hoc dicit vel insan' presumat ⁊ si minar' ē quod

nō erat impletur' : dū asserere eum miser cordē volum' fallacē : qd̄ dicit nephas ē predicāte compellimur.

¶ Petrus.

Sicre velim quod iustum sit vt culpa : que cū sine perpetrata est sine fine puniat.

¶ Gregorius.

Hec recte dicit si district' iudex nō corda hoīm s̄ facta p̄taret. Iniq̄ enī ideo cū sine deliquerūt q̄ cū sine vixerūt. Nā nolissent vtiq̄ si potuissent sine fine viuere vt potuissent sine fine peccare. ostendūt enī q̄ in pctō semper viuere cupiūt qui nūq̄ desinūt peccare dum viuūt. Ad magnā ergo iusticiā iudicātis p̄tinet vt nunq̄ careāt supplicio qui i hac vita nunq̄ voluerūt carere peccato.

¶ Petrus.

Nullus iust' crudelitate pascit ⁊ delinques seruus a iusto dño iūcirco cedi precipit' vt a nequicia corrigat. ad hoc ergo vapulat vt emēdari debeat. Iniqui autē gehēne ignib' traditi si ad correptionē nō perueniūt quo si ne semper ardebunt.

¶ Gregorius.

Omnipotēs de' q̄ pius est miserrū cruciatu nō pascit : q̄ vero iustus ē ab iniquorū vltione imppetuū nō sedat. Sed iniqui oēs eterno supplicio deputati sua quidē iniquitate puniuntur ⁊ tñ ad aliquid ardebūt sc̄ vt iusti oēs ⁊ in deo videāt gaudia : que percipiunt ⁊ in illis respiciāt supplicia que euaserūt quaten' tātomagis in eternū gr̄e diuine debitores se esse cognoscāt q̄ro in eternū mala puniri conspiciunt que eius aduortio vicerunt.

¶ Petrus.

Et ubi est q̄ sc̄ti cū p̄ inimicis suis quos tūc ardere vidēt nō orabūt : quibus vtiq̄ dicitur est Pro inimicis vestris orate.

¶ Gregorius.

Pro inimicis suis orat eo tpe quo possit ad fructuosam penam eorum corda convertere atq; ipsa perversio ne saluare. Quid eni aliud p inimicis ora du e nisi hoc qd apus ait vt det illis de? pnias ad cognoscenda veritate r respiscat a dyaboli laqueis a quo capti tenent ab ipsoz voluntate. Et quo p illis tuc orabur qui ia nullaten? possut ad iusticie opa ab iniquitate comutari. Eade itaq; ca e cur no oret tuc p homib? igni eterno danatis q etia nuc ca est vt no oret p dyabolo angelisq; eius eterno supplicio danatis. Que nuc etia ca est vt no oret sancti hoies pro homib? infidelib? impijsq; defunctis. Quia p eis utiq; quos eterno deputatos supplicio ia nouerut: ante illu iudiciu iusti cospectu oronis sue meritū cassari refugiant q si nuc quos viuētes iusti mortuis danatis iniustis minime ppatiunt qn ad huc aliqd iudicabile de sua carne se ppeti etia ipsi nouerut. Quato eni districti tuc iniquoz tormēta respiciunt: rāto ab oī vicio corruptionis exuti: ipsi ia iusticie vici ni? atq; art? inherēbūt. Sic quippe eoz mētes p hoc qd iustissimo iudici inherēt: ius districtiōis absorbet vt oīo eis non liceat. quicquid ab illius eterne regule subtilitate discordat.

Quomodo aia immortalis dicatur dū constet eā in perpetuo igne mori. // Cap. XLIII.

Petrus.

Nonē iā q rñdere debeas apte rōni. Sz hec nunc qstio mouet mētem quo anima immortalis dicat dūm constat q impetuo igne moriat.

Gregorius.

Quia duob? modis vita dī duob? ēr modis mors dī intelligi. Aliud est nāq; q in deo viuim?. Aliud vero q in hoc q cōditi vel creati sumus. Idē aliud ē beate viuere. atq; aliud essentialiter. Ania itaq; mortalis esse intelligi

tur r immortalis. mortalis quippe q; beate viuere amittit. immortalis autē q; essentialiter viuere nunq; desinit. r nature sue vitā pdere nō valet cum imppetua fuerit morte dānata. Illie eniz posita beata esse pdit r esse nō perdit vt r mortē sine morte r defectum sine defectu. r finē sine fine patiatur. quaten? ei r mors immortalis sit r defectus indeficiēs r finis infinitus.

De quodā sancto viro qui veniens ad mortē expauit.

Cap. XLV.

Petrus.

Quis hāc tā inexplicabilē dānationis sniam cuiuslibet sit operis ad exitū veniēs non ptimeat qn r si iā nouit quid egit r adhuc tamē facta illius: q subriter iudicent? ignorat.

Gregorius.

Ut asseris ita ē. Sz plerūq; d culpis minimis ipse sol? pauor egrediētes aīas iustozū purgat. sicut narrari de quodā scō viro me frequenter audisti. q ad mortē veniēs vehemēter timuit. sed post mortē discipulis i stola cādidā apparuit: r q pclare sit susceptus indicauit.

Quidā ne in morte timeāt reuelatione roborantur. Et de Antonio Aherulo et Johanne monachis. // Cap. XLVI.

Nonūq; vero omēs de? trepidantū mētes quibusdā pri? reuelationib? roborat vt in morte minime ptimeant. Hāc quidā mecū in mōasterio frater Antoni? nomine viuebat q multis quotidianis lachrimis ad gaudia patrie celestis anhelabat. Eūq; studiosissime r cū magno seruo? de siderio sacra eloq; meditaret: nō i eis vba scie: sz fletū ppnctionis inquirebat. q; tenus p hec excitata mēs eius inardesceret. r ima deserēs: ad regionē celestī pīre

per contemplationē volaret. Huic per visionē nocturnā dictū est. **P**aratus es: quia dñs iussit te migrare. **L**ucus ille nō habere sumptus ad migrandū diceret: responsū proritus audiuit dicens: Si de peccatis tuis agis: dimissa sunt. **Q**uod cum semel audisset: et magno adhuc metu trepidaret: nocte quoq; alia eisdē verbis est admonitus: tūc post quinq; dies febre correptus: cūctis fratribus orātib; flentibusq; defunctus est.

Alius etiā frater in eodē monasterio Merolus dicebat: vehementer lachrymis atq; elemosynis intentus: psalmodie vero ex ore illius pene nullo tpe cessare cōsueuerant: excepto cū aut alimentū corpori: aut mēbra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit. **Q**uia ex albis floribus corona de celo in caput illius descendebat. **Q**ui mox molestia corporis occupatus cū magna securitate animi: atq; hylaritate defunctus est. **A**d cuius sepulchrum dum Petrus: qui nūc monasterio meo preest: sibi sepulturā facere post annos quattuordecim voluisset tanta vt asserit de eodē sepulchro illius fragrantia suauitatis emanauit: ac si illic floru omnium fuissent odramenta congregata. **Q**ua ex re manifeste patuit: qd verum fuit quod per nocturnam visionē vidit.

In eodem quoq; monasterio alius quidā Iohānes dictus est magne indolis adolescens etatē suā intellectu et humilitatis dulcedine et gravitate trāfigebat. Huic egrotāti atq; ad extremū deducto per nocturnā visionē ei quidā senex apparuit: et hūc virga tetigit: eiq; dixit: Surge ex hac em molestia modo minime morieris: sed paratus esto quia longū tempus hic facturus nō eris. **Q**ui dum iam esset a medicis desperatus: repente sanatus est: atq; conualuit: rem: quā viderat: narravit: seq; per bienniu in dei seruitio: sicut predixi: vltra etatis sue annos exhibuit. Ante hoc trienniu cum quidā frater fuisset mortuus: atq; in eius

dem monasterij cimiterio a nobis sepultus: cunctis nobis ab eodem cimiterio ex euntibus: isdem Iohānes sicut postmodū pallens: et tremens indicauit: illuc nobis discedētib; inuentus: ab eodem fratre: qui mortuus fuerat: de sepulchro vocatus est. **Q**uod mox etiā subsequēs finis edocuit: nam post dies decē inuasus: febrib; carne solutus est.

Petrus.

Quæri vellem si hoc quod per nocturnas visiones ostenditur debet obseruari.

De modis somniorum: et an sint obseruanda: De quodazetiā cui per somnium longa vite spacia promissa sunt: et in breui tempore resecata:

Capitulum. XLVII.

Gregorius.

In hoc Petre sciendū est: quia sex modis tangunt animū imagines somniorū. Aliquādo nāq; somnia ventris plenitudine vel inanitate. Aliquando vero illusione. Aliquando cogitatione simul et illusione. Aliquādo reuelatiōe. Aliquādo autē cogitatione simul: et reuelatiōe generantur. Sed duo que prima diximus: omni experti mento cognoscimus: subiūcta autē quatuor in sacre scripture pagina reperimus. Somnia em nisi plerūq; ab occulto hoste per illusionē fierent: nequāq; hoc vir sapiens indicaret dicens: Multos em errare fecerūt somnia: et exciderūt sperantes in illis. **E**t iterū. **N**on auguriabimini: nec obseruabitis somnia: quibus profecto verbis cui? sint depestatiōis ostendit que augurijs peragunt: rursus nisi aliquādo ex cogitatione simul: et illusione procederet: vir sapiens minime dixisset. Multas curas sequuntur somnia. **E**t nisi aliquādo somnia ex mysterio reuelatiōis orirent. Ioseph preferendū se fratribus somnio nō videret: nec sponsū Marie vt ablato puero

In egiptu fugeret per somnū angelus ad moneret. Rursus nisi aliqñ somnia ex cogitatione simul et reuelatiōe pcederētne: quāq̃ Daniel propheta. Habuchodono sor visionē differēs a radice cogitationis inchoasset: dicēs. Tu rex cepisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum post hec et qz reuelat mysteria ostēdit tibi que futura sunt. Et paulo post. Videbas et ecce q̃ si statua vna grādis: statua illa magna et statua sublimis stabat cōtra te et. Daniel itaqz dū somniū ad implendū reuerēter insinuat et ex qua oriū sit cogitatione manifestat. patēter ostenditur qz hoc plerūqz cogitatiōe simul et reuelatiōe generet. Sed nimirū cū somnia tot rerū qualitatibus alternent: tāto eis credi difficili⁹ debet: quāto et quo impulsu veniāt facilius nō elucet. Sācti autē viri iter illusiones atqz reuelatiōes ipsas visionū voces aut imagines quodā intimo sapore discernūt vt sciāt vel quid a bono spū pceptant: vel quid ab illusiōe pantantur. Hā si erga hec mēs cauta nō fuerit: p deceptorē spirituz multis vanitatib⁹ imergit quia nōnunq̃ solet vera predicere vt ad extremū aīam: valeat ex vna aliq̃ falsitate laqueare. sicut nro nup cuidā certū est p̃gisse. Qui dū somnia vehemēter attēderet et p somniuz longa vite hui⁹ spacia sibi promissa sunt. Cūqz multas pecunias p longioris vite stipēdijs collegisset ita repēte defunctus est vt intactas oēs relinqueret et ipse secū nihil ex bono opere portaret.

¶ An prosit animab⁹ si eorū corpora in ecclesijs sepulta sint.

¶ Capitulū. XLVIII.

¶ Petrus.

Quis ille sit memini. sed queso te ea que cepimus exequamur. Putam⁹ ne animab⁹ aliquid prodesse. si mortuorū corpora fuerint in ecclesijs sepulta.

¶ Gregorius.

Quos graua peccata nō depulsiūnt his pdest mortuis si in ecclesia sepeliāt qd eorū proximi quotiens ad eadē sacra loca cōueniunt: suorū quorū sepulcra conspiciūt: recordant vt p eis dño preces effundāt. Nam quos peccata graua depulsiūnt nō ad absolutionem potius q̃ ad maiorē dānationis cumulū eorū corpora in ecclesijs ponunt. Qd mellus ostēdere poterimus si ea que dieb⁹ nostris gesta sunt: breuiter enarremus.

¶ De quadā sanctimoniali femina in ecclesia sancti Laurētij sepulta que dimidia apparuit accensa.

¶ Cap. XLIX.

Uir nāqz vite venerabilis Felix Porruen. Epus in scaninensi prouincia or⁹ atqz nutritus ē. Qui quādā sanctimoniales femina in loco eodē fuisse testat que carnis quidē continentia habuit. Sed lingue p cacitate atqz stultiloquiū nō declinauit. Hec igit defuncta atqz in ecclesia sepulta est. Eadē autē nocte custos eiusdez ecclesie per reuelationē vidit. qz deducta ante sacruz altare per mediū secabat et ps vna illius igne cremabat et ps altera intacta remanebat. Cūqz hoc surgēs fratrib⁹ narasset. et locū ostēderet in quo fuerat igne cōsumpta: ipsa flāme cōbustio ita ante altare in marmorib⁹ apparuit ac si illic eadez femina igne corporeo fuisset cōcremata. Qua ex re aperte datur intelligi. quia hi quibus peccata dimissa non fuerint ad euitandū iudiciū sacris locis post mortem non valeant adiuuari.

¶ De Valeriani patritij sepultura.

¶ Capitulum. L.

Iohannes quoqz vir magnificus in hac vrbe locū perfectorum seruans. cuius grauitatis atqz veritatis sit nouimus. qz mihi testatus est Valerianū patritiū: in ciuitate que Brixa dicitur: fuisse defunctū cui eiuscē ciuitatis episcopus accepto p̃

elo locū in ecclesia prebuit in quo sepelire debuisset. Qui videlicet Galerian⁹ usq; ad etatē decrepitā leuis ac lubricus extitit: modūq; suis prauitatibus ponere contempsit. Eadē vero nocte qua sepult⁹ est beatus Faustī⁹ martyr. in cui⁹ ecclesia corpus illius fuerat humanū. custodi suo apparuit: dicens. Vade ⁊ dic Episcopo. vt proiciat hinc fetētes carnes quas hic posuit qđ si nō fecerit: die tricesimo ipse morietur. Quā visionē custos timuit Episcopo confiteri. ⁊ rursus admonitus declinauit. Die autē tricesimo eiusdem ciuitatis Episcopus cū vespertina hora sanus atq; incolumis ad lectū rediisset subita et inopinata morte defunctus est.

De corpore Valentini ab ecclesia post mortem proiecto.

Capitulum. LI.

Adest quoq; in presenti venerabilis frater Genatius Lunensis Episcopus ⁊ magnific⁹ Valerius vir nobilissim⁹ atq; vetricissim⁹ qui se scire suosq; homines interfuisse testatur ei rei: quā narrauit: nup in Benuenſi vrbe cōtigisse. Ibi nāq; vt dicit Valētinus nomine ecclesie Mediolanensis defensor defunctus est vir valde lubricus ⁊ cunctis lenitatibus occupatus cui⁹ corpus in ecclesia beati martiris Syri sepultū est. Nocte autē media in eadem ecclesia facte sūt voces ac si quis vōlenter ex ea repellere⁹ atq; trahere⁹ foras. Ad quas nimirū voces cucurrerūt custodes ⁊ viderunt duos quosdā deterrimos spūs qui eiusdē Valentini pedes quadā ligatura strinxerāt ⁊ eū ab ecclesia clamātem ac nimirū vociferantē foras traherāt. Qui videlicet exterriti ad sua strata reuersi sunt. mane autē facto aperientes sepulcrū in quo isdē Valētinus posit⁹ fuerat ei⁹ corp⁹ nō inueniūt. Quē extra ecclesiam quererēt vbi proiectū esset inueniūt hoc in sepulcro alio positū: ligatis adhuc pedib⁹ sicut ab ecclesia fuerat abstractus.

Ex qua re Petre collige qđ hi quos percata grāua deprimūt si in sacro loco sepeliri se faciant restat vt etiā de sua presumptione iudicent quatenus eos sacra loca non liberent sed etiam culpa temeritatis accuset.

De Tinctoris corpore in ecclesia sepulto post non inuento

Capitulum. LII.

Nam quid quoq; i hac vrbe cōtigerit cunctozū qui hic habitant multitudo testat qđ quidā artis eozū primus cū defunct⁹ fuisset in ecclesia beati Ianuarij martiris iuxta portam sancti Laurentij a coniuge sua sepultus est. Sequētē autem nocte ex eadē sepultura audiente custode eius spiritus cepit clamare. Ardeo ardeo. Cum vero has duas voces emisisset: custos hoc eius nunciavit vxori. vxor vero illius eos qui diligenter inspicerēt: artis eiusdē viros transmisit ad ecclesiam: volēs cognoscere qualiter eius corpus esset in sepulcro de quo talia clamaret. Qui aperiētes sepulcrū vestimēta eadez intacta reppererūt que nūcūq; in eadē ecclesia pro eiusdē cause testimonio seruant. Corp⁹ vero illius oīno nō inueniūt ac si in sepulcro eodē positū nō fuisset. Qua ex re colligendū est qua vltione aīa eius dānata sit cuius ⁊ caro est ab ecclesia piecta. Quid igitur sacra loca sepulcris pſunt quādo hi qui indigni sunt ab eisdē sacris locis diuinitus proijciunt.

Quid sit qđ maxie mortuorum valeat aiabus pdesse: Et de Eucellēsi presbytero qđ a cuiusdā spū peti⁹ est vt sacrā hostiā p eo offerat.

Cap. LIII.

Petrus.

Quid nam ergo esse poterit qđ mortuozū valeat animabus pdesse.

Gregorius.

Nulpe post mortē insolubiles
nō sunt: multū soler animas et
am post mortē oblatio sacre ho-
stie salutaris adiuuare: ita vt
hoc nōnunq̃ ipse defunctorū aīe expetere
videant. Nam p̃dictus Felix ep̃us a quo
dā vite venerabilis p̃sbytero: qui vsq̃ an-
te bienniū vixit: et in dyocesi Sentūcelen-
sis vrbis habitabat atq̃ ecclesie beati Jo-
hānis: que in loco qui dicitur Tauriana: si-
ta est: p̃ceerat: cognouisse se asserit qđ is-
dem p̃sbyter in eodē loco: in quo aque ca-
lide vapores nimios faciūt quotiens cor-
poris necessitas exigebat lauari cōsueue-
rat: vbi duz die quadā fuisset ingressus:
inuenit quendā incognitū virū ad suū ob-
sequiū preparatū: qui sibi de pedibus cal-
ciamēta abstraheret: vestimēta susciperet
et exētia calozibus sabana preberet: atq̃
omne ministeriū cū magno famulatu per-
ageret. Quis hoc sepius fieret: isdē p̃sby-
ter die quadā ad balnea itur? intra semet
ip̃m cogitās dixit: Viri illi qui mihi so-
let tam deuotissime ad lauandū obsequi:
ingratus apparere nō debeo: sed aliquid
me necesse est ei p̃ munere portare. Tūc
duas secū oblationū coronas detulit: qui
mox vt peruenit ad locū: hominē inuenit
atq̃ ex more eius obsequio in oībus vltus
est. Lauit itaq̃ et cū iam vestitus voluiss-
et egredi hoc qđ secū detulerat obsequē-
ti sibi viro p̃ benedictiōe obtulit petens:
vt benigne susciperet: qđ ei gratia chari-
tatis offerret. Cui merēs afflictusq̃ respō-
dit: Mihi ista quare das pater? Iste pa-
nis sanctus est: ego hūc manducare non
possum: ego etenim: quē vides: huius loci
dñs aliquādo fui: sed pro culpis meis hic
post mortē deputatus sum. Si autē mihi
prestare vis omnipotenti deo offer hūc pa-
nē: vt pro peccatis meis interuenias. Et
tunc exauditiū te esse cognosce: cū huc ad
lauandū veneris: et me minie reppereris.
In quibus verbis disparuit: et is qui ho-
mo esse videbat euanescente innotuit: qđ
spiritus fuit. Isdē vero p̃sbyter ebdoma-
dā cōtinua se pro eo in lacrymis affixit:

salutarē hostiā quotidie obtulit: et reuer-
sus post ad balneū eum iam mīme inue-
nit. Qua ex re quantū p̃sit animabus im-
molatio sacre oblatiōis ostendit quando
hanc et ip̃i mortuorū spiritus a viuētibz
petūt: et signa indicant: quibus per eā ab-
soluti videantur.

**De fratre Iusto medico pro
cuius anima continuis triginta
diebus oblatum est sacrificium
altaris:**

Capitulum. LIIII.

Neq̃ hoc silendū puto qđ actus
i meo monasterio añ hoc triēni-
um reminiscor. Quidā namq̃
monachus Iustus nomie: me-
dicina arte fuerat imbutus: qui mihi in eo-
dem monasterio cōstituto sedule obsequi
atq̃ in assiduīs egritudinibus meis ex-
bare cōsueuerat. Hic itaq̃ languore cor-
poris preuentus ad extremū deductus est.
Cui in ip̃a sua molestia frater germanus
nomie Lupiosus seruiebat: qui ip̃e quo-
q̃ nūc in hac vrbē per eandē medicīne ar-
tem temporalis vite stipendia sectat: sed p̃-
dictus Iustus cū iam se ad extremū perue-
nisse cognouisset: eidē Lupioso fratri suo
quia occultatos tres aureos haberet in-
notuit. Qđ nimirū fratribz nō potuit ce-
lari: sed subtiliter indagātes: atq̃ illius
oīta medicamēta perscrutātes: eosdem
tres aureos inuenerūt absconditos in medi-
camine: qđ mox vt mihi nūciatū est: tan-
tū malū de fratre qui nobiscū cōmuniter
vixerat eq̃nimitē ferre nō valui. Quip-
pe quia eiusdē mei monasterij semp regu-
la fuerat: vt cūcti fratres ita cōmuniter vi-
uerēt: quatenus eis singulis nulla habe-
ri pp̃ria liceret nimio terrore percussus:
cogitare cepi: vel quid ad exemplū viuē-
tibz fratribz p̃viderē. Precioso igit̃ elus-
dē mōasterij p̃posito ad me accersito dixi
Vide et vt nullus ex fratribz se ad eū mo-

pietē lungat: nec sermonē consolationis ex cuiuslibet eorū ore percipiat. Sed cum in morte cōstitutus fratres exquisierit: ei suus carnalis frater dicat: quia per aures quos occultatos habuit: a cūctis fratribus abominatus sit: vt saltē in morte de culpa sua mentē ipsius amaritudo transuerberet: atq; a peccato qđ perpetrauerat purget. **U**ñ xō mortu⁹ fuerit: corp⁹ i cūctio nō ponat: sed q̄libet fossaz in sterquilino facit in ea corpus eius proijcite: ibi qđ super eū tres aureos quos reliquit iactate omēs simul clamantes: pecunia tua tecū sit in perditioe: sic eum terra operiet. In quibus vtrifq; rebus vñā morietibus: alterā vero voluit prodesse fratribus viuētibz vt et illū amaritudo mortis a culpa solubilē faceret: et istos auaricie tāta damnatio terreret: atq; a culpa prohiberet. **Q**uod ita factū est. Nam cū isdem monachus peruenisset ad mortē: atq; anxie se quereret cōmendare fratrib⁹ et nullus ei a fratribus applicare et loqui dignaret: ei carnalis frater cur ab omībz fratribus esset abhominatus: indicauit. **Q**ui protinus de reatu suo vehemēter ingemuit: atq; in ipsa sua tristitia e corpore exiuit qui ita est sepult⁹ vt dixerā. Sed fratres omēs ex eadem sentētia conturbati: ceperunt singuli extrema queq; et vilia: et que eis habere regulariter licuerat ad mediū proferre vehemēterq; formidare: ne quid apud eos esset vnde reprehēdi potuissent. **C**um vero post mortē eius triginta iaz essent dies euoluti: cepit animus meus defuncto fratri cōpati: eiusq; cū dolore graui supplicia pensare: et si qđ esset ereptio: nis eius remediū querere. **T**ūc vocato ad me eodē p̄ciosō monasterij mei preposito tristis dixi: **D**iu est qđ frater ille qui defunctus est in igne cruciat. **D**ebemus ei aliquid charitatis impendere: et eū quātum possumus: vt eripiat: adiuuare. **E**ade itaq; et ab hodierna dieb⁹ triginta cōtinuis offerre p̄ eo sacrificiū stude vt nullus omnino pretermittat dies quo p̄ ab solutiōe illius hostia salutatis non offera

tur. **Q**ui protinus abscessit et paruit. **H**obis autē alia curantibus atq; dies euolutos non muneratibus istē frater qui defunctus fuerat: nocte quadā fratri suo germano cupioso per visionē apparuit. **Q**uē ille cum vidisset: inquisiuit dicēs: **Q**uid est frater? **Q**uomodo es? **E**ui respondit: **H**ūc usq; male fui: sed iā modo bene sum quia hodie cōmunionē recepi. **Q**uod isdem cupiosus pergens protinus indicauit fratribus in monasterio. **F**ratres vero solliciti computauerūt dies: et ipse dies extiterat quo pro eo vicesima oblatio fuerat impleta. **E**unq; et cupiosus nesciret: quid pro eo fratres agerēt: et fratres ignorassent: quid de illo cupiosus vididisset: vno eodēq; tempore dū cognosceret: ille iūti quid egerant: atq; isti cognoscerēt: ille quid viderat cōcordantes simul visiōe et sacrificio res aperte claruit: quia frater qui defunctus fuerat: per salutarē hostiā euasit supplicij.

Petrus.

Mira sunt valde que dicis: et nō me diceriter leta.

De vita et transitu Cassiani episcopi: **C**apitulū. LV.

Gregorius.

Nobis in dubiū veniant verba mortuorū: confirmāt hec facta viuētiū. **N**am vir vite venerabilis Cassius **M**acriensis episcopus: qui quotidianū offerre cōsueuerat deo sacrificiū: seq; in lachrymas inter ipsa sacrificiorū archana mactabat: mādātum domini per cuiusdā sui visionem p̄byteri suscepit dicens: **A**ge quod agis operare quod operaris. **N**on cesset pietas nō cesset manus tua. **N**atale apostolorū venies ad me: et tribuam tibi mercedem tuam. **Q**ui post annos septē ipso natalicio apostolorū die: cum missarū solennia peregisset: et mysteria sacra cōmunionis accepisset: e corpore exiuit.

¶ De quodam ab hostibus capto cuius vincula oblatiōis hora soluebantur: Et de Baraca nauta per salutarem hostiam a naufragio liberato:

¶ Capitulū. LVI.

Ad quod quod audimus quē dā apud hostes in captiuitatē positū: et in vinculis religatū fuisse: pro quo sua coniūx diebus certis sacrificiū offerre consueuerat: qui longo post tpe ad coniūgē reuerfus quibus diebus eius vincula soluerent: innotuit: eiusq; cōiūnx illos fuisse dies quib; pro eo sacrificiū offerebat: recognouit. Et ex alia nobis re que ante annos septē gesta est certissime confirmat. Vigatus enīz Hispanomitan⁹ episcop⁹: sicut fideles mihi ac religiosi viri multi testati sunt: atq; testant^r: cum beate memorie antecessoris mei tempore iussus esset: ut Romā veniret: vim nimie tempestatis pertulit: ita ut se ex tanto vndarū periculo euadere posse diffiderat. Nauta vero illius Baraca nomine: qui nūc eiusdē ecclesie clericatus officio fungit^r: post nauē in carbaso regebat ruptoq; fune cū eodem carbaso: quē regebat: inter vndarū cumulos repente disparuit. Nautis autē cui episcop⁹ preerat: ita dem post multa pericula ad Osticā insulam fluctib⁹ quassata peruenit. Cūq; die tertio episcopus nautā qui ab eo abiept⁹ in carbaso fuerat. In nulla maris parte viderit apparere: vehemēter afflic⁹: mortuū credidit: sed per obsequiū charitatis vino vnū quod debebat: mortuo impēdit ut omnipotenti deo p absolutiōe eius animē offerre sacrificiū victime salutaris iuberet: quo oblato restaurata naue perrexit ad italiā. Cūq; ad Romanū portū venisset: illic nautā repperit: quē mortuū putabat. Tunc inopinata exultatiōe gaudius est et euz: qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuisset: inquisiuit. Qui videlicet indicauit: quotiēs in

illis tempestatis fluctibus cū eodē quem regebat: fuisse carbaso versatus: qualiter cū illo vndis pleno enatauerit: et quotiēs eo a superiori parte deorsum verso ipse carine eius superederet: adiūgens. Cū diebus ac noctibus hoc incessanter faceret itaq; eius virtus funditus ex fame simul et labore cecidisset: quo cū ordine diuina misericordia seruauerit: indicauit. Et enī qd etiam nūcūq; testatur dicēs: Laborans in fluctibus atq; deficiens subito mentis pondere sum grauatus: ita ut neq; vigila re me credere: neq; depressus somno esse. Et ecce in eodē medio mari me posito quidā apparuit: qui mihi panē ad refectionē detulit. Quē mox ut comedi: vires recepti lōge post nauis transiēs affuit: que me ab illo vndarū periculo suscepit: atq; ad terrā deduxit. Quod scilicet episcop⁹ audiens requisitū diem: atq; illo fuisse die repperit: quo pro eo presbyter in Ostica insula deo omnipotenti hostiā sacre oblationis immolauit.

¶ Quibus mortuis sacre victime profint: ac de virtute mysteriorum victime salutaris:

¶ Capitulū. LVII.

¶ Petrus.

Que narras ipse quoq; in Sicilia positus agnouit.

¶ Gregorius.

Dcirco credo: quia hoc tā aperte cum viuētib⁹ ac nescientibus agit^r: ut cunctis hec agētib⁹ atq; sciētib⁹ ostendatur: quia si insolubiles culpe nō fuerint ad absolutionē prodesse: etiā mortuis victime sacre oblatiōis possint. Sed sciendū est: quia illis sacre victime mortuis profint: qui hic viuendo obtinuerūt: ut eos etiam post mortē bona adiunēt: que hic p ipis ab alijs sunt. Inter hec autē pensandū est: q tutior sit via ut bonum quod quisq; post mortē suā sperat agi per alios: agat ipse dum viuit per se. Beatius quippe est

liberū exire q̄ post vincula libertatē querere. Debemus itaq; presens seculū: vel quā iam cōspicimus defluxisse: tota mente cōtemnere quotidiana deo lachrymarū sacrificia: quas quotidianas carnis eius et sanguinis hostias imolare. Nec nāq; singulariter victima ab eterno interitu animā saluat: que illā nobis mortē vniūgeniti per mysteriū reparat. Qui licet resurgēs a mortuis iam non morietur: et mors illi vltra non dominabitur: tamen in seipso immortaliter atq; incorruptibiliter viuēs pro nobis iterū in hoc mysterio sacre oblationis immolat. Eius quippe ibi corpus sumit: eius caro in populi salutem partit. Eius sanguis nō tam in manus infidelium: sed in ora fidelium fundit. Hinc ergo pensemus quāle sit pro nobis hoc sacrificiū: quod pro absolutione nostra passionem vniūgeniti filij semper imitat. Quis enim fidelium habere dubiū possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo Iesu xpi mysterio angelorū choros adesse summis ima sociari: terrena celestibus iungitur: vniū quoq; ex visibilibus atq; inuisibilibus fieri.

De affligendo corde inter sacramenta mysteria: et post de mētis custodia: Capitulum. LVIII.

Sed necesse est: ut cū hec agimus nosmetipsos deo in cordis contritione mactemus: quia qui passionis dñice mysteria celebramus: debemus imitari qd agimus. Tūc ergo vere pro nobis hostia erit deo: cum nosipsos hostiā fecerimus. Sed studendū nobis est: ut etiā post orationis rē in quātū deo largiente possumus in ipso animus suo pōdere et vigore seruemus: ne post cogitatio fluxa dissoluatur: ne vana mentē leticia subrepat: et lucrū compunctiōis anima per incursum fluxu cogitationis perdat. Sic quippe: quod poposcerat: anima obtinere meruit: que se post lachrymas in eodē mentis vigore seruauit. De qua nimirum scriptū est. Vultusq; eius nō sunt amplius

in diuersa mutati. Que igitur non est oblata quod petijt: non est priuata munere qd poposcit.

De relaxandis culpis alienis ut nostre relaxentur:

Capitulum. LIX.

Sed inter hec sciendū est: quia ille recte delicti veniā postulat qui prius hoc: quod in ipso delinquit: relaxat. Munus enim non accipit: nisi ante discordia ab animo pellat dicente veritate. Si offers munus tuū ante altare: et recordatus fueris qd frater tuus habet aliquid aduersus te: relinque ibi munus tuū ante altare: et vade prius reconciliari fratri tuo: et tūc veniens offeres munus tuū. Quia in re pensandū est: cū omnis culpa munere soluat qd grauis est culpa discordie: pro qua nec munus accipit. Debemus itaq; ad proximū quāuis longe positū: longeq; diuinctū: mēte ire eiq; animū subdere: humilitate illū ac benignolentia placare: ut scilicet cōditor noster dū tale placitū nostre mentis aspexerit: a peccato nos soluat: quia munus pro culpa summit. Veritatis autē voce attestante didicimus: quia seruus qui decem millia talenta debebat: cū penitentiā ageret: absolutionē debiti a domino accepit. Sed quia cōseruo suo centū sibi denarios debenti debitū non dimisit: et hoc iussus exigi quod ei fuerat iam per penitentiā dimissus. Ex quibus videlicet dictis cōstat: quia si hoc quod in nos delinquit ex corde nō dimittimus: et illud rursus exigitur quod nobis iam per penitentiā dimissum fuisse gaudebamus. Igitur dum per indulgenti temporis spaciū: licet dū iudex sustinet dum cōuersionē nostrā is: qui culpas examinat: expectat. Cōstemus in lachrymis duriciā mentis: formemus in proximis gratiā benignitatis: et audēter dico: quia salutari hostia post mortē nō indigebim⁹ si ante mortē deo ipsi hostia fuerimus.

Libri dyalogorū beati Gre-
gorij pape: vna cū annotationi-
bus capitulorū feliciter explici-
unt. Impressi ac diligentissime
correcti Basilee per Michaelē
Surter: sub anno domini Mil-
lesimoquadringentesimonono-
gesimosexto.

Laus deo.

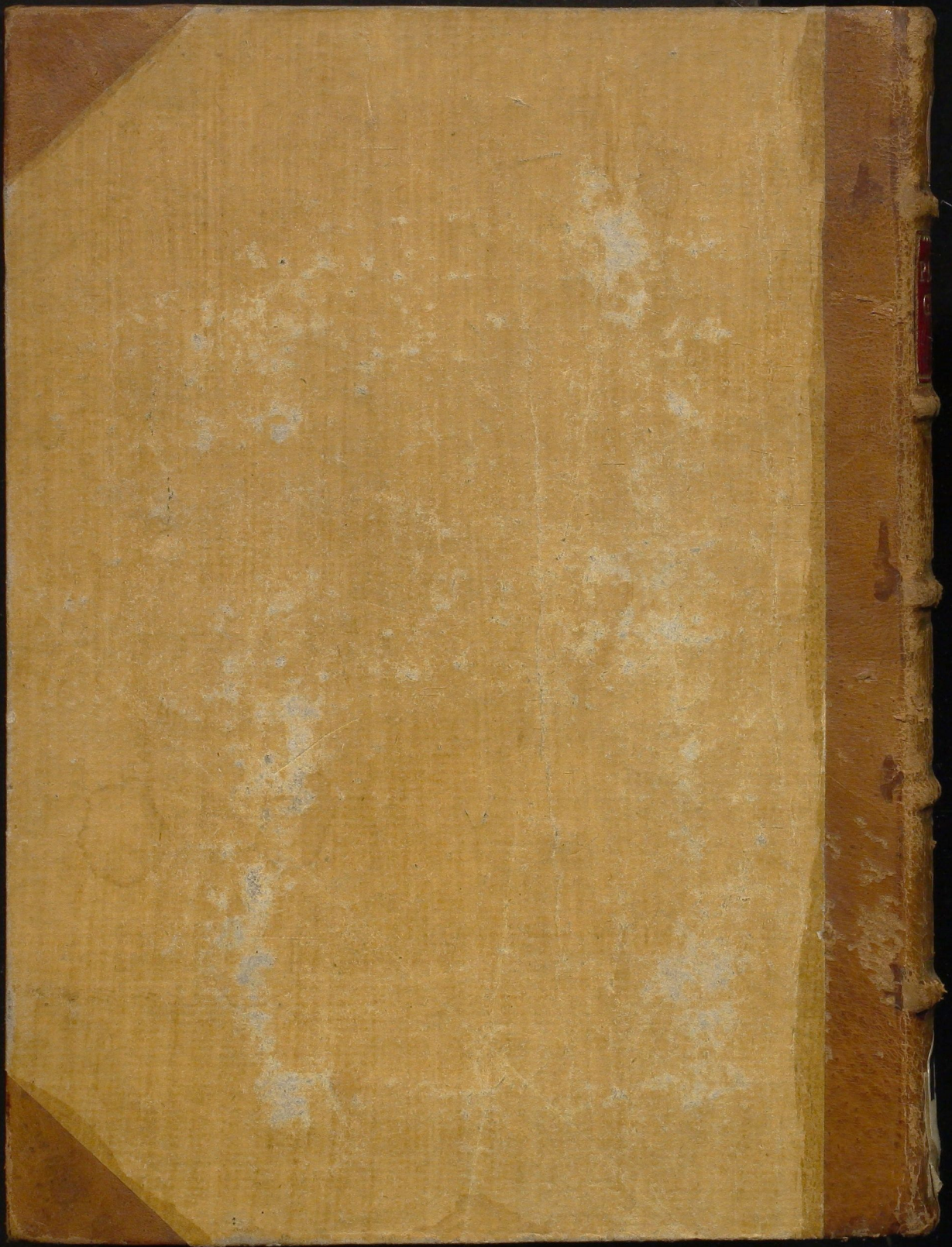
76 1033 2

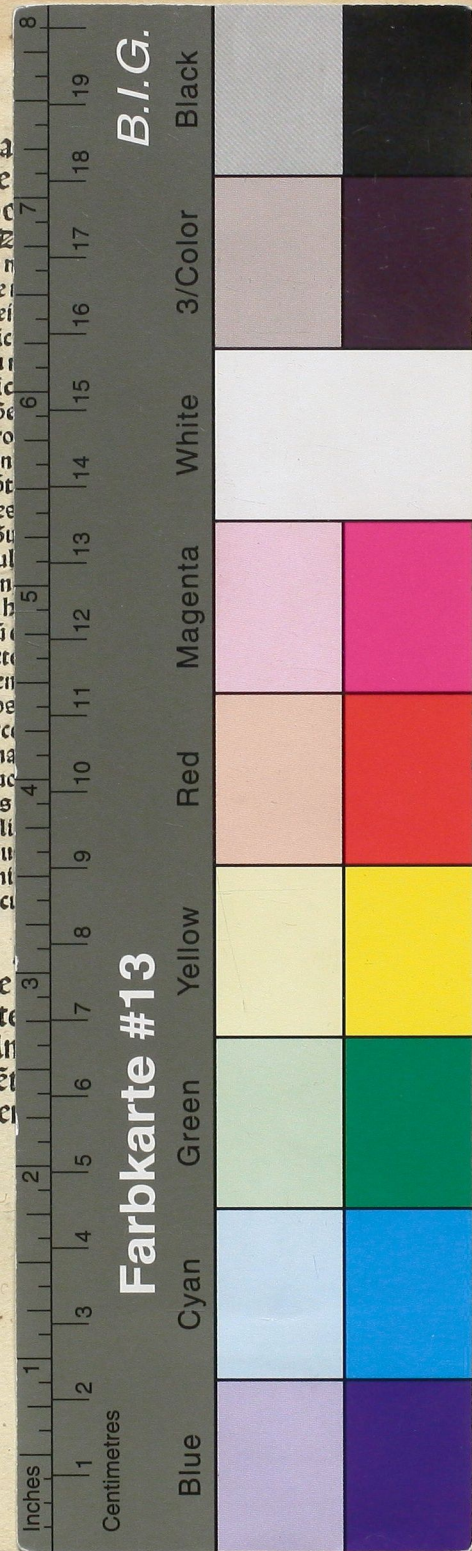
Ink.

90

120

Harin * 79.66

BMC III, 784.

2

**Libri dialogorum san-
cti Gregorii pape.**

Fl 1028 *

